

Een onderzoek naar de lijst behorend bij de
Zembla-uitzending van 31 januari 2010

Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie 2010

Colofon

Dit rapport is vervaardigd door medewerkers van het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie (WBOM) onder redactie en eindverantwoordelijkheid van mr. G. C. Haverkate, directeur WBOM.

Externe adviseurs prof. mr. P.A.M. Mevis, prof. mr. Th.A. de Roos

Kenmerk WBOM 4/2010

Datum 11 mei 2010

Deze publicatie is online beschikbaar op www.om.nl/wbom

© 2010, Openbaar Ministerie

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Samenvatting	7
1 Achtergrond, opdracht en object van onderzoek	13
1.1 Achtergrond en object van onderzoek	13
1.2 De opdracht van het College van procureurs-generaal aan het WBOM	13
1.3 Het mondelinge vragenuur van 2 februari 2010	14
1.4 Leeswijzer	14
1.5 Aanduiding OM-functionarissen	15
1.6 Externe adviseurs	15
2 De Zembla-documenten	17
2.1 Inleiding	17
2.2 De lijst	17
2.3 De websitetekst	23
2.4 Samenvatting	24
3 De lijst nader bekeken	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Methode van analyse	25
3.3 De analyse op hoofdlijnen	29
3.4 Zaken waarin er geen (negatief) rechterlijk oordeel is over het optreden van het openbaar ministerie	30
3.5 Zaken waarin het openbaar ministerie op juridische gronden geen verwijt treft	33
3.6 Zaken waarin het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie	36
3.7 Zaken waarin het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie zelf	39
3.8 Conclusie	39
4 De zaken nader bekeken	43
4.1 Inleiding	43
4.2 Geheimhoudersgesprekken	44
4.3 Onvolkomenheden met betrekking tot het strafdossier	50
4.4 Overschrijding van de redelijke termijn	56
4.5 Onjuiste toepassing van dwangmiddelen	60
4.6 Verhoor niet correct verlopen	62
4.7 Overige zaken	63

4.8 Enkele losse opmerkingen over het tweede deel van de lijst (de zaken 97 tot en met 103)	66
4.9 Conclusie	67
5 Onderzoek naar de stellingen op de website	69
5.1 Inleiding	69
5.2 Vrijgekomen verdachten	69
5.3 Geheimhoudersgesprekken	72
5.4 Onregelmatigheden in het strafdossier	73
5.5 Het overschrijden van de redelijke termijn van vervolging	75
5.6 Andere vormverzuimen	76
5.7 Algemene beweringen over fouten van officieren van justitie	76
5.8 Conclusie	77
6 Conclusies en afsluitende opmerkingen	79
6.1 Algemeen	79
6.2 Conclusies van het onderzoek	79
6.3 Slotopmerkingen naar aanleiding van de lijst en het onderzoek daarnaar	82
Bijlage 1. Analyses van de zaken in de Zembla-lijst	85
Bijlage 2. Tekst van het vragenuur d.d. 2 februari 2010	281
Bijlage 3. Websitetekst d.d. 31 januari 2010	287
Bijlage 4. Categorieën voor bezoldiging rechterlijke ambtenaren	295
Bijlage 5. Toepassing van artikel 359a van het Wetboek van Strafvordering	305
Bijlage 6. Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer betreffende nummerherkenning voor geheimhouders	307
Bijlage 7. Lijst van afkortingen	313
Bijlage 8. Lijst van enige artikelen	315

Samenvatting

De uitzending van 31 januari 2010 van het televisieprogramma Zembla heette 'Officieren van justitie in de fout'. Op diezelfde datum hebben de makers van het televisieprogramma op de Zembla-website een lijst geplaatst met dezelfde titel. Die lijst bevat onder meer een beschrijving van 86 unieke zaken. Voor al die zaken geldt, volgens de opstellers van de lijst, dat daarin de rechter zich negatief heeft uitgesproken over de handelwijze van het Openbaar Ministerie (OM), alsmede dat die handelwijze in de bewuste zaak voldoende reden vormde voor het opleggen van ten minste de geringste disciplinaire maatregel aan de OM-functionaris die in de lijst aan de zaak gekoppeld wordt.

Vrijwel direct na het verschijnen van de lijst heeft het College van procureurs-generaal aan het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie (WBOM) opdracht gegeven een onderzoek te doen naar de juistheid van de verwijten die in de lijst worden gemaakt aan het adres van het OM, alsmede aan het adres van de individuele functionarissen. Bij dit onderzoek diende niet alleen te worden gekeken naar de lijst zelf, maar ook naar de tekst op de Zembla-website voor zover die betrekking had op de lijst.

Het WBOM heeft zich bij de uitvoering van de onderzoeksopdracht laten bijstaan door twee externe adviseurs, te weten prof. mr. P.A.M. Mevis (EUR) en prof. mr. Th.A. de Roos (UvT). Beiden zijn intensief betrokken geweest bij de opzet en de uitvoering van het onderzoek en bij de wijze waarop de resultaten daarvan in het onderzoeksrapport worden weergegeven. De in dat kader gemaakte afwegingen berusten mede op hun inbreng. De adviseurs hebben met name de benadering van het onderzoek en de criteria voor de beoordeling van zaken mede bepaald. Het eerste geldt in het bijzonder de 'vertaling' van de Zembla-lijst in een stelling waarop in het onderzoek wordt gereageerd aan de hand van vier te onderscheiden onderzoeksvragen (§ 3.2), het tweede onder meer het criterium van 'pleitbaarheid' van een OM-standpunt in een bepaalde zaak (§ 3.5). De diverse onderdelen van het rapport zijn van hun commentaar voorzien. Bij de beraadslagingen met de externe adviseurs zijn steeds het hoofd van de afdeling Bestuurlijke en Juridische Zaken van het parket-generaal en/of haar plaatsvervanger aanwezig geweest. De conclusies van het onderzoek komen uiteindelijk voor rekening van het WBOM dat voor het opstellen van dit rapport en het trekken van de conclusies daaruit voortdurend de volledige vrijheid van het College van procureurs-generaal heeft gekregen.

Onderzoeksvragen

Voor zover het onderzoek betrekking heeft op de lijst zelf is er gewerkt met drie deelvragen:

- 1. Heeft de rechter zich in de betreffende zaak negatief uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel het optreden van het openbaar ministerie gedurende het onderzoek ter terechtzitting?*
- 2. Indien de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, kan dan op grond hiervan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt?*
- 3. Indien het openbaar minister een verwijt kan worden gemaakt over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, is dit verwijt de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie?*

Een vierde deelvraag zou, gelet op het uitgangspunt van Zembla, als volgt hebben kunnen luiden:

4. Indien het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens de terechtzitting de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen is, is dit verwijt dan ook van dien aard dat het rechtvaardigt dat aan de betreffende OM-functionaris ten minste de lichtste disciplinaire maatregel wordt opgelegd?

Deze laatste deelvraag is in dit rapport onbeantwoord gebleven omdat de onderzoeksoopdracht zich niet tot deze deelvraag uitstrekte.

Analyse van de zaken op de Zembla-lijst

Van alle unieke zaken op de lijst is een analyse gemaakt op basis van een beperkt aantal bronnen (zie onderdeel 3.2.3). Deze analyses zijn opgenomen in Bijlage 1. Hier wordt met klem benadrukt dat Bijlage 1 wél een beantwoording bevat van deelvraag 2, maar niet van deelvraag 3. Als deelvraag 2 bevestigend wordt beantwoord, wordt in Bijlage 1 bovendien aangegeven of de oorsprong van het aan het openbaar ministerie te maken verwijt bij de politie ligt dan wel bij het OM zelf. Deelvraag 3 wordt, zoals gezegd, niet in Bijlage 1 beantwoord. Die beantwoording geschiedt in de hoofdttekst van het rapport, namelijk in hoofdstuk 4.

In de lijst, die een tijdsspanne van ongeveer tien jaar beslaat, komen zowel onherroepelijke als niet-onherroepelijke zaken voor. Wat betreft de niet-onherroepelijke zaken hebben de onderzoekers zich in dit rapport wél uitgesproken op het niveau van deelvraag 2, maar niet op het niveau van deelvraag 3.

In de gevallen waarin deelvraag 3 bevestigend wordt beantwoord geschiedt dit dikwijls binnen de categorie van zaken waarin de problematiek van de zogenoemde geheimhoudersgesprekken een rol speelt. In deze categorie wordt enige persoonlijke verwijtbaarheid relatief snel aangenomen, aangezien de interne beleidsregels van het openbaar ministerie met betrekking tot de vernietiging van geheimhoudersgesprekken zich ook en vooral richten tot de officier van justitie, die in het kader van die vernietiging een specifieke eigen rol en daarmee een eigen verantwoordelijkheid heeft. Deze verantwoordelijkheid hangt samen met (of is, zo men wil, afgeleid van) de algemene verantwoordelijkheid die de officier van justitie heeft voor de juridische correctheid van het door hem aan rechter en verdediging gepresenteerde strafdossier.

Over het — voor de lijst zo centrale — begrip ‘fout’ en de weinig doorzichtige wijze waarop Zembla met dit begrip is omgegaan zijn enkele opmerkingen gemaakt in de onderdelen 2.2.5 en 6.3. Kern van die opmerkingen is dat het begrip ‘fout’ op ten minste twee manieren gedefinieerd kan worden. In de eerste plaats kan onder een ‘fout’ ieder vormverzuim worden verstaan en in de tweede plaats kan onder ‘fout’ een vormverzuim worden verstaan waaraan door de rechter een bepaalde sanctie is verbonden (zie Bijlage 5). Hoewel dit door Zembla niet met zoveel woorden is geëxpliciteerd hebben de onderzoekers het ervoor gehouden dat de opstellers van de lijst van de eerste definitie zijn uitgegaan. De onderzoekers hebben Zembla in deze keuze gevolgd en zijn daarmee uitgegaan van een ruim ‘fout’-begrip. Dit is een keuze die tot consequentie heeft dat deelvraag 3 ook (of, zo men wil: zelfs) tot een bevestigend antwoord kan leiden in gevallen waarin de rechter aan het vormverzuim geen sanctie heeft verbonden (zie opnieuw Bijlage 5).

Uit het onderzoek blijkt dat van de 86 unieke zaken er 10 niet voldoen aan de criteria die Zembla zelf hanteert. Vervolgens zijn er 17 zaken waarin het openbaar ministerie op juridische grondslag geen verwijt treft. Het gaat hier vooral om zaken waarin er sprake is van een normaal verschil van inzicht tussen rechter en openbaar ministerie met betrekking tot de waardering van het bewijs en om zaken waarin de rechter tot een andere uitkomst komt dan het openbaar ministerie, maar waarin het juridische standpunt van het openbaar ministerie redelijkerwijs verdedigbaar was. Aldus resteren 59 zaken. In 27 van die 59 zaken

ligt de oorsprong van het verwijt bij de politie. In 12 van die 27 zaken gaat de medeverantwoordelijkheid van het openbaar ministerie voor die verwijten verder dan louter de formele gezagsverantwoordelijkheid. In 32 van de 59 zaken ligt de oorsprong van het verwijt bij het openbaar ministerie zelf.

Waar de deelvragen 2 en 3 bevestigend beantwoord worden, en er dus naar het oordeel van de onderzoekers sprake is van een te maken verwijt aan het OM (deelvraag 2) of aan de individuele OM-functionaris (deelvraag 3), geldt dat deze verwijten in het rapport niet gewogen zijn. (Ook in de Zembla-lijst zelf gebeurt dit niet.) Er wordt, met andere woorden, geen onderscheid gemaakt tussen lichte verwijten in lichte zaken, lichte verwijten in zware zaken, zware verwijten in lichte zaken of zware verwijten in zware zaken. Een indicatie kan echter soms worden ontleend aan de gevolgen die uiteindelijk door de rechter aan die fouten werden verbonden. Hetzelfde geldt voor de beantwoording van de gevallen waarin de vraag of aan de individuele OM-functionaris een verwijt te maken valt bevestigend is beantwoord. Voor deze categorieën volgt hieronder (wat de onherroepelijke zaken betreft) een uitsplitsing naar dictum.

Voor de categorie van zaken waarin de oorsprong van de fout bij de politie ligt, geldt in dit verband het volgende. Van de in totaal 27 zaken uit deze categorie zijn er 17 onherroepelijk. Van deze 17 onherroepelijke zaken eindigden er 4 in een rechterlijk oordeel dat niet beïnvloed werd door de geconstateerde fout. In 2 van deze zaken kan de geconstateerde fout desalniettemin wel mede aan de individuele OM-functionaris verweten worden. In de overige 13 onherroepelijke zaken waarin de oorsprong van de fout bij de politie ligt was het rechterlijk oordeel uitsluitend of mede gebaseerd op de geconstateerde fout. Voor die 13 gevallen geldt dat er in 11 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid en in 2 gevallen van een vrijspraak. In 3 van de 11 niet-ontvankelijkheden kan de geconstateerde fout mede aan de individuele OM-functionaris verweten worden. In de 2 vrijspraken treft de individuele OM-functionaris geen verwijt.

Voor de categorie van zaken waarin de oorsprong van de fout bij het OM ligt, geldt in dit verband het volgende. Van de 32 zaken in deze categorie zijn er 19 onherroepelijk. Van deze 19 onherroepelijke zaken eindigden er 3 in een rechterlijk oordeel dat geheel niet beïnvloed werd door de geconstateerde fout. Desalniettemin kan de geconstateerde fout in deze 3 zaken wel aan de individuele OM-functionaris verweten worden. In de overige 16 onherroepelijke zaken waarin de oorsprong van de fout bij het OM ligt was het rechterlijk oordeel uitsluitend of mede gebaseerd op de geconstateerde fout. Voor die 16 gevallen geldt dat er in 14 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid, en in 2 gevallen van strafvermindering. In 7 van de 14 niet-ontvankelijkheden en in de 2 gevallen van strafvermindering kan de geconstateerde fout aan de individuele OM-functionaris worden verweten.

De stellingen op de Zembla-website

Zoals zojuist hierboven gezegd is ook de tekst van de Zembla-website, voor zover die tekst de lijst begeleidt en toelicht, in het onderzoek betrokken. In die websitetekst poneert Zembla een aantal stellingen met als feitelijke grondslag de zaken uit de lijst. Zembla's stelling dat uit de lijst volgt dat 150 verdachten van mensenhandel, moord, doodslag, en kinderporno zijn vrijgekomen is onderzocht en blijkt ongegrond te zijn. Het onderzoek naar de lijst heeft geen zaak aan het licht gebracht waarin officieren doelbewust ontlastend bewijsmateriaal achterhouden en doelbewust bewijsmateriaal vervalsen. Voor zover Zembla betoogt dat de lijst van zaken wel deze doelbewust gemaakte fouten illustreert, kan deze conclusie op basis van het onderhavige onderzoek niet worden onderschreven. Het onderzoek naar deze en andere Zembla-stellingen is uitgewerkt in hoofdstuk 5.

Geen aanbevelingen

Binnen het openbaar ministerie wordt reeds op allerlei manieren gewerkt aan het creëren van voorwaarden waaronder het maken van fouten in de toekomst zoveel mogelijk geminimaliseerd wordt. De lijst als zodanig heeft geen gezichtspunten aangeleverd die aanleiding geven tot aanbevelingen om de reeds ingezette verbetertrajecten te wijzigen of aan te vullen.

Slotopmerking

Zembla heeft nagenoeg alle zaken in de lijst ontleend aan gepubliceerde rechterlijke uitspraken. Al deze rechterlijke beslissingen waren vanzelfsprekend reeds bij het openbaar ministerie bekend. Nieuw is de gebundelde presentatie en de wijze waarop de individuele OM-functionaris is vooropgesteld. Niet langer gaat het om de vaststelling dat er binnen het openbaar ministerie fouten — soms ernstige fouten — worden gemaakt, maar gaat het erom aan de kaak te stellen dat de makers van die fouten, populair gezegd, hiermee weggelaten zijn. De bij hun namen behorende initialen hebben hun plaats gevonden in de eerste kolom van de lijst. Daarmee worden zij door Zembla letterlijk en figuurlijk voorop geplaatst.

Het is een specifieke (journalistieke) keuze om op deze wijze de primaire aandacht te vestigen niet op de fout maar op de foutenmaker of, zo men wil, niet op de organisatie maar op de individuele functionaris. Ook al omdat in het algemeen gesteld kan worden dat de aandacht van politiek en media zich doorgaans niet op individuele ambtenaren richt¹, is Zembla's keus om dat wél te doen er één waarbij een bredere en gedetailleerdere verantwoording verwacht mocht worden dan Zembla heeft gegeven.

Wat vooral opvalt is dat Zembla's 'fout'-begrip veel te karig is gedefinieerd. Zembla zegt honderden vonnissen te hebben bestudeerd. Van die honderden vonnissen zijn de 86 zaken van de lijst overgebleven. Maar hoe zijn die vonnissen geselecteerd? Op basis van welk selectie criterium zijn de "honderden" naar 86 zaken teruggebracht?

Deze klacht over de onduidelijkheid van de door Zembla gehanteerde (selectie)criteria vormt een belangrijk punt van kritiek op de lijst als document. Daarnaast leveren de resultaten van hoofdstuk 4 grond op voor de vaststelling dat de opstellers van de lijst onnodig vaak één individuele functionaris *ten volle* verantwoordelijk stellen voor een gemaakte fout. Dit is met name het geval waarin relativeringen of nuances denkbaar waren geweest, bijvoorbeeld in de zaken waarin de fout bij de politie 'geboren' is en in zaken waarin redelijkerwijs aan te nemen valt dat de fout mede een organisatorische component heeft.

De belangrijkste conclusie die na analyse van de lijst van Zembla valt te trekken is dat de bewering dat officieren van justitie doelbewust ontlastend bewijsmateriaal achterhouden en doelbewust bewijsmateriaal vervalsen, onjuist is. Ook van de stelling dat 150 verdachten van moord, doodslag, kinderporno en vrouwenhandel op vrije voeten zijn gekomen als gevolg van fouten van officieren van justitie, blijft weinig over. In geen van de zaken waarin verdachten onherroepelijk zijn vrijgekomen is sprake van een verdenking van moord, doodslag of kinderporno. Zembla stelde dat officieren weggewamen met het maken van fouten, zonder disciplinaire maatregelen opgelegd te krijgen. De lijst bevat geen grondslag voor het trekken van deze conclusie.

¹ De aanvrager van het mondeling vragen uur van 2 februari 2010, het Tweede Kamerlid mevrouw Gerkens (Socialistische Partij), heeft tijdens het vragen uur gezegd: "Ik heb geen rugnummers en geen namen".

1 Achtergrond, opdracht en object van onderzoek

1.1 Achtergrond en object van onderzoek

De aflevering van het Vara-televisieprogramma Zembla van zondag 31 januari 2010 heette ‘Officier van justitie in de fout’. Het is niet deze televisie-uitzending die als zodanig in dit rapport centraal staat. Wél gaat het in dit rapport om een lijst die door Zembla is vervaardigd in verband met de genoemde uitzending en die wordt genoemd ‘Lijst [van] falende officieren van justitie’².

Aan de televisie-uitzending is door het openbaar ministerie medewerking verleend door middel van een interview met mr. Harm Brouwer, voorzitter van het College van procureurs-generaal. Dit interview is opgenomen op 25 januari 2010, zijnde de maandag voor de zondag van de uitzending. Tijdens dit interview is mr. Brouwer, en daarmee het openbaar ministerie, voor het eerst bekend geworden met het bestaan van deze lijst. Tijdens het interview krijgt mr. Brouwer de gelegenheid om de lijst in ontvangst te nemen, van welke gelegenheid hij geen gebruik maakt, omdat, wat hem betreft, het verdere interview niet gevoerd dient te worden (mede) aan de hand van een lijst die hij niet kent en waarop hij zich bijgevolg niet heeft kunnen voorbereiden.

Bij gelegenheid van een viewing op donderdag 28 januari 2010 heeft de woordvoerder van het College van procureurs-generaal te horen gekregen dat de lijst nog niet verstrekt kon worden omdat ‘de puntjes nog op de i gezet moesten worden’. De volgende dag heeft zij de lijst op het einde van de middag toegemailed gekregen, tezamen met het door Zembla uitgebrachte publiekspersbericht.

Aldus kunnen ten minste twee journalistieke uitingen van elkaar onderscheiden worden: enerzijds de televisie-uitzending zelf, begeleid door teksten op de website van Zembla, en anderzijds de plaatsing op het internet van de lijst, eveneens begeleid door teksten op de website van Zembla.

Het gaat in dit rapport enkel om de lijst en om de websiteteksten die op de lijst betrekking hebben.

1.2 De opdracht van het College van procureurs-generaal aan het WBOM

Het College van procureurs-generaal heeft daags na de uitzending — te weten op maandag 1 februari 2010 — aan het WBOM laten weten dat het de lijst serieus neemt. Het College van procureurs-generaal heeft vervolgens het WBOM opdracht gegeven:

na te gaan in hoeverre de verwijten juist zijn die aan het adres van (individuele functionarissen van) het openbaar ministerie worden gemaakt in de lijst en in de websitetekst, voor zover die betrekking heeft op de lijst.

Samenhang met disciplinaire maatregelen

De formulering van de onderzoeksopdracht bevat uitdrukkelijk niet de opdracht om in te gaan op rechtspositionele aangelegenheden die individuele OM-functionarissen betreffen. Dit rapport bevat dus geen inhoudelijke opmerkingen over aan individuele OM’ers al dan niet opgelegde disciplinaire maatregelen. Dit betekent het volgende:

² Zie hierna onderdeel 2.2.2 van hoofdstuk 2.

- Als Zembla zegt dat aan iemand een disciplinaire maatregel is opgelegd, dan wordt die mededeling in dit rapport noch ontkend noch bevestigd. Ook een eventueel onjuiste vermelding dat een disciplinaire maatregel is opgelegd (waarbij hier in het midden wordt gelaten of een dergelijke onjuiste vermelding in de lijst voorkomt) wordt dus niet ten gunste van de betrokkene gecorrigeerd; dit zou immers betekenen dat de niet-correctie van andere vermeldingen zou betekenen dat die vermeldingen wel juist zijn.
- Als Zembla niet meldt dat aan iemand een disciplinaire maatregel is opgelegd, terwijl dat in werkelijkheid wel het geval is, dan wordt van die oplegging in dit rapport niet alsnog melding gemaakt.

Zembla wijst zo nu en dan op overplaatsingen en spreekt een enkele keer over een ‘promotie’. Om de lezer van dit rapport in de gelegenheid te stellen dergelijke mutaties op juiste wijze te waarderen, wordt hier (en, waar nodig, elders in dit rapport) verwezen naar Bijlage 4. Uit die bijlage blijkt hoe verplaatsingen binnen het openbaar ministerie (en vanuit het openbaar ministerie naar de zittende magistratuur) gewaardeerd moeten worden. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat niet iedere overstap van het openbaar ministerie naar de zittende magistratuur noodzakelijkerwijs een promotie behoeft in te houden.

1.3 Het mondelinge vragnuur van 2 februari 2010

Op 2 februari 2010 — daags nadat het College van procureurs-generaal aan het WBOM al opdracht tot het onderzoek had gegeven — heeft de minister van Justitie in de Tweede Kamer mondelinge vragen beantwoord over de Zembla-uitzending. Het verslag daarvan³ is hierachter opgenomen in Bijlage 2. Het onderhavige rapport, dat in het mondelinge vragnuur door de minister in het vooruitzicht wordt gesteld, zal een onderdeel vormen van de nadere beantwoording door de minister van Justitie van de toen gestelde vragen.

1.4 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk volgen nog vijf hoofdstukken plus acht bijlagen. In het tweede hoofdstuk wordt een nadere beschrijving gegeven van de Zembla-documenten die het object vormen van dit onderzoek, te weten de lijst en de websitetekst per 31 januari 2010. In het derde hoofdstuk volgt een beschrijving van de criteria aan de hand waarvan en de wijze waarop de lijst geanalyseerd is. In dit hoofdstuk worden ook de soorten van zaken benoemd waarin, wat de onderzoekers betreft, de door Zembla aan het openbaar ministerie gemaakte verwijten geen stand houden. Van deze soorten zaken worden in dit hoofdstuk enkele voorbeelden gegeven. Het vierde hoofdstuk bevat een samenvattende beschrijving van de resultaten van die analyse, zij het toegespitst op de zaken waarin aan het openbaar ministerie iets te verwijten valt. Daarbij is zoveel mogelijk getracht zaken die — dankzij toepassing van de analysecriteria — tot dezelfde categorie behoren in één en hetzelfde hoofdstukonderdeel te beschrijven. Het vijfde hoofdstuk geeft commentaar op de conclusies die Zembla op basis van de lijst heeft getrokken en als onderdeel van de websitetekst heeft gepubliceerd. Het zesde hoofdstuk, ten slotte, bevat enkele conclusies en enige andere afsluitende opmerkingen.

Daarna volgen de bijlagen. De meest substantiële daarvan is Bijlage 1. In die bijlage worden alle lijstzaken behandeld. Dit geschiedt door per zaak eerst de tekst van de lijst op te nemen. Waar nodig wordt die tekst van feitelijke correcties voorzien. Daarna volgt per zaak een analyse, die uitmondt in een conclusie. Die conclusie wordt getrokken op het niveau van de in hoofdstuk 3 nog nader te bespreken deelvraag 2⁴. Kort gezegd komt die vraag hierop neer of aan het openbaar ministerie in de desbetreffende zaak een verwijt kan worden gemaakt. Het gaat hier dus om het openbaar ministerie als organisatie, hetgeen in de meerderheid van de

³ *Handelingen II* 2009/10, pp. 49-4599 t/m 49-4602.

⁴ Zie hierna § 3.2.1.

gevallen neerkomt op het openbaar ministerie als institutionele procesdeelnemer. De vraag of aan de OM-functionaris op individueel niveau een verwijt te maken valt (deelvraag 3⁵) wordt niet in deze bijlage behandeld, maar wel in de hoofdtekst van hoofdstuk 4. Als deze laatste vraag bevestigend beantwoord wordt, dan is daarmee niets gezegd over de absolute of relatieve zwaarte van dat verwijt en dus ook niets over de vraag of bij dit verwijt de oplegging past van ten minste de lichtste disciplinaire maatregel.

1.5 Aanduiding OM-functionarissen

In de Zembla-lijst — en daardoor in dit rapport — wordt het handelen besproken van officieren van justitie (die op het niveau van de rechtbanken werkzaam zijn bij de eerstelijnsparquetten⁶ van het openbaar ministerie) en van advocaten-generaal (die op het niveau van de gerechtshoven werkzaam zijn bij de landelijke ressortelijke organisatie van het openbaar ministerie). Waar mogelijk is het noodzakelijke onderscheid tussen enerzijds ‘officier van justitie’ en anderzijds ‘advocaat-generaal’ geëerbiedigd en in de tekst tot uitdrukking gebracht. Hier en daar is in de tekst echter ook in algemene zin sprake van ‘officieren van justitie’. Voor zover uit de context blijkt dat daarmee ook ‘advocaten-generaal’ bedoeld kunnen zijn, dient de tekst in die zin gelezen te worden.

1.6 Externe adviseurs

Het WBOM heeft zich bij de uitvoering van de onderzoeksopdracht laten bijstaan door twee externe adviseurs, te weten prof. mr. P.A.M. Mevis (EUR) en prof. mr. Th.A. de Roos (UvT). Beiden zijn intensief betrokken geweest bij de opzet en de uitvoering van het onderzoek en bij de wijze waarop de resultaten daarvan in het onderzoeksrapport worden weergegeven. De in dat kader gemaakte afwegingen berusten mede op hun inbreng. De adviseurs hebben met name de benadering van het onderzoek en de criteria voor de beoordeling van zaken mede bepaald. Het eerste geldt in het bijzonder de 'vertaling' van de Zembla-lijst in een stelling waarop in het onderzoek wordt gereageerd aan de hand van vier te onderscheiden onderzoeksvragen (§ 3.2), het tweede onder meer het criterium van 'pleitbaarheid' van een OM-standpunt in een bepaalde zaak (§ 3.5). De diverse onderdelen van het rapport zijn van hun commentaar voorzien. Bij de beraadslagingen met de externe adviseurs zijn steeds het hoofd van de afdeling Bestuurlijke en Juridische Zaken van het parket-generaal en/of haar plaatsvervanger aanwezig geweest. De conclusies van het onderzoek komen uiteindelijk voor rekening van het WBOM dat voor het opstellen van dit rapport en het trekken van de conclusies daaruit voortdurend de volledige vrijheid van het College van procureurs-generaal heeft gekregen.

⁵ Zie hierna § 3.2.1.

⁶ De eerstelijnsparquetten zijn: het landelijk parket, het functioneel parket en de arrondissementsparquetten.

2 De Zembla-documenten

2.1 Inleiding

Het onderhavige rapport bevat een reactie op uitingen van Zembla. Uit de hierboven⁷ weergegeven opdracht blijkt dat de reactie betrekking dient te hebben op de lijst en op de websitetekst. Zoals reeds gezegd vormt dit rapport derhalve geen reactie op de televisie-uitzending zelf. Hieronder zullen de lijst en de websitetekst nader worden besproken.

2.2 De lijst

2.2.1 Versies van de lijst

De lijst is vanaf 31 januari 2010, de datum van de uitzending, in html-formaat geplaatst op de website van Zembla. Voorts bestaat vanaf die datum de mogelijkheid om de lijst als pdf-document van de site te downloaden⁸. De html-versie van de lijst is na 31 januari 2010 op enkele punten gewijzigd. Deze wijzigingen in de html-versie hebben niet geleid tot de plaatsing van een aangepaste pdf-versie. Voor het WBOM-onderzoek is uitsluitend gebruik gemaakt van de pdf-versie. Verwijzingen naar paginanummers hebben dus betrekking op de paginanummers van het pdf-document.

2.2.2 Naam van de lijst

Wie de lijst als pdf-document downloadt krijgt een document waarvan de eerste pagina een titelpagina is, met als tekst ‘Officieren van justitie in de fout’, zijnde (tevens) de titel van de uitzending. Op de website wordt meestal gesproken over de ‘Lijst [van] falende officieren van justitie’. Op de website wordt op één plaats gesproken over een ‘Lijst met foute officieren’⁹.

2.2.3 Tweedeling in de lijst

De lijst bestaat uit 103 gevallen, hierna ‘zaken’ te noemen¹⁰. De zaken zijn met het oog op het WBOM-onderzoek door het WBOM genummerd. Welk nummer aan een bepaalde zaak is toegekend, valt te zien in bijlage 1 bij dit rapport.

De pagina’s 2 tot en met 77 van de Zembla-lijst in pdf-formaat bevatten de zaken 1 tot en met 96. Dit is het eerste deel van de lijst. De zaken 97 tot en met 103 beslaan de pagina’s 78 tot en met 81. Dit is het tweede deel van de lijst. Het tweede deel heeft als opschrift ‘Officieren die zijn vervolgd’. In de aanstonds volgende subparagrafen worden beide gedeelten van de lijst kort besproken.

Het eerste deel van de lijst

In het verband van de zaken 1 tot en met 96 spreken de opstellers van de websitetekst onder meer over: “86 rechtszaken (...) [waarin] de rechter de officier van justitie aan[sprak] op gemaakte fouten”¹¹. Deze omschrijving (de rechter sprak het openbaar ministerie aan op

⁷ Zie hierboven § 1.2.

⁸ Zie websitetekst regel 115. De — hierna nog gedetailleerder te bespreken — tekst van de website is gedeeltelijk opgenomen in Bijlage 3. Verwijzingen naar de websitetekst zijn verwijzingen naar die bijlage.

⁹ Zie websitetekst regel 69.

¹⁰ Niet in alle gevallen gaat het om door het openbaar ministerie bij de rechter aangebrachte strafzaken.

¹¹ Websitetekst, regels 153 en 154.

gemaakte fouten) is door de onderzoekers als een centraal uitgangspunt beschouwd van de opstellers van de Zembla-lijst.

Het laatstgenoemde getal (86) wordt bereikt door van het getal 96 de dubbeltellingen af te trekken¹². In acht gevallen wordt namelijk één en dezelfde strafzaak genoemd bij twee functionarissen¹³ en in één geval, namelijk dat van de Enschedese vuurwerkramp, wordt één strafzaak genoemd bij drie functionarissen¹⁴.

Het tweede deel van de lijst

Het tweede deel van de lijst heet ‘Officieren die zijn vervolgd’. Op de website wordt geen toelichting gegeven over het waarom van dit tweede deel van de lijst noch over de wijze waarop dit tweede deel moet worden gezien in verband met de thematiek van het eerste deel. Over dit tweede deel wordt daar gezegd: “Aan het einde van de lijst volgt nog een korte opsomming van zaken waarin officieren van justitie zelf werden vervolgd, vanwege overtredingen van de wet, al dan niet begaan in de uitoefening van hun functie”. Voor enkele losse opmerkingen over dit tweede deel van de lijst wordt verwezen naar onderdeel 4.8 van hoofdstuk 4.

2.2.4 Periode waaruit de zaken op de lijst afkomstig zijn

Uitgangspunt van de lijst zijn, volgens de website, “vonnissen (...) van de afgelopen tien jaar”¹⁵. Uitgaande van de uitzenddatum, 31 januari 2010, betekent dit, dat mag worden verwacht dat de lijst geen zaken bevat waarin de rechter vóór 31 januari 2000 het openbaar ministerie op fouten heeft aangesproken. Dergelijke zaken komen er echter wel in voor. In drie zaken¹⁶ dateert het in de lijst opgenomen eerste aanlegvonnis van vóór 31 januari 2000; in twee van deze drie zaken¹⁷ was ook het hoger beroep reeds voor de laatstgenoemde datum afgedaan.

2.2.5 De vier kolommen van de lijst

De lijst is ingedeeld in vier kolommen. Van links naar rechts hebben die kolommen de volgende opschriften: ‘Officier van Justitie / Advocaat-generaal’ (kolom 1), ‘Samenvatting zaak’ (kolom 2), ‘Uitspraak’ (kolom 3) en ‘Gevolg OvJ/AG’ (kolom 4).

Kolom 1

In kolom 1 worden de betrokken OM’ers genoemd. Zij worden vermeld door middel van hun initialen¹⁸. (In de televisie-uitzending worden diverse OM’ers bij hun volledige naam genoemd.) Voor een goed begrip van kolom 1 is het dienstig te weten dat er in de strafrechtspleging gewerkt wordt met begrippen als ‘zaaksofficier’ en ‘zittingsofficier’. Om die begrippen toe te lichten is het nodig om het onderscheid duidelijk te maken tussen twee typen zaken.

12 Dat dit de wijze is waarop het getal 96 dient te worden teruggebracht tot het getal 86 wordt overigens nergens door Zembla geëxpliciteerd.

13 Dit zijn de Schiedammer Parkmoord (nummers 18 en 60), de zaak-S. (nummers 19 en 47), de Napels-zaak (nummers 36 en 65), de Tulp-zaak (nummers 50 en 75), de Sierra-zaak (nummers 54 en 57), de Acroniem-zaak (55 en 95), de Koolvis-zaak (nummers 70 en 81) en de Passage-zaak (nummers 91 en 93).

14 Dit is de zaak van de Enschedese vuurwerkramp (met André de V. als verdachte). Het gaat om de nummers 52, 69 en 88.

15 Websitetekst, regels 121 en 122. Zie ook regels 152 en 153.

16 Zaken 27, 68 en 94.

17 Zaken 68 en 94.

18 De lijst is ingedeeld op alfabetische volgorde, met de volledig uitgeschreven achternamen als uitgangspunt. Doordat de namen zijn teruggebracht naar initialen klopt (met als uitgangspunt de initialen) de alfabetische volgorde niet helemaal meer.

Bij het eerste type gaat het om een zaak waarin de officier van justitie nauwelijks enige betrokkenheid heeft bij het opsporingsonderzoek. In dergelijke gevallen (waarbij het doorgaans gaat om de minder ernstige strafbare feiten) wordt het opsporingsonderzoek zelfstandig door de politie verricht. Dit resulteert dan in een proces-verbaal dat naar het parket wordt ingezonden. Als de afdoeningsbeslissing erop neerkomt dat de zaak voor de rechter wordt gebracht, dan komt de zaak uiteindelijk terecht op een zitting van een officier van justitie. Die officier van justitie is voor die zaak dan de zittingsofficier en daardoor tegelijkertijd tevens de zaaksofficier. Wordt de zaak niet op één zitting afgedaan, maar aangehouden naar een volgende zitting, dan is het niet zonder meer duidelijk van wie de zaak is. Hier zijn minimaal twee stelsels voor. De zaak kan de officier van justitie volgen: in dat geval draagt de officier van justitie van de eerste zitting — dan dus: als zaaksofficier — de grootste verantwoordelijkheid voor het verdere verloop van de zaak. De zaak kan echter ook de zitting volgen: dan draagt de officier van justitie van de eerstvolgende zitting waar de zaak op staat — als zittingsofficier — de grootste verantwoordelijkheid voor het verdere verloop van de zaak. Welk stelsel er gehanteerd wordt verschilt van parket tot parket en hangt bovendien van de soort zaak af.

Een tweede type wordt gevormd door de zaken waarin de officier van justitie door persoonlijke betrokkenheid intensief leiding geeft aan het opsporingsonderzoek en aan de daarin verrichte handelingen. Dit zijn dikwijls de grotere rechercheonderzoeken, waarbij niet zelden de toepassing van bijzondere opsporingsbevoegdheden aan de orde is. In de opsporingsfase geldt de bedoelde officier van justitie als zaaksofficier. Het is over het algemeen de bedoeling dat de zaaksofficier de zaak ook op zitting zal doen, zodat hij ook zittingsofficier is. Het komt echter wel voor dat een of meer van de zittingen in een bepaalde zaak uiteindelijk toch niet door de zaaksofficier worden gedaan, maar door een collega. Dit kan allerlei oorzaken hebben (ontwikkelingen in een andere zaak, roosterwisselingen, ziekte etc.).

De schets van de beide type zaken — welke beide typen uitersten beschrijven en waarvan mengvormen mogelijk zijn — maakt duidelijk dat er niet zelden door twee (of meer) officieren van justitie aan een en dezelfde zaak wordt gewerkt¹⁹. Daarbij komt nog dat ook leidinggevers (teamleiding, rechercheofficier, parketleiding, College van procureurs-generaal) invloed kunnen hebben op de wijze waarop een zaak uiteindelijk aan de rechter wordt gepresenteerd. (Opmerking verdient, meer in het algemeen, dat het werken aan een (complexe) strafzaak dikwijls teamwerk is, waaraan een belangrijke bijdrage wordt geleverd door degenen die de officier van justitie juridisch en administratief ondersteunen.)

Met het bovenstaande wil gezegd zijn dat het niet zelden onjuist is om een (door de rechter als zodanig benoemde) fout volledig toe te rekenen aan één OM-functionaris. In het bijzonder is het nogal eens onjuist om daarvoor eenvoudigweg de 'laatste' OM'er die bij de zaak betrokken is, te weten de zittingsofficier, te nemen.

Uit de lijst blijkt enerzijds dat Zembla zich van dit risico bewust is geweest. In sommige gevallen is naar dit bewustzijn gehandeld en hebben de opstellers van de lijst in kolom 1 diegene geplaatst die naar hun opvatting de fout had begaan, terwijl evident was dat andere OM'ers een betrokkenheid als zaaks- of zittingsofficier (respectievelijk: zaaks- of zittings-AG) hadden gehad: zie in dit verband bijvoorbeeld de zaken 37 (Jimmy Woo) en 74 (predeal met Mink K.). Voorts blijkt van het bedoelde bewustzijn uit het feit dat in de negen gevallen van overschrijding van de redelijke termijn telkens uitdrukkelijk de mogelijkheid is benoemd dat de in kolom 1 genoemde functionaris uiteindelijk niet de meest verantwoordelijke is voor de termijnoverschrijding.

¹⁹ Het komt (de laatste jaren) ook steeds vaker voor dat grote zaken behandeld worden door meer dan één officier van justitie. Ook in hoger beroep zijn er in grote zaken dikwijls twee advocaten-generaal aan één zaak gekoppeld.

Anderzijds: doordat in kolom 1 de OM-functionaris voorop wordt gesteld, wordt de suggestie gewekt dat deze functionaris, wat Zembla betreft, zo niet ten volle dan toch in de eerste plaats verantwoordelijk is voor de fout die (met name) in kolom 3 wordt beschreven. Uit hoofdstuk 3 zal blijken dat dit een suggestie is die niet zelden gerelativeerd kan worden.

De kolommen 2 en 3

Zoals gezegd luiden de opschriften van deze kolommen ‘Samenvatting zaak’ en ‘Uitspraak’. In kolom 2 wordt in korte bewoordingen een schets gegeven van het verwijt dat in de bewuste strafzaak aan de verdachte(n) wordt gemaakt (soort en ernst van het delict). Daarnaast bevat kolom 2 veelal een nadere identificatie van de zaak door verwijzing naar de naam van de verdachte(n) of de naam van het onderzoek. Ten slotte bevat kolom 2 dikwijls het landelijk jurisprudentienummer (het LJN) van een of meer van de rechterlijke uitspraken in de zaak. Met dat nummer kan de bewuste rechterlijke beslissing gevonden worden op (onder meer) www.rechtspraak.nl. De lijst bevat ook links naar deze site²⁰.

Waar kolom 2 vooral gaat over het verwijt dat in de strafzaak aan de verdachte wordt gemaakt, bevat kolom 3 vooral gegevens over het verwijt dat de rechter (in diezelfde zaak) volgens Zembla aan het openbaar ministerie maakt. In de meeste gevallen is de inhoud van kolom 3 aldus ingedeeld dat eerst het rechterlijk dictum wordt gegeven (bijvoorbeeld: niet-ontvankelijkverklaring of vrijspraak), dan een korte samenvatting van het belangrijkste verwijt (de ‘fout’) en ten slotte (in cursief) enige geciteerde overwegingen uit de beslissing. In een aantal gevallen wordt de tekst van kolom 3 afgesloten met de mededeling “Verdachte is niet verder vervolgd”. In sommige gevallen is daarmee bedoeld dat door het openbaar ministerie geen rechtsmiddel (bijvoorbeeld hoger beroep of cassatie) is aangewend, in andere gevallen is daarmee bedoeld dat niet een hernieuwde vervolging is geëntameerd.

Een kleine juridische uitweiding naar aanleiding van het woord ‘dictum’

Zojuist werd, bij de bespreking van de inhoud van de kolommen 2 en 3, het woord ‘dictum’ gebezigd. In een uitspraak van de strafrechter is het dictum (nuances weggedacht) de kern van de door de rechter genomen beslissing. Het dictum is altijd te vinden aan het slot van het document waarin de beslissing is neergelegd, veelal onder een kopje getiteld ‘Beslissing’. Er zijn veroordelende dicta en niet-veroordelende dicta. Van de niet-veroordelende dicta komen de volgende drie in de Zembla-lijst voor: nietigheid van de dagvaarding²¹, niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de vervolging en vrijspraak.

Vrijspraak volgt uitsluitend als de rechter niet bewezen acht dat de verdachte het hem ten laste gelegde feit heeft begaan (artikel 352, eerste lid, Sv). Vrijspraak vormt als dictum het ontkennende antwoord op de vraag of hetgeen aan de verdachte ten laste is gelegd wettig en overtuigend bewezen kan worden (artikel 338 Sv). Volgens vaste jurisprudentie van de Hoge Raad is het aan de rechter die over de feiten oordeelt voorbehouden om, binnen de door de wet getrokken grenzen, van het beschikbare materiaal datgene tot het bewijs te bezigen wat hem, de feitenrechter, uit een oogpunt van betrouwbaarheid daartoe dienstig voorkomt en terzijde te stellen wat hij voor het bewijs van geen waarde acht. De feitenrechter hoeft deze beslissing inzake die selectie en waardering, behalve in bijzondere gevallen, niet te motiveren²². In de kern komt deze regel dus hierop neer dat het uiteindelijk aan de rechter is om het beschikbare bewijsmateriaal te waarderen en daaruit een eigen selectie te maken. De rechter kan daarbij tot een andere slotsom komen dan de officier van justitie, bijvoorbeeld omdat hij de bewijswaarde van het aangedragen bewijsmateriaal te gering vindt (bijvoorbeeld door de onduidelijkheid of de onbetrouwbaarheid ervan). Deze situatie, waarin de selectie en waardering van het bewijsmateriaal door de rechter tot een vrijspraak leidt terwijl de officier van justitie een veroordeling had gevorderd, is ingebakken in het strafvorderlijk systeem. Een

²⁰ De links werken alleen in de html-versie van de lijst.

²¹ Zie zaak 73.

²² HR 04 mei 2004, *LJN AO5061* (dikwijls herhaald in latere arresten).

dergelijke vrijspraak impliceert daarom doorgaans niet enig verwijt aan het orgaan dat de zaak aan de rechter ter berechting heeft voorgelegd, te weten het openbaar ministerie.

Er bestaat evenwel de mogelijkheid dat de rechter zich gedwongen ziet om bewijsmateriaal niet te gebruiken. (Dit kan zelfs gelden voor bewijsmateriaal waarvan de betrouwbaarheid niet in twijfel getrokken behoeft te worden.) Deze situatie kan zich voordoen als de rechter bewijsmateriaal *uitsluit* als sanctie op een vormverzuim. Een vormverzuim is, kort gezegd (en nuances weggedacht), een onrechtmatigheid in de opsporing, hetzij begaan door de politie (onder de wettelijke verantwoordelijkheid van de officier van justitie), hetzij door de officier van justitie zelf²³. Een onherstelbaar vormverzuim²⁴ kan uitsluitend tot de zojuist bedoelde bewijsuitsluiting leiden indien het bewijsmateriaal door het verzuim is verkregen en voorts door de onrechtmatige bewijsgaring een (belangrijk) strafvorderlijk voorschrift of rechtsbeginsel in aanzienlijke mate is geschonden²⁵. Als bewijsmateriaal aldus, bij wijze van sanctie op een vormverzuim, door de rechter wordt uitgesloten dan betekent dit per definitie dat er minder bewijsmateriaal overblijft. Soms resteert na een bewijsuitsluiting voldoende overig bewijsmateriaal voor een bewezenverklaring. In andere gevallen kan er voor een bewezenverklaring onvoldoende bewijsmateriaal overblijven, zodat een vrijspraak zal moeten volgen. Bij een vrijspraak van deze laatste soort valt er over het algemeen wel een verwijt aan het openbaar ministerie te maken.

Behalve bewijsuitsluiting bestaat ook de mogelijkheid dat de rechter een vormverzuim bestraft door de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de strafvervolgung uit te spreken. In dit geval valt de sanctie samen met het dictum²⁶. Bij dit dictum komt de rechter niet toe aan de beantwoording van de bewijsvraag en veelal zelfs niet aan een complete inhoudelijke behandeling van de zaak. Als de verdachte zich in voorlopige hechtenis bevindt wordt hij bij een niet-ontvankelijkverklaring in vrijheid gesteld. Niet-ontvankelijkheid is derhalve een voor het openbaar ministerie zware sanctie. De Hoge Raad heeft beslist dat niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in de vervolging *als sanctie* slechts in uitzonderlijke gevallen in aanmerking komt. Daarvoor is alleen plaats ingeval het vormverzuim daarin bestaat dat met de opsporing of vervolging belaste ambtenaren ernstig inbreuk hebben gemaakt op beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan²⁷. Dit criterium wordt ook wel het Zwolsman-criterium genoemd²⁸. De maatstaf ‘doelbewust of met grove veronachtzaming’ is een maatstaf waaraan voldaan moet zijn wil de rechter tot een niet-ontvankelijkheid kunnen besluiten. Daarbij spreekt het vanzelf dat ‘doelbewust’ een ernstiger verwijt inhoudt dan ‘met grove veronachtzaming’. In de Zembla-lijst komen twee zaken voor waarin de rechter het

23 Vormverzuimen zijn in talloze verschijningsvormen denkbaar. Het Wetboek van Strafvordering bevat dan ook geen limitatieve lijst van vormverzuimen.

24 Als het verzuim nog kan worden hersteld dient de rechter zoveel mogelijk naar herstel te streven (HR 30 maart 2004, *LJN* AM2533 (rechtsoverweging 3.4.3)). Als hierna over ‘vormverzuim’ wordt gesproken, wordt ‘onherstelbaar vormverzuim’ bedoeld.

25 HR 19 december 2006, *LJN* AZ2145 (rechtsoverweging 3.3).

26 Voor de goede orde: niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie is als dictum ook mogelijk zonder dat er sprake is van een vormverzuim. Niet-ontvankelijkverklaring dient bijvoorbeeld te volgen als een feit is verjaard of als de verdachte is overleden. Ook in artikel 349, derde lid, Sv wordt niet-ontvankelijkheid als dictum voorgeschreven.

27 HR 30 maart 2004, *LJN* AM2533 (rechtsoverweging 3.6.5.).

28 In zijn arrest HR 19 december 1995, NJ 1996, 249, in de zaak tegen de verdachte Ch. Zwolsman, overwoog de Hoge Raad: “Voorts kan niet worden uitgesloten dat onrechtmatig optreden van opsporingsambtenaren onder omstandigheden een zodanig ernstige schending van beginselen van een behoorlijke procesorde oplevert dat zulks — ook in een geval waarin overigens voldoende op rechtmatige wijze verkregen bewijsmateriaal voorhanden is — tot niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie dient te leiden. Een zo ver gaande sanctie kan in dat geval echter slechts volgen indien sprake is van ernstige inbreuken op die beginselen, waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan. Van geval tot geval zal dit moeten worden beoordeeld, zodat een algemene regel daarvoor bezwaarlijk kan worden gegeven.”

woord ‘doelbewust’ in het verband van deze maatstaf heeft gehanteerd²⁹. Met betrekking tot de maatstaf ‘met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte’ loopt de jurisprudentie uiteen. De gerechtshoven en de Hoge Raad lijken de lat voor deze maatstaf doorgaans iets hoger te leggen dan de rechtbanken; zij nemen minder snel dan de rechtbanken aan dat van een dergelijke schending sprake is. Daardoor kan het voorkomen dat een eerder door de rechtbank uitgesproken niet-ontvankelijkheid door het hof ongedaan wordt gemaakt. Dit betekent niet dat het hof, anders dan de rechtbank, geen vormverzuim waarneemt, maar wel dat het dit verzuim anders weegt en het van een andere sanctie voorziet.

Behalve de reeds genoemde sancties van bewijsuitsluiting en niet-ontvankelijkverklaring is er, als reactie op een vormverzuim, ook nog de sanctie van de strafvermindering. Daarnaast kan de rechter ook nog besluiten tot “een louter declaratoire beslissing van onrechtmatigheid”³⁰.

Doorgaans zal het openbaar ministerie, reeds voorafgaand aan de zitting, zelf op de hoogte zijn van in een zaak begane vormfouten. In die zaken zal de officier van justitie zelf aan de rechter voorstellen welke sanctie volgens hem daarop een adequate reactie is. Soms zal de rechter de officier van justitie daarin volgen, soms niet. Zeker als de rechter een niet-ontvankelijkheid uitspreekt, terwijl de officier van justitie een lichtere sanctie had voorgesteld, kan niet zonder meer gezegd worden dat de officier van justitie niet een pleitbaar standpunt heeft ingenomen³¹ en dus ook niet dat hem het verwijt treft dat hij deze zaak überhaupt aan de rechter heeft voorgelegd.

Het zojuist besproken stelsel van mogelijke sancties op vormverzuimen is in het Wetboek van Strafvordering geregeld in artikel 359a en is voorts verfijnd door de (hierboven deels geciteerde) jurisprudentie van de Hoge Raad. In schematische vorm is dit stelsel neergelegd in Bijlage 5. Uit die bijlage blijkt dat het van belang kan zijn dat een algemeentelijk begrip als ‘fout’ van een nadere definitie wordt voorzien als het als centraal begrip wordt gebezigd in een document zoals de Zembla-lijst. Er zijn immers meerdere definities van dit begrip denkbaar. Zo kan bijvoorbeeld ieder vormverzuim een ‘fout’ genoemd worden (zie kolom A van het zojuist genoemde schema), maar ook denkbaar is dat een vormverzuim pas een ‘fout’ genoemd wordt als het een bepaald gevolg heeft gehad (kolom C). Noch in de lijst zelf, noch in de websitekst wordt helder uiteengezet welk spoor Zembla in dit opzicht volgt. Niettemin houden de onderzoekers het ervoor dat de opstellers van de Zembla-lijst reeds het enkele vormverzuim als een ‘fout’ in de Zembla-betekenis van het woord beschouwen³². Als namelijk de rechter in zijn uitspraak een vormverzuim vaststelt, kan dit beschouwd worden als een moment waarop de rechter zich negatief uitspreekt over de handelwijze van het openbaar ministerie en dát is, zoals hierna zal blijken³³, het belangrijkste criterium op basis waarvan Zembla de lijst heeft samengesteld.

29 De eerste zaak betreft het rechtbankvonnis in zaak 49, waarin de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk verklaart door te spreken over ‘doelbewust en met grove veronachtzaming’. In appel (*LJN* AV1251) vindt het hof dat noch van het een, noch van het ander sprake is. De tweede zaak waarin het woord ‘doelbewust’ wordt gebezigd in het kader van een niet-ontvankelijkheidsoordeel is zaak 54/57. Deze zaak is in opdracht van het College van procureurs-generaal aan een afzonderlijk onderzoek onderworpen. Degene die dit afzonderlijk onderzoek heeft uitgevoerd, oud-procureur-generaal mr. D.W. Steenhuis, deelt niet het standpunt van de rechtbank dat door de officier van justitie doelbewust aan het recht van de verdachte op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan. Zie hierna de bespreking van deze zaak in Bijlage 1.

30 C.P.M. Cleiren & J.F. Nijboer (red.), *Strafvordering Tekst & Commentaar*, Deventer: Kluwer 2009, aantekening 19a in de Inleidende opmerkingen bij de Titels IVa tot en met Ve van Boek I (T. Blom). De declaratoire beslissing van onrechtmatigheid is in wezen geen sanctie, doch slechts de rechterlijke vaststelling dat een vormverzuim is begaan (hetgeen kan betekenen dat er een verwijt te maken valt). In de Zembla-lijst bevat zaak 1 een voorbeeld van zo’n declaratoire beslissing van onrechtmatigheid.

31 Zie over de term ‘pleitbaar standpunt’ hierna § 3.5.1.

32 Deze opvatting wordt ontleend aan het feit dat zaken als de nummers 1 en 84 in de lijst voorkomen.

33 Zie § 2.3.4 en § 3.2.1.

Kolom 4

Kolom 4 heeft als opschrift ‘Gevolg OvJ/AG’. In deze kolom wordt meegedeeld of de gemaakte fout al dan niet een rechtspositioneel gevolg heeft gehad voor de in kolom 1 genoemde OM’er. Dit gebeurt veelal door mee te delen welke functie de in kolom 1 genoemde OM’er thans bekleedt, al dan niet aangevuld met andere gegevens met betrekking tot de functionaris uit kolom 1. In sommige gevallen hebben de zojuist bedoelde gegevens betrekking op andere zaken of voorvallen waarbij de in kolom 1 genoemde functionaris in het verleden betrokken is geweest. Daarnaast bevat kolom 4 in sommige gevallen ook mededelingen over het verdere procesverloop van de bewuste strafzaak. In zoverre wordt de inhoud van de kolom niet altijd gedekt door het opschrift ervan.

2.3 De websitetekst

De websitetekst is voor het onderzoek een belangrijk document, omdat de websitetekst passages bevat die een toelichting geven op de lijst. Daarnaast bevat de websitetekst een aantal stellingen. Dit zijn stellingen die gebaseerd zijn op de lijst. In het algemeen kan gezegd worden dat het gaat om gevolgtrekkingen die aan de lijst worden ontleend. Deze stellingen worden hierna uitgebreid besproken in hoofdstuk 5.

2.3.1 Welke tekst van welke datum?

Hierachter is als Bijlage 3 opgenomen de tekst die op 3 maart 2010 te vinden was op de website van Zembla³⁴. De nummering van de drie onderdelen is door het WBOM aangebracht. Voor opnemings in de Bijlage van slechts deze drie onderdelen is gekozen omdat deze drie onderdelen (eventuele minieme verschillen weggelaten) ook reeds op de website gepubliceerd waren op 31 januari 2010, de uitzenddatum.

2.3.2 Onderdeel 1

Onderdeel 1 heeft dezelfde titel als de televisie-uitzending: ‘Officieren van justitie in de fout’. Het onderdeel bevat vooral verwijzingen naar de televisie-uitzending. De personen die in onderdeel 1 sprekend worden opgevoerd komen ook allen in de uitzending aan het woord. Onderdeel 1 staat aldus vooral in relatie tot de televisie-uitzending. Voor zover onderdeel 1 de hierboven onder 2.3 bedoelde stellingen bevat, hebben die voornamelijk — maar niet uitsluitend — betrekking op de vier zaken uit dit onderdeel³⁵.

2.3.3 Onderdeel 2

Onderdeel 2 is bij uitstek het onderdeel van de websitetekst dat de hierboven onder 2.3 bedoelde stellingen bevat. De WBOM-onderzoekers hebben de websitetekst (en in het bijzonder onderdeel 2 daarvan) aldus geïnterpreteerd dat al deze stellingen rechtstreeks voortvloeien uit en derhalve bewezen worden door de lijst.

2.3.4 Onderdeel 3

Waar onderdeel 1 van de websitetekst vooral in verband staat met de televisie-uitzending, staat onderdeel 3 uitsluitend in verband met de lijst. Net als in onderdeel 2 worden ook hier conclusies getrokken uit de lijst (en aldus stellingen geformuleerd), maar bovendien bevat dit onderdeel enkele mededelingen over het hoe en waarom van de lijst. Over het waarom zegt dit onderdeel: “De laatste jaren is er veel media-aandacht voor en ook forse kritiek vanuit de advocatuur op de fouten die het openbaar ministerie maakt. Voor ZEMBLA was het de vraag

³⁴ <http://zembla.vara.nl/> Dat de tekst op 3 maart 2010 is gedownload heeft geen bijzondere achtergrond.

³⁵ De drugszaak uit Breda is nummer 14 in de lijst, de zaak tegen de Bulgaarse vrouwenhandelaren is de Sierra-zaak (nummers 54 en 57), de zaak-Prins is nummer 61 en de zaak van de Enschedese vuurwerkkramp betreft de nummers 52, 69 en 88.

of het daarbij ging om incidentele gevallen, en wat er is gebeurd met de officieren die de fouten maakten”³⁶. Over het hoe was eerder al iets te lezen in onderdeel 2: “ZEMBLA bestudeerde honderden vonnissen en arresten over de laatste tien jaar, en zocht uit waar de rechter zich negatief uitspreekt over de werkwijze van het Openbaar Ministerie”³⁷. Onderdeel 3 geeft daar de volgende aanvulling op: “ZEMBLA heeft alleen de openbare vonnissen kunnen bestuderen. Slechts 5% van alle vonnissen en arresten is openbaar, dus het werkelijke aantal fouten zou nog veel hoger kunnen liggen”³⁸. En: “Deze lijst is met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld op basis van openbare bronnen; te weten vonnissen zoals die zijn gepubliceerd op www.rechtspraak.nl; telefonische informatie van griffies van rechtbanken en gerechtshoven; telefonische informatie van bij zaken betrokken advocaten; en artikelen in dagbladen en tijdschriften”³⁹.

2.4 Samenvatting

In dit tweede hoofdstuk is beschreven welke Zembla-documenten ten behoeve van dit onderzoek zijn onderzocht, namelijk de pdf-versie van de lijst en de websitetekst zoals die op 3 maart 2010 te vinden was op de website van Zembla. Daarnaast bevat dit tweede hoofdstuk twee uitweidingen. De eerste gaat over de begrippen zaaks- en zittingsofficier, van belang voor een juiste appreciatie van de plaatsing van iemands naam in kolom 1. De tweede heeft vooral betrekking op het wettelijk en jurisprudentieel stelsel van rechterlijke sancties op vormverzuimen, van belang voor de beoordeling van de Zembla’s centrale term ‘fout’.

³⁶ Websitetekst, regels 136 en 137.

³⁷ Websitetekst, regels 73 tot en met 75. In onderdeel 3 wordt gezegd: “Uitgangspunt van deze lijst zijn vonnissen — en in enkele gevallen andere controleerbare bronnen — van de afgelopen tien jaar” (websitetekst, regels 121 en 122) en: “Zembla bestudeerde honderden vonnissen, uitgesproken in de afgelopen tien jaar” (websitetekst, regels 152 en 153).

³⁸ Websitetekst, regels 146 tot en met 148.

³⁹ Websitetekst, regels 122 tot en met 127.

3 De lijst nader bekeken

3.1 Inleiding

Zembla bestudeerde — naar eigen zeggen — voor het opstellen van de lijst ‘honderden’ vonnissen en arresten van de laatste tien jaar en zocht uit waar de rechter zich negatief uitsprekt over de werkwijze van het openbaar ministerie. Als bronnen zijn gebruikt de op rechtspraak.nl gepubliceerde jurisprudentie, informatie van griffies van rechtbanken en gerechtshoven, informatie van bij zaken betrokken advocaten en artikelen in dagbladen en tijdschriften.⁴⁰ Het resultaat is een lijst met 103 zaken die volgens Zembla model staat voor het falen van officieren van justitie.

Om de lijst te kunnen analyseren is het belangrijk inzicht te hebben in de werkwijze van Zembla. Vragen die zich in dit kader aandienen zijn: Welk selectie criterium heeft Zembla gebruikt om te bepalen of een zaak op de lijst moet worden geplaatst? Op welk rechterlijk oordeel baseert Zembla zich? In hoeverre heeft Zembla zelf juridische normen gehanteerd bij de beoordeling of sprake is van falen door de betreffende officier van justitie? Noch de tekst van de website noch de lijst zelf geeft een eenduidig antwoord op deze vragen. Voor een analyse van de lijst is duidelijkheid over de gehanteerde methode echter essentieel. Het ontbreken van inzicht in de methode zoals door Zembla is toegepast heeft de onderzoekers van het WBOM genoodzaakt een eigen methodiek te ontwikkelen voor de analyse van de lijst.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de methodiek zoals die door het WBOM is ontwikkeld om de lijst te analyseren en worden de hoofdlijnen van deze analyse gepresenteerd. In het volgende hoofdstuk wordt vervolgens inhoudelijk ingegaan op de zaken waarin daadwerkelijk een verwijt kan worden gemaakt aan het openbaar ministerie en/of de politie.

3.2 Methode van analyse

3.2.1 Operationaliseren stelling Zembla

Om de Zembla-lijst te kunnen analyseren is het essentieel het wezen van de Zembla-lijst te doorgronden. Zoals hierboven reeds aangegeven expliciteert Zembla niet op eenduidige wijze op welke gronden de lijst is samengesteld. Om een onderzoek naar de op die lijst genoemde zaken te kunnen uitvoeren is de lijst van Zembla nader geanalyseerd. Daaruit blijkt dat aan de gehele lijst van afzonderlijke zaken in feite telkens door Zembla een stelling ten grondslag is gelegd. De explicatie van die stelling is weliswaar van de WBOM-onderzoekers, maar de samenstelling en opbouw van de lijst alsmede de inhoud en de presentatie laten de veronderstelling toe dat Zembla van de navolgende stelling uitgaat:

In alle op de lijst genoemde zaken heeft de rechter zich negatief uitgesproken over de werkwijze van het openbaar ministerie en wel op een zodanige wijze dat het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt; reeds dat enkele verwijt is op zichzelf voldoende reden voor het opleggen aan de in de lijst genoemde OM-functionaris van ten minste de lichtste disciplinaire maatregel.

⁴⁰ Zie de websitetekst in bijlage 3.

Deze door de onderzoekers doorgevoerde operationaliserende explicatie vormt de grondslag van het onderhavige onderzoek; aan de orde is het onderzoek naar de juistheid van deze stelling per zaak.

Teneinde de juistheid van deze stelling voor alle op de lijst genoemde zaken te kunnen onderzoeken is de uitgangsstelling nader geoperationaliseerd door een viertal deelvragen te formuleren:

1. Heeft de rechter zich in de betreffende zaak negatief uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel het optreden van het openbaar ministerie gedurende het onderzoek ter terechtzitting?
2. Indien de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, kan dan op grond hiervan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt?
3. Indien het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, is dit verwijt de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie?
4. Indien het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens de terechtzitting de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen is, is dit verwijt dan ook van dien aard dat het rechtvaardigt dat aan de betreffende OM-functionaris ten minste de lichtste disciplinaire maatregel wordt opgelegd?

Deelvraag 1 — heeft de rechter zich in de betreffende zaak negatief uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel het optreden van het openbaar ministerie gedurende het onderzoek ter terechtzitting? — is een puur feitelijke vraag. De onderzoekers zijn nagegaan of in de betreffende zaak de rechter een oordeel heeft gegeven en of dat rechterlijk oordeel betrekking had op het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens de fase van het onderzoek ter terechtzitting.

Deelvraag 2 — indien de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, kan dan op grond hiervan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt? — betreft een duiding door de onderzoekers van het rechterlijk oordeel. Kan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt? Of is bijvoorbeeld sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht? Onderdeel van deze analyse is dat nagegaan wordt of het in de lijst genoemde oordeel in die betreffende zaak ook het laatste rechterlijk oordeel is en, zo niet, of de laatste rechter die zich over de zaak heeft gebogen, zich in dezelfde zin negatief heeft uitgesproken.

Deelvraag 3 — indien het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt over zijn optreden in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, is dit verwijt de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie? — ziet op de vertaling van het verwijt aan het openbaar ministerie naar de officier van justitie in die betreffende zaak. Lang niet altijd is deze vraag op basis van het rechterlijk oordeel en beschikbare informatie⁴¹ te beantwoorden. Voor zover mogelijk wordt in hoofdstuk 4 van het rapport hierover een uitspraak gedaan, waarbij de onderzoekers zich echter beperken tot de onherroepelijke zaken (zaken waarin geen gewoon rechtsmiddel, zoals hoger beroep of cassatie, aangewend is of nog kan worden). In § 3.2.2 wordt nader ingegaan op de achtergrond van deze beperking.

⁴¹ Zie § 3.2.3 voor de in dit onderzoek gebruikte bronnen.

Deelvraag 4 — indien het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens de terechtzitting de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen is, is dit verwijt dan ook van dien aard dat het rechtvaardigt dat aan de betreffende OM-functionaris ten minste de lichtste disciplinaire maatregel wordt opgelegd? — zal niet in dit rapport worden beantwoord. Daarvoor bestaan twee redenen. De eerste is dat, zoals in hoofdstuk 1 aangegeven, dit aspect simpelweg niet tot de onderzoeksoopdracht behoort. Er is ook nog een tweede reden. Een uitspraak over de vierde deelvraag is in het kader van dit onderzoek ook niet te beantwoorden. Deze deelvraag hangt immers samen met arbeidsrechtelijke vragen zoals: hoe heeft de officier van justitie gefunctioneerd in het betreffende geval? Hoe functioneert de officier van justitie voor het overige? Hebben persoonlijke omstandigheden bijgedragen aan hetgeen de officier van justitie wordt verweten? Zijn er bijzondere externe omstandigheden die het oordeel in deze zaak hebben beïnvloed? Bij het beantwoorden van deze vragen speelt het ambtenarenrecht een rol aangezien er consequenties voor de rechtspositie van de officier van justitie aan de orde kunnen zijn. Dit betekent dat een antwoord op deze vragen slechts kan worden gegeven wanneer er sprake is van hoor en wederhoor en andere arbeidsrechtelijke waarborgen. Het onderhavige onderzoek is noch bedoeld noch geschikt om in de zaken op de Zembla-lijst een oordeel te geven over deze persoonsgebonden omstandigheden en daarmee over de vraag of een disciplinaire maatregel, welke dan ook, gerechtvaardigd is.

3.2.2 Bijzondere zaken op de lijst

Niet onherroepelijke zaken

In 37 van de 86 unieke zaken op de lijst is geen sprake van een onherroepelijk rechterlijk oordeel.⁴² Het kan gaan om zaken waarin hoger beroep is ingesteld, cassatieberoep is ingesteld dan wel waarin terugwijzing of verwijzing naar een lagere rechter heeft plaatsgevonden. Als de onderzoekers zich in deze zaken een oordeel vormen dan draagt dit evident het risico in zich van een botsing met het nog te verwachten rechterlijk oordeel. Desalniettemin zijn deze zaken toch in de analyse betrokken. Twee redenen liggen hieraan ten grondslag. De eerste is dat ook in andere zaken het openbaar ministerie in het verleden niet heeft geschroomd onderzoek te doen naar de gang van zaken in eerste aanleg hoewel in deze zaken nog geen sprake was van een definitief rechterlijk oordeel.⁴³ De tweede is dat een andere keuze zou betekenen dat meer dan 43% van de zaken op de lijst⁴⁴ buiten iedere beschouwing zou blijven, hetgeen onwenselijk is. Het feit dat niet-onherroepelijke zaken toch zijn geanalyseerd betekent dat de analyse van deze zaken moet worden beoordeeld in de wetenschap dat het uiteindelijke oordeel anders zal kunnen luiden dan het rechterlijk oordeel van de rechter waarvan in dit rapport wordt uitgegaan. Het voorgaande heeft louter betrekking op deelvraag 2. Deze deelvraag zal dus wel steeds van een antwoord worden voorzien, ook al is de bewuste zaak nog niet onherroepelijk. Dit is anders voor deelvraag 3. Die deelvraag blijft onbeantwoord als de zaak nog niet onherroepelijk is. Dit is een strikte keuze die gebaseerd is op twee uitgangspunten. In de eerste plaats dient voorkomen te worden dat nog lopende procedures beïnvloed zouden kunnen worden door een relatief gevoelig oordeel als het antwoord op deelvraag 3. In zoverre is er sprake van een niet *willen* beantwoorden van deze vraag. Daarnaast is het soms voorzienbaar dát (maar soms ook ongewis óf) de uitkomst van de nog lopende procedure de — vooralsnog ontbrekende — informatie vormt die benodigd is om deelvraag 3 adequaat te kunnen beantwoorden. In zoverre is er sprake van een niet *kunnen* beantwoorden van de vraag. Om die reden, én omdat het antwoord op een vraag die over persoonlijk functioneren gaat een nog grotere zorgvuldigheid vergt dan een vraag die over het functioneren van het openbaar ministerie als

⁴² Dit betreft de zaken 3, 4, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 17, 19/47, 21, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 36/65, 37, 40, 41, 43, 44, 45, 50/75, 54/57, 70/81, 71, 73, 77, 80, 83, 84, 87, 90, 91/93, 96.

⁴³ De Jimmy Woo-zaak (nr. 37 op de lijst), de Sierra-zaak (nr. 54/57 op de lijst) en de Tom Poes-zaak (nr. 8 op de lijst).

⁴⁴ Uitgaande van in het totaal 86 unieke zaken. Hierbij worden de zaken 97-103 buiten beschouwing gelaten.

orgaan gaat, is ervoor gekozen deelvraag 3 niet te beantwoorden in de gevallen waarin nog geen sprake is van een onherroepelijke uitspraak. De onderzoekers realiseren zich dat, niettegenstaande deze uitgangspunten, in sommige evidente gevallen deelvraag 3 wel degelijk beantwoordbaar is. Toch geschiedt die beantwoording dan niet. Het onderscheid tussen enerzijds 'wel beantwoorden in evidente gevallen' en anderzijds 'niet beantwoorden in niet-evidente gevallen' roept uiteindelijk immers vanzelf alsnog de vraag op naar de afbakening van het criterium 'evident'.

Officieren van justitie die zijn vervolgd

De Zembla-lijst bevat ook een afwijkende categorie zaken, namelijk de zaken die gegroepeerd zijn onder het kopje 'Officieren die zijn vervolgd' (de zaken 97 tot en met 103). Deze zeven zaken vormen een bijzondere groep omdat ze niet passen binnen de selectiecriteria die Zembla hanteert voor de rest van de lijst. De rechter heeft zich in deze zaken immers niet negatief uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens de terechtzitting. Het zijn veelal situaties waarin een officier van justitie zelf wordt gevolgd. Aangezien ze op de lijst voorkomen, worden ze desondanks in hoofdstuk 4 kort besproken (zie § 4.8).

3.2.3 De bronnen

Zoals eerder gememoreerd vormen de onderzoekers zich primair een oordeel aan de hand van het rechterlijk oordeel in de betreffende zaak. Wel geldt dat het moet gaan om het meeste recente rechterlijk oordeel in die zaak. In gevallen waarbij een hogere rechter de zaak heeft teruggewezen of verwezen en de uitspraak van de lagere rechter waarnaar is teruggewezen of verwezen reeds beschikbaar is, wordt diens uitspraak als maatstaf genomen. Met jurisprudentie van na 23 april 2010 is geen rekening gehouden.

Bij de oordeelsvorming is ook betrokken de informatie die de leiding van de arrondissementsparketten en ressortsparketten op zijn verzoek aan het WBOM heeft doen toekomen. Aan de leiding van alle parketten waarvan medewerkers op de lijst staan is, in het kader van de *fact finding* de mogelijkheid geboden de eigen visie te geven op hetgeen op de Zembla-lijst in de betreffende zaak aan feiten wordt vermeld. Bovendien zijn de individuele officieren van justitie op de lijst in de gelegenheid gesteld schriftelijk hun persoonlijke mening te geven. De onderzoekers hebben deze informatie mee laten wegen in de analyse. De uitkomsten van die analyse zijn op zaaksniveau beschreven in bijlage 1.

Voor de analyse van de zaken zijn geen gesprekken gevoerd met betrokkenen bij de zaak. Ook zijn voor de analyse niet de dossiers van de individuele zaken gelicht. De reden hiervoor is dat een analyse op zaaksdossier, gezien de inspanningen die een dergelijke analyse vergt en gelet op de tijd die voor het onderzoek beschikbaar was, noodgedwongen buiten het bestek van de opdracht valt. Twee zaken zijn echter anders behandeld. Het betreft de zaak van de journalist Bosman (nr. 12) en de zaak van Liesbeth Boot (nr. 20). In de zaak van journalist Bosman is naast de beslissing van de rechter-commissaris en het proces-verbaal van verhoor door de rechter-commissaris ook gekeken naar de correspondentie van het College van procureurs-generaal met de heer Bosman, de Kamervragen en het antwoord daarop en een aantal door de heer Bosman aan het WBOM gestuurde stukken bestaande uit onder meer correspondentie en krantenberichten. In zaak van Liesbeth Boot is zowel (een kopie van) het rechtbankdossier als (een kopie van) het dossier van de officier van justitie bestudeerd. Bovendien is gekeken naar (een kopie van) het dossier zoals dat is opgesteld door de moeder van Liesbeth Boot. Dit dossier bevat onder meer de correspondentie die is gevoerd over deze zaak.

3.3 De analyse op hoofdlijnen

De aanpak die is gekozen voor het analyseren van de 86 unieke zaken⁴⁵ van de Zembla-lijst kan worden beschreven als het aan de hand van de deelvragen uit de lijst filteren van die zaken waarin het openbaar ministerie daadwerkelijk een verwijt wordt gemaakt.

De eerste filter betreft deelvraag 1: Heeft de rechter zich in de betreffende zaak negatief uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel het optreden van het openbaar ministerie gedurende het onderzoek ter terechtzitting? Geconcludeerd kan worden dat in tien zaken op de lijst deze deelvraag negatief beantwoord moet worden en dat zij dus niet voldoen aan de door Zembla zelf gehanteerde criteria. Het betreft twee zaken waarin er geen rechterlijk oordeel is (nrs. 11, 25), twee zaken die in eerste aanleg lopen (nrs. 31, 91/93), drie zaken waarin de rechter zich niet negatief over het openbaar ministerie heeft uitgelaten (nrs. 12, 21, 72) en drie zaken waarin de feitelijke grondslag van het Zembla-verwijt ontbreekt (nrs. 32, 74, 79). Na deze filter resteren 76 zaken.

De tweede filter is die van deelvraag 2: Indien de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, kan dan op grond hiervan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt? Bestudering van de 76 zaken laat zien dat er 17 zaken zijn waarin het openbaar ministerie *geen* verwijt gemaakt kan worden, omdat:

- het verwijt een ‘normaal’ verschil van juridisch inzicht betreft tussen de officier van justitie en de rechter (10 zaken*)
- het verwijt een ‘normaal’ verschil in waardering van bewijs betreft tussen de officier van justitie en de rechter (7 zaken*)
- de zaak het karakter heeft van een ‘proefproces’ (1 zaak)

In § 3.5.2 t/m § 3.5.4 worden deze categorieën besproken.

Daarmee resteren 59 zaken waarin de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie en waarbij op juridische gronden het openbaar ministerie een verwijt treft. Deze zaken moeten vanwege de verschillende rollen van de officier van justitie worden onderverdeeld in twee groepen.

Ten eerste een groep van 27 zaken waarbij de rechter het openbaar ministerie een verwijt maakt, maar waarbij sprake is van een fout die zijn oorsprong vindt in het handelen van opsporingsinstantie in het opsporingsonderzoek⁴⁶. Omdat de officier van justitie het gezag over de politie heeft indien deze optreedt ter strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde (artikel 13 Politiewet 1993)⁴⁷ is hij, als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie, hiervoor in het strafproces verantwoordelijk. In § 3.6 wordt nader ingegaan op deze categorie van zaken.

Ten tweede een groep van 32 zaken waarbij de rechter het openbaar ministerie een verwijt maakt en waarbij sprake is van een fout die zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie als organisatie dan wel de officier van justitie zelf. Het handelen

⁴⁵ Zaken die aangeduid worden met het /-teken vormen samen één zaak. Er zijn volgens de lijst dan echter twee of meer officieren van justitie bij betrokken. Tien van de zaken 1-96 zijn dubbele zaken.

* Zaak 29 valt zowel in de categorie verschil van juridisch inzicht als in de categorie verschil van waardering van bewijs en wordt dus dubbel geteld.

⁴⁶ Aangezien het in de meeste gevallen om de politie (en niet om bijzondere opsporingsdiensten of de Koninklijke Marechaussee) wordt hierna over “de politie” gesproken.

⁴⁷ Artikel 132a Sv luidt: “Onder opsporing wordt verstaan het onderzoek in verband met strafbare feiten onder gezag van de officier van justitie met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen”.

of nalaten kan zowel betrekking hebben op het opsporingsonderzoek als op de behandeling ter terechtzitting. In § 3.7 wordt nader ingegaan op deze categorie van zaken.

Tot slot kan worden opgemerkt dat deelvraag 3 — is, indien het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt over zijn optreden in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, dit verwijt de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie? — aan de orde zal komen bij de beschrijving in hoofdstuk 4. Daar wordt, zo mogelijk, gezien of in de beschreven zaken ook aan de betrokken OM-functionaris (veelal de officier van justitie) op individueel niveau een verwijt te maken valt.

3.4 Zaken waarin er geen (negatief) rechterlijk oordeel is over het optreden van het openbaar ministerie

3.4.1 Inleiding

Zaken waarin er geen (negatief) rechterlijk oordeel is over het optreden van het openbaar ministerie zijn de tien zaken op de Zembla-lijst waarbij deelvraag 1 — Heeft de rechter zich in de betreffende zaak negatief uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel het optreden van het openbaar ministerie gedurende het onderzoek ter terechtzitting? — negatief beantwoord moet worden en dus ten onrechte op de lijst staan. Het betreft twee zaken waarin er in het geheel geen rechterlijk oordeel is (nrs. 11, 25), twee zaken die in eerste aanleg lopen maar waarin er nog geen oordeel is (nrs. 31, 91/93), drie zaken waarin de rechter zich niet negatief over het openbaar ministerie heeft uitgelaten (nrs. 12, 21, 72) en drie zaken waarin de feitelijke grondslag van het Zembla-verwijt ontbreekt (nrs. 32, 74, 79).

3.4.2 Zaken waarin in het geheel niet van een rechterlijk oordeel sprake is

Er zijn twee zaken in de Zembla-lijst (nrs. 11 en 25) waarbij, volgens de lijst, officieren van justitie fouten hebben gemaakt maar waarbij geen sprake is van een rechterlijk oordeel over dit handelen. Bovendien zijn deze zaken ook niet in eerste aanleg onder de rechter. Daarmee voldoen deze twee zaken niet aan de criteria die Zembla zelf heeft gehanteerd voor het samenstellen van de lijst.⁴⁸

*In **zaak 11** werd een jegens weduwe Van der Bijl beledigende uitspraak, gedaan in een gesprek tussen de officier van justitie en één van haar medewerkers, onbedoeld op de voicemail van de weduwe opgenomen. De officier van justitie heeft in deze zaak een faux pas begaan. Namens het College van procureurs-generaal heeft de voorzitter zijn excuses aangeboden voor deze gang van zaken.*

*In **zaak 25** zijn aan de drie verdachten van fraude rond de bouw van de Schiphol tunnel transacties aangeboden ter hoogte van een miljoen gulden. Het verwijt van Zembla aan de officier van justitie dat het College van procureurs-generaal niet op de hoogte is gesteld van deze transactie is feitelijk onjuist: er steeds contact geweest tussen het parket Haarlem en het College van procureurs-generaal, en het College van procureurs-generaal is uitdrukkelijk akkoord gegaan met de transacties.*

⁴⁸ Voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze zaken zie Bijlage 1.

3.4.3 Zaken waarin geen rechterlijke uitspraak in eerste aanleg is gedaan

Uitgangspunt van Zembla bij de samenstelling van de lijst was dat de rechter zich negatief heeft uitgesproken over de werkwijze van het openbaar ministerie. Er staan echter twee zaken op de lijst waarin nog geen uitspraak is gedaan door een rechter in eerste aanleg. Het betreft de zaken 31 en 91/93. Deze twee zaken voldoen dus niet aan de door Zembla zelf gehanteerde criteria om op de lijst te worden opgenomen. Het desondanks in de analyse betrekken van deze twee zaken stuit op de volgende twee bezwaren. Ten eerste het bezwaar dat een maatstaf ontbreekt, aangezien voor de analyse van de zaken op de Zembla-lijst het oordeel van de rechter door de onderzoekers als primaire maatstaf wordt genomen. Ten tweede dreigt, bij het hanteren van een eigen maatstaf voor het beoordelen van deze zaken, het gevaar dat het onderhavige rapport een rol zal gaan spelen in die twee zaken. Om deze collisie te voorkomen zal in dit rapport aan deze twee zaken geen aandacht worden besteed anders dan op zeer beperkte wijze in de beschrijving op zaaksniveau in Bijlage 1.

3.4.4 Zaken waarin de rechter zich niet negatief over het openbaar ministerie heeft uitgelaten

De lijst bevat ook nog een drietal zaken waarin er in de procedure wel sprake is van een rechterlijk oordeel maar het oordeel feitelijk niet gaat over de strafzaak zelf. Het betreft de zaken 12, 21 en 72.⁴⁹

*In **zaak 12** staat de wijze waarop gevolg is gegeven aan het Duitse rechtshulpverzoek centraal, te weten het doen van een vordering op grond van artikel 195d, eerste lid, Sv. De officier van justitie had de mogelijkheid de betrokkene te verzoeken om vrijwillige medewerking maar koos bewust niet voor deze mogelijkheid uit een oogpunt van zorgvuldigheid. De gevolgde procedure gaf immers de mogelijkheid van een rechterlijke toetsing. De rechter-commissaris heeft de vordering afgewezen maar heeft zich daarin niet negatief over het openbaar ministerie uitgelaten. Hoewel de officier van justitie in juridisch opzicht niet onjuist heeft gehandeld had volgens het College van procureurs-generaal in de communicatie wel zorgvuldiger moeten worden gehandeld.*

*In **zaak 21** is de verdachte (Saban B.) in afwachting van de behandeling van zijn zaak in hoger beroep, tijdens een schorsing van de voorlopige hechtenis gevlucht. Na een bij een eerdere pro-forma-zitting door het Hof Arnhem afgewezen schorsingsverzoek is door de verdediging opnieuw een schorsingsverzoek gedaan tijdens een volgende pro-forma-zitting. De advocaat-generaal is onder voorwaarden akkoord gegaan met een schorsing van maximaal twee dagen. Het hof heeft het verzoek tot schorsing toegewezen voor de periode van een week. In de beschikking heeft het hof zich geenszins negatief over het openbaar ministerie uitgelaten. In verband met informatie over de vluchtplannen van de verdachte, werd deze enige dagen na de schorsing in opdracht van het openbaar ministerie aangehouden. Het openbaar ministerie vorderde vervolgens opheffing van de schorsing van de voorlopige hechtenis in verband met dit vluchtgevaar. Het hof wees deze vordering af. Kort daarna vluchtte de verdachte naar Turkije. Het enige verwijt dat het openbaar ministerie in deze zaak treft, waarover echter geen enkele rechter zich in welke zin dan ook heeft uitgelaten, is dat ondanks het aanwijzen van twee advocaten-generaal als zaaks-AG, zodat het dossier duidelijke 'eigenaars' zou hebben, bij de pro-forma-zittingen waar de schorsingsverzoeken zijn gedaan toch andere advocaten-generaal zijn opgetreden.*

⁴⁹ Voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze zaken zie Bijlage 1.

***Zaak 72** heeft betrekking op de zaak tegen de uiteindelijke dader van de Schiedammer parkmoord. Het verwijt van Zembla aan de officier van justitie dat zij de bekentenis van Wik H. maandenlang geheim heeft gehouden waardoor de Hoge Raad in de tussentijd de herzieningsaanvraag van Kees B. afwees, miskent dat het noodzakelijk was om de bekentenis door middel van DNA- en ander onderzoek te staven vooraleer aan die bekentenis gevolgen konden worden verbonden in de zaak van Kees B. Bovendien is in deze zaak in het geheel geen sprake van een oordeel van de rechter over het handelen van het openbaar ministerie aangaande de bekentenis.*

3.4.5 Zaken waarin de feitelijke grondslag van het Zembla-verwijt ontbreekt

Uit het onderzoek naar de zaken op de Zembla-lijst blijkt dat in de zaken 32, 74 en 79 de feiten in het geheel⁵⁰ niet stroken met het door Zembla gemaakte verwijt.

*In **zaak 32** heeft de officier van justitie geen gehoor gegeven aan een bevel van de rechtbank om een verklaring van een getuige aan het dossier toe te voegen. Dat had zij welbewust gedaan, omdat dit in strijd zou zijn met een belofte die zij aan de getuige had gedaan. Daarop verklaarde de rechtbank de officier van justitie niet-ontvankelijk. In hoger beroep is dit oordeel door het hof vernietigd. Volgens het arrest van het hof, dat is uitgesproken na publicatie van de Zembla-lijst, is door de juridische omstandigheden van dit geval, de verklaring geen processtuk; bijgevolg hoefde de verklaring ook niet aan het dossier te worden toegevoegd. Het oorspronkelijke verwijt is derhalve komen te vervallen.*

*In **zaak 74** beschouwt het hof een drietal omstandigheden als vormverzuimen die zouden zijn begaan in het kader van het voorbereidend onderzoek naar de aan de verdachte ten laste gelegde feiten. De Hoge Raad vernietigt dit oordeel en plaatst die drie omstandigheden juist buiten dat kader. Daardoor is er niet langer sprake van een inhoudelijk rechterlijk oordeel over die drie omstandigheden en is er dus ook geen rechterlijke vaststelling dat die omstandigheden neerkomen op onrechtmatigheden die voor rekening komen van het openbaar ministerie. Met betrekking tot een vierde punt heeft het hof, wat de Hoge Raad betreft, niet onbegrijpelijk vastgesteld dat er sprake is van iets wat per ongeluk is gebeurd. Ook op dit punt is er derhalve geen sprake van een door de rechter aan het OM gemaakt verwijt.*

*In **zaak 79** werd het verwijt dat de rechtbank het openbaar ministerie maakt ten aanzien van het voegen van een eerder onderzoek aan de betreffende zaak in hoger beroep door het hof verworpen; het hof stelde alsnog vast dat zich geen onregelmatigheden hebben voorgedaan. Het oorspronkelijke verwijt is derhalve komen te vervallen.*

⁵⁰ Er is een aantal zaken waar een deel van het verwijt van Zembla feitelijk onjuist blijkt te zijn. Deze zaken worden niet hier behandeld omdat hier uitsluitend de zaken worden besproken waar geen enkel verwijt blijkt te resteren.

3.5 Zaken waarin het openbaar ministerie op juridische gronden geen verwijt treft

3.5.1 Inleiding

De filter van deelvraag 1 had tot gevolg dat tien zaken van de lijst zijn afgefallen omdat dit zaken zijn waarin er óf in het geheel geen rechterlijk oordeel is óf waarin het rechterlijk oordeel over het optreden van het openbaar ministerie niet negatief is. De volgende stap in de analyse is de filter van deelvraag 2: Indien de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, kan dan op grond hiervan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt? Toepassing van deze filter resulteert in drie groepen zaken. Ten eerste een groep van zeventien zaken waarin het openbaar ministerie op juridische grondslag *geen* verwijt treft. Ten tweede een groep van 27 zaken waarbij de rechter het openbaar ministerie een verwijt maakt terwijl sprake is van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie in het opsporingsonderzoek. Ten derde een groep van 32 zaken waarbij de rechter het openbaar ministerie een verwijt maakt en waarbij sprake is van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie als organisatie dan wel de officier van justitie zelf. In deze paragraaf wordt ingegaan op die zaken op de lijst waarin het openbaar ministerie op juridische grondslag *geen* verwijt treft.

In het Nederlandse strafproces is de officier van justitie degene die de vervolging instelt. De officier van justitie gaat daartoe over als hij op basis van de bewijsmiddelen en het juridisch kader van mening is dat sprake is van een zaak waarin vervolging haalbaar en in algemeen belang aangewezen is. In het kader van het strafproces heeft de verdachte, met bijstand van zijn raadsman, de mogelijkheid zich tegen de aanklacht te verdedigen. Dat gebeurt tijdens het onderzoek dat de rechter op grondslag van de tenlastelegging in elke strafzaak uitvoert: het onderzoek ter terechtzitting. Het onderzoek door de rechter en zijn beslissingen op basis daarvan vormen de eigenlijke 'berechting' van een strafzaak en van een verdachte. Uiteindelijk velt de rechter in het kader van die berechting een oordeel waarbij hij aandacht besteedt aan de bewijsmiddelen, de juridische stellingname van de officier van justitie en aan de opmerkingen van de verdediging dienaangaande. Dat de rechter, mede op grond van dat onderzoek ter terechtzitting tot een ander oordeel komt over de bewijsmiddelen of de juridische beoordeling dan het oordeel dat de officier van justitie voorafgaande aan het onderzoek ter terechtzitting huldigde, wil dus niet zeggen dat daarmee sprake is van een falen, dat als zodanig aan het openbaar ministerie of de individuele officier van justitie kan worden verweten. Om dit te verduidelijken dienen twee aspecten nader te worden belicht: de gronden voor de vervolgingsbeslissing en de pleitbaarheid van het standpunt van de officier van justitie bij de behandeling van de zaak.

Na afronding van het voorbereidend onderzoek moet een beslissing worden genomen over wat er met de strafzaak moet gebeuren. De officier van justitie is met die beslissing belast. Hij zal bij die beslissing de haalbaarheid van een veroordeling, dan wel een schuldigverklaring, en de opportuniteit van verdere vervolging betrekken. De haalbaarheidcomponent van de beslissing duidt op een anticiperend oordeel. De officier van justitie anticipeert op het te verwachten oordeel van de rechter op het rechterlijk beslissingsschema van de artikelen 348 en 350 Sv. Hij zal kijken naar het beschikbare bewijsmateriaal en de eventueel formele vereisten, zoals het ingediend zijn van een klacht bij een klachtdelict. Deze anticiperende toets hangt samen met het feit dat het strafvorderlijk optreden veronderstelt dat er sprake is van verdenking van een strafbaar feit. De grens of sprake is van verdenking van een strafbaar feit is niet altijd scherp te trekken. Als basisvoorwaarde geldt dat er minstens een redelijk vermoeden van schuld moet zijn, wil de vervolging gerechtvaardigd zijn. Bovendien moet de officier van justitie ervan overtuigd zijn dat de (voor)vragen van het beslissingsschema van de artikelen 348 en 350 Sv positief beantwoord kunnen worden. De opportuniteitscomponent van de vervolging heeft betrekking op de gewenstheid van de (verdere) vervolging. Ook al is

een veroordeling of schuldigverklaring haalbaar, dan nog kan er van (verdere) vervolging worden afgezien omdat dit op gronden aan het algemeen belang ontleend niet gewenst is (artikel 167, tweede lid, Sv en artikel 242, tweede lid, Sv)⁵¹. Mocht de officier van justitie besluiten tot niet (verdere) vervolging dan kan de rechtstreeks belanghebbende daarover een klacht indienen bij het gerechtshof (artikel 12 Sv). Samenvattend: de officier van justitie kan overgaan tot vervolging indien er op basis van het beschikbare materiaal sprake is van een redelijk vermoeden van schuld, een veroordeling dan wel schuldigverklaring in het licht van de (voor)vragen van het beslissingsschema van de artikelen 348 en 350 Sv haalbaar kan worden geacht en de vervolging opportuun is. Op de zitting zelf zal de officier van justitie, aan de hand van het beslissingsschema van de artikelen 348 en 350 Sv, de beslissing bepleiten die hij, op basis van het onderzoek ter terechtzitting, aangewezen acht. Daartoe zal hij standpunten innemen omtrent de juridische aspecten van de zaak en de bewijsmiddelen. Daarbij zal hij tevens aandacht besteden aan (eventuele) verweren.

Bij de analyses en conclusies is in het onderhavige onderzoek telkens uitgegaan van het *pleitbaar* standpunt als norm⁵². Een pleitbaar standpunt wil in dit verband zeggen dat op basis van het voorliggende bewijsmateriaal en het toepasselijke juridisch kader het bewuste standpunt redelijkerwijs door de officier van justitie kón worden ingenomen. Geenszins geldt de eis dat er op voorhand zekerheid moet bestaan dat de rechter de officier van justitie in zijn standpunt zal volgen. Het voor de rechter brengen van een zaak betekent immers dat er een onderzoek door de rechter plaatsvindt, waarin de argumenten van de officier van justitie én die van de verdachte worden gewisseld en door de rechter worden onderzocht en beoordeeld; het voorleggen van de zaak aan de rechter is op het initiëren van dat rechterlijk onderzoek gericht, niet op de berechting die op voorhand vast zou moeten staan. Op basis van dit onderzoek is het de rechter die een eigen oordeel velt. Dit betekent derhalve dat in de gevallen waarin de rechter tot een ander oordeel komt dan de officier van justitie, dit niet wil zeggen dat er sprake is van een falen van het openbaar ministerie. Veelal zal sprake zijn van een normaal verschil van inzicht ten aanzien van een juridische kwestie dan wel een normaal verschil van waardering van het bewijsmateriaal. Zelfs als de rechter besluit tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de strafvervolging hoeft dit niet anders te zijn. Juist in de zaken waarin de officier van justitie een zijns inziens pleitbaar standpunt heeft ingenomen en de rechter besluit tot niet-ontvankelijkheid wordt regelmatig hoger beroep ingesteld door het openbaar ministerie. Het hoger beroep biedt immers de mogelijkheid de zaak in zijn geheel opnieuw aan een (hogere) rechter voor te leggen hetgeen kan leiden tot een andere waardering van de bewijsmiddelen en/of van de juridische stellingname van het openbaar ministerie. Soms leidt dit alsnog tot ontvankelijkheid, soms ook niet. Ook de Zembla-lijst laat zien dat er diverse gevallen zijn waarbij de rechter in eerste aanleg besluit tot niet-ontvankelijkheid terwijl de hogere rechter vervolgens deze niet-ontvankelijkheid ongedaan maakt.

Toch zal niet altijd hoger beroep of cassatie worden ingesteld, ook al is de officier van justitie door het onderzoek ter terechtzitting en het rechterlijk oordeel niet van mening veranderd over de pleitbaarheid van zijn standpunt. De beslissing tot het niet instellen van een rechtsmiddel (zoals hoger beroep of cassatie) kan samenhangen met vragen omtrent de opportuniteit van verdere vervolging, de beschikbare (politie)capaciteit, maar ook met juridisch-technische kwesties, zoals het ontbreken van de mogelijkheid om aan de Hoge Raad feitelijke kwesties voor te leggen.

In de navolgende paragrafen zal in meer detail aandacht worden besteed aan de zaken uit de lijst waarin feitelijk niet wordt voldaan aan de eis van deelvraag 2.

⁵¹ G.J.M. Corstens, *Het Nederlandse strafprocesrecht*, Deventer: Kluwer 2008, pp. 525-528.

⁵² Het begrip "pleitbaar standpunt" komt in het juridisch jargon vooral voor in het fiscale recht en heeft daar een specifieke betekenis. In het onderhavige rapport wordt dit begrip echter slechts in zijn algemeentelijke betekenis gebezigd.

3.5.2 Een normaal verschil van juridisch inzicht

Tien⁵³ van de 86 op de Zembla-lijst voorkomende zaken kunnen worden geclassificeerd als een normaal verschil van juridisch inzicht. ‘Normaal’ wil in dit verband zeggen dat het openbaar ministerie in de zaak een pleitbaar standpunt inneemt ten aanzien van een juridisch aspect van de zaak, de rechter weliswaar tot een ander oordeel komt, maar dat dit geen grond is voor een verwijt aan het openbaar ministerie omdat het rechterlijk oordeel de pleitbaarheid van het standpunt van het openbaar ministerie niet onderuit haalt. In de volgende zaken is een normaal verschil van juridisch inzicht aan de orde: 3, 4, 27, 29, 33, 40, 66, 71, 85, 87.⁵⁴

*Een typisch voorbeeld van een zaak in deze categorie is **zaak 87**. In deze zaak was de officier van justitie van oordeel dat er nieuwe bezwaren waren die, na een eerdere kennisgeving van niet verdere vervolging, het opnieuw vervolgen van de verdachte mogelijk maakten. Op 2 april 2007 heeft de rechter-commissaris de vordering van de officier van justitie toegewezen en ter zake van die nieuwe bezwaren een gerechtelijk vooronderzoek ingesteld. Vervolgens heeft de officier van justitie binnen het kader van het gerechtelijk vooronderzoek de afspraken ex artikel 226g Sv die zij voornemens was te maken met Pieter en Edgar van L. aan de rechter-commissaris voorgelegd. Op vordering van de officier van justitie heeft de rechter-commissaris de rechtmatigheid van deze afspraken getoetst en deze rechtmatig geoordeeld. Op 9 juli 2007 is met de dagvaarding van verdachte het gerechtelijk vooronderzoek gesloten. De rechtbank komt echter tot het oordeel dat van nieuwe bezwaren niet is gebleken en dat het openbaar ministerie derhalve ten onrechte tot dagvaarding van de verdachte is overgegaan.*

3.5.3 Een normaal verschil in waardering van bewijs

Zeven⁵⁵ van de 86 op de Zembla-lijst voorkomende zaken kunnen worden geclassificeerd als een normaal verschil van waardering van het bewijs. ‘Normaal’ wil in dit verband het volgende zeggen. Het openbaar ministerie neemt in de zaak het pleitbaar standpunt in dat het bewijs tot bewezenverklaring kan leiden. De rechter komt niet tot een bewezenverklaring doch tot een vrijspraak, maar maakt daarbij geen verwijt aan de officier van justitie dat raakt aan de pleitbaarheid van diens standpunt met betrekking tot het bewijs. Kortom: het rechterlijk oordeel haalt de pleitbaarheid van het standpunt van het openbaar ministerie niet onderuit. In de volgende zaken is een normaal verschil van waardering van bewijs aan de orde: 9, 10, 20, 26, 29, 52/69/88, 58.⁵⁶

*Een typisch voorbeeld van een zaak in deze categorie is **zaak 9**. In deze zaak komt de rechtbank tot de conclusie dat er geen overtuigend bewijs is voor de aanwezigheid van verdachte op de plaats delict. Volgens de rechtbank zijn er wel verschillende scenario's onderzocht, maar kan geen van de scenario's tot bewezenverklaring leiden. Het volgens de officier van justitie meest waarschijnlijke scenario, wordt, behalve met een groot aantal DNA-matches, volgens de rechtbank met geen ander valide gebleken bewijsmiddel overtuigend onderbouwd. De rechtbank meent dat, omdat alternatieve scenario's niet uitgesloten kunnen worden, overtuigend bewijs ontbreekt.*

⁵³ Zaak 29 valt zowel in de categorie verschil van juridisch inzicht als in de categorie verschil van waardering van bewijs en wordt bij beiden geteld.

⁵⁴ Voor een gedetailleerde beschrijving van deze zaken zie Bijlage 1.

⁵⁵ Zaak 29 valt zowel in de categorie verschil van juridisch inzicht als in de categorie verschil van waardering van bewijs en wordt bij beiden geteld.

⁵⁶ Voor een gedetailleerde bespreking van deze zaken zie Bijlage 1.

3.5.4 Proefproces

Soms zijn er situaties waarin de officier van justitie bewust een bepaald juridisch standpunt inneemt om een oordeel van de rechter uit te lokken. Dit zijn bij uitstek situaties waarbij sprake is van een pleitbaar standpunt, maar waarbij het nog ongewis is hoe de rechter tegen het juridische standpunt van de officier van justitie aankijkt. Vaak wordt in dergelijke gevallen doorgeprocedeerd totdat de Hoge Raad of het EHRM het pleit beslecht. Dergelijke situaties worden ook wel aangeduid met de term ‘proefproces’. Ook hier geldt dat dit een wezenlijk aspect is van het (straf)recht. Het recht is niet een eenduidige vaststaand gegeven dat altijd op dezelfde manier wordt geïnterpreteerd. Als gevolg van de discussie in de rechtszaal over concrete zaken ontstaat jurisprudentie die invulling geeft aan het begrippenkader zoals dat binnen het (straf)recht wordt gehanteerd. Een proefproces is een strafzaak waarin nu juist het vormen van jurisprudentie een zeer belangrijke drijfveer is. Dat betekent dat met een afwijkend standpunt van de rechter bij voorbaat rekening wordt gehouden. De procedure van ‘cassatie in het belang der wet’ biedt in deze zaken niet altijd de gewenste uitweg. Wel geldt bij een proefproces dat de belangen van de verdachte niet tekort mogen worden gedaan. De eis dat het openbaar ministerie een pleitbaar standpunt moet hebben geldt ook hier. De Zembla-lijst bevat één zaak (nr. 28) die het karakter heeft van een proefproces.⁵⁷

*Het openbaar ministerie wordt in **zaak 28** verweten dat het de verdachte webproviders heeft vervolgd na hen tevergeefs te hebben gevraagd een website ontoegankelijk te maken, zonder gebruik te maken van de in artikel 54a Sr voorgeschreven weg van een bevel met machtiging van de rechter-commissaris. Daarbij zou het openbaar ministerie nagelaten hebben in hoger beroep te gaan tegen de weigering van de rechter-commissaris een machtiging te geven. In casu beoogde de officier van justitie te bereiken dat een provider (verdachte) de publicatie van beledigende passages op een door hem gehoste website zou staken. De rechter-commissaris gaf op formele gronden geen machtiging, omdat daarvoor de wettelijke basis zou ontbreken. De officier van justitie verzocht de provider daarom zelf per brief doorgifte van de betreffende website te beëindigen. Toen deze dat vervolgens niet deed, vervolgde het openbaar ministerie voor medeplegen/medeplichtigheid aan smaad/laster. Deze vervolging had voor het openbaar ministerie het karakter van een proefproces, en was erop gericht om duidelijkheid te verkrijgen of het voor het openbaar ministerie überhaupt wettelijk mogelijk is de in artikel 54a Sr genoemde machtiging te verkrijgen.*⁵⁸

3.6 Zaken waarin het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie

De hierboven beschreven juridische beoordeling van de zaken op de Zembla-lijst in het licht van deelvraag 2 — indien de rechter zich in de betreffende zaak negatief heeft uitgesproken over het optreden van het openbaar ministerie in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, kan dan op grond hiervan aan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt? — laat zien dat 27 zaken op de lijst niet voldoen aan de door Zembla gehanteerde criteria en derhalve ten onrechte op de lijst staan. De resterende 59 zaken betreffen twee soorten zaken. Zaken waarbij het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie (27 zaken) en zaken waarbij het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie (32 zaken). In deze paragraaf wordt ingegaan op die zaken waarbij het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie.

⁵⁷ Voor een meer gedetailleerde bespreking van deze zaak zie Bijlage 1.

⁵⁸ Zie ook de brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer (Kamerstukken II 2008/09, 28684, nr. 232) waarin deze zaak wordt genoemd en de Minister aangeeft dat de bevelsbevoegdheid van 54a Sr wordt overgeheveld naar het Wetboek van Strafvordering vanwege de problemen met de toepassing van deze bevoegdheid in de praktijk.

Artikel 148 Sv bepaalt dat de officier van justitie belast is met de opsporing van strafbare feiten. Hij kan daartoe bevelen geven aan de overige personen die met de opsporing zijn belast. Artikel 13 Politiewet 1993 is het equivalent hiervan en geeft met zoveel woorden aan dat het optreden van de politie ter strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde geschiedt onder gezag van de officier van justitie. De officier van justitie kan, zo blijkt uit het tweede lid van artikel 13 Politiewet 1993, de betrokken ambtenaren de nodige aanwijzingen geven voor de vervulling van die taak. Als bij het opsporingsonderzoek door de politie fouten worden gemaakt, dan zullen deze vanwege de gezagsverantwoordelijkheid door de rechter altijd op het conto van het openbaar ministerie worden geschreven. Dat blijkt ook uit artikel 359a Sv. Ten aanzien van de feitelijke inhoud van die gezagsverantwoordelijkheid kan een onderscheid gemaakt worden tussen ernstige of ingewikkelde zaken en 'gewone' zaken. Voor wat betreft de ernstige of ingewikkelde zaken (een in vergelijking met het aantal gewone zaken kleine groep) geldt dat hieraan een zaaksofficier is verbonden die daadwerkelijk leiding geeft aan het opsporingsonderzoek.⁵⁹ Dit betekent dat hij nauw betrokken is bij de tactische beslissingen en daarin ook kan sturen. De gezagsverantwoordelijkheid heeft in deze zaken dus een inhoudelijk karakter, zij het dat dit niet betekent dat *alle* beslissingen in het opsporingsonderzoek eerst aan de zaaksofficier worden voorgelegd. Er is een zekere mate van handelingsvrijheid voor de opsporingsambtenaren, waarbij blijft gelden dat dit geschiedt onder het gezag van de officier van justitie. Ook al is de zaaksofficier niet betrokken bij alle inhoudelijke beslissingen, hij is daar uiteindelijk toch voor verantwoordelijk. Het is hier dus een, in zekere zin, abstracte verantwoordelijkheid. Een terrein waarbij de politie verregaande handelingsvrijheid heeft, is het verhoren van verdachten en getuigen. Dit behoort immers bij uitstek tot de expertise van de politie. Hierbij is de zaaksofficier slechts op tactisch niveau betrokken. Hij zal vrijwel nooit in persoon aanwezig zijn bij een verhoor door de politie.

Van een verantwoordelijkheid voor eigen handelen of nalaten is sprake in die gevallen waarin de zaaksofficier wel actief betrokken is, of behoort te zijn. Vooral bij ernstige of ingewikkelde zaken is als daar de politie een fout heeft gemaakt het ook terecht te kijken naar de rol van de zaaksofficier. Het is immers uitdrukkelijk een taak van de zaaksofficier er op toe te zien dat de politie zich bij de opsporing aan de wet houdt. Wel moet er op worden gelet of niet sprake is van een terrein waarin de politie grote handelingsvrijheid heeft en de officier dus uitsluitend formeel verantwoordelijk is.

***Zaak 16** is een voorbeeld van zaak waarin fouten gemaakt tijdens het verhoor formeel voor rekening van de officier van justitie komen. In deze zaak, waarin door twee zusters aangifte was gedaan van seksueel misbruik door de verdachte, gaat de rechtbank in haar onherroepelijke vonnis in op de wijze waarop de politie in deze zaak heeft geopereerd. De rechtbank is van oordeel dat door toedoen van verbalisanten de beoordeling van de belastende verklaringen van de beide aangeefsters op betrouwbaarheid - door toetsing op volledigheid, accuraatheid en consistentie - niet meer mogelijk is en dat dit al niet meer mogelijk was voordat het onderzoek ter terechtzitting begon. Voor dat oordeel vindt de rechtbank steun in de rapportages van de geraadpleegde deskundigen. De conclusie van de rechtbank is dat door de handelingen van verbalisanten, samen en in onderling verband gezien, ernstig inbreuk is gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan. Onder die omstandigheden dient volgens de rechtbank de officier van justitie in zijn vervolging niet ontvankelijk te worden verklaard. De officier van justitie had vrijpraak gevorderd omdat de betrouwbaarheid van de verklaringen van de aangeefsters zijns inziens niet meer was vast te stellen.*

⁵⁹ D.J. Elzinga, P.H.S. van Rest, J. de Valk, *Het Nederlandse Politierecht*, Zwolle: W.E.J. Tjeenk Willink 1995, p. 193.

Bij gewone zaken is in het opsporingsonderzoek geen zaaksofficier betrokken. Directe bemoeienis van het openbaar ministerie bij het opsporingsonderzoek ontbreekt derhalve in die gevallen. Slechts op beleidsmatig niveau wordt invulling gegeven aan de gezagsverantwoordelijkheid voor de opsporing van deze gewone zaken.⁶⁰ Dit geschiedt onder meer door eisen te stellen aan de in te sturen processen-verbaal, door beleidsafspraken te maken met de politietop en door het opstellen van aanwijzingen voor de officier van justitie. Directe betrokkenheid van het openbaar ministerie ontstaat op het moment dat de vervolgingsbeslissing wordt genomen. Indien dit erin resulteert dat een zaak aan de strafrechter wordt voorgelegd, is het de zittingsofficier die als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie kan worden afgerekend op een fout die gemaakt is door de opsporingsambtenaren. Van persoonlijke betrokkenheid bij deze fout is dan echter geenszins sprake. Voor de zittingsofficier geldt in deze zaken derhalve dat uitsluitend sprake is van een puur formele verantwoordelijkheid.

***Zaak 39** is een voorbeeld van een dergelijk geval. In deze zaak zou de verdachte met een webcam studenten hebben gefilmd in een nabijgelegen studentenhuus. Bij het onderzoek ter terechtzitting blijkt van onjuistheden in de verslaglegging door de politie. Ook de officier van justitie raakt pas dan bekend met deze onjuistheden. De officier van justitie heeft haar verantwoordelijkheid genomen door de rechtbank behulpzaam te zijn bij het verkrijgen van een zo volledig mogelijk beeld van de feitelijke gebeurtenissen rond het binnentreden. De rechtbank stelt vervolgens vast dat ten minste één van de verbalisanten de woning van de verdachte is binnengetreten zonder de vereiste machtiging, terwijl dit verzuim niet in de opgemaakte processen-verbaal is vermeld. Zelfs als dit laatste niet opzettelijk is gebeurd, dan nog is naar het oordeel van de rechtbank op zijn minst genomen sprake van een zeer grove nalatigheid, waarmee de belangen van de verdachte en die van een behoorlijke rechtspleging in zeer ernstige mate zijn veronachtzaamd. Daarom verklaart de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk.*

Dat in het opsporingsonderzoek door de politie fouten worden gemaakt wil niet zeggen dat de zaaksofficier, de zittingsofficier dan wel het openbaar ministerie in zijn algemeenheid hier niet op reageert. De verantwoordelijkheid ten aanzien van dit soort fouten kan op drieërlei wijze worden vormgegeven. Ten eerste kan de politie worden aangesproken. Na het ontdekken van de betreffende fout wordt de opsporingsambtenaar op zijn fout gewezen en wordt nagegaan welke meer structurele maatregelen nodig zijn om herhaling te voorkomen. Tevens wordt gekeken hoe herstel van de fout mogelijk is. Het openbaar ministerie laat in die gevallen nadrukkelijk zijn gezag over de opsporing gelden. Ten tweede kunnen de leden van het openbaar ministerie als zodanig worden voorgelicht en geïnstrueerd. Door middel van aanwijzingen van het College van procureurs-generaal worden de officieren van justitie geïnformeerd hoe zij in bepaalde gevallen dienen te handelen. Deze aanwijzingen kunnen mede betrekking hebben op het voorkomen en omgaan met fouten bij de onder het gezag van het openbaar ministerie werkende politie. Ten derde kan in de rechtszaal de verantwoordelijkheid worden genomen. Als het openbaar ministerie van mening is dat de verdachte door de fouten van de politie wezenlijk in zijn belangen is geschaad, behoort het openbaar ministerie zelf, afhankelijk van de ernst van de fout te streven naar herstel, dan wel —indien dit niet mogelijk is— de niet-ontvankelijkheid, de bewijsuitsluiting dan wel de strafvermindering te vorderen. In ieder geval hoort het duidelijk te maken dat er iets fout is gegaan. De hierboven beschreven zaak 16 is daar een voorbeeld van. In bijzondere gevallen is zelfs denkbaar dat het openbaar ministerie vanwege de gemaakte fout afziet van vervolging.

60 J. Naeyé, *Nederlands politierecht: tekst en commentaar 2009-2010*, Alphen aan den Rijn: Kluwer 2009, p. 93-94.

De 27 Zembla-zaken waarin het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie zijn⁶¹: 1*, 2, 6*, 8*, 14, 16, 19/47, 34, 35, 39, 43, 44, 45*, 46*, 48, 49*, 50/75*, 55/95*, 56, 62*, 67, 70/81*, 76, 78, 84*, 86 en 96*. De twaalf met een * aangeduide zaken zijn zaken waarin het openbaar ministerie een verdergaand verwijt treft dan alleen de formele gezagsverantwoordelijkheid voor het handelen van de politie. In de categoriale beschrijving in hoofdstuk 4 wordt meer in detail ingegaan op deze zaken.

3.7 Zaken waarin het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie zelf

Met betrekking tot de zaken die behoren tot de categorie waarin de oorsprong van de fout niet bij de politie ligt, maar bij het openbaar ministerie, kan in algemene zin het volgende gezegd worden. Als een zaak door de politie ‘uitonderzocht’ is en als het daarop betrekking hebbende dossier is ingezonden naar het parket, dan begint dáár een reeks van handelingen die allemaal op het specifieke domein van het openbaar ministerie liggen. In de eerste plaats is dat de afdoeningsbeslissing zelf. Gekende afdoeningsmodaliteiten zijn bijvoorbeeld seponeren en dagvaarden. Wordt er gekozen voor dagvaarden dan moet er een tenlastelegging worden opgesteld en volgt daarna het traject op de terechtzitting. Wordt, als afsluiting daarvan, een straf of maatregel opgelegd, dan is het openbaar ministerie verantwoordelijk voor de tenuitvoerlegging daarvan. Binnen deze reeks van handelingen, die hier nu uiterst summier wordt beschreven, kunnen zich allerlei problematische situaties voordoen die als verzuim of fout zouden kunnen worden gekwalificeerd. Het is duidelijk dat de oorsprong van die fouten dan bij het openbaar ministerie zelf ligt, en niet langer bij de politie. Voorbeelden van zaken uit deze categorie zijn de redelijketermijnzaken, zaken die de tenlastelegging betreffen en zaken die de gang van zaken ter terechtzitting betreffen. Daarmee is evenwel niet categorisch uitgesloten dat ook fouten die in de opsporingsfase worden begaan in deze categorie terechtkomen. Dit zal bijvoorbeeld het geval kunnen zijn als het gaat om de toepassing van bijzondere opsporingsbevoegdheden. De wettelijke regeling die daarop betrekking heeft deelt namelijk aan de officier van justitie een specifieke, eigen rol toe. Als er in de vervulling van die rol iets niet goed gaat, zal er doorgaans ook sprake zijn van een fout die zijn oorsprong vindt in het domein van het openbaar ministerie.

De 32 Zembla-zaken waarin het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie zelf zijn⁶²: 5, 7, 13*, 15, 17, 18/60, 22*, 23, 24, 30*, 36/65, 37, 38, 41, 42, 51*, 53, 54/57, 59, 61, 63, 64, 68, 73, 77, 80, 82, 83, 89, 90, 92 en 94.

De met een * aangeduide zaken zijn de zaken waarin zowel sprake is van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie als van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In dit onderzoek is het zwaartepunt gelegd bij het verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie en zijn deze zaken in deze categorie geplaatst. In de beschrijving in hoofdstuk 4 wordt meer in detail ingegaan op deze zaken.

3.8 Conclusie

Het hoofdstuk dat met deze conclusie afgesloten wordt heet ‘De lijst nader bekeken’. Het hierna volgende hoofdstuk heet ‘De zaken nader bekeken’. In het voorbije hoofdstuk is uiteengezet via welke methode de lijst is geanalyseerd. Kort gezegd komt die methode hierop neer dat tot uitgangspunt is genomen de stelling van Zembla dat *voor elke zaak in de lijst geldt dat de rechter zich daarin negatief heeft uitgesproken over de werkwijze van het openbaar ministerie en wel op een zodanige wijze dat het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt; reeds dat enkele verwijt is op zichzelf voldoende reden voor het opleggen aan de in de*

⁶¹ Voor een gedetailleerde bespreking van deze zaken zie Bijlage 1.

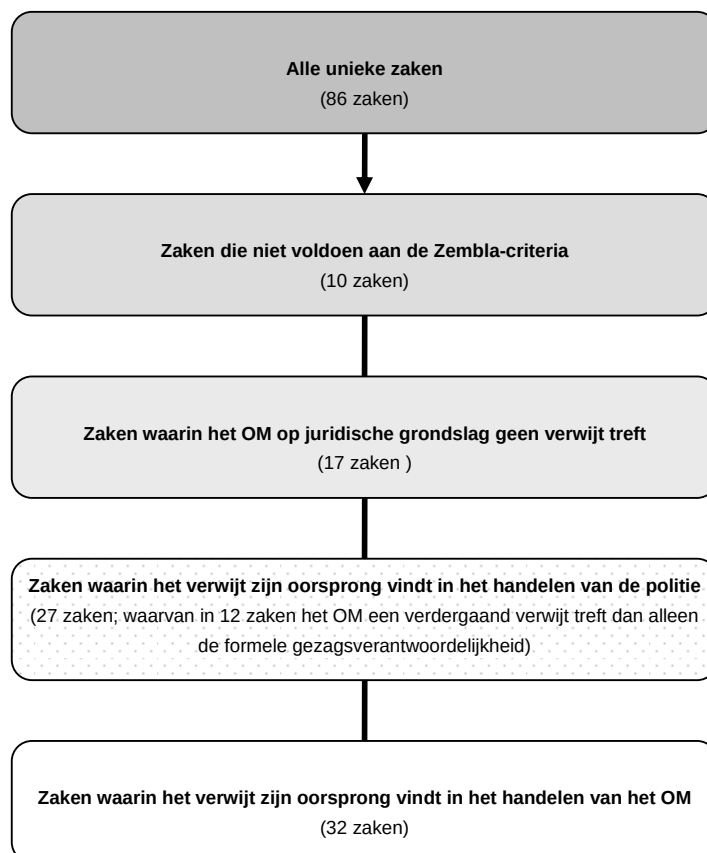
⁶² Voor een gedetailleerde bespreking van deze zaken zie Bijlage 1.

lijst genoemde OM-functionaris van ten minste de lichtste disciplinaire maatregel. De veronderstelling na de laatste puntkomma wordt in dit rapport niet onderzocht. Het waarom daarvan is uiteengezet in het slot van § 3.2.1.

Het resterende onderdeel van de stelling noopt tot de beantwoording van drie deelvragen. De eerste is of er in een zaak sprake is van een rechterlijk oordeel en, zo ja, of dit een negatief rechterlijk oordeel betreft. De tweede deelvraag is of dit negatieve rechterlijke oordeel inderdaad kan worden opgevat als een verwijt aan het openbaar ministerie. De derde deelvraag (die uitsluitend aan de orde komt als de tweede deelvraag bevestigend wordt beantwoord) is of ook aan de individuele OM-functionaris een verwijt te maken valt. Laatstbedoelde vraag wordt in hoofdstuk 4 beantwoord, en wel uitsluitend in onherroepelijke zaken. Deze beperking wordt beargumenteerd in § 3.2.2.

De beantwoording van de deelvragen heeft een filterwerking. Dit is schematisch weergegeven in Figuur 3.1. De zaken die ertoe doen — de zaken waarin deelvraag 2 bevestigend beantwoord wordt (en waarin in beginsel beantwoording van deelvraag 3 tot de mogelijkheden behoort) — moeten er uitgefilterd worden. Dat filterproces is in het voorbije hoofdstuk beschreven en verantwoord. Aangegeven is in welke zaken het openbaar ministerie geen verwijt treft. Kwantitatief gesproken zijn de belangrijkste twee redenen waarom het openbaar ministerie geen verwijt treft (ten eerste) dat het in de desbetreffende zaak gaat om een normaal verschil tussen de rechter en het openbaar ministerie in de waardering van het bewijs en (ten tweede) dat het tussen die beiden gaat om een normaal verschil van juridisch inzicht. Per saldo gaat het bij de zaken waarin het openbaar ministerie geen verwijt treft om 27 van de 86 zaken. Omdat in die 27 zaken het openbaar ministerie als organisatie geen verwijt treft, geldt dit eveneens voor de individuele OM-functionaris.

Figuur 3.1. Schematische weergave van de filterwerking

Na aftrek van deze 27 zaken resteren 59 andere zaken. Laatstebedoelde zaken verdienen het nader bekeken te worden. Dit zal aanstonds gebeuren in het vierde hoofdstuk. In dit vierde hoofdstuk worden deze zaken thematisch gerangschikt. Dit is gebeurd om fouten die samenhangen met één en dezelfde problematiek te kunnen behandelen juist rond het thema van die problematiek. (Te behandelen thema's zijn bijvoorbeeld: het niet of niet tijdig vernietigen van geheimhoudersgesprekken en de overschrijding van de redelijke termijn.) De zojuist besproken thematische rangschikking leidt er onontkoombaar toe dat een andere belangrijke tweedeling minder goed zichtbaar is. Om die reden is aan laatstebedoelde tweedeling reeds aandacht besteed aan het slot van dit derde hoofdstuk.

Het gaat dan om een tweedeling tussen enerzijds de zaken waarin de oorsprong van de gemaakte fout bij het openbaar ministerie zelf ligt (zie § 3.7) en anderzijds de zaken waarin de oorsprong van de gemaakte fout (in overwegende mate) bij de opsporingsinstantie (veelal de politie) ligt (zie § 3.6). Voor laatstebedoelde fouten draagt het openbaar ministerie een verantwoordelijkheid die in dit rapport is aangeduid met de term 'gezagsverantwoordelijkheid'. De term is ontleend aan de in de wet geregelde relatie tussen het openbaar ministerie en de politie. Voor beide soorten van fouten bestaat dezelfde formele 'aansprakelijkheid' van het openbaar ministerie: het openbaar ministerie kan op beide soorten fouten worden aangesproken en dat gebeurt in de zittingszaal dus ook. Ondanks het feit dat aldus de formele aansprakelijkheid voor de beide foutsoorten niet verschilt, is toch het onderscheid aangebracht en benadrukt, omdat de mate van verwijtbaarheid met dit onderscheid kan variëren⁶³.

Er zijn 27 zaken waarin de oorsprong van de gemaakte fout bij de politie ligt. In 12 van deze 27 zaken treft het openbaar ministerie een verdergaand verwijt dan alleen de formele gezagsverantwoordelijkheid voor het handelen van de politie. Er zijn 32 zaken waarin de oorsprong van de gemaakte fout bij het openbaar ministerie zelf ligt.

Voor de categorie van zaken waarin de oorsprong van de fout bij de politie ligt, geldt in dit verband het volgende. Van de in het totaal 27 zaken uit deze categorie zijn er 17 onherroepelijk. Van deze 17 onherroepelijke zaken eindigden er 4 in een rechterlijk oordeel dat niet beïnvloed werd door de geconstateerde fout.⁶⁴ In de overige 13 zaken was dat oordeel uitsluitend of mede gebaseerd was op de geconstateerde fout. Voor die 13 gevallen geldt dat er in 11 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid⁶⁵ en in 2 gevallen van een vrijspraak⁶⁶.

Voor de categorie van zaken waarin de oorsprong van de fout bij het openbaar ministerie ligt, geldt in dit verband het volgende. Van de 32 zaken in deze categorie zijn er 19 onherroepelijk. Van deze 19 onherroepelijke zaken eindigden er 3 in een rechterlijk dat geheel niet beïnvloed werd door de geconstateerde fout.⁶⁷ In de overige 16 zaken was dat oordeel uitsluitend of mede gebaseerd op de geconstateerde fout. Voor die 16 gevallen geldt dat er in 14 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid⁶⁸, en in 2 gevallen van strafvermindering⁶⁹.

⁶³ Een in dit verband sprekend voorbeeld is zaak 76. In die zaak wilde de rechtbank dat een stuk van overtuiging (in dit geval een mes) nader werd onderzocht. Bij de politie was dit mes echter zoekgeraakt. Daardoor was het door de rechtbank verlangde nadere onderzoek niet meer mogelijk. Hiervan kan in de zittingszaal aan geen andere instantie dan het openbaar ministerie een verwijt worden gemaakt. In dit geval vertaalde dat verwijt zich in een niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie.

⁶⁴ Dit betreft de zaken 1, 35, en 49.

⁶⁵ Dit betreft de zaken 2, 14, 16, 39, 46, 55/95, 56, 62, 67, 76, en 78.

⁶⁶ Dit betreft de zaken 34 en 48.

⁶⁷ Dit betreft de zaken 51, 61, 82, en 86.

⁶⁸ Dit betreft de zaken 5, 7, 18/60, 22, 23, 24, 38, 42, 53, 63, 68, 89, 92, en 94.

⁶⁹ Dit betreft de zaken 59 en 64.

4 De zaken nader bekeken

4.1 Inleiding

Het filteren van zaken uit de Zembla-lijst waarin daadwerkelijk een verwijt kan worden gemaakt resulteert, zo laat hoofdstuk 3 zien, in twee soorten zaken: zaken waarbij het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie en zaken waarbij het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. De zaken binnen deze twee groepen beslaan een breed spectrum. Er zijn zaken waarin de rechter weliswaar een fout constateert, maar daaraan geen rechtsgevolg verbindt. Anderzijds zijn er zaken bij waarin de rechter aan een fout de zwaarst mogelijke sanctie verbindt, namelijk de sanctie van niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de strafvervolgning van de verdachte. Bovendien geldt dat sprake is van een grote diversiteit in de zwaarte van de zaken, hetgeen weer invloed heeft op de waardering van de sanctionering door de rechter. Zo zal een niet-ontvankelijkheid bij een verkeersovertreding anders moeten worden gewogen dan een niet-ontvankelijkheid in een geval van mensensmokkel; de rechter zal in een lichtere strafzaak wellicht ook eerder tot een dergelijke sanctie beslissen. Omwille van de analyse van deze zaken en de mogelijkheid aandacht te besteden aan reacties op de gemaakte fouten en aan de maatregelen die worden genomen om dit soort fouten te voorkomen is er voor gekozen om deze zaken zo veel mogelijk per onderwerpscategorie te bespreken, een thematische categorisering voor de leesbaarheid dus. De te bespreken categorieën zijn:

- geheimhoudersgesprekken (17 zaken*);
- onvolkomenheden met betrekking tot het strafdossier (19 zaken*);
- overschrijding van de redelijke termijn (9 zaken*);
- onjuiste toepassing van dwangmiddelen (3 zaken*);
- verhoor niet correct verlopen (7 zaken*);
- overige zaken (13 zaken).

Bovendien zal in dit hoofdstuk deelvraag 3 — indien het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt over zijn optreden in het opsporingsonderzoek dan wel tijdens het onderzoek ter terechtzitting, is dit verwijt de officier van justitie persoonlijk aan te rekenen als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie? — aan de orde komen. Bij de categoriale beschrijving wordt bezien of in de beschreven zaken ook aan de betrokken OM-functionaris (veelal de officier van justitie) op individueel niveau een verwijt te maken valt. Deze laatste vraag is soms bevestigend, soms ontkennend en soms niet beantwoord. De vraag is niet beantwoord in alle gevallen waarin er nog geen onherroepelijk rechterlijk oordeel is. Dit is een bewuste keuze die verantwoord is in § 3.2.2. Daarnaast is laatstbedoelde vraag soms niet beantwoord omdat het beschikbare onderzoeksmateriaal een dergelijke beantwoording niet toeliet. De gehanteerde onderzoeksmethode heeft namelijk niet met zich meegebracht dat in alle zaken alle beschikbare dossiers zijn geraadpleegd noch dat betrokkenen zijn geïnterviewd. In de gevallen waarin wél is geconcludeerd dat aan de betrokken OM-functionaris persoonlijk iets te verwijten valt, is dit verwijt verder niet gewogen — zoals Zembla dat in de lijst ook niet heeft gedaan. Niet zichtbaar wordt derhalve het wel aanwezige onderscheid tussen lichte verwijten in lichte zaken, lichte verwijten in zware zaken, zware verwijten in lichte zaken en zware verwijten in zware zaken. In welke van deze vier categorieën een zaak valt is dus door de onderzoekers niet geëxpliciteerd. Een indicatie terzake valt meestal wel te ontleen aan enerzijds de analyses van de individuele zaken in bijlage 1 en anderzijds de op die analyses gebaseerde zaakbeschrijvingen in dit hoofdstuk.

* Een aantal van de zaken binnen deze categorie valt tevens binnen een andere categorie. Dit betekent dat de aantallen van de verschillende categorieën niet zonder meer bij elkaar opgeteld mogen worden.

4.2 Geheimhoudersgesprekken

4.2.1 Algemene opmerkingen met betrekking tot het verschoningsrecht

In het Wetboek van Strafvordering wordt aan sommige personen een zogenoemd verschoningsrecht toegekend. Dit is het recht om als getuige in een strafzaak op (bepaalde) vragen geen antwoord te hoeven geven. Dit recht kan in de eerste plaats zijn oorsprong vinden in de relatie tussen enerzijds de getuige en anderzijds de verdachte of diens medeverdachte(n). Als er sprake is van een bepaalde vorm van bloed- of aanverwantschap, dan kan dit een verschoningsrecht opleveren. Zo hoeven bijvoorbeeld ouders niet tegen hun kinderen te getuigen en echtelieden niet tegen elkaar. De wetgever vindt het algemene belang dat die relaties niet bezwaard worden door het feit dat de een tegen de ander getuigt, zwaarder wegen dan het belang van de waarheidsvinding.

In de tweede plaats hebben beoefenaars van bepaalde beroepen een verschoningsrecht. Bekende verschoningsgerechtigden zijn advocaten, notarissen, medici en geestelijken. Het beschermde belang is hier dat eenieder de mogelijkheid moet hebben om vrijelijk dergelijke verschoningsgerechtigden te raadplegen, zonder vrees voor openbaarmaking van hetgeen aan de verschoningsgerechtigde in diens hoedanigheid wordt toevertrouwd.

Het zojuist beschreven verschoningsrecht voor bepaalde beroepsbeoefenaars en het door dat verschoningsrecht beschermde belang maken het noodzakelijk dat het verschoningsrecht ook opgeld doet in situaties waarin geen getuigenverhoor aan de orde is (zijnde de klassieke situatie waarvoor het verschoningsrecht is geschreven). Gedacht kan worden aan inbeslagneming onder een verschoningsgerechtigde of aan het opnemen ('(af)tappen') van telecommunicatie waaraan een verschoningsgerechtigde deelneemt⁷⁰. De wetgever heeft specifieke maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat bij toepassing van deze dwangmiddelen de werking van het verschoningsrecht van bepaalde beroepsbeoefenaars niet in het gedrang komt. Wat het tappen (en andere bijzondere opsporingsbevoegdheden) betreft is deze specifieke maatregel geregeld in het tweede lid van artikel 126aa Sv.

4.2.2 Enige inleidende opmerkingen met betrekking tot de problematiek van de geheimhoudersgesprekken

In het zojuist genoemde tweede lid van artikel 126aa Sv is geregeld hoe moet worden omgegaan met afgetapte gesprekken waaraan wordt deelgenomen door verschoningsgerechtigden (zoals advocaten, notarissen, medici en geestelijken). Aangezien deze verschoningsgerechtigden ook een (wettelijke) geheimhoudingsplicht hebben, worden zij in de wandeling ook wel 'geheimhouders' genoemd. Nuances daargelaten komt de genoemde bepaling hierop neer dat afgetapte gesprekken vernietigd dienen te worden, indien en voorzover zij communicatie bevatten met betrekking waartoe de geheimhouder zich op zijn verschoningsrecht kan beroepen. De overige communicatie tussen een geheimhouder en een derde (bijvoorbeeld de verdachte in een strafzaak) kan uitsluitend in het strafdossier van een strafzaak worden gevoegd als de rechter-commissaris daartoe een machtiging verleent. Voor de uitwerking in de praktijk van deze wettelijke bepalingen zijn er ten minste twee lagere regelingen, namelijk een algemene maatregel van bestuur⁷¹ en een beleidsregel van het College van procureurs-generaal⁷².

⁷⁰ Bedoeld is hier niet het plaatsen van een tap op de aansluiting die bij de verschoningsgerechtigde in gebruik is. Bedoeld is de situatie waarin een andere aansluiting dan die van de verschoningsgerechtigde getapt wordt, bijvoorbeeld die van de verdachte zelf. Over die lijn kan bijvoorbeeld door de verdachte worden uitgebeeld naar zijn huisarts, of kan naar de verdachte ingebeld worden door zijn advocaat.

⁷¹ Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken (*Stb.* 1999, 548 en *Stb.* 2008, 520).

⁷² Instructie vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders (20061009).

Het is in verleden problematisch gebleken om op een correcte manier uitvoering aan deze wet- en regelgeving te geven. Met name de lagere regelgeving bevat tempovoorschriften voor de vernietiging ('terstond', 'onverwijld') waaraan vaak niet de hand gehouden werd. Hieraan lagen overwegend oorzaken van technisch-logistieke en anderszins organisatorische aard ten grondslag, daaronder begrepen een soms gebrekkige communicatie tussen het openbaar ministerie en de politie. Een en ander heeft binnen het openbaar ministerie geleid tot de instelling van een Commissie geheimhoudersgesprekken (de commissie-Korvinus). Deze commissie heeft geadviseerd te komen tot een systeem van automatische nummerherkenning⁷³. Over dit advies spreekt de minister in zijn brief aan de Tweede Kamer van 15 april 2009. Deze brief is als bijlage 6 bij dit rapport gevoegd en hier wordt daarnaar verwezen. Uit deze brief blijkt dat er aan de problematiek van de geheimhoudersgesprekken tal van organisatorische aspecten kleven en dat deze aspecten als zodanig onderkend zijn. De brief eindigt met de melding van de minister dat hij aan het College van procureurs-generaal heeft "gevraagd nader onderzoek te verrichten, gericht op het vinden van oplossingen voor de onderhavige problematiek", waarmee bedoeld is de resterende geheimhoudersproblematiek die niet aanstonds opgelost wordt door de invoering van een systeem van nummerherkenning. Teneinde aan deze vraag van de minister te voldoen heeft het College van procureurs-generaal inmiddels de Landelijke Commissie Schoning Geheimhoudersinformatie (de commissie-Zandee) ingesteld⁷⁴. Laatstgenoemde commissie heeft haar werkzaamheden nog niet afgerond.

4.2.3 De problematiek van de geheimhoudersgesprekken nader beschouwd

De juridische implicaties van de geheimhoudersproblematiek spelen zich op diverse niveaus af. Zaak 19 in de Zembla-lijst leidde tot een arrest van de Hoge Raad⁷⁵. In het tijdschrift *Nederlandse Jurisprudentie* is dit arrest van een annotatie voorzien door prof. mr. M.J. Borgers. In die noot geeft Borgers een schets van de wettelijke regeling, alsmede van verzuimen die in het kader van de geheimhoudersproblematiek zoal aan de orde kunnen komen. Hij noemt onder meer:

"a. het te laat – dat wil zeggen: niet met de spoed waartoe artikel 4 van het genoemde Besluit⁷⁶ maant – vernietigen van het opgenomen geheimhoudersgesprek en/of de schriftelijke uitwerking daarvan; b. het in het geheel niet vernietigen van de opname en/of de schriftelijke uitwerking; c. het – anders dan met machtiging van de rechter-commissaris – in het dossier voegen van opnames van geheimhoudersgesprekken en/of de schriftelijke uitwerking daarvan. Indien een dergelijk vormverzuim aan de orde is, zal de rechter zich op de voet van artikel 359a Sv moeten beraden over het (eventueel) daaraan te verbinden rechtsgevolg"⁷⁷. Vervolgens benoemt hij nog een aantal annexe problemen. Als verzuim a of b zich heeft voorgedaan, aan "wie is het in dit soort gevallen om aannemelijk te maken (...) dat er al dan niet van (structurele) invloed op het verloop van het opsporingsonderzoek sprake is geweest? Is dat aan de officier van justitie of aan de verdediging? (...) Indien geen volledig beeld kan worden verkregen omtrent de invloed op het opsporingsonderzoek, mag dat dan een argument zijn ten gunste van niet-ontvankelijkverklaring (...) of sluit dat niet-ontvankelijkverklaring juist uit (...)?"⁷⁸. In een slotopmerking zegt hij: "Wanneer men de problematiek van het tappen van geheimhoudersgesprekken in brede zin beschouwt, blijken er tal van discussiepunten te bestaan waarover soms sterk wisselende posities in de lagere rechtspraak worden ingenomen".

⁷³ Kort gezegd komt een dergelijk systeem hierop neer dat de tapsoftware automatisch een bij de communicatie betrokken aansluitingsnummer herkent als het nummer van een geheimhouder, na welke herkenning de communicatie (afhankelijk van het gewenste systeem) hetzij in het geheel niet afgetapt wordt, hetzij afgetapt wordt maar niet aanstonds toegankelijk wordt gemaakt.

⁷⁴ Zie *Het OM wil echt niet alles weten van een verdachte*, door J. Meeus en M. Thie, in: NRC Handelsblad, 16 maart 2010, p. 3.

⁷⁵ HR 16 juni 2009, L/JN BH2678.

⁷⁶ Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken (Stb. 1999, 548 en Stb. 2008, 520).

⁷⁷ M.J. Borgers, annotatie onder HR 16 juni 2009, NJ 2009, 603, onderdeel 3.

⁷⁸ M.J. Borgers, annotatie onder HR 16 juni 2009, NJ 2009, 603, onderdeel 8.

Uit de vorige alinea moge duidelijke zijn dat de geheimhoudersproblematiek gekenmerkt wordt door een diversiteit aan mogelijke vormverzuimen. Als het gaat om de door de rechter toe te passen sanctie op deze vormverzuimen is het algemene beeld diffuus (Borgers: ‘wisselende posities’). Eén ding staat echter wel vast, namelijk dat op de inhoud van geheimhoudersgesprekken, als die zich, in strijd met de daarop betrekking hebbende regelgeving, in het strafdossier blijken te bevinden, door de rechter geen acht mag worden geslagen⁷⁹. Voor het bewijs mogen die gesprekken dus in elk geval niet gebruikt worden.

4.2.4 De zaken

De hierboven gesignaleerde vormverzuimen komen alle terug in de lijst. Daarbij dient dan nog te worden aangetekend dat ‘niet vernietigen’ (door Borgers onder b genoemd) vanzelfsprekend altijd eveneens neerkomt op ‘niet tijdig vernietigen’ (door Borgers onder a genoemd). In veel zaken zijn er, naast het ‘niet vernietigen’, bijkomende omstandigheden die bij het onderzoek ter terechtzitting nader onderzocht worden. Vragen die daarbij een rol spelen zijn de volgende. Zijn de gegevens uit de niet-vernietigde gesprekken⁸⁰ in het strafdossier terechtgekomen of niet? Is van de gegevens uit de niet-vernietigde gesprekken (met andere woorden: van de inhoud ervan) gebruik gemaakt in het opsporingsonderzoek? Als de niet-vernietigde gesprekken niet in het dossier terecht zijn gekomen: waar bevonden die gesprekken zich dan en wie had er toegang toe? In hetgeen hieronder volgt zullen deze vragen geïllustreerd worden aan de hand van de zaken uit de lijst.

Daarnaast zal met betrekking tot elk van de zaken beoordeeld worden of er een antwoord kan worden gegeven op de vraag of er aan de individuele OM-functionaris een verwijt te maken valt. Waar beantwoording van die vraag mogelijk is zal het desbetreffende antwoord gegeven worden. Daarbij past als algemene opmerking dat de interne beleidsregels van het openbaar ministerie met betrekking tot de vernietiging van geheimhoudersgesprekken zich ook en vooral richten tot de officier van justitie, die in het kader van die vernietiging een specifieke eigen rol en daarmee een eigen verantwoordelijkheid heeft. Laatstbedoelde verantwoordelijkheid brengt een onderzoeks- en controleplicht met zich, die, in het algemeen⁸¹, ertoe leidt dat enige persoonlijke verwijtbaarheid relatief snel aangenomen zal moeten worden. Deze verantwoordelijkheid hangt samen met (of is, zo men wil, afgeleid van) de algemene verantwoordelijkheid die de officier van justitie heeft voor de juridische correctheid van het door hem aan rechter en verdediging gepresenteerde strafdossier.

Hierna zullen de volgende zaken besproken worden: 1, 6, 8, 19/47, 36/65, 41, 43, 44, 45, 46, 49, 50/75, 55/95, 62, 84, 94 en 96.

Dit gebeurt in de volgorde: 19/47, 62, 43, 44, 41, 50/75, 6, 46, 8, 55/95, 36/65, 45, 49, 84, 1, 96 en 94.

In zaak 19/47 heeft de aanhouding van de verdachte plaatsgevonden op basis van een live uitgeluisterd tapgesprek tussen de verdachte en zijn advocaat. Rechtbank en hof verklaren het openbaar ministerie niet ontvankelijk, omdat met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijk proces zou zijn te kort gedaan. De Hoge Raad heeft de uitspraak van het hof gecasseerd en heeft de zaak terugverwezen naar de rechtbank. Om die reden wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie (nummer 47) en de advocaat-generaal (nummer 19) als vertegenwoordigers van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

⁷⁹ Rechtsoverweging 3.3 van HR 2 oktober 2007, *LJN* BA5632. Herhaald in HR 16 juni 2009, *NJ* 2009, 603 (rechtsoverweging 4.4).

⁸⁰ Waar hier wordt gesproken over niet-vernietigde gesprekken wordt daarmee zowel geduid op de niet-vernietiging van audio-opnames als op de niet-vernietiging van processen-verbaal die de uitwerking van de gesprekken bevatten.

⁸¹ In veel van de lijstzaken waarin de geheimhoudersproblematiek aan de orde is, is, zoals hierna zal blijken, nog geen sprake van een onherroepelijke uitspraak. Om die reden zal in die zaken geen uitspraak worden gedaan over de vraag of aan de betrokken OM'ers een persoonlijk verwijt te maken valt.

In zaak 62 speelde eveneens een rol dat de verdachte dankzij een uitgeluisterd geheimhoudersgesprek kon worden aangehouden. In deze zaak kwam de politie te laat met die relevante informatie voor de dag, waardoor de rechtbank zich erover beklaagde dat die informatie niet kon worden meegenomen bij de beoordeling van de rechtmatigheid van de in verzekeringstelling. De rechtbank verklaart het openbaar ministerie niet ontvankelijk en overweegt dat niet meer kon “worden nagegaan in hoeverre de politie hier op eigen houtje te werk is gegaan, dan wel welke rol de officier van justitie heeft gespeeld”. Van het feit dat dit niet meer viel na te gaan alsmede van het feit dat het maandenlang geduurd heeft voordat op dit punt volledige openheid werd gegeven, kan aan de betrokken officier van justitie (overigens een andere dan degene die in de lijst genoemd wordt) een persoonlijk verwijt worden gemaakt.

In verschillende zaken speelt een rol dat de informatie uit de geheimhoudersgesprekken is gebruikt in het verdere onderzoek. In de samenhangende zaken 43 en 44 verkreeg de officier van justitie, op zijn vordering, een machtiging van de rechter-commissaris om informatie uit een geheimhoudersgesprek bij het strafdossier te voegen. De politie heeft zich echter niet aan de grenzen van die machtiging gehouden en heeft de hoofdverdachte in het verhoor geconfronteerd met informatie uit de geheimhoudersgesprekken waarop de machtiging geen betrekking had. In de zaak van de hoofdverdachte (zaak 43) leidt dit tot een niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie. In de zaak van de medeverdachte (zaak 44) volgt een veroordeling met strafvermindering. In beide zaken is op het ingestelde hoger beroep nog niet beslist. Om die reden wordt in deze zaken over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie geen oordeel uitgesproken.

In zaak 41 heeft de officier van justitie, in samenspraak met de waarnemend deken, een zogenoemd protocol opgesteld waarin de vraag werd beantwoord hoe zou moeten worden omgegaan met gesprekken waaraan een bepaalde advocaat zou blijken deel te nemen. Het hof stelt later vast dat dit protocol niet in overeenstemming is met de regelgeving op dit terrein. In het bijzonder is niet voldaan aan de in het Besluit⁸² neergelegde verplichting het oordeel in te winnen van een gezaghebbend lid van de beroepsgroep waartoe de geheimhouder behoort omtrent de vraag of de tapgesprekken mededelingen behelzen die onder het verschoningsrecht vallen. Verder ontbreken in het dossier vernietigingsprocessen-verbaal en machtigingen van de rechter-commissaris. Het hof besluit niet tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, maar verklaart de bewijsgaring, voor zover deze op de bewuste tapgesprekken berust, onrechtmatig. De partiële vrijspraak (voor feit 2) heeft echter niet met deze onrechtmatigheid te maken. Voor feit 1 wordt de verdachte veroordeeld tot achttien maanden gevangenisstraf. Verdachte is in cassatie gegaan. Omdat op dit cassatieberoep nog niet is beslist, wordt over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

Gebruik van informatie uit geheimhoudersgesprekken speelde een rol in zaak 50/75. Behalve informatie uit geheimhoudersgesprekken werd ook nog in beslag genomen geheimhoudersinformatie gebruikt, namelijk door deze informatie op te nemen in zaaksmappen die de opsporingsambtenaren gebruikten bij (de voorbereiding van) de verhoren van de verdachte. De rechtbank verklaarde het openbaar ministerie niet ontvankelijk. Op het ingestelde hoger beroep is nog niet beslist. Om die reden wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officieren van justitie geen oordeel uitgesproken.

De vraag of er in de strafzaak gebruik was gemaakt van geheimhoudersinformatie speelde ook een rol in zaak 6. In die zaak had de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk verklaard. Ook het hof constateert onherstelbare vormverzuimen met betrekking tot de niet-vernietiging van geheimhoudersgesprekken. Gesteld voor de vraag welke sanctie er moet

⁸² Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken (*Stb.* 1999, 548 en *Stb.* 2008, 520).

volgen, overweegt het hof onder meer: “Dat de periode, gedurende welke opsporingsambtenaren van voornoemde communicatie kennis hebben kunnen nemen, zeer veel langer heeft geduurd dan door de wetgever is bedoeld, leidt op zichzelf (...) [niet] tot de conclusie dat artikel 6 is geschonden. Dit zou anders kunnen zijn wanneer aan deze communicatie ontleende informatie in het opsporingsonderzoek is gebruikt. Het hof heeft echter geen aanwijzingen van een dergelijk gebruik gevonden.” Het hof vernietigt het vonnis van de rechtbank en wijst de zaak naar de rechtbank terug. In het kader van deze terugwijzing is door de rechtbank nog niet beslist, om welke reden in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie geen oordeel wordt uitgesproken.

Een andere zaak waarbij geheimhoudersgesprekken in het dossier zijn terechtgekomen, is zaak 46. De rechtbank overweegt dat onvoldoende aannemelijk is geworden dat de gesprekken doelbewust geruime tijd deel hebben uitgemaakt van het strafdossier. Maar vooral omdat niet te toetsen is in hoeverre de gesprekken al dan niet richtinggevend zijn geweest voor het onderzoek, verklaart de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk. Hiertegen is door het openbaar ministerie niet geappelleerd. Aan de zaaksofficier valt het verwijt te maken dat zij niet eerder een begin heeft gemaakt met de controle op de aanwezigheid van geheimhoudersgesprekken en met de vernietiging daarvan.

Een vrijwel exacte redenering volgt de rechtbank die te oordelen had over zaak 8, een zaak die ook nog elders in dit hoofdstuk wordt besproken⁸³. Ook deze rechtbank benadrukt “dat niet meer is na te gaan of en in hoeverre de gesprekken, die geruime tijd deel hebben uitgemaakt van het onderzoeksdossier, al dan niet bewust, richtinggevend zijn geweest voor het onderzoek”. Uiteindelijk verklaart de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk. Omdat ook andere vormverzuimen waren geconstateerd valt niet te beoordelen welke sanctie de rechtbank aan het verzuim met betrekking tot de geheimhoudersgesprekken zou hebben verbonden als dit het enige verzuim zou zijn geweest. Door het openbaar ministerie is geappelleerd. Om die reden wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie geen oordeel uitgesproken.

Een zaak waarin de reconstructie van de precieze gang van zaken rond de geheimhoudersgesprekken zeer serieuze problemen opleverde voor het openbaar ministerie is zaak 55/95. In deze zaak zijn veel geheimhoudersgesprekken helemaal niet of veel te laat vernietigd. Ter zitting van de rechtbank wordt de zaaksofficier (die dan inmiddels geen zittingsofficier meer is) als getuige gehoord. De rechtbank stelt vast dat hij zijn handelwijze met betrekking tot de geheimhoudersgesprekken niet inzichtelijk kan maken. De rechtbank verklaart het openbaar ministerie niet ontvankelijk in bewoordingen die de grenzen van het Zwolsman-criterium⁸⁴ overstijgen. Het openbaar ministerie appelleert, maar trekt dit appel later in. Deze zaak (uit 2007) vormt het startsein voor de (hernieuwde) intensivering van verbetering van de omgang met geheimhoudersgesprekken binnen het proces van opsporing en vervolging⁸⁵. In deze zaak valt aan de oorspronkelijke zaaks- en zittingsofficier (nummer 55) persoonlijk te verwijten dat hij op het punt van de correcte en tijdige vernietiging van geheimhoudersgesprekken te weinig sturing en controle heeft uitgeoefend. De opvolgende zittingsofficiëren (nummer 95) treft geen blaam.

In zaak 36/65 is het volgens de rechtbank “duidelijk dat in dit dossier op grote schaal in strijd is gehandeld met de wettelijke bepalingen die het verschoningrecht waarborgen, doordat een groot aantal gesprekken op basis van een evident onjuiste maatstaf ten onrechte is aangemerkt als niet vallende onder het verschoningrecht en daarom onvernietigd is gebleven. Daarenboven is bij het onderzoek ter terechtzitting gebleken dat een beperkt aantal gesprekken dat wel is aangemerkt als vallende onder het verschoningsrecht, waarvan de

⁸³ Zie § 4.3.4.

⁸⁴ Zie § 2.2.6.

⁸⁵ Zie dienaangaande onder meer *Aanhangsel Handelingen II* 2007/08, nr. 1140.

vernietiging was bevolen en waarvan ook proces-verbaal is opgemaakt dat de gesprekken waren vernietigd, in werkelijkheid niet is vernietigd.” Zonder expliciete toets aan het Zwolsman-criterium verklaart de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk. Tegen deze beslissing is hoger beroep ingesteld. Omdat daarop nog niet is beslist, wordt over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officieren van justitie als vertegenwoordigers van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

In zaak 45 zijn de geheimhoudersgesprekken niet in het dossier terechtgekomen, maar zijn ze wel te lang (ten minste acht maanden) onvernietigd gebleven. Blijkens het vonnis heeft dit mede kunnen gebeuren doordat de politie de door het openbaar ministerie — met betrekking tot de (vernietiging van) geheimhoudersgesprekken — gegeven instructies anders interpreteerde dan het openbaar ministerie zelf. De rechtbank heeft als sanctie op het vormverzuim strafvermindering toegepast. Verdachte is tegen het vonnis in hoger beroep gegaan. Omdat daarop nog niet is beslist wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie geen oordeel uitgesproken.

In zaak 45 waren de geheimhoudersgesprekken uiteindelijk wel vernietigd. In zaak 49 was dit nog niet het geval toen de rechtbank haar vonnis wees. In verband met de niet-vernietiging verklaarde de rechtbank het openbaar ministerie niet ontvankelijk. In appel werden nog meer niet-vernietigde geheimhoudersgesprekken ontdekt. Nochtans werd de door de rechtbank uitgesproken niet-ontvankelijkverklaring door het hof ongedaan gemaakt en werd de zaak naar de rechtbank teruggewezen. Bij laatstbedoelde behandeling werden de verdachten vrijgesproken. Anders dan in de Zembla-lijst wordt gesteld vond die vrijspraak niet haar oorzaak in enige bewijsuitsluiting. In deze zaak kan de officier van justitie verweten worden dat zij niet in een eerder stadium en meer volledig op de aanwezigheid van geheimhoudersgesprekken heeft gecontroleerd.

Enigszins vergelijkbaar met zaak 49 is zaak 84, met dien verstande dat in laatstbedoelde zaak de kwestie van de geheimhoudersgesprekken pas in hoger beroep voor het eerst aan de orde kwam. Er was sprake van niet-vernietigde, in het dossier terechtgekomen geheimhoudersgesprekken. Het hof maakt een analyse van de aantallen en van de inhoud van deze gesprekken, en betreft in zijn oordeel ook de mate waarin audiobestanden en schriftelijke uitwerkingen voor politie- en OM-functionarissen toegankelijk zijn geweest. Het oordeel luidt dat er geen sprake is geweest van een zodanige ernstige inbreuk op de beginselen van een behoorlijke procesorde dat doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekort gedaan. Het hof trekt hieruit de conclusie dat het verweer strekkende tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in verband met het niet vernietigen van geheimhoudersgesprekken dient te worden verworpen. Een andere sanctie (bijvoorbeeld strafvermindering) wordt door het hof evenmin toegepast. Aangezien er in deze zaak door de verdediging cassatieberoep is ingesteld en aangezien daarop nog niet is beslist wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie geen oordeel uitgesproken.

Een qua sanctietoepassing vergelijkbare zaak is zaak 1. In deze onherroepelijke zaak had de verdediging, in verband met het niet tijdig vernietigen van geheimhoudersgesprekken, strafvermindering bepleit. De rechtbank overweegt dat de verdachte niet in enig rechtens te respecteren belang is geschaad. Zij volstaat met de constatering van het vormverzuim. Toen de officier van justitie kennis kreeg van de niet tijdig vernietigde gesprekken heeft zij terstond opdracht gegeven tot vernietiging en heeft zij de te late vernietiging aan rechtbank en verdediging gemeld. Desalniettemin valt aan haar te verwijten dat zij niet in een eerder stadium zelfstandig heeft gecontroleerd of heeft laten controleren of aan de vernietigingsvoorschriften was voldaan.

In zaak 96 spelen vele kwesties. Twee daarvan bevinden zich op het terrein van de geheimhoudersgesprekken. Ten eerste zijn er in deze zaak door de rechter-commissaris

machtigingen afgegeven om bepaalde informatie uit geheimhoudersgesprekken bij het strafdossier te voegen. Rechtbank en hof vinden achteraf dat de rechter-commissaris deze machtigingen ten onrechte heeft verleend. De informatie blijft daardoor buiten de bewijsvoering. Uit het arrest blijkt niet dat deze omstandigheid mede bepalend is geweest voor de (algehele) vrijspraak waartoe het hof besluit. Ten tweede zijn geheimhoudersgesprekken niet met de vereiste spoed vernietigd. In deze zaak is cassatieberoep ingesteld. Omdat daarop nog niet is beslist, wordt over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

Tot slot zaak 94. In deze zaak uit 1997 ging het vooral om het tappen van een advocaat zonder dat deze formeel als verdachte was aangemerkt⁸⁶. Daarnaast zijn de (toen geldende) regels met betrekking tot de vernietiging van geheimhoudersgesprekken niet nageleefd, waarbij het hof de aandacht vestigt op een specifiek faxbericht dat ten onrechte bij de processtukken is gevoegd. Van deze gang van zaken valt een persoonlijk verwijt te maken aan de desbetreffende officier van justitie. Met betrekking tot de telefoontap op de advocaat kan ten gunste van haar evenwel worden opgemerkt dat er voor deze tap een machtiging van de rechter-commissaris nodig was en dat die machtiging is gevorderd en verkregen. Daardoor kon de officier van justitie de indruk krijgen dat haar standpunt 'pleitbaar' was.

4.3 Onvolkomenheden met betrekking tot het strafdossier

4.3.1 Algemeen

Een substantieel deel van de zaken waarvoor geldt dat de rechter een voor het openbaar ministerie negatief oordeel heeft uitgesproken, wordt gevormd door zaken waarin op enigerlei wijze onvolkomenheden met betrekking tot het strafdossier aan de orde zijn. In de eerste plaats valt hier te denken aan gebreken in de samenstelling van het strafdossier. In het bijzonder kunnen bepaalde stukken niet in het strafdossier zijn gevoegd die daar wél in behoren te zitten. In de tweede plaats valt te denken aan gebreken die kleven aan de processtukken zelf die van dit dossier deel uitmaken (of stukken die daarvan deel uit behoren te maken). Zo kunnen processen-verbaal niet die informatie bevatten die daarin wel opgenomen behoort te zijn. Omgekeerd kunnen ze informatie bevatten die, omdat die informatie onjuist is, daarin juist niet opgenomen behoort te zijn. En in de derde plaats valt te denken aan een wijze van omgang met (proces)-stukken waaraan op enigerlei wijze iets schort.

4.3.2 De wezenlijke rol van het strafdossier

Duidelijk is dat de hier bedoelde onvolkomenheden in beginsel van groot belang kunnen zijn voor de loop van het strafproces en de uitkomst daarvan. Het strafdossier speelt in het strafproces immers een wezenlijke rol, al zou de bescheiden wettelijke regeling inzake de processtukken in de artikelen 30 tot en met 34 Sv mogelijk anders doen vermoeden. Het strafdossier geeft de deelnemers aan het strafproces inzicht in hetgeen in de achtereenvolgende stadia van het strafproces aan onderzoek is gedaan en welke resultaten dat onderzoek heeft gehad. Anders gezegd: het geeft blijk van de resultaten van het politieke en justitiële onderzoek dat ten behoeve van de waarheidsvinding in een zaak is verricht en geeft weer al hetgeen door de diverse bij een strafproces betrokken functionarissen is besloten. Het strafdossier moet de rechter onder meer in staat stellen om het gehele verloop van het onderzoek naar behoren te kunnen controleren en om de vragen rond het bewijs en de strafbaarheid van het feit en de verdachte van een antwoord te voorzien. Het kan, gelet op het voorgaande, niet verbazen dat al die stukken aan het strafdossier moeten worden toegevoegd (indien het niet gaat om stukken waarvoor geldt dat verplichte

⁸⁶ Deze situatie wijkt dus af van de standaardsituatie zoals beschreven in de voetnoot in § 4.2.1.

toevoeging al uit de wet volgt) die relevant kunnen zijn voor enige door de rechter in de zaak te nemen beslissing. Hierbij moet vooral worden gedacht aan de beantwoording door de rechter van de vragen die door de artikelen 348 en 350 Sv worden opgeworpen (waaronder de vraag of bewezen is dat het feit door de verdachte is begaan).

De door middel van het strafdossier te geven openheid van zaken strekt tot realisatie van het beginsel van de interne openbaarheid, hetgeen impliceert dat de voor het strafgeding relevante informatie bij alle aan het geding deelnemende hoofdpersonen bekend is. Een dergelijke gelijke informatiepositie maakt een “fair trial” op basis van “equality of arms” mogelijk. Het, onder bepaalde omstandigheden beperkbare, recht van de verdachte op kennisneming van de processtukken vervult dan ook een wezenlijke rol.

De officier van justitie is tijdens het opsporingsonderzoek degene die verantwoordelijk is voor de samenstelling van het strafdossier. Die verantwoordelijkheid van de officier van justitie is overigens niet geheel een exclusieve. In alle gevallen waarin de rechter-commissaris bemoeienis met een zaak krijgt, is deze verantwoordelijk voor de verantwoording van hetgeen door hem of in zijn opdracht in die zaak is geschied of van hetgeen met zijn bemoeienis in verband staat alsmede voor de toevoeging van op een en ander betrekking hebbende stukken aan het strafdossier.

De verantwoordelijkheid van de officier van justitie voor de samenstelling van het strafdossier vloeit in het bijzonder voort uit de centrale rol die de officier van justitie tijdens het opsporingsonderzoek heeft. Stukken waarvoor uit de wet voortvloeit dat die aan het strafdossier moeten worden toegevoegd dienen door de officier van justitie conform de betreffende wettelijke bepaling aan het strafdossier te worden toegevoegd. Stukken waarvoor dit niet uit de wet voortvloeit maar die wel aan het relevantiecriterium voldoen, dienen door de officier van justitie in beginsel direct aan het strafdossier te worden toegevoegd. “In beginsel” omdat er, hier niet nader uit te werken, omstandigheden kunnen zijn die maken dat deze toevoeging met enige vertraging of gefaseerd mag plaatsvinden of die maken dat deze toevoeging (toch) achterwege moet of kan blijven.

Het aanhangig maken van de zaak ter terechtzitting is het moment waarop de officier van justitie bepaald zal moeten hebben op basis van welk materiaal hij de zittingsrechter de zaak wil laten beoordelen. Het strafdossier moet dan in beginsel geheel op orde zijn. Dit houdt onder meer in dat het strafdossier volledig moet zijn. Alle stukken die in het strafdossier horen, moeten daar nu ook in zitten. De officier van justitie zal daar op moeten toezien. Ook mogen er geen gemakkelijk te onderkennen fouten en tegenstrijdigheden in het strafdossier voorkomen. Daarmee is uiteraard niet gezegd dat zich naast belastend materiaal niet ook ontlastend materiaal in het strafdossier mag bevinden. Als er ontlastend materiaal is, móet zich dat in het strafdossier bevinden. Ook hierop zal de officier van justitie moeten toezien. Tussen het strafdossier dat in handen komt van de rechter en het strafdossier van de verdediging zullen geen verschillen mogen bestaan.

4.3.3 Gebreken in de samenstelling van het strafdossier

Zoals gezegd is van onvolkomenheden met betrekking tot het strafdossier onder meer sprake indien de samenstelling van het strafdossier gebreken vertoont, in het bijzonder doordat bepaalde stukken niet in het strafdossier zijn gevoegd die daar wél in behoren te zitten. Dergelijke gebreken zijn, afgaande op gepubliceerde rechtspraak, geen zeldzaamheid. Oorzaak hiervan kan zijn dat verschillend wordt gedacht over de relevantie van een stuk maar ook andere oorzaken kunnen zich voordoen. De Zembla-lijst bevat diverse zaken waarin de samenstelling van het dossier volgens de rechter niet was zoals die moest zijn.

Gezagsverantwoordelijkheid

In de hier bedoelde gevallen kan de gezagsverantwoordelijkheid van de officier van justitie met betrekking tot de politie een doorslaggevende rol spelen. Het geval kan zich voordoen dat de officier van justitie door de politie, ook al is dit onbewust, onkundig is gehouden over het bestaan van een relevant stuk of relevante stukken. In de zaken 78 en 86 deed zich iets dergelijks voor.

In zaak 86 stonden dagboekantekeningen van een getuige centraal waarin een bepaalde persoon werd genoemd als dader van een aanslag maar de verdachte niet. Deze antekeningen waren door een verbalisant in een la gelegd en waren pas twee jaar later weer boven water gekomen nadat de getuige er toen spontaan over begonnen was. Dit niet eerder overleggen van deze antekeningen was in de ogen van de rechtbank een verzuim. Dat hier sprake was van een bewust achterhouden van stukken met geen andere bedoeling dan de belangen van verdachte te schaden, werd echter niet aannemelijk geacht. Nu de stukken aan het dossier waren toegevoegd, waren de belangen van verdachte volgens de rechtbank niet zodanig ernstig geschaad dat een niet-ontvankelijkverklaring wegens dit verzuim voor de hand zou liggen. De gedeeltelijke vrijspraak, onder meer van moord, is in belangrijke mate terug te voeren op de naar het oordeel van de rechtbank twijfelachtige inhoudelijke bewijswaarde van de getuigenverklaringen. Het verzuim met betrekking tot de dagboekantekeningen heeft, anders dan mogelijk als suggestie van Zembla zou kunnen worden gezien, niets met deze vrijspraak te maken.

Ook zaak 35 moet hier genoemd worden. Strikt genomen heeft deze zaak geen betrekking op een gebrekkige samenstelling van het strafdossier. Maar de zaak verdient op deze plek toch een korte vermelding omdat zij wél verwantschap vertoont met zaken dienaangaande. In deze zaak staat het recht op kennisneming van een niet tot het strafdossier behorende maar voor de zaak belangrijke audio-opname centraal. Het lukte in deze zaak niet om op vrij korte termijn, vóór de terechtzitting in eerste aanleg, een kopie van deze audio-opname terug te halen. Deze kopie lag namelijk niet in het archief van de politie. Het verzuim werd echter in hoger beroep hersteld en de uiteindelijke vrijspraak heeft geen enkele relatie met de gang van zaken rond de audio-opname.

Of in de hier bedoelde gevallen aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt, hangt af van de precieze omstandigheden van de zaak. Wat de zaken betreft waarin de officier van justitie onkundig was van het bestaan van een relevant stuk of relevante stukken, kan worden opgemerkt dat het mogelijk is dat de officier van justitie eerder op de hoogte zou zijn geraakt van het relevante stuk (of relevante stukken) indien hij een intensiever contact met de politie zou hebben onderhouden. Ook kan het, algemeen gesproken, zo zijn dat er aanleiding bestond om een relevant, nog onbekend, stuk bij de politie te vermoeden of dat een meer alerte houding de officier van justitie eerder op het spoor had gebracht van het betreffende stuk. Het is niet mogelijk om op basis van het beschikbare onderzoeksmateriaal in zaak 78 op verantwoorde wijze te oordelen over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie. Wat zaken betreft waarin de officier van justitie geconfronteerd wordt met een gebrekkige archivering bij de politie, kan worden opgemerkt dat de officier van justitie, algemeen gesproken, daarvan geen persoonlijk verwijt valt te maken. In zaak 35 is een dergelijk verwijt niet op zijn plaats.

Handelen of nalaten van het openbaar ministerie zelf

Een gebrekkige samenstelling van het strafdossier zal vrij vaak uitsluitend het openbaar ministerie zelf aan te rekenen zijn (en heeft dan dus niets te maken met de gezagsverantwoordelijkheid van de officier van justitie met betrekking tot de politie).

Opmerking verdient in dit verband dat onder omstandigheden ook de rechter-commissaris in dit opzicht een verwijt kan treffen. In de zaken 8, 13, 41, 42, 51, 54/57 en 61 is een verwijt aan het openbaar ministerie op zijn plaats.

In zaak 51 achtte de rechtbank het noodzakelijk inzicht te verkrijgen in de wijze waarop het eerste contact tussen de Duitse politie-infiltrant en de verdachte tot stand was gekomen. De rechtbank besloot de politie-infiltrant op de terechtzitting van 4 december 2000 te horen. Ofschoon behoorlijk opgeroepen verscheen de politie-infiltrant niet op die terechtzitting. De officier van justitie overlegde een faxbericht van de Duitse politieautoriteiten van 1 december 2000 waaruit bleek dat deze autoriteiten enkel toestemming gaven om de politie-infiltrant bij de rechter-commissaris te laten horen. Na een getuigenverklaring op een terechtzitting twee weken later bleek echter van een tot dan toe niet overgelegd of genoemd faxbericht van de Duitse politieautoriteiten van 29 november 2000 waarin zij wél de bereidheid uitspraken de politie-infiltrant op 4 december 2000 ter terechtzitting, onder voorwaarden, als getuige te laten verschijnen. Dit eerdere faxbericht was door de officier van justitie niet overgelegd noch genoemd omdat het z.i. was ingehaald door het faxbericht van 1 december 2000.

Het hof verwijt de officier van justitie met name dat hij ter terechtzitting van 4 december 2000 heeft gezwegen. Voor het noemen van dat faxbericht was op die zitting volgens het hof aanleiding, nu gebleken was dat er al vóór 1 december 2000 faxverkeer in deze zaak was geweest en de rechtbank de officier van justitie toen om opheldering vroeg. Dat de officier van justitie meende dat het faxbericht van 29 november 2000 niet relevant (meer) was, is volgens het hof een beoordelingsfout die voor zijn rekening komt. Niet-ontvankelijkverklaring acht het hof - dit betreft ook een ander verzuim in zijn oordeel - echter niet terecht en het wijst de zaak terug.

De rechtbank komt tot vrijspraak als gevolg van uitsluiting van het bewijs dat is verkregen door de inzet van infiltranten. De onjuiste omgang door de officier van justitie met het eerdere faxbericht speelt bij de, onherroepelijke, vrijspraak geen rol.

Ook als de gebrekkige samenstelling van het strafdossier uitsluitend op conto van het openbaar ministerie te schrijven is, geldt dat het van de precieze omstandigheden van de zaak afhangt of aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt. Een dergelijk verwijt zal in ernstige of ingewikkelde zaken in het algemeen op zijn plaats zijn. In dergelijke zaken - waarin de zaaksofficier nauw bij het opsporingsonderzoek betrokken is - hoort de samenstelling van het dossier van deze officier van justitie de volle aandacht te krijgen.

In zaak 42 bestaat voldoende grond voor het oordeel dat de officier van justitie - dat wil zeggen de zaaksofficier en niet de door Zembla genoemde zittingsofficier - als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie een persoonlijk verwijt treft. Ergens in de lange reeks van jaren hadden de verklaringen van de medeverdachten door de officier van justitie toch wel aan het strafdossier toegevoegd kunnen worden. Ook in zaak 51 is een dergelijk verwijt - hier wel aan de door Zembla genoemde zittingsofficier - gerechtvaardigd. Het hof spreekt over een beoordelingsfout die voor rekening van de officier van justitie komt. In zaak 61 gaat de officier van justitie eveneens niet vrijuit. Deze had er voor moeten zorgen dat de telefoontaps ook in eerste aanleg voorhanden waren, ook al speelt hier de omstandigheid mee dat het opsporingsonderzoek afwisselend in Haarlem en Amsterdam werd gedaan. De zaken 8, 13, 41 en 54/57 zijn nog onder de rechter. Daarom wordt in deze zaken over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

4.3.4 Gebreken die kleven aan de processtukken in het strafdossier

Er kunnen, zoals gezegd, ook onvolkomenheden kleven aan de processtukken die van het strafdossier deel uitmaken (of stukken die daarvan deel uit behoren te maken). Processen-verbaal kunnen niet die informatie bevatten die daarin wel opgenomen behoort te zijn of kunnen omgekeerd informatie bevatten die, omdat die informatie onjuist is, daarin juist niet opgenomen behoort te zijn. De Zembla-lijst bevat diverse zaken waarin sprake is van onvolkomen processtukken in het strafdossier.

In een aantal van deze zaken is het aan de politie te wijten dat er een onjuiste en/of onvolledige verslaglegging van opsporingsactiviteiten heeft plaatsgevonden zonder dat het openbaar ministerie redelijkerwijs kan worden verweten dat een dergelijke gebrekkige verslaglegging heeft plaatsgevonden en dat dergelijke onvolkomen processtukken deel zijn gaan uitmaken van het strafdossier. Niettemin wordt het openbaar ministerie in deze zaken, (uitsluitend) op basis van de gezagsverantwoordelijkheid van de officier van justitie met betrekking tot de politie (onder welke verantwoordelijkheid ook een juiste verslaglegging valt) alsmede op basis van de verantwoordelijkheid voor de samenstelling van het strafdossier, getroffen door een rechterlijke sanctie. De zaken 2, 8 (voor een deel), 34, 39, 48 en 96 behoren tot deze categorie.

In deze zaken waarin het openbaar ministerie (anders dan op basis van formele verantwoordelijkheden) redelijkerwijs niet kan worden verweten dat een gebrekkige verslaglegging heeft plaatsgevonden en dat onvolkomen processtukken deel zijn gaan uitmaken van het strafdossier, zal in het algemeen voor een persoonlijk verwijt aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen plaats zijn. In de zaken 2, 39 en 48 bestaat in overeenstemming hiermee (inderdaad) geen aanleiding voor een dergelijk verwijt. De onvolkomenheden kwamen in deze zaken pas ter terechtzitting aan het licht en hadden redelijkerwijs niet eerder onderkend kunnen worden.

In zaak 48 stonden de verslaglegging en verklaringen omtrent de gang van zaken bij het binnentreden en doorzoeken van een woning en een schuur centraal. Bij dit binnentreden en doorzoeken waren opsporingsambtenaren van zowel de politie als de Koninklijke marechaussee aanwezig geweest. De verdediging voerde aan dat de processen-verbaal opgemaakt door de opsporingsambtenaren van de politie en hun verklaringen onder ede afgelegd bij de rechter-commissaris en ter zitting in eerste aanleg, op essentiële punten afweken van de verklaringen onder ede bij de rechter-commissaris en ter zitting in eerste aanleg afgelegd door de opsporingsambtenaren van de Koninklijke marechaussee. Volgens de raadsman waren de verklaringen van de opsporingsambtenaren van de politie niet naar waarheid afgelegd. Het hof overweegt dat de door de verdediging aangevoerde feiten en omstandigheden voldoende aannemelijk zijn geworden, althans dat de hiervoor bedoelde verklaringen van de opsporingsambtenaren van de politie onverklaarbare tegenstrijdigheden bevatten met de genoemde verklaringen van de marechaussees. Er is volgens het hof sprake van een onherstelbaar verzuim als bedoeld in artikel 359a Sv. Echter, met de advocaat-generaal is het hof van oordeel dat er vermoedelijk sprake is van vergissingen. Het hof vindt aanleiding om bewijsuitsluiting toe te passen met betrekking tot alle door de opsporingsambtenaren van de politie afgelegde verklaringen en opgemaakte processen-verbaal en spreekt vervolgens vrij van alle vier ten laste gelegde feiten. De vrijspraak van twee feiten heeft zijn directe oorzaak in het na de bewijsuitsluiting ontbreken van wettig en overtuigend bewijs. De vrijspraak van een derde feit is terug te voeren op de genoemde bewijsuitsluiting.

Zaak 34 vertoont verwantschap met deze zaken. In die zaak had nader onderzoek op verzoek van de verdediging naar een uitgewerkt tagesprek - voor welk onderzoek vóór dat verzoek

voor de officier van justitie geen aanleiding bestond - een tweede uitwerking van het tapgesprek opgeleverd die bewust ook in het strafdossier was gevoegd. Ook hier is een verwijt aan de officier van justitie niet op zijn plaats. De zaken 8 en 96 zijn nog onder de rechter. Daarom wordt in deze zaken over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

In andere gevallen is het initiële verzuim - de onjuiste verslaglegging - weliswaar op rekening van de politie te schrijven, en speelt de gezagsverantwoordelijkheid dus een rol, maar gaat ook het openbaar ministerie zelf niet vrijuit omdat er genoeg aanknopingspunten zijn om te kunnen stellen dat het openbaar ministerie de onvolkomenheden in de stukken redelijkerwijze had behoren te onderkennen en/of omdat het meer activiteiten had moeten ontplooiën om deze onvolkomenheden te voorkomen. Tot deze categorie behoren de zaken 8 (voor een deel) en 70/81.

*In de vele processen-verbaal in de hiervóór al genoemde **zaak 8** worden de termen voorbereidend onderzoek, verkennend onderzoek en opsporingsonderzoek door elkaar gebruikt. Het is voor de rechtbank, gelet op de voornoemde processen-verbaal en op de van deze processen-verbaal afwijkende stellingname van de officier van justitie over de start van het onderzoek, niet mogelijk om vast te stellen wanneer er is begonnen met het onderzoek en wanneer er sprake is geweest van een verkennend onderzoek dan wel opsporingsonderzoek. Hieruit vloeit volgens de rechtbank voort dat het niet mogelijk is te controleren of bij de start van het onderzoek is voldaan aan de eisen van de wet. Daarbij komt tevens dat niet ondubbelzinnig is vast te stellen op basis van welke informatie het onderzoek is opgestart en evenmin of en wanneer er BOB-middelen zijn gebruikt in overeenstemming met de wet. De door de rechtbank uitgesproken niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie vindt niet alleen zijn oorzaak in de hier besproken verzuimen maar mede in andere verzuimen.*

Ook in dit soort zaken hangt het van de precieze omstandigheden van de zaak af of aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt. Algemeen gesproken kan in deze zaken waarin het openbaar ministerie zelf ook een verwijt treft, een dergelijk persoonlijk verwijt zeer wel op zijn plaats zijn. De zaken 8 en 70/81 zijn nog onder de rechter. Daarom wordt in deze zaken over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

4.3.5 Onjuiste wijze van omgang met (proces)stukken

Zoals gezegd kan ook de wijze van omgang met (proces)stukken op enigerlei wijze onjuist zijn. De Zembla-lijst bevat enkele zaken waarin daarvan sprake is.

Het behoeft geen betoog dat een dergelijke onjuiste omgang met (proces)stukken zich voordoet ingeval (proces)stukken zoekraken. In twee zaken is van een dergelijk zoekraken sprake: de zaken 15 en 37. In beide zaken speelt de gezagsverantwoordelijkheid met betrekking tot de politie geen rol. Daarmee wil echter niet gezegd zijn dat in beide zaken het zoekraken zonder meer aan het handelen of nalaten van het openbaar ministerie kan worden toegeschreven. In zaak 15 is namelijk niet geheel duidelijk waar en op welk moment het fout is gegaan zodat niet valt uit te maken wie of welke instantie precies een verwijt treft. De vraag of de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt, valt dan ook niet te beantwoorden. In zaak 37 is duidelijk dat het zoekraken van het strafdossier het openbaar ministerie valt aan te rekenen maar is niet duidelijk wat de (meest waarschijnlijke) oorzaak van het zoekraken is geweest. Ook hier valt

de vraag of de officier van justitie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt, niet te beantwoorden.

In zaak 37 was het strafdossier op het ressortsparket zoek geraakt. Ter terechtzitting in hoger beroep voerde de advocaat-generaal daarom zelf aan dat het openbaar ministerie niet ontvankelijk diende te worden verklaard. Op vragen van het hof gaf de advocaat-generaal aan dat onvoldoende schaduwstukken beschikbaar waren voor een verdere behandeling van de zaak. Het hof verklaarde het openbaar ministerie inderdaad niet-ontvankelijk onder vernietiging van het veroordelende vonnis van de rechtbank. Er kon, aldus het hof, geen onderzoek van de zaak door het hof plaatsvinden, welke omstandigheid aan het openbaar ministerie moest worden toegerekend. De zaak is na enige maanden opnieuw (als nieuwe zaak) bij de rechtbank aangebracht, onder meer met teruggevonden stukken. De rechtbank verwierp het beroep van de verdediging op onbevoegdheid van de rechtbank en op niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie in een tussenbeslissing. De nieuwe behandeling door de rechtbank mondde uit in veroordelingen tot 48 en 42 maanden gevangenisstraf. Ter compensatie van de onzekerheid voor de verdachten of de vervolging door het openbaar ministerie na het zoekraken van het dossier zou worden voortgezet achtte de rechtbank het redelijk de aan verdachten op te leggen gevangenisstraf met vier maanden te compenseren. De gevolgen van het zoekraken van het dossier droegen overigens bij aan de door de rechtbank vastgestelde overschrijding van de redelijke termijn. Ter compensatie hiervan verminderde de rechtbank de gevangenisstraf met acht maanden. Over het hoger beroep in deze zaak is door oud-procureur-generaal Steenhuis op 25 november 2008 een rapportage uitgebracht getiteld "Een dode zaak". In deze rapportage valt te lezen dat het onderzoek niet heeft uitgewezen wat de (meest waarschijnlijke) oorzaak is geweest voor het zoekraken van het dossier en dat de procedures met betrekking tot 'dossierbewegingen' in deze zaak gevolgd zijn. Niettemin zijn alle aanbevelingen in de rapportage van een procedureel-organisatorisch karakter.

De omgang met (proces)stukken kan ook op andere wijze dan door het zoekraken daarvan meer of minder te wensen overlaten. Zaak 80 is daarvan een voorbeeld. In deze zaak ligt het verzuim in het handelen van het openbaar ministerie zelf. Nu zaak 80 nog onder de rechter is, wordt over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie in deze zaak geen oordeel uitgesproken.

4.4 Overschrijding van de redelijke termijn

4.4.1 Algemeen

Een voor het openbaar ministerie negatief oordeel wordt door de rechter uitgesproken indien deze oordeelt dat de redelijke termijn voor vervolging is overschreden. Het betreft hier de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6, eerste lid, EVRM. Daarin is onder meer bepaald dat een ieder bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging recht heeft op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. Het recht op vervolging binnen een redelijke termijn is ook vastgelegd in artikel 14, derde lid, aanhef en onder c, IVBP. Daarin wordt de uitdrukking “zonder onredelijke vertraging” gebezigd.

4.4.2 De redelijke termijn nader beschouwd

In zijn overzichtsarrest van 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358 (*LJN* BD2578) heeft de Hoge Raad, voortbouwend op eerdere arresten (waaronder het overzichtsarrest HR 3 oktober 2000, *NJ* 2000, 721 (*LJN* AA7309)), enige uitgangspunten en regels geformuleerd over de inbreuk op het hier bedoelde recht van de verdachte op behandeling van zijn zaak binnen een redelijke termijn en het rechtsgevolg dat aan een vastgestelde inbreuk op dat recht dient te worden verbonden.

Het voorschrift inzake de behandeling van een strafzaak binnen een redelijke termijn beoogt te voorkomen dat een verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een (verdere) strafvervolgning zou moeten leven.

In strafzaken kan op het aan de verdachte toegekende recht op berechting binnen een redelijke termijn inbreuk worden gemaakt door het tijdsverloop, te rekenen vanaf het moment dat vanwege de Nederlandse Staat jegens de betrokkene een handeling is verricht waaraan deze in redelijkheid de verwachting kan ontlelen dat tegen hem ter zake van een bepaald strafbaar feit door het openbaar ministerie een strafvervolgning zal worden ingesteld. De redelijkheid van de duur van een zaak is afhankelijk van onder meer de ingewikkeldheid van de zaak, de invloed van de verdachte en/of zijn raadsman op het procesverloop en de wijze waarop de zaak door de bevoegde autoriteiten is behandeld. Ook wanneer het tijdsverloop in de afzonderlijke fasen van de procedure niet van dien aard is dat geoordeeld moet worden dat de redelijke termijn is overschreden, valt niet uit te sluiten dat in bijzondere gevallen de totale duur van het geding zodanig is dat een inbreuk op artikel 6, eerste lid, EVRM moet worden aangenomen.

Overschrijding van de redelijke termijn kan sinds het arrest van 17 juni 2008 niet meer tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie leiden, ook niet in uitzonderlijke gevallen. Regel is dat overschrijding van de redelijke termijn wordt gecompenseerd door vermindering van de straf die zou zijn opgelegd indien de redelijke termijn niet zou zijn overschreden. De vermindering van de straf is afhankelijk van de mate waarin de redelijke termijn is overschreden. Met de regel dat overschrijding van de redelijke termijn niet tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie kan leiden, kon in rechtspraak van vóór het arrest van de Hoge Raad uiteraard nog geen rekening gehouden worden. Tot deze rechtspraak behoren de zaken 5, 17 (eerste aanleg), 38, 42, 53, 63, 89 en 92.

4.4.3 De zaken

Bij de zaken op de Zembla-lijst waarin overschrijding van de redelijke termijn aan de orde is, speelt de gezagsverantwoordelijkheid van het openbaar ministerie met betrekking tot de politie geen rol. Dat betekent echter niet dat elke overschrijding van de redelijke termijn steeds volledig op het conto van het openbaar ministerie kan worden geschreven. De Zembla-lijst bevat zaken waarin anderen, in het bijzonder de rechter-commissaris of de rechterlijke instantie, mede verantwoordelijk zijn voor de overschrijding van de redelijke termijn. Er is geen zaak op de Zembla-lijst waarin de overschrijding van de redelijke termijn uitsluitend aan anderen kan worden toegeschreven.

De zaken waarin uitsluitend het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt van de overschrijding van de redelijke termijn, zijn de zaken 5, 30, 38, 53, 63 en 92. In zaak 30 wordt overigens niet met zoveel woorden overwogen dat de redelijke termijn is overschreden maar de zaak vertoont zo veel verwantschap met zaken waarin dat wel wordt overwogen dat de zaak toch als zodanig wordt behandeld.

In zaak 63 speelt een ontijdige beoordeling. Het moment waarop de verdachte was aangehouden en in verzekering gesteld, zijnde 30 juli 2003, diende in deze zaak naar het oordeel van de rechtbank als eerste voor de

verdachte kenbare daad van vervolging te worden aangemerkt. Vanaf dat beginpunt tot aan de terechtzitting op 30 oktober 2006 was een periode verstreken van 39 maanden. Na het verhoor van verdachte op 1 augustus 2003 was de rechtbank niet van nadere onderzoeksverrichtingen gebleken anders dan het lijdzaam afwachten van de resultaten van het onderzoek van het Nederlands Forensisch Instituut. De rechtbank overwoog voorts dat het niet om een ingewikkelde strafzaak ging en dat evenmin was gebleken van een vertragende proceshouding van de verdachte. Een en ander leidde tot niet-ontvankelijkverklaring van de officier van justitie. De officier van justitie had in casu ter terechtzitting erkend dat de redelijke termijn was overschreden en had gesteld dat daarvoor geen bijzondere reden was te geven. De strafzaak behoorde tot oude nog niet beoordeelde zaken die na een parketbrede inventarisatie alsnog aan de rechter waren voorgelegd.

In de zaken 17 en 89 valt de overschrijding van de redelijke termijn mede toe te schrijven aan een trage behandeling door de rechter-commissaris.

*De verdachte in **zaak 17** werd in Nederland vervolgd, kort weergegeven, voor deelneming aan een organisatie met het oogmerk om XTC vanuit Nederland naar de Verenigde Staten van Amerika te brengen, en voor misdrijven die binnen dit georganiseerde verband waren begaan. Deze vervolging vond plaats na de bewilliging door de minister van Justitie in een door de Verenigde Staten van Amerika aan Nederland gericht verzoek om de vervolging over te nemen. Van die bewilliging werd door het openbaar ministerie op 27 december 2004 mededeling gedaan aan de raadsman van de verdachte. Volgens de rechtbank ving op dat moment de redelijke termijn aan. Omdat de verdachte niet onverwijld na genoemde datum was aangehouden maar pas een klein jaar later, en omdat pas weer een jaar later de rechter-commissaris naar de Verenigde Staten van Amerika was afgereisd om getuigen te horen, was deze - volgens de rechtbank in beginsel op twee jaar te stellen - redelijke termijn met bijna een jaar overschreden. Het hof sluit zich in hoger beroep bij het oordeel van de rechtbank over de overschrijding aan maar vernietigt de door de rechtbank wegens deze overschrijding uitgesproken niet-ontvankelijkverklaring en verdisconteert deze in de strafoplegging door twee maanden gevangenisstraf minder op te leggen waardoor deze straf uitkomt op tien maanden gevangenisstraf.*

Ook de rechterlijke instantie waarvoor een zaak dient, kan, zoals gezegd, zelf bijdragen aan de overschrijding van de redelijke termijn. Hiervan is sprake in zaak 42.

*In **zaak 42** staan feiten uit 1997 centraal. De rechtbank wees terzake van deze feiten bij verstek een veroordelend vonnis op 4 november 1999. Dat vonnis werd twee jaar en acht maanden later, namelijk in juli 2002, aan de verdachte betekend waarna deze direct hoger beroep instelde. Het hof wees twee jaar en negen maanden later, namelijk op 3 mei 2005, arrest waarin het vonnis nietig werd verklaard en de zaak naar de rechtbank werd teruggewezen. Deze zou de zaak op de terechtzitting van 20 april 2006 behandelen, maar de officier van justitie trok de betreffende dagvaarding één dag voor de terechtzitting in. Op 5 juli 2007, ongeveer tien jaar na de feiten, werd de verdachte voor het eerst verhoord. De zaak diende uiteindelijk bij de rechtbank op de terechtzitting van 6 september 2007, dat is twee jaar en vier maanden na het verwijzend arrest van het hof. In haar vonnis van dezelfde dag neemt de rechtbank een overschrijding van zes jaren aan van de redelijke termijn, waarbij de rechtbank de op redelijkheid te beoordelen termijn laat aanvangen op 26 april 1999, zijnde de dag van de huiszoeking in de woning*

van de verdachte en zijn beoogde aanhouding. De rechtbank overweegt in dit verband onder meer dat de zaak niet dusdanig ingewikkeld is dat dit enige termijnoverschrijding zou rechtvaardigen en dat de geconstateerde termijnoverschrijding niet aan de verdachte is te wijten. Ook stelt zij dat het openbaar ministerie niet voortvarend genoeg heeft gehandeld, aangezien de zaak pas twee jaar en vier maanden na terugwijzing door het hof ter terechtzitting aanhangig is gemaakt. Het eerste verhoor had in de visie van de rechtbank eerder kunnen plaatsvinden nu van de verdachte een adres bekend was en hij in de tapgesprekken naar voren kwam. Mede gelet op andere omstandigheden verklaart de rechtbank de officier van justitie niet ontvankelijk. De verstreken periode tussen 26 april 1999 en 6 september 2007 komt niet geheel voor rekening van het openbaar ministerie omdat de verstreken tijd tussen het instellen van hoger beroep door de verdachte en het arrest van het hof voor rekening van het hof komt.

In relatief veel zaken waarin uitsluitend het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt van de overschrijding van de redelijke termijn, is een organisatorische component bij het ontstaan van de vertraging te zien:

- zaak 5 kon ongemerkt zo'n acht jaar lang blijven liggen;

*Nadat de vervolging in 1997 was aangevangen, was **zaak 5** in 2000 op de terechtzitting behandeld. Op die terechtzitting werd de zaak aangehouden teneinde deskundigenrapportages te laten opmaken. Deze zijn echter nimmer opgemaakt. Pas toen de betreffende officier van justitie met functioneel leeftijdsontslag/pensioen ging in 2008 kwam de zaak, kennelijk bij een kastopruiming, weer boven water. Ingezien werd dat de zaak door het lange tijdsverloop inmiddels kansloos was geworden. Een andere officier van justitie heeft daarom niet lang na de 'herontdekking' ter terechtzitting gevorderd de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie uit te spreken. De rechtbank volgde hem daarin. Zij achtte de redelijke termijn onwenselijk lang overschreden. In dit verband stelde de rechtbank vast dat van bijzondere omstandigheden die deze overschrijding rechtvaardigden geen sprake was en dat de belangen van verdachte door de aanzienlijke overschrijding van de redelijke termijn ernstig waren geschaad. Tegen het vonnis is vanzelfsprekend door het OM geen hoger beroep ingesteld, aangezien de uitgesproken niet-ontvankelijkheid conform de eis van de officier van justitie was.*

- zaak 30 lag veel te lang bij beoordelaars (waartoe kennelijk de mogelijkheid bestond);
- in de zaken 38 en 53 waren er (onder meer) problemen rond het organiseren van zittingsruimte;
- zaak 63 behoorde tot oude nog niet beoordeelde zaken die na een parketbrede inventarisatie alsnog aan de rechter waren voorgelegd.

Of bij overschrijding van de redelijke termijn aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt, hangt af van de precieze omstandigheden van de zaak.

In de zaken waarin uitsluitend het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt van de overschrijding van de redelijke termijn én waarin organisatorische oorzaken spelen, ligt een dergelijk verwijt, algemeen gesproken, minder voor de hand. Toch is het niet zo dat de officier van justitie in dergelijke zaken per definitie geheel vrijuit gaat. In zaak 5 valt de officier van justitie - dat wil zeggen de niet door Zembla genoemde zaaksofficier en dus niet de wél door Zembla genoemde zittingsofficier - wel degelijk een persoonlijk verwijt te maken. De administratieve/organisatorische onvolkomenheden daargelaten had deze zelf het volkomen

in de vergetelheid raken van de zaak moeten voorkomen. Het is niet mogelijk om op basis van het beschikbare onderzoeksmateriaal in de zaken 38, 53 en 63 op verantwoorde wijze te oordelen over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie. Nu zaak 30 nog onder de rechter is, wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

In de zaak waarin uitsluitend het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt van de overschrijding van de redelijke termijn maar waarin geen organisatorische oorzaken spelen, te weten zaak 92, is niet geheel duidelijk of en in hoeverre het door de officier van justitie ter terechtzitting ingenomen niet pleitbare standpunt dat door de rechtbank (dan ook) wordt verworpen ten grondslag ligt aan de beslissing om de helingzaak gelijktijdig met de zaak tegen de hoofdverdachte te (laten) behandelen. Het is dus niet mogelijk om op basis van het beschikbare onderzoeksmateriaal in deze zaak op verantwoorde wijze te oordelen over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie.

In één van de zaken waarin de overschrijding van de redelijke termijn mede is toe te schrijven aan een trage behandeling door de rechter-commissaris, te weten zaak 89, is een verwijt aan de officier van justitie - dat wil zeggen de zaaksofficier en niet de door Zembla genoemde zittingsofficier - gerechtvaardigd. Deze had er op moeten toezien dat de zaak veel voortvarender werd behandeld; dat ook de rechter-commissaris niet vrijuit gaat, doet hieraan niet af. Nu zaak 17, de andere zaak waarin de overschrijding van de redelijke termijn mede is toe te schrijven aan een trage behandeling door de rechter-commissaris, nog onder de rechter is, wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

In zaak 42 - waarin ook de rechterlijke instantie heeft bijgedragen aan overschrijding van de redelijke termijn - kan aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie een persoonlijk verwijt worden gemaakt. Zoals de rechtbank expliciet overweegt, valt aan de officier van justitie het niet aanhouden van de verdachte en het hem voor het eerst verhoren ongeveer tien jaren na de feiten aan te rekenen; daaraan doet niet af dat ook het hof heeft bijgedragen aan de overschrijding van de redelijke termijn. Het verwijt treft hier in feite de zaaksofficier en niet de door Zembla genoemde zittingsofficier.

4.5 Onjuiste toepassing van dwangmiddelen

4.5.1 Algemeen

Tot de zaken waarin de rechter een voor het openbaar ministerie negatief oordeel heeft uitgesproken, behoren ook enkele zaken waarin de toepassing van dwangmiddelen problemen te zien heeft gegeven. Dwangmiddelen worden wel omschreven als de in het kader van strafvordering aan te wenden bevoegdheden waardoor daadwerkelijk, anders dan door de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel, inbreuk wordt gemaakt op de rechten en vrijheden van personen.

4.5.2 Dwangmiddelen nader beschouwd

Dwangmiddelen zijn, algemeen gesproken, onontbeerlijk in ons strafvorderlijke systeem. Bij de aanwending van dwangmiddelen is, zoals zojuist al naar voren kwam, sprake van een (af)gedwongen aantasting van bedoelde rechten en vrijheden. Die aantasting kan ver gaan. In sommige gevallen zelfs, binnen bepaalde grenzen, geweld worden aangewend om de tegenstand van de betrokkene te breken. Juist wegens de inbreuk op de rechten en vrijheden is wettelijke legitimatie vereist. Die legitimatie dient in een wet in formele zin neergelegd te

zijn indien de inbreuk plaatsvindt op rechten en vrijheden die tot de grondrechten in hoofdstuk 1 van de Grondwet behoren. Het is in die gevallen aan de formele wetgever om het strafvorderingsbelang af te wegen tegen het belang van burgers om hun rechten en vrijheden ongestoord te kunnen genieten.

In het algemeen geldt dat naarmate dwangmiddelen ingrijpender zijn, zij volgens de wet alleen door hogere autoriteiten mogen worden gehanteerd en aan strengere voorwaarden zijn gebonden. Het gebruik van een dwangmiddel is nooit verplicht. Altijd moet de tot aanwending van het dwangmiddel bevoegde autoriteit besluiten of het dwangmiddel ook werkelijk wordt gehanteerd.

Er zijn vele dwangmiddelen, die op allerlei manieren ingedeeld kunnen worden: bijvoorbeeld naar de bevoegde persoon, naar de fase in het strafproces (in ruime zin), naar het object of subject waarop het zich richt en naar het doel dat ermee wordt nagestreefd. Enige voorbeelden van dwangmiddelen - zonder enige pretentie van volledigheid en in willekeurige volgorde - zijn de aanhouding, de inverzekeringstelling, de voorlopige hechtenis, het onderzoek van telecommunicatie, stelselmatige observatie, het opnemen van vertrouwelijke communicatie, infiltratie, inbeslagneming, doorzoeking, het afnemen van celmateriaal voor DNA-onderzoek, onderzoek aan en in het lichaam, de schouw, het binnentreden van woningen en het betreden van andere plaatsen.

Dwangmiddelen zijn vooral gericht op waarheidsvinding. De inverzekeringstelling en de ophouding voor onderzoek kunnen echter ook gericht zijn op bevordering van een efficiënte voortgang van de procedure (door een uitreiking in persoon van mededelingen over de strafzaak). En zo kunnen de voorlopige hechtenis en inbeslagneming ook gericht zijn op veiligstelling van de tenuitvoerlegging van strafrechtelijke sancties (omdat hierdoor respectievelijk het vluchten van de verdachte kan worden voorkomen en voorwerpen beschikbaar blijven met het oog op verbeurdverklaring, onttrekking aan het verkeer of verhaal voor een eventuele geldboete of een eventueel te ontnemen wederrechtelijk voordeel).

4.5.3 De zaken

De zaken in de Zembla-lijst die, kort gezegd, een problematische toepassing van dwangmiddelen betreffen zijn de zaken 59, 64 en 96. In deze zaken komt een uiteenlopende problematiek aan de orde. Zaak 59 betreft het antedateren van bevelen tot stelselmatige observatie, zaak 64 betreft een disproportionele toepassing van dwangmiddelen in de eindfase van een opsporingsonderzoek en zaak 96 betreft het gebruik van een ondeugdelijk technisch hulpmiddel voor het opnemen van vertrouwelijke communicatie. Bij deze zaken speelt de gezagsverantwoordelijkheid van het openbaar ministerie met betrekking tot de politie geen rol. De zaken 59, 64 en 96 hebben met elkaar gemeen dat aan de geconstateerde onvolkomenheden geen organisatorische oorzaken ten grondslag liggen.

*Na ruimhartige complimenten over het opsporingsonderzoek (onder meer: "buitengewoon uitvoerig en grondig") komt de rechtbank in **zaak 64** tot het oordeel dat in de eindfase het opsporingsonderzoek te ver is doorgeschooten "richting verdachte" en dat hij hierdoor in zijn belangen is geschaad. Een nieuwe verklaring van een getuige in september/oktober 2006 kon, nadat deze geen enkele bevestiging had verkregen, volgens de rechtbank een verder toepassen van dwangmiddelen jegens de verdachte op de wijze en in de omvang als geschied, niet langer rechtvaardigen. De verdediging had gewezen op onder meer het tappen van telefoons van de verdachte en het doorzoeken van woningen van de verdachte. De rechtbank stelt in dit verband vast dat sedert het aantreffen van bloedsporen in 2003/2005 geen nieuw bewijsmateriaal was aangetroffen. Het betreft hier bloedsporen waarover de rechtbank stelt dat deze relatief gering zijn, dat de ouderdom*

ervan niet is komen vast te staan en dat daaruit geen duidelijke toedracht van de gebeurtenissen is af te leiden. Het openbaar ministerie had in redelijkheid niet - want disproportioneel - tot (verdere) toepassing van dwangmiddelen kunnen besluiten. Het verkrijgen van een machtiging van de rechter-commissaris voor elke individuele actie doet volgens de rechtbank niet af aan haar conclusie omdat de officier van justitie degene is die het overzicht heeft over het totale onderzoek en daar de verantwoordelijkheid voor draagt. De rechtbank overweegt dat de meest passende sanctie uitsluiting zou zijn van het bewijs dat in de eindfase is verkregen, maar constateert tegelijkertijd dat er in die periode in het geheel geen bewijs is verkregen. De disproportionele toepassing van dwangmiddelen in de eindfase leidt tot strafvermindering en wel zodanig dat van de voor de bewezen verklaarde feiten in beginsel passend geachte gevangenisstraf van twee maanden niets overblijft.

Of bij onjuiste toepassing van dwangmiddelen aan de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie persoonlijk een verwijt kan worden gemaakt, hangt af van de precieze omstandigheden van de zaak. Duidelijk is dat een dergelijk persoonlijk verwijt op zijn plaats is in zaak 59. De officier van justitie had moeten beseffen dat de bevelen tot stelselmatige observatie niet op een andere dag dan de dag van afgifte gedateerd mogen worden. Van het doelbewust vervalsen van bewijsmateriaal is daarbij geen sprake, omdat het hier bevelen betreft. Dit zijn op zichzelf geen bewijsmiddelen, wel zijn het de noodzakelijke voorwaarden om bewijsmateriaal te genereren. Het antedateren van de bevelen maakt het eigenlijke bewijsmateriaal, in casu de uitkomsten van de observaties, inhoudelijk niet anders.

In zaak 64 is ook plaats voor een dergelijk verwijt. De officier van justitie had in redelijkheid niet - want disproportioneel - tot (verdere) toepassing van dwangmiddelen kunnen besluiten; het lag op zijn weg te waken voor het doorschieten van het al jaren lopende opsporingsonderzoek in de eindfase daarvan.

Zaak 96 is nog onder de rechter. Daarom wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

4.6 Verhoor niet correct verlopen

Zoals hierboven aangegeven geldt voor ernstige of ingewikkelde zaken dat hieraan een zaaksofficier is verbonden die daadwerkelijk leiding geeft aan het opsporingsonderzoek. De gezagsverantwoordelijkheid over de politie heeft in deze zaken dus een inhoudelijk karakter, zij het dat dit niet betekent dat *alle* beslissingen in het opsporingsonderzoek eerst aan de zaaksofficier worden voorgelegd. Er is een zekere mate van handelingsvrijheid voor de opsporingsambtenaren, waarbij blijft gelden dat dit geschiedt onder het gezag van de officier van justitie. Een terrein waarop de politie een vergaande handelingsvrijheid heeft, is het verhoren van verdachten en getuigen. Dit behoort immers bij uitstek tot de expertise van de politie. Hierbij is de zaaksofficier slechts op tactisch niveau betrokken. Hij zal vrijwel nooit in persoon aanwezig zijn bij een verhoor door de politie. De Zembla-lijst bevat zeven zaken waarin fouten zijn gemaakt bij, dan wel samenhangend met het verhoor (nrs. 13, 14, 16, 30, 35, 56 en 70/81). De fouten in deze zaken beslaan een breed spectrum, van het, in strijd met de afspraak, niet informeren van de verdediging omtrent een verhoor van de verdachte (nr. 13) tot het, mogelijk, meinedig opmaken van een proces-verbaal (nr. 14). Vier zaken hangen samen met zedenmisdriven (nr. 16, 30, 35 en 56). Hierbij valt op dat het niet opvolgen van de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik leidt tot fouten door de politie in alle vier de zaken.

Bij de fouten die in het kader van het verhoor worden gemaakt zal voor wat betreft de verantwoordelijkheid van de officier van justitie vrijwel altijd gelden dat sprake is van een louter formele verantwoordelijkheid. Slechts in uitzonderingsgevallen is dat anders. Van de zeven zaken in deze categorie zijn er drie waarbij de hoger beroepprocedure nog loopt (nrs. 13, 30 en 70/81) en er dus geen oordeel wordt gegeven over het handelen van de officier van justitie. Voor wat betreft de zaken 14, 16, 35 en 56 is volgens de onderzoekers de officier van justitie geen verwijt te maken.

4.7 Overige zaken

Tot de zaken waarvoor geldt dat de rechter een voor het openbaar ministerie negatief oordeel heeft uitgesproken, behoren ook enkele zaken die zich niet, in ieder geval niet geheel, laten indelen bij de hiervóór onderscheiden categorieën. Het betreft hier de zaken 7, 18/60, 22, 23, 24, 67, 68, 73, 76, 77, 82, 83 en 90.

De zaken 7 en 23 liggen op het terrein van schending van gemaakte afspraken waarbij dient te worden opgemerkt dat het resultaat van de acceptatie van het transactieaanbod in zaak 23 als afspraak wordt beschouwd.

In zaak 7 - die betrekking heeft op verwaarlozing van een veestapel - had de officier van justitie, na escalatie van de zaak (onder meer dreiging van de verdachte zichzelf in brand te steken), met de (raadsman van de) verdachte de afspraak gemaakt om, kort gezegd, slechts de helft van de veestapel in beslag te nemen voor zover de conditie van de dieren dat toeliet. De officier van justitie verkeerde daarbij in de veronderstelling dat alleen de helft van de runderen in slechte staat verkeerde. De afspraak was een compromis om aan de situatie een einde te maken. Echter, toen alle runderen in slechte staat bleken te verkeren waren ze toch allemaal in beslag genomen en vrijwel direct daarna verkocht en geleverd nog voordat ze geïnspecteerd konden worden. De rechtbank verklaarde het openbaar ministerie op grond van de gang van zaken niet ontvankelijk.

In deze zaken kan het openbaar ministerie het verwijt worden gemaakt dat het de gemaakte afspraak niet is nagekomen. Aantekening verdient dat het verwijt dat het openbaar ministerie in zaak 23 kan worden gemaakt, in wezen tweërlei is, te weten dat het transactieaanbod gewijzigd werd toen dat niet meer mogelijk was én dat gedagvaard werd toen op het gewijzigde transactieaanbod niet werd ingegaan.

Het is niet mogelijk om op basis van het beschikbare onderzoeksmateriaal in zaak 7 - dat onvoldoende helderheid verschaft over de gang van zaken - op verantwoorde wijze een oordeel te geven over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie. Ook in zaak 23 is de beantwoording van de vraag of een persoonlijk verwijt aan de officier van justitie gerechtvaardigd is, niet mogelijk. Het beschikbare onderzoeksmateriaal geeft in die zaak over de bemoeienis van de officier van justitie met de wijziging van het transactieaanbod en de dagvaarding namelijk geen uitsluitsel.

Zaak 68 ligt eveneens in de afsprakensfeer met dien verstande dat in deze zaak de gebrekkige verslaglegging van een overeenkomst centraal staat. Het betreft een overeenkomst, gesloten tussen de verdachte en het openbaar ministerie, met het doel van de verdachte getuigenverklaringen te verkrijgen. Niet duidelijk is omschreven welke prestatie van de verdachte wordt verlangd en wat de tegenprestatie inhoudt. In deze zaak kan het openbaar ministerie het verwijt worden gemaakt dat het van de gesloten overeenkomst niet beter verslag heeft gelegd. Er bestaat voldoende grond voor het oordeel dat de bij het sluiten van de

overeenkomst - rechtstreeks - betrokken officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie van de onvolkomen verslaglegging een persoonlijk verwijt kan worden gemaakt. Organisatorische oorzaken hebben hier geen rol gespeeld.

De zaken 67 en 83 liggen op het vlak van de informatieverzetting. Het niet verschaffen van helderheid komt in zaak 67 voor rekening van het openbaar ministerie. Hierbij speelt de gezagsverantwoordelijkheid van de officier van justitie met betrekking tot de politie een zeer belangrijke rol. Aan de officier van justitie valt geen persoonlijk verwijt te maken. Zij heeft na de laatste terechtzitting met verbalisanten en de plaatsvervangend districtschef gesproken over de gang van zaken waar zij zeer ontevreden over was.

*Verkrijging van duidelijkheid over binnentreden in een woning en de daartoe benodigde machtigingen staat centraal in **zaak 67**. In haar vonnis van 9 september 2008 geeft de rechtbank aan dat de lange duur van het proces, voor verdachte vanaf 3 februari 2004, vooral verband houdt met het verkrijgen van duidelijkheid over de exacte gang van zaken bij het binnentreden en over de machtigingen tot binnentreden. Die duidelijkheid moest volgen uit het horen van de verbalisanten die daarbij betrokken waren geweest en door het opmaken van aanvullende processen-verbaal. De rechtbank constateert dat daardoor veel tijd in beslag is genomen, met name doordat die verhoren en processen-verbaal geen duidelijkheid konden verschaffen over de gang van zaken. Daardoor waren aanvullende verhoren en aanvullende processen-verbaal noodzakelijk. Ook constateert de rechtbank dat ter zitting op 9 september 2008 wederom een stuk met betrekking tot de machtigingen was overgelegd door de officier van justitie welk stuk de nodige vragen oproept. Dit stuk was een dag voor de zitting door een verbalisant ongevraagd ter kennis van de officier van justitie gebracht. Naar het oordeel van de rechtbank zou het stuk noodzaken om met aanhouding van de zaak wederom personen te horen om duidelijkheid over die vraagpunten te krijgen. De rechtbank voelt daar echter niet voor. Zij overweegt dat de rechten van de verdachte inmiddels zodanig zijn geschaad dat dit tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie dient te leiden. De rechtbank weegt mee dat de zaak hennepsteelt van vijf maanden en daarmee gepaard gaande diefstallen en het voorhanden hebben van € 100.020,00 betreft.*

In zaak 83 had het openbaar ministerie de verdachten en de overige procesdeelnemers, onder wie ook de rechters die over de vrijheidsbeneming van de verdachten te beslissen hadden, niet ingelicht over de met bijstand van een burgerinformant ondernomen opsporingsactiviteiten, noch anderszins verslag gedaan van de in nauw overleg tussen de runner en informant bepaalde gedragslijn, die geleid had tot onderschepping van de partij vals geld, de aanhouding van verdachte en medeverdachten en tot het daarop gevolgde strafrechtelijk onderzoek. Dit gebrek aan informatieverzetting wordt door het hof aan het openbaar ministerie verweten. Achtergrond van de terughoudende informatievoorziening was dat de officier van justitie zich in een dilemma bevond: enerzijds moest in het kader van de strafrechtelijke procedure openheid van zaken worden gegeven, anderzijds moest de identiteit van de informant beschermd worden. Van belang is in dit verband dat de kortgedingrechter in deze zaak tot het oordeel kwam dat het openbaar ministerie (inderdaad) zo veel mogelijk moest doen om de informant te beschermen. Het hof stelt echter dat de keuze voor bescherming van de informant consequenties had moeten hebben voor de verdachte (zoals een sepot). Nu zaak 83 nog onder de rechter is, wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

Over zaak 18/60 is al veel geschreven. In het bijzonder valt hier het eindrapport van de commissie Posthumus getiteld “Evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord” te noemen. Dit in opdracht van het College van procureurs-generaal verrichte onderzoek was gericht op, kort gezegd, wat in deze zaak in het opsporingsonderzoek en de vervolging was gebeurd ten aanzien van de kwaliteit van de bewijsvergaring, bewijsanalyse en bewijspresentatie, zowel in het dossier als op de terechtzittingen. Alle aanbevelingen uit het rapport zijn door het College van procureurs-generaal overgenomen. Zij hebben geleid tot het brede, op openbaar ministerie, politie en het Nederlands Forensisch Instituut gerichte verbeterprogramma “Versterking van opsporing en vervolging” dat inmiddels grotendeels is uitgevoerd. Het genoemde eindrapport bevat passages waaruit volgt dat aan het openbaar ministerie, en meer in het bijzonder de in het rapport aangeduide zaakofficier en advocaat-generaal, verwijten kunnen worden gemaakt.

In zaak 22 spreekt de rechtbank over een patroon van onzorgvuldig optreden vanaf de aanvang van het onderzoek door de officier van justitie zelf dan wel door medewerkers van de onder diens verantwoordelijkheid opererende opsporingsinstanties. Dit oordeel is gebaseerd op een aantal vaststellingen met betrekking tot begane onzorgvuldigheden. Die onzorgvuldigheden vallen het openbaar ministerie aan te rekenen. Ook de betrokken officier van justitie kan een verwijt worden gemaakt. Voor een deel zijn de onzorgvuldigheden door hemzelf begaan. Met betrekking tot het andere deel speelt de gezagsverantwoordelijkheid een rol maar niet op zodanige wijze dat de officier van justitie zelf geheel vrijuit gaat. De rechtbank rekent hem de onzorgvuldigheden van de bij deze zaak betrokken FIOD-medewerkers en CID-chef ernstig aan. Ook noemt de rechtbank een gebrek aan het uitoefenen van een adequate controle. Niet is gebleken dat organisatorische oorzaken in deze zaak een rol hebben gespeeld.

In zaak 24 - waarin sprake was van een vechtpartij met meerdere betrokkenen waaronder de minderjarige verdachte en twee meerderjarige mannen - had het openbaar ministerie volgens de rechtbank niet in redelijkheid kunnen beslissen uitsluitend de minderjarige verdachte te vervolgen. Die onredelijke vervolgingsbeslissing kan aan het openbaar ministerie worden verweten. Zij kan echter niet persoonlijk worden verweten aan de door Zembra genoemde zittingsofficier die de voorbereiding van de zitting deed aan de hand van een voorbereidingsformulier van de beoordelaar dat onvoldoende inzicht gaf in de gang van zaken.

In zaak 73 was in de dagvaarding ten aanzien van de ten laste gelegde feiten slechts een verwijzing opgenomen naar foto's op genummerde pagina's van het dossier. Zij waren dus niet bij de dagvaarding gevoegd. Volgens het hof was niet voldaan aan het in artikel 261 Sv neergelegde vereiste van “opgave van het feit” en was het voor de verdachte niet duidelijk waartegen hij zich precies te verdedigen had. Tegen het oordeel van het hof valt het een en ander in te brengen. Zo beschikten alle procespartijen van meet af aan over de afbeeldingen terwijl geen beroep werd gedaan op onduidelijkheid van de tenlastelegging. Ook is er rechtspraak van de Hoge Raad waaruit blijkt dat betekenis toekomt aan de afwezigheid van een klacht over onduidelijkheid van de tenlastelegging. Aan de advocaat-generaal valt niet het persoonlijk verwijt te maken dat hij niet bij aanvang van of tijdens de procedure in hoger beroep is overgegaan tot het indienen van een vordering tot wijziging van de tenlastelegging. In het licht van het procesverloop kwam het niet indienen van een dergelijke vordering neer op het nemen van aanvaardbaar procesrisico.

In zaak 76 had de rechtbank in een tussenvonnis geoordeeld dat het in het belang van de waarheidsvinding noodzakelijk was een op de plaats van het delict in beslag genomen mes alsnog te onderzoeken. Het verwijt dat het openbaar ministerie in deze zaak treft, namelijk dat het onderzoek geen doorgang kon vinden omdat het mes als gevolg van kennelijk onzorgvuldige bewaring niet meer aanwezig was bij de politie, valt terug te voeren op de

gezagsverantwoordelijkheid van de officier van justitie met betrekking tot de politie. Voor een persoonlijk verwijt aan de door Zembla genoemde zittingsofficier is geen plaats.

Zaak 77 betreft het tijdens de terechtzitting verlaten van de zittingszaal door de officier van justitie in een zedenzaak nadat de rechtbank had besloten een minderjarige getuige met beperkte verstandelijke vermogens in aanwezigheid van de verdachte te horen. De officier van justitie zag het verlaten van de zittingszaal als laatste middel om de getuige een confrontatie met de verdachte te besparen. Deze handelwijze valt het openbaar ministerie aan te rekenen. Uit het wettelijk systeem vloeit voort, zoals het hof overweegt, dat het openbaar ministerie altijd en steeds de plicht heeft aanwezig te zijn bij het onderzoek ter terechtzitting en bij elk onderdeel daarvan. Het komt de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie niet toe de plaats van het onderzoek ter terechtzitting te verlaten voordat dat onderzoek is onderbroken, geschorst dan wel gesloten, ook niet wanneer bij het onderzoek ter terechtzitting door het gerecht een hem onwelgevallige beslissing wordt genomen. Nu zaak 77 nog onder de rechter is, wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

In zaak 82 kan het openbaar ministerie worden verweten dat het de rechter recht heeft willen laten doen (mede) op basis van zich in het dossier bevindende stukken afkomstig van Spaanse autoriteiten zonder dat aan het verkrijgen van die stukken een rechtshulpverzoek ten grondslag had gelegen en, waar het een deel van die stukken betreft, ook zonder dat kon worden vastgesteld of de Spaanse autoriteiten toestemming hadden verleend voor gebruik als bewijsmiddel in een Nederlandse strafprocedure. Het aan het openbaar ministerie te maken verwijt laat zich vertalen naar een verwijt aan het adres van de (opvolgend) zaakofficier, tevens zittingsofficier, persoonlijk. Deze had moeten onderkennen dat de betreffende stukken niet conform de voorgeschreven weg waren verkregen. Het betreft hier niet de door Zembla aangeduide officier van justitie.

In zaak 90 constateerde de rechtbank voorafgaand aan de terechtzitting dat een (concept)vordering tot wijziging van de tenlastelegging naar haar inhoud een - in casu niet mogelijke - vordering tot nadere omschrijving van de feiten was, zoals bedoeld in artikel 314a Sv. Van dit voorlopige oordeel werden de officier van justitie en de raadsman, voorafgaande aan de terechtzitting, op de hoogte gesteld. Daarop bracht de officier van justitie op de terechtzitting een tweede dagvaarding uit voor deze terechtzitting hetgeen, kort gezegd, de vraag opwierp hoe met de twee dagvaardingen voor dezelfde terechtzitting moest worden omgegaan. Het openbaar ministerie kan, uitgaande van het voorlopige oordeel van de rechtbank, in essentie worden verweten er niet voor gezorgd te hebben dat artikel 314a Sv wél van toepassing was, althans dat over die toepasselijkheid geen twijfel kon bestaan. Nu zaak 90 nog onder de rechter is, wordt in deze zaak over de persoonlijke verwijtbaarheid van de officier van justitie als vertegenwoordiger van het openbaar ministerie geen oordeel uitgesproken.

4.8 Enkele losse opmerkingen over het tweede deel van de lijst (de zaken 97 tot en met 103)

Het tweede deel van de lijst heet ‘Officieren die zijn vervolgd’. Dit tweede deel bestaat uit zeven zaken. De website tekst zegt daarover: “Aan het einde van de lijst volgt nog een korte opsomming van zaken waarin officieren van justitie zelf werden vervolgd, vanwege overtredingen van de wet, al dan niet begaan in de uitoefening van hun functie”. In bijlage 1 zijn deze zaken niet van een uitvoerige analyse voorzien. In deze bijlage is de lijsttekst slechts, waar nodig, van feitelijke correcties en van enkele aanvullingen voorzien.

De woorden “officieren van justitie zelf werden vervolgd” kloppen in twee gevallen niet omdat er in die gevallen geen sprake was van een vervolging (de zaken 102 en 103). In de gevallen

waarin er wel sprake was van een vervolging ging het in de zaken 98 en 99 om advocaten-generaal (en niet om officieren van justitie). De term “officieren van justitie” kan hier echter in algemene zin bedoeld zijn (vergelijk onderdeel 1.5 van hoofdstuk 1). Als we Zembla’s woorden “begaan in de uitoefening van de functie” vertalen naar “verband houdend met de vervulling van de functie” (en als we daarbij ‘functievervulling’ ruim opvatten), dan geldt laatstbedoeld criterium voor alle zeven zaken behalve zaak 98. Als we dezelfde woorden van Zembla vertalen naar “begaan in verband met de behandeling of afwikkeling van een concrete strafzaak”, dan is laatstbedoelde vertaling van toepassing op de zaken 97, 101 en 103.

Zoals zojuist gezegd hebben de onderzoekers het tweede deel van de lijst niet van eenzelfde benadering voorzien als het eerste gedeelte. Dit komt vooral doordat het gaat om zeven ongelijksoortige zaken die door Zembla niet van een andere overkoepeling worden voorzien dan de zojuist besproken volzin, terwijl een koppeling met het eerste deel van de lijst niet (althans niet duidelijk) wordt gemaakt. In het bijzonder gaat het in deze zaken niet (of nauwelijks? (kortgedingrechter in zaak 103)) over zaken waarin de rechter zich negatief uitspreekt over het handelen van het openbaar ministerie tijdens de behandeling van een concrete strafzaak. Weliswaar stonden de zaken 97 en 101 in die sleutel, maar in elk van deze beide zaken is de desbetreffende officier van justitie onherroepelijk vrijgesproken. Bezien in verband met het eerste deel van de lijst toont in elk geval zaak 101 aan dat het openbaar ministerie bereid is om tot strafvervolging van eigen officieren van justitie over te gaan als de verdenking rijst dat in de behandeling van een strafzaak fouten zijn gemaakt die voor deze uiterste consequentie in aanmerking komen⁸⁷.

4.9 Conclusie

In het onderhavige hoofdstuk is de lijst nader onder de loep genomen, vooral aan de hand van het Zembla-criterium dat het in de lijst gaat om zaken waarin de rechter zich negatief heeft uitgesproken over de werkwijze van het openbaar ministerie en wel op een zodanige wijze dat van die werkwijze het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt.

Zoals eerder (in § 3.8) aangekondigd is in dit vierde hoofdstuk de indeling tussen enerzijds fouten die hun oorsprong vinden bij de politie en anderzijds fouten die hun oorsprong vinden bij het openbaar ministerie zelf niet verder uitgewerkt dan reeds was geschied in de paragrafen 3.6 en 3.7. In dit vierde hoofdstuk is gekozen voor een thematische groepering. Zo vormt bijvoorbeeld de problematiek van het niet of niet-tijdig vernietigen van geheimhoudersgesprekken een apart thema. Uit het feit dat er uit deze lijst meerdere zaken rond dit thema gegroepeerd konden worden kan (op zijn minst) worden afgeleid dat dit een problematiek is die vaker voorkomt. Dit kan een indicator zijn voor het feit dat er een organisatiecomponent in dit soort fouten zit. Als die indicatie juist blijkt (maar daar gaat dit rapport niet over), dan is dat een belangrijke vaststelling voor de wijze waarop moet worden omgegaan met het ‘uit het systeem halen’ van dit soort fouten. Ook hier geldt⁸⁸ dat de aanwezigheid van een organisatiecomponent op zichzelf niets afdoet aan de formele aansprakelijkheid, maar dat zij mogelijk wel van invloed kan zijn op de beoordeling van de (mate van) verwijtbaarheid, zéker die op het niveau van deelvraag 3 (het te maken verwijt aan de individuele OM-functionaris).

Die mate van verwijtbaarheid is in dit hoofdstuk telkens niet expliciet gewogen, noch op het niveau van deelvraag 2 (het openbaar ministerie als organisatie), noch op het niveau van deelvraag 3 (de individuele OM-functionaris). Zembla zelf heeft dit in de lijst ook nergens gedaan. Desalniettemin is er veel informatie verschaft (zowel in de analyses in Bijlage 1 als in

⁸⁷ In zaak 97 vond het openbaar ministerie niet dat het gewraakte optreden van de officier van justitie voor strafvervolging in aanmerking kwam. In een artikel-12-Sv-procedure dacht het gerechtshof daar anders over en beval het de vervolging. Die vervolging resulteerde, zoals gezegd, in een vrijspraak.

⁸⁸ Vergelijk het slot van de op één na laatste alinea van § 3.8.

het voorbije hoofdstuk) die de lezer van dit rapport in staat kan stellen zichzelf daaromtrent een zeker beeld te vormen. Bij de vorming van dat beeld kan het behulpzaam zijn te bezien welke rechterlijke eindoordelen er horen bij de diverse zaken waarin sprake is van verwijten op het niveau van de deelvragen 2 en 3. Voor deelvraag 2 is dit gebeurd aan het slot van hoofdstuk 3. Voor de zaken waarin aan de individuele OM-functionaris een verwijt kan worden gemaakt, geldt, wat deelvraag 3 betreft, het volgende.

In totaal valt er in 17 onherroepelijke zaken een verwijt te maken aan de individuele OM-functionaris⁸⁹. Van deze 17 zaken eindigden er 5 in een rechterlijk eindoordeel dat geheel niet beïnvloed werd door de geconstateerde fout. In de overige 12 zaken was dat oordeel uitsluitend of mede gebaseerd was op de geconstateerde fout. Voor die 12 zaken geldt dat er in 10 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid, en in twee gevallen van strafvermindering.

⁸⁹ Eerder is reeds uiteengezet dát en waarom deelvraag 3 uitsluitend wordt beoordeeld in onherroepelijke zaken.

5 Onderzoek naar de stellingen op de website

5.1 Inleiding

De websitetekst bevat passages die een toelichting geven op de totstandkoming van de Zembla-lijst. Daarnaast bevat de websitetekst stellingen over vermeende fouten van officieren van justitie, en de vermeende gevolgen van deze fouten. In dit hoofdstuk worden deze stellingen nader onderzocht.

Het onderzoek naar de stellingen op de website richt zich op de vraag of deze stellingen gerechtvaardigd zijn, gegeven de zaken op de lijst. Zembla heeft zich in het onderzoek naar fouten van officieren van justitie gericht op het vinden van rechtszaken waarin de rechter zich negatief over het openbaar ministerie heeft uitgelaten. Dit heeft geresulteerd in een set van 86 zaken gepubliceerd op de Zembla-lijst. Op de website wordt geen melding gedaan van ander of uitgebreider onderzoek. In het kader van het onderhavige onderzoek is onderzocht of de gepubliceerde lijst met zaken voldoende grondslag biedt voor de stellingen op de website. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de in dit onderzoek gemaakte analyses van de zaken in de lijst, zoals besproken in de hoofdstukken 3 en 4, en weergegeven in Bijlage 1.

5.2 Vrijgekomen verdachten

Zembla stelt dat er 150 verdachten van moord, doodslag, kinderporno en vrouwenhandel op vrije voeten (of vrij) zijn gekomen door fouten van het openbaar ministerie.⁹⁰

De begrippen ‘vrijkomen’ en ‘op vrije voeten komen’ kunnen op verschillende wijzen worden uitgelegd. De meest gangbare opvatting is dat het gaat om verdachten die definitief, zonder straf of maatregel, vrijuit zijn gegaan. Hieraan ligt een onherroepelijke vrijspraak, of een onherroepelijke niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie door de rechter aan ten grondslag. Een andere mogelijke uitleg van de begrippen ‘vrijkomen’ en ‘op vrije voeten komen’ is dat verdachten zijn ontslagen uit voorlopige hechtenis maar de rechter nog geen onherroepelijk oordeel over de zaak heeft geveld. De verdachten zijn, in afwachting van de rechtszaak, niet meer gedetineerd. De lijst bevat beide typen zaken.

5.2.1 De onherroepelijke zaken

Uit het onderzoek naar de lijst blijkt dat de rechter in 38 zaken de verdachte(n) onherroepelijk heeft vrijgesproken of het openbaar ministerie onherroepelijk niet-ontvankelijk heeft verklaard (zie Tabel 5.1). Nadere analyse van deze zaken laat zien dat in zes zaken geen sprake was van een verzuim van het openbaar ministerie. Tevens blijkt dat in zeven zaken wel sprake was van een verzuim van het openbaar ministerie maar ook dat dit verzuim niet aan de vrijspraak ten grondslag heeft gelegen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in dertien van de 38 zaken het vrijuit gaan van de verdachten niet het gevolg was van een verzuim van het openbaar ministerie, maar er een andere reden aan ten grondslag lag.

In 25 zaken zijn de verdachten (mede) vanwege een verzuim van het openbaar ministerie vrijuit gegaan. In de meeste van deze zaken gaat het om één vrijgekomen verdachte. In de zaken 68, 94, 53, 55/95, en 14 betreft het respectievelijk 3, 8, 3, 22, en 9 vrijgekomen verdachten. Dit leidt tot een totaal van 65 verdachten die (mede) vanwege een verzuim van het openbaar ministerie vrijuit zijn gegaan.

⁹⁰ Bijlage 3, regelnummers 84, 92-94, 161-163.

Tabel 5.1 Onherroepelijke zaken in de Zembla-lijst waarin verdachten vrijuit zijn gegaan

	Jaar	Zembla-zaak nummer	Aantal verdachten vrijuit gegaan	Verdenking
Vrijspraak of niet-ontvankelijkheid OM (mede) veroorzaakt door een verzuim van het OM	1997	Zaak 68	3	
		Zaak 94	8	Drugssmokkel
	2003	Zaak 78	1	Drugshandel
	2005	Zaak 2	1	Verkeersovertreding
	2006	Zaak 7	1	Verwaarlozing van veestapel
		Zaak 53	3	Fraude
		Zaak 63	1	Drugssmokkel, wapenbezit
		Zaak 89	1	Fraude
	2007	Zaak 38	1	Organiseren piramidespel
		Zaak 39	1	Met een webcam filmen van een studentenhuis
		Zaak 42	1	Drugssmokkel
		Zaak 48	1	Drugsbezit, heling, wapenbezit
		Zaak 55/95	22	Deelname aan een criminele organisatie (Hells Angels)
		Zaak 56	1	Zedenmisdrijf
		Zaak 92	1	Heling
	2008	Zaak 5	1	Zware mishandeling
		Zaak 23	1	Bekladden van auto met verf
		Zaak 24	1	Openlijke geweldpleging
		Zaak 46	1	Bedreiging, heling, openlijke geweldpleging
		Zaak 62	1	Gewapende straatroof
		Zaak 67	1	Hennepteelt, witwassen, diefstal
		Zaak 76	1	Poging tot doodslag
Totaal	2009	Zaak 16	1	Zedenmisdrijf
		Zaak 70/81	1 ⁹¹	Mensenhandel
	2010	Zaak 14	9	Drugssmokkel, witwassen
Vrijspraak niet het gevolg van een verzuim van het OM		Zaken 34, 35, 49, 51, 61, 82, 86		
Er is geen sprake van een verzuim van het OM		Zaken 20, 52/69/88, 58, 66, 79, 85		

De verdenkingen in deze zaken worden weergegeven in Tabel 5.1. Hieruit blijkt dat het in zaak 70/81 gaat het om vrijspraak van mensenhandel. Er zijn elf verdachten in de zaak waarvan er vijf door de rechter zijn vrijgesproken. Het openbaar ministerie heeft tegen drie van deze vrijspraken hoger beroep ingesteld. De andere twee vrijspraken zijn onherroepelijk. In een van de zaken heeft het openbaar ministerie zelf vrijspraak geëist. In zaak 76 is sprake van een verdenking van poging tot doodslag. Uit Tabel 5.1 blijkt dat in geen van de zaken waarin verdachten onherroepelijk zijn vrijgekomen vanwege een verzuim van het openbaar ministerie sprake is van een verdenking van moord, doodslag, of kinderporno.

⁹¹ In een van de twee onherroepelijke zaken heeft het openbaar ministerie zelf vrijspraak geëist

5.2.2 De niet-onherroepelijke zaken

Het onderzoek naar de zaken in de Zembla-lijst wijst uit dat in 24 niet-onherroepelijke zaken waarin de rechter de verdachte heeft vrijgesproken of het openbaar ministerie niet-ontvankelijk heeft verklaard, de verdachten niet (meer) in voorlopige hechtenis zitten. In zeven van deze zaken zijn de verdachten niet voorlopig gehecht geweest (bijvoorbeeld omdat dit in het geval van het ten laste gelegde feit niet is toegestaan), en in twee zaken was de voorlopige hechtenis al eerder wegens een gebrek aan gronden opgeheven.⁹² In vijftien zaken was het opheffen van de voorlopige hechtenis, en dus het vrijkomen van de verdachten, een gevolg van de vrijspraak of de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie.

Tabel 5.2 Niet-onherroepelijke zaken in de Zembla-lijst waarin verdachten zijn vrijgekomen uit voorlopige hechtenis vanwege een vrijspraak of een niet-ontvankelijkverklaring van het OM.

	Jaar	Zaaknummer	Aantal verdachten vrijgekomen uit voorlopige hechtenis	Verdenking
Vrijspraak of niet-ontvankelijkheid OM (mede) veroorzaakt door een verzuim van het OM	2006	Zaak 83	2	Deelname aan een criminele organisatie, opzettelijk uitgeven van vals geld
	2008	Zaak 13	1 ⁹³	Poging tot moord c.q. doodslag
		Zaak 36/65	3 ⁹⁴	Vastgoedfraude
	2009	Zaak 8	4 ⁹⁵	Deelname aan een criminele organisatie, handel in softdrugs en witwassen
		Zaak 50/75	3	Fraude en oplichting
		Zaak 70/81	3	Mensenhandel
		Zaak 80	11 ⁹⁶	Deelname aan een criminele organisatie die zich bezighield met mensensmokkel, drugssmokkel, moord, doodslag, afpersing, wapenbezit
<i>Totaal</i>			27	
Niet-ontvankelijkheid OM vernietigd door een hogere rechter		Zaak 19/47		
Er is geen sprake van een verzuim van het OM		Zaken 4, 10, 26, 32, 33, 87		
Vrijspraak niet het gevolg van een verzuim van het OM		Zaak 90		

Tabel 5.2 laat zien dat in zes van deze vijftien zaken geen sprake was van een verzuim van het openbaar ministerie. In één zaak was wel sprake van een verzuim van het openbaar ministerie, maar heeft dit verzuim niet ten grondslag gelegen aan de vrijspraak. In één zaak waarin de voorlopige hechtenis als gevolg van de niet-ontvankelijkheid was opgeheven, is deze niet-ontvankelijkheid naderhand vernietigd door een hogere rechter.

⁹² Dit betreft respectievelijk de zaken 3, 6, 15, 28, 30, 40, 71 en de zaken 96, 54/57

⁹³ Slechts één van de twee verdachten is ontslagen uit voorlopige hechtenis. De andere verdachte is uit andere hoofde gedetineerd.

⁹⁴ Eén van de vier hoofdverdachten was niet in voorlopige hechtenis gesteld.

⁹⁵ De overige twaalf verdachten waren niet in voorlopige hechtenis gesteld.

⁹⁶ Zeven van deze verdachten zijn Nederland uitgezet.

Uit de Tabel 5.2 blijkt verder dat in 7 zaken de verdachten (mede) vanwege een verzuim van het openbaar ministerie zijn vrijgekomen. Het totaal aantal vrijgekomen verdachten in deze zaken bedraagt 27. In 2 van de zaken is sprake van een verdenking van mensenhandel c.q. mensensmokkel. Dit betreft zaak 70/81 en zaak 80. In geen van de overige vijf zaken is sprake van een verdenking van mensenhandel, moord, doodslag, of kinderporno.⁹⁷

5.2.3 Conclusie

Zembla stelt dat er 150 verdachten van moord, doodslag, kinderporno en vrouwenhandel op vrije voeten (of vrij) zijn gekomen door fouten van het openbaar ministerie. Het onderzoek naar de zaken in de lijst wijst uit dat er in 25 van de 47 onherroepelijke zaken verdachten (mede) vanwege een verzuim van het openbaar ministerie definitief vrijuit zijn gegaan. Het totaal aantal vrijgekomen verdachten in deze 25 zaken bedraagt 65. Van deze 65 personen werden er 2 van mensenhandel verdacht. Daarnaast zijn er in 7 van de 37 niet-onherroepelijke zaken verdachten (mede) vanwege een verzuim van het openbaar ministerie vrijgekomen uit voorlopige hechtenis. Het totaal aantal verdachten dat is vrijgekomen uit voorlopige hechtenis in deze 7 zaken bedraagt 27. Van deze 27 personen werden er 3 verdacht van mensenhandel en 11 verdacht van deelname aan een criminele organisatie die zich bezighield met mensensmokkel, moord en doodslag. Er is geen zaak in de lijst aangetroffen waarin verdachten van moord, doodslag en kinderporno definitief vrijuit zijn gegaan door een verzuim van het openbaar ministerie.

5.3 Geheimhoudersgesprekken

Zembla stelt dat het niet wissen van geheimhoudersgesprekken in 23 van de 96 op de lijst vermelde zaken de oorzaak is geweest van een niet-ontvankelijkverklaring of een vrijspraak.⁹⁸

Het onderzoek naar de zaken in de lijst wijst uit dat het gaat om 18⁹⁹ unieke zaken waarin getapte of opgenomen gesprekken met geheimhouders niet, of niet tijdig, zijn gewist. Het niet (tijdig) wissen van geheimhoudersgesprekken hoeft niet per definitie tot een niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie of een vrijspraak te leiden. Van belang voor deze beslissing is onder meer in hoeverre het niet wissen van geheimhoudersgesprekken onrechtmatig was, en welke gevolgen dit heeft gehad voor de verdachte.¹⁰⁰

In Tabel 5.3 wordt weergegeven welk gevolg de rechter heeft verbonden aan het niet (tijdig) wissen van de geheimhoudersgesprekken in de 18 zaken op de lijst. Hieruit blijkt dat er in vier geheimhouderszaken sprake is van een definitieve niet-ontvankelijkheid. In geen enkele zaak heeft het niet wissen van geheimhoudersgesprekken definitief tot vrijspraak geleid. In acht geheimhouderszaken is het oordeel van de rechter nog niet onherroepelijk. In de overige zes geheimhouderszaken op de lijst is niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie of vrijspraak niet aan de orde. In drie van deze zaken heeft de rechter andere sancties toegepast, te weten bewijsuitsluiting of strafvermindering en in de andere drie zaken heeft de rechter geen consequenties verbonden aan het niet tijdig wissen van de geheimhoudersgesprekken.

Zembla stelt dat het niet wissen van geheimhoudersgesprekken in 23 zaken de oorzaak is geweest van een niet-ontvankelijkverklaring of een vrijspraak. Uit de bevindingen kan worden geconcludeerd dat in vier zaken in de lijst het niet wissen van geheimhoudersgesprekken de oorzaak is geweest van een onherroepelijke niet-ontvankelijkverklaring of een vrijspraak. In acht geheimhouderszaken is het oordeel van de rechter nog niet onherroepelijk. Het

⁹⁷ In zaak 13 is poging tot moord c.q. doodslag ten laste gelegd.

⁹⁸ Bijlage 3, regelnummers 166-167.

⁹⁹ Zaak 31 loopt nog in eerste aanleg en wordt daarom buiten beschouwing gelaten.

¹⁰⁰ Zoals uiteengezet in hoofdstuk 2.

gaat hier om lopende rechtszaken en er kan dus nog niet met zekerheid worden vastgesteld of er sprake is geweest van een verzuim door het openbaar ministerie, en welke consequentie de rechter aan dit eventuele verzuim zal verbinden.

Tabel 5.3 Gevolgen die de rechter heeft verbonden aan het niet wissen van geheimhouders-gesprekken in de zaken in de Zembla-lijst.

Gevolg dat de rechter heeft verbonden aan het niet (tijdig) vernietigen van opgenomen of getapte geheimhoudersgesprekken	Aantal zaken	Zaaknummers
OM definitief niet ontvankelijk verklaard	4	Zaken 46, 55/95, 62, 94
Definitieve vrijspraak	0	
OM niet ontvankelijk verklaard, maar dit wordt opnieuw beoordeeld door een andere rechter, de zaak loopt nog	5	Zaken 4, 8, 36/65, 43, 50/75
Vrijspraak, maar dit wordt opnieuw beoordeeld door een andere rechter, de zaak loopt nog	1	Zaak 96
Niet-ontvankelijkverklaring is vernietigd door een hogere rechter, de zaak is teruggewezen en loopt nog	2	Zaken 6, 19/47
Uitsluiting van bewijsmateriaal, of strafvermindering	3	Zaken 41, 44, 45
Geen gevolg	3	Zaken 1, 49, 84
<i>Totaal</i>	19	

5.4 Onregelmatigheden in het strafdossier

Zembla stelt op de website dat in vijftien zaken het achterhouden van stukken, en in vijf zaken een incompleet of kwijtgeraakt dossier tot vrijspraak of niet-ontvankelijkheid heeft geleid.¹⁰¹ Tevens stelt Zembla dat rechters (in tientallen vonnissen) zeggen dat officieren van justitie doelbewust ontlastend bewijsmateriaal achterhouden en soms zelfs doelbewust bewijsmateriaal vervalsen.¹⁰²

Een analyse van de lijst wijst uit dat er in 21 zaken melding wordt gemaakt van het zoekraken van processtukken, of het niet of te laat voegen van stukken in het dossier. Uit het onderhavige onderzoek naar deze 21 zaken blijkt dat er in zes zaken geen sprake was van een verzuim van het openbaar ministerie ten aanzien van het strafdossier.¹⁰³

Tabel 5.4 bevat een overzicht van de vijftien zaken in de lijst waarin sprake was van het verwijtbaar zoekraken van processtukken, of het niet (tijdig) voegen van stukken in het strafdossier. Uit de tabel blijkt dat het zoekraken, of het niet tijdig voegen van processtukken in vier zaken tot een definitieve niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, en in een zaak tot een definitieve vrijspraak heeft geleid. In zes zaken wordt de vrijspraak of de niet-ontvankelijk opnieuw beoordeeld door een hogere rechter. In de overige vier zaken heeft de rechter geen consequenties verbonden aan het verzuim.

¹⁰¹ Bijlage 3, regelnummers 170-171.

¹⁰² Bijlage 3, regelnummers 76-78.

¹⁰³ Dit betreft de zaken 20, 32, 52/69/88, 79, 82, en 85.

Tabel 5.4 Gevolgen die de rechter heeft verbonden aan het zoekraken van processtukken, en het niet of te laat voegen van stukken in het strafdossier in de zaken in de Zembla-lijst.

Gevolg dat de rechter heeft verbonden aan het zoekraken van processtukken, en het niet, of te laat, voegen van stukken in het strafdossier	Aantal zaken	Zaaknummers
OM definitief niet ontvankelijk verklaard	4	Zaken 37 ¹⁰⁴ , 39, 42, 78
Definitieve vrijspraak	1	Zaak 48
OM niet ontvankelijk verklaard, maar dit wordt opnieuw beoordeeld door een hogere rechter, de zaak loopt nog	4	Zaken 8, 13, 54/57, 80
Vrijspraak, maar dit wordt opnieuw beoordeeld door een hogere rechter, de zaak loopt nog	2	Zaken 15, 41 ¹⁰⁵
Geen gevolg	4	Zaken 35, 51, 61, 86
Totaal	15	

In de lijst wordt bij de zaken 32, 51, 54/57, 80, 82, 86 vermeld dat er stukken achtergehouden of verzwegen zijn en wordt bij de zaken 52/69/88, 78, en 85 vermeld dat ontlastend bewijsmateriaal niet aan het strafdossier is toegevoegd. Wat betreft deze vermeldingen kan op basis van het onderhavige onderzoek het volgende worden opgemerkt.

In zaak 32 zijn verklaringen van een getuige welbewust niet aan het dossier toegevoegd. Ter zitting heeft de officier van justitie naar voren gebracht dat zij, op grond van het vertrouwensbeginsel, gebonden was aan de toezegging aan de getuige dat de verklaringen niet zouden worden geopenbaard als de overeenkomst niet tot stand zou komen (hetgeen ook niet gebeurd is). De officier van justitie heeft aangevoerd dat het materiaal geen ander licht op deze zaak wierp en dus ook geen ontlastend materiaal bevatte. Het hof is van mening dat, omdat er geen afspraak tot stand is gekomen tussen de getuige en de officier van justitie, de verklaring van de getuige geen processtuk is dat aan het dossier had moeten worden toegevoegd. Naar het oordeel van het hof is er geen grond om te concluderen dat de officier van justitie weloverwogen fundamentele beginselen van een behoorlijke procesorde heeft geschonden. Evenmin is er sprake van een grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte. In zaak 51 is een faxbericht niet aan de rechter overlegd. Dit bericht bevatte geen ontlastend bewijsmateriaal. In zaak 54/57 kon de officier van justitie op de zitting geen duidelijkheid verschaffen of het strafdossier volledig was. Een evaluatieonderzoek naar de interne gang van zaken bij de opsporing en vervolging in deze zaak heeft uitgewezen dat van het bewust onthouden van stukken door de officier van justitie geen sprake is geweest. In zaak 80 is een intern stuk ondershands verstrekt aan de voorzitter van de rechtbank. Dit bericht bevatte geen ontlastend bewijsmateriaal. In zaak 82 is het weigeren om stukken te geven niet aan de orde geweest. In zaak 86 is het citaat in de lijst dat er stukken zijn achtergehouden niet afkomstig uit het vonnis van de rechtbank maar uit de pleitnotitie van de verdediging. In deze zaak ontbraken aanvankelijk aantekeningen van een getuige in het dossier omdat de officier van justitie hier niet over beschikte. Deze aantekeningen zijn later in het dossier gevoegd. Het niet eerder overleggen van deze aantekeningen was in de ogen van de rechtbank een verzuim. Dat hier sprake was van een bewust achterhouden van stukken met geen andere bedoeling dan de belangen van verdachte te schaden, werd echter niet aannemelijk geacht. In zaak 52/69/88 is het verwijt dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden feitelijk onjuist. In zaak 78 was de officier van justitie tot kort voor de zitting niet

¹⁰⁴ Dit betreft de Jimmy Woo zaak waarin in hoger beroep het strafdossier was zoekgeraakt. Het openbaar ministerie is in hoger beroep niet-ontvankelijk verklaard. De verdachten zijn opnieuw vervolgd. In de nieuwe strafzaak zijn de verdachten op basis van een compleet dossier veroordeeld tot gevangenisstraf (LJN BL9418 en LJN BL9437).

¹⁰⁵ Dit betreft een partiële vrijspraak. Verdachte is veroordeeld en heeft een gevangenisstraf opgelegd gekregen.

op de hoogte van het bestaan een ontlastende getuigenverklaring. Zodra de officier van justitie bekend raakte met de verklaring heeft hij deze bij de eerstvolgende gelegenheid (ter terechtzitting) overgelegd. Hier is geen sprake van het opzettelijk achterhouden van ontlastend bewijsmateriaal. In zaak 85 is sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht tussen het hof en de officier van justitie over het voegen van informatie uit een ander opsporingsonderzoek. Dit verschil van inzicht heeft geen juridische gevolgen gehad.

Op de lijst met 86 unieke zaken komt geen enkele zaak voor waarin Zembla vermeldt dat er sprake zou zijn van het doelbewust vervalsen van bewijsmateriaal door de officier van justitie. Het is daarmee onduidelijk op welke zaken deze claim betrekking zou kunnen hebben. Het onderhavige onderzoek naar de 86 zaken in de lijst heeft geen enkele zaak aan het licht gebracht waarin is vastgesteld dat een officier van justitie doelbewust bewijsmateriaal vervalst.

Uit de bevindingen kan het volgende worden geconcludeerd. Zembla stelt dat in 15 zaken het achterhouden van stukken, en in 5 zaken een incompleet of kwijtgeraakt dossier tot vrijspraak of niet-ontvankelijkheid geleid. De bevindingen laten zien dat in 11 zaken het zoekraken van processtukken, en het niet, of te laat, voegen van stukken in het strafdossier tot vrijspraak of niet-ontvankelijkheid heeft geleid. In 6 van deze 11 zaken wordt de vrijspraak of de niet-ontvankelijkheid opnieuw beoordeeld door een hogere rechter. Voor de stelling van Zembla dat officieren van justitie doelbewust ontlastend bewijsmateriaal achterhouden, en bewijsmateriaal vervalsen zijn geen aanwijzingen aangetroffen in enige in de lijst voorkomende zaak.

5.5 Het overschrijden van de redelijke termijn van vervolging

Zembla stelt dat de overschrijding van de termijn van redelijke vervolging in 8 zaken tot vrijspraak of niet-ontvankelijkheid heeft geleid.¹⁰⁶

Uit Tabel 5.5 blijkt dat de overschrijding van de redelijke termijn in 7 zaken definitief tot de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie heeft geleid. In 1 zaak wordt de niet-ontvankelijkheid beoordeeld door een hogere rechter. In een andere zaak is de overschrijding van de redelijke termijn door rechter gesanctioneerd met strafvermindering. Deze bevindingen ondersteunen de stelling van Zembla.

Tabel 5.5 Gevolgen die de rechter heeft verbonden aan het overschrijden van de redelijke termijn van vervolgen in de zaken in de Zembla-lijst.

Gevolg dat de rechter heeft verbonden aan het overschrijden van de redelijke termijn van vervolgen	Aantal zaken	Zaaknummers
OM definitief niet ontvankelijk verklaard	7	Zaken 5, 38, 42, 53, 63, 89, 92
OM niet ontvankelijk verklaard, maar dit wordt opnieuw beoordeeld door een andere rechter, de zaak loopt nog	1	Zaak 30
Uitsluiting van bewijsmateriaal, of strafvermindering	1	Zaak 17
<i>Totaal</i>	9	

¹⁰⁶ Bijlage 3, regelnummer 172.

5.6 Andere vormverzuimen

Zembla stelt dat de rechter meer dan twintig keer uitsprak dat de gang van zaken in strijd is met [*woord ontbreekt in de Zembla-tekst*], en dat er sprake is van een (grove) schending van of (ernstige) inbreuk is gepleegd op de beginselen van behoorlijke rechtspraak. Soms zelfs heeft de officier van justitie zelf in strijd met de wet gehandeld.¹⁰⁷

De zaken in de lijst waarin wordt vermeld ‘dat er sprake is van een (grove) schending van of (ernstige) inbreuk is gepleegd op de beginselen van behoorlijke rechtspraak’ zijn zaken waarin de rechter een vormverzuim heeft gesanctioneerd door de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie uit te spreken. Een niet-ontvankelijkverklaring is de zwaarste sanctie die een rechter kan verbinden aan een verzuim van het openbaar ministerie.¹⁰⁸ Deze sanctie wordt slechts opgelegd indien voldaan is aan het zogenaamde Zwolsman-criterium.¹⁰⁹ Dit criterium houdt in dat er sprake moet zijn van ‘een ernstige inbreuk op beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan.’ In de Zembla-lijst komen 27 zaken voor waarin de rechter de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie als sanctie heeft opgelegd. In elf van deze zaken is het uitspreken van de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie aan de beoordeling van een hogere rechter voorgelegd.

In de lijst komen vijf zaken voor waarin Zembla expliciet stelt dat er sprake is van handelen in strijd met de wet.¹¹⁰ Dit zijn de zaken 13, 33, 46, 55/95, 80. In zaak 13 is volgens de rechtbank in strijd met artikel 177a Sv de rechter-commissaris niet (tijdig) geïnformeerd over parallelle opsporingshandelingen die in opdracht van de officier van justitie zijn verricht door de politie. In zaak 33 achtte het hof de wijze van verhoren in strijd met het pressieverbod van artikel 29 Sv. In deze zaak speelt een normaal verschil van juridisch inzicht tussen het openbaar ministerie en de rechter. Dit betekent dat het openbaar ministerie in de zaak een pleitbaar standpunt inneemt ten aanzien van een juridisch aspect van de zaak, maar de rechter tot een ander oordeel komt. In zaak 46 en zaak 55/95 is volgens de rechtbank in strijd gehandeld met het gestelde in artikel 126aa, tweede lid, Sv. In zaak 80 oordeelde de rechtbank het ondershands verstrekken van een ambtsbericht door het openbaar ministerie aan de voorzitter van de rechtbank in de strijd met de wet. Deze zaak wordt door een hogere rechter opnieuw beoordeeld.

Uit het voorgaande blijkt dat in de vijf zaken waar Zembla stelt dat er sprake is van handelen in strijd met de wet, de rechter heeft geoordeeld dat het openbaar ministerie in strijd met de wet – dat wil zeggen: in strijd met een strafprocessuele regel – heeft gehandeld. Zoals uiteengezet in hoofdstuk 4 is het niet per definitie zo dat het handelen van het openbaar ministerie in strijd met een strafprocessuele regel een verwijt aan de officier van justitie persoonlijk oplevert. In een van de vijf zaken was geen sprake van een verwijtbaar verzuim van het OM maar van een normaal verschil in juridisch inzicht.

5.7 Algemene beweringen over fouten van officieren van justitie

Naast de stellingen die betrekking hebben op de zaken in de lijst staat op de website ook een aantal algemene beweringen over officieren van justitie. Zembla stelt bijvoorbeeld dat fouten van officieren van justitie geen incidenten zijn, en dat er steeds vaker verdachten vrijkomen, of onschuldigen achter de tralies verdwijnen, door ernstige fouten van officieren van

¹⁰⁷ Bijlage 3, regelnummers 156-160.

¹⁰⁸ In hoofdstuk 2 is het stelsel van mogelijke rechterlijke sancties op vormverzuimen van het openbaar ministerie uiteengezet. Dit stelsel is in de wet geregeld in artikel 359a Sv en is voorts verijnd door de jurisprudentie van de Hoge Raad.

¹⁰⁹ HR 19 december 1995, NJ 1996, 249.

¹¹⁰ De zaken 97-103 worden hier buiten beschouwing gelaten. Voor een bespreking van deze zaken zie §4.8 en Bijlage 1.

justitie.¹¹¹ Deze algemene beweringen zijn niet te toetsen op basis van de door Zembla geselecteerde 86 zaken in de lijst.

5.8 Conclusie

In dit hoofdstuk is onderzocht of de stellingen over de fouten van officieren van justitie op de Zembla-website gerechtvaardigd worden door de Zembla-lijst. Uit de bevindingen blijkt er door verzuimen van het openbaar ministerie met betrekking tot geheimhoudersgesprekken, het strafdossier en de redelijke vervolgingstermijn verdachten zijn vrijgekomen. Alleen in de gevallen van de redelijke termijn, en de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie komt het aantal met de aantallen van Zembla overeen. In de andere categorieën niet. In die andere categorieën is het aantal zaken waarin dit aan de orde is geweest, lager en soms beduidend lager dan op website wordt genoemd. De verdenkingen in deze zaken beslaan een breed spectrum aan delicten waaronder (verkeers)overtredingen, fraude, oplichting, heling, mishandeling, drugsmokkel, en mensenhandel. De stelling dat 150 verdachten van mensenhandel, moord, doodslag, en kinderporno zijn vrijgekomen is ongegrond. Het onderzoek naar de lijst heeft geen zaak aan het licht gebracht waarin officieren doelbewust ontlastend bewijsmateriaal achterhouden en doelbewust bewijsmateriaal vervalsen. Voor zover Zembla betoogt dat de lijst van zaken wel doelbewust gemaakte fouten illustreert, kan deze conclusie op basis van het onderhavige onderzoek niet worden onderschreven

¹¹¹ Bijlage 3, regelnummers 13-14, 72, 75-76.

6 Conclusies en afsluitende opmerkingen

6.1 Algemeen

Dit rapport bevat de resultaten van een onderzoek naar de Zembla-lijst. Dit is een lijst die door makers van het televisieprogramma Zembla is geplaatst op de website van dit programma, naar aanleiding van de aflevering van 31 januari 2010, getiteld 'Officieren van justitie in de fout'.

De lijst bevat volgens Zembla een opsomming van zaken waarin de rechter zich negatief over de handelwijze van het openbaar ministerie heeft uitgelaten. Door de inhoud en de vorm van de publicatie ligt aan de lijst de veronderstelling ten grondslag dat in elke zaak die bewuste handelwijze voldoende had moeten zijn om aan desbetreffende OM-functionaris ten minste de lichtste disciplinaire maatregel op te leggen. Conform de aan het WBOM gegeven opdracht heeft het onderhavige onderzoek zich niet mede uitgestrekt tot de laatstgenoemde veronderstelling van Zembla.

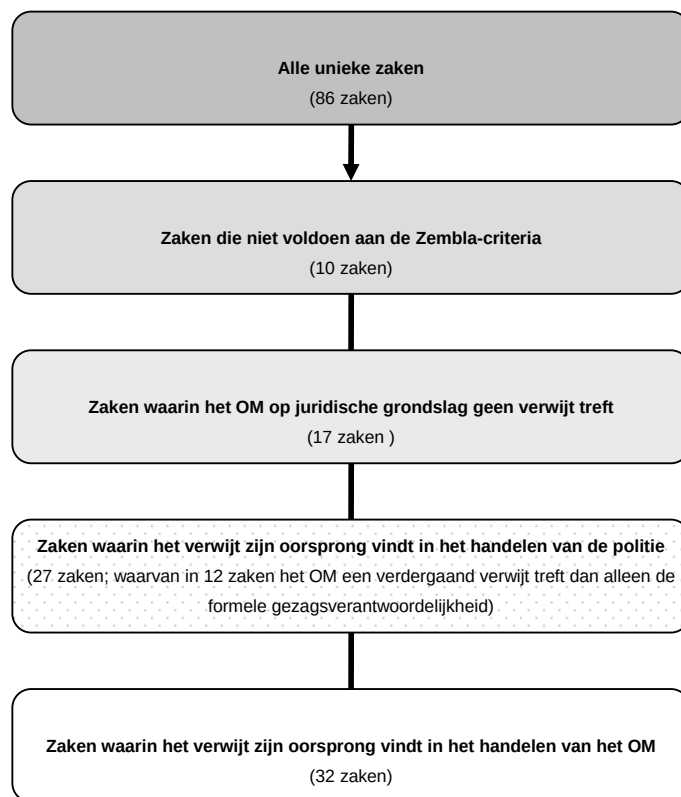
6.2 Conclusies van het onderzoek

De zaken op de lijst

Het gaat in de lijst (en dus in dit rapport) over 86 unieke zaken. In dit rapport is in de eerste plaats per zaak beoordeeld of de rechter zich inderdaad negatief over het openbaar ministerie heeft uitgelaten. Dit is in tien zaken niet het geval.

Binnen de zaken waarin de rechter zich inderdaad negatief over de handelwijze van het openbaar ministerie heeft uitgelaten zijn zeventien zaken te onderscheiden waarin desalniettemin het openbaar ministerie geen verwijt treft. Dit zijn onder meer de zaken waarin sprake is van een normaal verschil van juridisch inzicht tussen openbaar ministerie en rechter of van een normaal verschil tussen het openbaar ministerie en de rechter in de waardering van feiten en omstandigheden, bijvoorbeeld in het kader van de beantwoording van de bewijsvraag.

Binnen de zaken die na deze eerste twee filters resteren valt vervolgens een onderscheid te maken tussen enerzijds zaken waarin de oorsprong van de gemaakte fout bij het openbaar ministerie zelf ligt en anderzijds zaken waarin de oorsprong van de gemaakte fout (in overwegende mate) bij de opsporingsinstantie (veelal de politie) ligt. Voor laatstbedoelde fouten draagt het openbaar ministerie een verantwoordelijkheid die in dit rapport is aangeduid met de term 'gezagsverantwoordelijkheid'. De term is ontleend aan de in de wet geregelde relatie tussen het openbaar ministerie en de politie, welke relatie hierop neerkomt dat het opsporingsonderzoek plaatsvindt onder gezag van de officier van justitie. Als geconstateerd wordt dat er aan het openbaar ministerie een verwijt kan worden gemaakt, hetzij in verband met een fout waarvoor het openbaar ministerie gezagsverantwoordelijk is, hetzij in verband met een in het eigen domein gemaakte fout, dan geldt die constatering in de eerste plaats voor het openbaar ministerie als organisatie; het openbaar ministerie als het staatsorgaan dat de in het Wetboek van Strafvordering en elders aan hem opgedragen taken vervult. In de tweede plaats is ook gekeken naar de rol van de individuele OM-functionaris. Daarover aanstonds meer. De uitkomst van het onderzoek wordt hieronder nog eens schematisch weergegeven, zoals dit reeds eerder gebeurde aan het slot van hoofdstuk 3 (Figuur 6.1).

Figuur 6.1. Schematische weergave van het onderzoek

Voor de beide zojuist besproken categorieën geldt dat de zaken die in deze categorieën zijn ondergebracht te verdelen zijn naar type problematiek. Dit is een categorisering die (in de websitetekst) ten dele ook door Zembla zelf is gehanteerd. Het is deze laatste thematische indeling die in hoofdstuk 4 als leidend is gekozen voor de beschrijving van de zaken. Aldus zijn er hoofdstukonderdelen gewijd aan onderwerpen als ‘Geheimhoudersgesprekken’, ‘Strafdossier’ en ‘Overschrijding van de redelijke termijn’.

Binnen laatstbedoelde beschrijving van de zaken is bezien of ook aan de betrokken OM-functionaris (veelal de officier van justitie) op individueel niveau een verwijt te maken valt. Deze laatste vraag is soms bevestigend, soms ontkennend en soms niet beantwoord. De vraag is niet beantwoord in alle gevallen waarin er nog geen onherroepelijk rechterlijk oordeel is. Dit is een bewuste keuze die in hoofdstuk 4 verantwoord is. Daarnaast is laatstbedoelde vraag soms niet beantwoord omdat het beschikbare onderzoeksmateriaal een dergelijke beantwoording niet toeliet. De gehanteerde onderzoeksmethode heeft namelijk niet met zich meegebracht dat in alle zaken alle beschikbare dossiers zijn geraadpleegd of dat betrokkenen zijn geïnterviewd. In de gevallen waarin wél is geconcludeerd dat aan de betrokken OM-functionaris persoonlijk iets te verwijten valt, is dit verwijt verder niet gewogen — zoals Zembla dat in de lijst ook niet heeft gedaan. Niet zichtbaar wordt derhalve het wel aanwezige onderscheid tussen lichte verwijten in lichte zaken, lichte verwijten in zware zaken, zware verwijten in lichte zaken en zware verwijten in zware zaken. In welke van deze vier categorieën een zaak valt is dus door de onderzoekers niet geëxpliciteerd. Een indicatie terzake valt meestal wel te ontleen aan enerzijds de analyses van de individuele zaken en anderzijds de op die analyses gebaseerde zaakbeschrijvingen in hoofdstuk 4.

Dit is de wijze waarop is voldaan aan de onderzoeksoopdracht, te weten: *na te gaan in hoeverre de verwijten die in de lijst en in de websitetekst, voor zover betrekking hebbend op de lijst, worden gemaakt aan het adres van (individuele functionarissen van) het Openbaar Ministerie juist zijn.*

Uit het schema blijkt dat van de 86 unieke zaken er 10 niet voldoen aan de criteria die Zembla zelf hanteert. Vervolgens zijn er 17 zaken waarin het openbaar ministerie op juridische grondslag geen verwijt treft. Het gaat hier vooral om zaken waarin er sprake is van een normaal verschil van inzicht tussen rechter en openbaar ministerie met betrekking tot de waardering van het bewijs en om zaken waarin de rechter tot een andere uitkomst komt dan het openbaar ministerie, maar waarin het juridische standpunt van het openbaar ministerie redelijkerwijs verdedigbaar was. Voor laatstbedoelde zaken is gewerkt met de (aan het fiscale recht ontleende) term 'pleitbaar standpunt'.

Aldus resteren 59 zaken. In 27 van die 59 zaken ligt de oorsprong van het verwijt bij de politie. In 12 van die 27 zaken gaat de medeverantwoordelijkheid van het openbaar ministerie voor die verwijten verder dan louter de formele gezagsverantwoordelijkheid.

In 32 van de 59 zaken ligt de oorsprong van het verwijt bij het openbaar ministerie zelf. Hieronder vallen de zaken waarin de fout zich afspeelt op terreinen die bij uitstek het domein van de officier van justitie vormen, zoals de afdoeningsbeslissing, de inrichting van de tenlastelegging en het optreden ter zitting. In 4 van deze 32 zaken was er behalve van een fout die zijn oorsprong vond bij het openbaar ministerie daarnaast ook nog sprake van een fout die zijn oorsprong vond bij de politie. In dit onderzoek is het zwaartepunt gelegd bij het verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Om die reden zijn deze 4 zaken in deze laatste categorie geplaatst.

Zowel in de categorie van de zaken waarin er sprake is van fouten die hun oorsprong bij de politie vinden als in de categorie van zaken waarin die oorsprong bij het openbaar ministerie zelf ligt, worden die fouten niet naar ernst gewogen. Een indicatie kan echter soms worden ontleend aan de gevolgen die uiteindelijk door de rechter aan die fouten werden verbonden. Hetzelfde geldt voor de beantwoording van de gevallen waarin de vraag of aan de individuele OM-functionaris een verwijt te maken valt bevestigend is beantwoord. Voor deze categorieën volgt hieronder (wat de onherroepelijke zaken betreft) een uitsplitsing naar dictum.

Voor de categorie van zaken waarin de oorsprong van de fout bij de politie ligt, geldt in dit verband het volgende:

Van de in totaal 27 zaken uit deze categorie zijn er 17 onherroepelijk. Van deze 17 onherroepelijke zaken eindigden er 4 in een rechterlijk oordeel dat niet beïnvloed werd door de geconstateerde fout. In 2 van deze zaken kan de geconstateerde fout desalniettemin wel mede aan de individuele OM-functionaris verweten worden.

In de overige 13 onherroepelijke zaken waarin de oorsprong van de fout bij de politie ligt was het rechterlijk oordeel uitsluitend of mede gebaseerd op de geconstateerde fout. Voor die 13 gevallen geldt dat er in 11 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid en in 2 gevallen van een vrijspraak. In 3 van de 11 niet-ontvankelijkheden kan de geconstateerde fout mede aan de individuele OM-functionaris verweten worden. In de 2 vrijspraken treft de individuele OM-functionaris geen verwijt.

Voor de categorie van zaken waarin de oorsprong van de fout bij het OM ligt, geldt in dit verband het volgende:

Van de 32 zaken in deze categorie zijn er 19 onherroepelijk. Van deze 19 onherroepelijke zaken eindigden er 3 in een rechterlijk oordeel dat geheel niet beïnvloed werd door de

geconstateerde fout. Desalniettemin kan de geconstateerde fout in deze 3 zaken wel aan de individuele OM-functionaris verweten worden.

In de overige 16 onherroepelijke zaken waarin de oorsprong van de fout bij het OM ligt was het rechterlijk oordeel uitsluitend of mede gebaseerd op de geconstateerde fout. Voor die 16 gevallen geldt dat er in 14 gevallen sprake is van een niet-ontvankelijkheid, en in 2 gevallen van strafvermindering. In 7 van de niet-ontvankelijkheden en in de 2 gevallen van strafvermindering kan de geconstateerde fout aan de individuele OM-functionaris worden verweten.

De stellingen op de website

In hoofdstuk 5 is onderzocht of de stellingen over de fouten van officieren van justitie op de Zembla-website gerechtvaardigd zijn *op basis van de zaken in de lijst*. Uit de bevindingen blijkt dat er door verzuimen van het openbaar ministerie met betrekking tot geheimhouders-gesprekken, het strafdossier en de redelijke vervolgingstermijn verdachten zijn vrijgekomen. Het aantal zaken waarin dit aan de orde is geweest ligt evenwel beduidend lager dan op website wordt genoemd.

Het onderzoek naar de lijst heeft geen zaak aan het licht gebracht waarin officieren van justitie doelbewust onlastend bewijsmateriaal achterhouden en doelbewust bewijsmateriaal vervalsen. Voor zover Zembla betoogt dat de lijst van zaken wel doelbewust gemaakte fouten illustreert, kan deze conclusie op basis van het onderhavige onderzoek niet worden onderschreven.

6.3 Slotopmerkingen naar aanleiding van de lijst en het onderzoek daarnaar

Met het bovenstaande worden de conclusies van het onderzoek afgesloten. Nu de resultaten daarvan aldus zijn gepresenteerd is een slotopmerking van enigszins andere aard aan de orde die de onderzoeksopdracht te buiten gaat. De resultaten van het onderzoek laten immers ook conclusies toe over de wijze van presenteren van de lijst. Het is in de eerste plaats aan de lezer van het rapport zelf om terzake conclusies te trekken. Nochtans kunnen, juist ook omdat de lijst als journalistiek product op zichzelf serieus moet worden genomen — en blijkens dit rapport ook is genomen — terzake ook reeds in dit rapport de navolgende overwegingen worden geformuleerd.

Dit rapport versterkt het besef dat er in het complexe werk van politie en openbaar ministerie fouten gemaakt worden. Soms hadden die fouten vermeden kunnen en dus móeten worden, soms is het ontstaan van de fout een complexe aangelegenheid op zichzelf, waarbij de vraag van de verwijtbaarheid niet gemakkelijk te beantwoorden is. Het bijzondere van fouten bij het openbaar ministerie is dat deze onder omstandigheden diep kunnen ingrijpen in het persoonlijk leven van degenen die erdoor getroffen worden. Maar ook het meer algemene belang van een samenleving die op een adequate strafrechtspleging moet kunnen vertrouwen is hier vanzelfsprekend aan de orde.

Dit zijn op zichzelf geen nieuwe constatering. Zowel uit eigener beweging als naar aanleiding van specifieke zaken houdt het openbaar ministerie zich daarom reeds geruime tijd bezig met kwaliteitsverbetering, zowel op het gebied van de primaire processen (de administratief-organisatorische kant van de afdoening van strafzaken) als op het gebied van de verbetering van het kennis- en vaardigheidsniveau van de medewerkers. Een bekend voorbeeld hiervan is het *Programma 'Versterking Opsporing en Vervolging'* dat een direct gevolg is van de Schiedammer parkmoord. De procesmatige voorschriften die in dit programma zijn vervat hebben vooralsnog uitsluitend betrekking op zaken waarin het opsporingswerk wordt verricht door een Team Grootchalig Onderzoek, onder leiding van een gecertificeerde TGO-officier van justitie.

Het is ook niets nieuws dat in de media aan het functioneren van het openbaar ministerie, ook als dat fouten maakt, aandacht wordt besteed. Zodanige aandacht kan alleen maar worden toegejuicht. Dan mag wel van de media worden verwacht dat die aandacht naar vorm en inhoud het product is van zorgvuldige afweging en naar vorm en inhoud adequaat is. Op dit punt bevat de Zembla-lijst bepaald een nieuw element. Het nieuwe is dat er welbewust en op grote schaal (86 zaken is niet niets) op de ‘man’ (m/v) lijkt te worden gespeeld. Niet langer gaat het om de vaststelling dat er binnen het openbaar ministerie fouten — soms ernstige fouten — worden gemaakt, maar gaat het erom aan de kaak te stellen dat de makers van die fouten, populair gezegd, hiermee weggelaten. De bij hun namen behorende initialen hebben hun plaats gevonden in de eerste kolom van de lijst. Daarmee worden zij door Zembla letterlijk en figuurlijk voorop geplaatst.

Het is een specifieke (journalistieke) keuze om op deze wijze de primaire aandacht te vestigen niet op de fout maar op de foutenmaker of, zo men wil, niet op de organisatie maar op de individuele functionaris. Ook al omdat in het algemeen gesteld kan worden dat de aandacht van politiek en media zich doorgaans niet op individuele ambtenaren richt¹¹², is Zembla’s keus om dat wél te doen er één waarbij een bredere en gedetailleerdere verantwoording verwacht mocht worden dan Zembla heeft gegeven. Toegespit op datgene wat in dit rapport aan de orde is gekomen, betekent dit kort gezegd Zembla’s eigen ‘fout’-begrip veel te karig gedefinieerd is. Kort gezegd kan een officier van justitie die in de afgelopen tien jaar (de door Zembla onderzochte periode) een keer niet-ontvankelijk werd verklaard op basis van een of meer vormfouten, maar wiens naam toch niet op de lijst voorkomt, niet achterhalen aan de werking van welk selectie criterium hij dat te danken heeft. Het complement daarvan is dat ook degenen die er wel op staan eigenlijk niet kunnen weten aan welk selectie criterium zij dát te danken hebben. Dit duidt op een toevaligheidselement dat niet voldoende verklaard wordt door de website tekst. Zembla zegt honderden vonnissen te hebben bestudeerd. Uit die honderden zijn de 86 van de lijst overgebleven. Maar hoe waren die honderden vonnissen geselecteerd? Of waren die *at random* gekozen? Op basis van welk selectie criterium zijn de “honderden” naar 86 teruggebracht?

Deze klacht over de onduidelijkheid van de door Zembla gehanteerde (selectie)criteriën vormt de belangrijkste kritiek op de lijst als document. Daarnaast leveren de resultaten van hoofdstuk 4 grond op voor de vaststelling dat de opstellers van de lijst onnodig vaak één individuele functionaris *ten volle* verantwoordelijk stellen voor een gemaakte fout. Dit is met name het geval waarin relativeringen of nuances denkbaar waren geweest, bijvoorbeeld in de zaken waarin de fout bij de politie ‘geboren’ is en in zaken waarin redelijkerwijs aan te nemen valt dat de fout mede een organisatorische component heeft.

Aanbevelingen?

Zoals hiervoor op basis van het rapport enige overwegingen ten aanzien van de Zembla-lijst als journalistiek product zijn geformuleerd, zo is het omgekeerd aangewezen te bezien of dit rapport ertoe aanleiding geeft de binnen het openbaar ministerie ingezette verbetertrajecten aan te passen. Zoals hierboven reeds is gezegd gaat het bij het — in het kader van de afdoening van strafzaken — maken van fouten om een problematiek die binnen het openbaar ministerie, en in het bijzonder door het College van procureurs-generaal, al geruime tijd onderkend en uiterst serieus genomen wordt. Binnen het openbaar ministerie wordt dan ook reeds op allerlei manieren gewerkt aan het creëren van voorwaarden waaronder het maken van fouten in de toekomst zoveel mogelijk geminimaliseerd wordt. De lijst als zodanig heeft geen gezichtspunten aangeleverd die aanleiding geven tot aanbevelingen om de reeds ingezette verbetertrajecten te wijzigen of aan te vullen.

¹¹² De aanvraagster van het mondeling vragen uur van 2 februari 2010, het Tweede Kamerlid mevrouw Gerkens (Socialistische Partij), heeft tijdens het vragen uur gezegd: “Ik hoef geen rugnummers en geen namen”.

Bijlage 1. Analyses van de zaken in de Zembla-lijst

In deze bijlage worden alle zaken die op de lijst van Zembla worden vermeld individueel besproken. Deze besprekingen liggen ten grondslag aan de behandeling van de zaken in de hoofdstukken 3 en 4. Voor het eerste deel van de lijst (de zaken 1 tot en met 96) geldt dat iedere bespreking steeds uit drie onderdelen bestaat:

1. Zembla's weergave van de zaak, met daarbij, voor zover van toepassing, een correctie van feitelijke onjuistheden,
2. een inhoudelijke analyse van de zaak, waarin het door Zembla gemaakte of gesuggereerde verwijt in zijn feitelijke en juridische context wordt beschreven, uitmondend in
3. een conclusie, waarin wordt aangegeven in welke van de, in § 3.3 van de hoofdtekst onderscheiden, rubrieken de zaak is ingedeeld (geen rechterlijk oordeel; zaak loopt in eerste aanleg; geen negatief rechterlijk oordeel; feitelijke grondslag Zembla-verwijt ontbreekt; normaal verschil van juridisch inzicht; normaal verschil in waardering van bewijs; proefproces; fout vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie; fout vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie).

Voor het tweede deel van de lijst (de zaken 97 tot en met 103) geldt dat iedere bespreking steeds uit twee onderdelen bestaat:

1. Zembla's weergave van de zaak, met daarbij, voor zover van toepassing, een correctie van feitelijke onjuistheden, en
2. een feitelijke aanvulling op deze weergave, die een beter begrip van de zaak mogelijk maakt.

Zembla-lijst: Zaak 1

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., E. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2006 (Bron: rechtbank Rotterdam).	Vonnis LJN: AV4034 Verdacht van doodslag.	OM ontvankelijk. Diverse geheimhoudersgesprekken zijn niet gewist. "Naar haar oordeel is met het niet tijdig weten van de gesprekken met geheimhouders bij het voorbereidend onderzoek een vormverzuim begaan, die niet meer hersteld kan worden. Evenwel is niet gebleken dat de verdachte daardoor in enig rechtens te respecteren belangen is geschaad. In onderhavige geval kan daarom worden volstaan met het oordeel dat er sprake is van vormverzuim, en wel een onherstelbaar vormverzuim, zonder dat daaraan enige consequentie behoeft te worden verbonden." Verdachte is veroordeeld tot negen jaar cel.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Rotterdam). Een van de rechters in deze zaak was voormalig officier van justitie Z. (zie Z., A.M.). In 2007 was B. nog officier van justitie in Rotterdam.

Analyse

In deze zaak is een aantal geheimhoudersgesprekken niet tijdig door politie aan de officier van justitie gemeld. De gesprekken zijn echter nooit aan het dossier toegevoegd en de officier van justitie heeft nimmer kennis genomen van de inhoud. De rechtbank gaat in haar vonnis in op de rol van de officier van justitie: "Van deze gesprekken is toen, in strijd met de toepasselijke regelgeving, niet onverwijld mededeling gedaan aan de officier van justitie. Zij heeft pas een jaar later kennis gekregen van het bestaan van deze gesprekken en heeft toen onmiddellijk opdracht tot vernietiging van die gesprekken gegeven." De rechtbank stelt tevens vast dat "niet gebleken is dat naar aanleiding van die gesprekken nadere onderzoekshandelingen zijn verricht en evenmin dat die gesprekken in de bewijssfeer tot 'vruchten' hebben geleid. De rechtbank heeft van de inhoud van de betreffende tapgesprekken geen kennis genomen. Deze tapgesprekken spelen derhalve op geen enkele wijze een rol bij enige op de voet van de artikelen 348 en 350 Sv te nemen beslissing."

De rechtbank is van oordeel dat, hoewel er sprake is van een onherstelbaar verzuim, de verdachte hierdoor niet in zijn belangen is geschaad. Daarom verbindt de rechtbank geen consequentie aan het verzuim.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. Aan het openbaar ministerie valt te verwijten dat het heeft verzuimd in een eerder stadium zelfstandig te controleren of te laten controleren of aan de vernietigingsvoorschriften was voldaan. In casu verbindt de rechtbank aan dit verzuim geen andere consequentie dan de enkele vaststelling ervan.

Zembla-lijst: Zaak 2

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., A.P.G. de Officier van justitie, rechtbank Middelburg, 2006.	Vonnis LJN: AY4978 Verdacht van verkeersovertreding. In eerste aanleg veroordeeld tot een boete van 400 euro en een rijontzegging van vier maanden.	OM in hoger beroep niet-ontvankelijk (Gerechtshof 's Gravenhage). In het dossier bevindt zich een proces verbaal dat volgens de rechter niet strookt met de waarheid. "Wanneer er duidelijke aanwijzingen zijn dat in de wijze waarop bewijsmateriaal wordt verkregen is gehandeld in strijd met een behoorlijke procesorde is niet-ontvankelijkverklaring de enige passende sanctie. Met de niet kenbaar gemaakte deelname van de eerste verbalisant aan het nadere onderzoek is kennelijk doelbewust geprobeerd om het belang van de verdediging bij een objectief nader onderzoek te ondermijnen." Verdachte is niet verder vervolgd.	De officier is nu jeugdofficier van justitie in Rotterdam.
Correctie: B., A.P.G. de is op geen enkele wijze betrokken geweest bij deze zaak.			Correctie: Zie kolom 1.

Analyse

Omdat de verdachte (delen van) het ten laste gelegde ontkende en de betrouwbaarheid van de enige bron (t.w. de verklaring van verbalisant [1]) betwistte, heeft de officier van justitie bepaald dat er een aanvullend proces-verbaal moest komen om de verkeerssituatie ter plaatse in beeld te brengen. Daarbij heeft de officier van justitie de politie geïnstrueerd dat verbalisant [1] bij dit nadere onderzoek niet betrokken mocht worden.

Het nadere onderzoek is uitgevoerd door verbalisant [2]. Verbalisant [1] was daarbij echter toch ook aanwezig. Dat blijkt uit de verklaring van verbalisant [1], die hij ter terechtzitting bij de kantonrechter heeft afgelegd. Verbalisant [2] heeft die aanwezigheid echter niet in zijn proces-verbaal vermeld. Hij heeft alleen vermeld dat hij het nadere onderzoek heeft uitgevoerd op verzoek van verbalisant [1].

Door de aanwezigheid van verbalisant [1] niet te vermelden, is naar het oordeel van (de enkelvoudige kamer van) het hof kennelijk doelbewust geprobeerd om het belang van de verdediging bij een objectief nader onderzoek te ondermijnen. Daarom wordt het openbaar ministerie wegens de gebleken onvolledigheid van het proces-verbaal van de politie niet-ontvankelijk verklaard. Het hof stelt echter ook vast dat de officier van justitie een goede beslissing heeft genomen door te vragen om het aanvullende proces-verbaal en door tevens te verzoeken (in verband met het verweer van de verdachte en ter verkrijging van een zo objectief mogelijk beeld) de oorspronkelijk verbalisant buiten het nadere onderzoek te houden.

Conclusie

Voor de gang van zaken rond het nadere onderzoek en het dienaangaande opgemaakte proces-verbaal vindt het verwijt dat aan het openbaar ministerie gemaakt kan worden (louter) zijn oorsprong in het handelen van de politie.

Zembla-lijst: Zaak 3

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., H.H.M. Officier van justitie, rechtbank Haarlem, 2009 (Bron: rechtbank Haarlem). B. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: BK6083 Verdachte wordt het aanbieden ter vervoer van diverse stukken (verboden) vuurwerk ten laste gelegd.	OM niet-ontvankelijk. Bij het uitbrengen van de dagvaarding was de termijn tot vervolgning verstreken. Rechtbank verwijt de officier van justitie dat het OM geen gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid de dagvaarding in te trekken en te vervangen door een andere, die beter is toegesneden op de feiten. . "De rechtbank kent bijzondere betekenis toe aan het feit, dat het openbaar ministerie in het onderhavige geval van deze laatste, voor de hand liggende mogelijkheid heeft afgezien." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Haarlem). De officier is nu werkzaam bij het Functioneel Parket te Amsterdam
		Correctie: 'Verdachte is niet verder vervolgd' is onjuist. Het betreft hier een lopende zaak. Het OM heeft hoger beroep ingesteld, waardoor de uitspraak van de rechter niet onherroepelijk is.	Correctie: Er is hoger beroep ingesteld op 28 oktober 2009. Het hoger beroep moet nog dienen.

Analyse

Ten laste gelegd was de overtredingsvariant van een economisch delict (aanbieden van vuurwerk voor vervoer in strijd met voorschriften), die inmiddels was verjaard. Ter terechtzitting is door de officier van justitie op grond van artikel 313 Sv een wijziging van de tenlastelegging gevorderd; deze vordering hield in dat in beide in de tenlastelegging opgenomen omschrijvingen het bestanddeel "opzettelijk" werd ingevoegd, als gevolg waarvan het verwijt betrekking ging hebben op de misdrijfvariant van artikel 5 Wet vervoer gevaarlijke stoffen. Deze wijziging werd door de politierechter toegestaan. De zaak is vervolgens om een andere reden (complexiteit van de zaak naar aanleiding van een reactie van een deskundige van de verdediging) verwezen naar de meervoudige economische kamer van de rechtbank. Deze erkent dat de wijziging in principe juist is: "De Hoge Raad spreekt uit, dat artikel 313 van het Wetboek van Strafvordering zich er niet tegen verzet dat een tenlastelegging die op een inmiddels verjaarde overtreding is toegesneden binnen de grenzen van artikel 68 van het Wetboek van Strafrecht wordt gewijzigd in een tenlastelegging ter zake van een nog niet verjaard misdrijf." Toch komt de rechtbank in casu tot een andere conclusie. Uit het feit dat het openbaar ministerie heeft afgezien van de mogelijkheid om de uitgebrachte dagvaarding in te trekken en te vervangen door een andere, die beter is toegesneden op de feiten, leidt de rechtbank namelijk af dat het openbaar ministerie van aanvang af het verwijt van de overtredingsvariant aan verdachte voor ogen heeft gehad en concludeert de rechtbank dat "nu bij het uitbrengen van de dagvaarding de termijn voor de vervolging van de daarin ten laste gelegde feiten was verstreken — het recht tot strafvordering van het openbaar ministerie was komen te vervallen".

Er is sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht tussen de rechtbank en de officier van justitie. Dat verschil van inzicht betreft de vraag of een tenlastelegging die op een inmiddels verjaarde overtreding is toegesneden binnen de grenzen van artikel 68 Sr kan worden gewijzigd in een tenlastelegging ter zake van een nog niet verjaard misdrijf. Het openbaar ministerie heeft zijn standpunt gebaseerd op het

gelijkluidend standpunt van de Hoge Raad in HR 24 april 2007, *NJ* 2008, 357, *LJN* AZ5699. Door het openbaar ministerie is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Deze zaak betreft een normaal verschil van juridisch inzicht tussen de officier van justitie en de rechter ter zake van de vraag of een tenlastelegging die op een inmiddels verjaarde overtreding is toegesneden binnen de grenzen van artikel 68 Sr kan worden gewijzigd in een tenlastelegging ter zake van een nog niet verjaard misdrijf.

Zembla-lijst: Zaak 4

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B. van K. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007 (Bron: rechtbank Amsterdam).	Vonnis LJN: BB5631 Verdacht van het met opzet neerschieten van twee personen in een coffeeshop, met dodelijke afloop als gevolg hebbende, en wapenbezit. In eerste aanleg veroordeeld tot vijf maanden gevangenisstraf omdat voorbodachte rade niet bewezen is. Er was vijf jaar gevangenisstraf geëist.	OM in hoger beroep niet-ontvankelijk (vonnis LJN: BJ7026). Twee telefoonlijnen zijn getapt en uitgaande telefoongesprekken van in de inrichting verblijvende gedetineerde zijn opgenomen, waaronder mogelijk ook gesprekken tussen verdachte en diens raadsman, welke beluisterd of afgeluisterd hadden kunnen worden. De geluidsopnamen noch de transcripties van deze gesprekken bevinden zich in het dossier van verdachte en inhoud van die gesprekken is het hof onbekend gebleven. De officier van justitie heeft niet, op eerder verzoek van het hof, voldoende antwoord gegeven op vragen hieromtrent. "Aldus wordt door het Openbaar Ministerie bewust informatie onthouden aan de verdediging en het hof, om welke informatie door het hof is verzocht en welke informatie voor de beoordeling van de zaak noodzakelijk is. Dit klemmt te meer nu die informatie in het onderhavige geval betrekking heeft op de vertrouwelijkheid in het verkeer tussen verdachte en diens raadsman en dat dit recht een fundamenteel onderdeel uitmaakt van het recht op een eerlijke behandeling van de zaak (...)" Verdachte is niet verder vervolgd.	B. van K. werkt nu nog als officier van justitie in Amsterdam.
Correctie: B. van K. heeft alleen het begin van het voorbereidend onderzoek gedaan. In casu is geen sprake van een vormverzuim begaan bij het voorbereidend onderzoek. De kwestie speelt pas in hoger beroep.		Correcties "Verdachte is niet verder vervolgd" is onjuist. Het betreft hier een lopende zaak. Het OM heeft cassatieberoep ingesteld, waardoor de uitspraak van het hof niet onherroepelijk is. "De geluidsopnamen noch de transcripties van deze gesprekken bevinden zich in het dossier van verdachte" wordt door de rechter niet aan het OM verweten. Het gaat hier niet om tapgesprekken in het kader van het opsporingsonderzoek naar de verdachte, maar om eventuele gesprekken die getapt zijn in de context van een ander onderzoek. Deze tapgesprekken horen dus ook niet thuis in het	Correctie: Zie kolom 1.

		dossier. Het hof heeft niet om de inhoud van de tapgesprekken gevraagd maar “of en hoe vaak in de periode dat de verdachte preventief gehecht is geweest, telefoongesprekken tussen de verdachte en advocaten en/of personeel van advocatenkantoren zijn opgenomen en bewaard.” Op deze vraag heeft het OM volgens het Hof niet voldoende antwoord gegeven.	
--	--	---	--

Analyse

Volgens het hof heeft het openbaar ministerie bewust informatie onthouden, aan de verdediging en aan het hof, over getapte gesprekken tussen verdachte en (mogelijk) zijn raadsman.

In deze zaak zijn in een strafrechtelijk onderzoek tegen verdachte G, dat geen betrekking had op de verdachte in deze zaak, van een tweetal telefoonlijnen van een penitentiaire inrichting (PI) de telefoongesprekken die gedetineerden hebben gevoerd opgenomen. Verdachte heeft in de periode dat de gesprekken zijn opgenomen ook in deze PI gedetineerd gezeten en aldaar telefoongesprekken gevoerd met (het kantoor van) zijn raadsman. Het hof heeft aan het openbaar ministerie de vraag gesteld “of en hoe vaak in de periode dat de verdachte preventief gehecht is geweest, telefoongesprekken tussen de verdachte en advocaten en/of personeel van advocatenkantoren zijn opgenomen en bewaard.” Op deze vraag is naar het oordeel van het hof niet voldoende antwoord gegeven.

Het gaat hier om 19.000 tapgesprekken waarvan moet worden vastgesteld in hoeveel gevallen het ging om gesprekken tussen de verdachte en diens raadsman. Het openbaar ministerie heeft aangegeven dat om de vraag van het hof te kunnen beantwoorden de gekozen nummers zouden moeten worden beluisterd, en dat de door de rechter-commissaris afgegeven machtiging in het onderzoek tegen G. daarvoor geen ruimte bood. Het hof heeft overwogen dat dit niet aan de verdediging kan worden tegengeworpen en dat het niet inziet dat de gesprekken die via die lijnen worden gevoerd, niet ook zouden mogen worden beluisterd.

Het hof en het openbaar ministerie verschillen op dit punt van mening.

Conclusie

Het draait in deze zaak om verschil van juridisch inzicht ter zake van de bevoegdheid van het openbaar ministerie om de betreffende tapgesprekken te beluisteren, hetgeen nodig was om te kunnen voldoen aan het verzoek van het hof. In cassatie heeft het openbaar ministerie gesteld dat het hof het argument van de RC-machtiging onvoldoende gemotiveerd heeft gepasseerd en dat het hof dientengevolge niet had kunnen beslissen dat er sprake was van een onthouding van informatie aan verdediging en hof die een niet-ontvankelijkverklaring rechtvaardigde. Op deze stellingen moet nog door de Hoge Raad worden beslist.

Zembla-lijst: Zaak 5

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., F. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: rechtbank Amsterdam). B., F. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: BD6679 Verdacht van het opzettelijk laten doorrijden van de metro, terwijl duidelijk was dat er een slachtoffer tussen de deur klem zat, die daardoor werd meegesleurd.	OM niet-ontvankelijk. Het was elf jaar geleden dat het feit zich had voorgedaan en er is acht jaar verstreken sinds de laatste behandeling van de zaak. "Van bijzondere omstandigheden die deze overschrijding rechtvaardigen is geen sprake. De belangen van de verdachte zijn door de aanzienlijke overschrijding van de redelijke termijn ernstig geschaad." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam). B. is nu plaatsvervangend advocaat-generaal in Amsterdam
Correctie: De correcte initialen zijn B., A.C. B., A.C. was niet verantwoordelijk voor de overschrijding van de redelijke termijn. De zaak is op B.'s zitting gezet teneinde de niet-ontvankelijkheid van het OM te vorderen.			Correctie: Zie kolom 1.

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven.

In deze strafzaak is de zittingsofficier van justitie geconfronteerd met een organisatorische misslag. Het dossier van de zaak, die in behandeling was geweest bij een officier van justitie die niet meer bij het openbaar ministerie werkte, is op enig moment in het ongereede geraakt. Toen de misslag werd ontdekt, was het tijdsverloop inmiddels van dien aard dat de hiervoor bedoelde redelijke termijn zolang geleden was aangevangen dat er elf jaren waren verstreken op het moment dat de rechtbank over de zaak een oordeel diende te vellen. De officier van justitie voelde zich niet vrij om de rechter iets anders te vragen dan dat hij in de vervolging niet-ontvankelijk zou worden verklaard. De rechtbank heeft de gevraagde sanctie conform een daartoe strekkende vordering van de officier van justitie uitgesproken. Het voorgaande betekent dat de zittingsofficier die genoodzaakt was de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in de vervolging te vorderen, zelf niets met dit tijdsverloop van doen heeft gehad.

Inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358, *LJN* BD2578 — houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als de onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het openbaar ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat de redelijke termijn in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM voor de berechting, is overschreden. Naar de huidige stand van de rechtspraak zou echter, ook in uitzonderlijke gevallen, geen niet-ontvankelijkheid meer volgen maar wordt een dergelijk verzuim door middel van strafvermindering gecompenseerd.
--

Zembla-lijst: Zaak 6

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., R. Officier van justitie, rechtbank Maastricht, 2009 (Bron: rechtbank Maastricht).	Vonnis LJN: BI6976 en Vonnis BI6974 Twee personen verdacht van het opzettelijk bij de belastingwet doen van valse aangiftes onder diverse namen (tientallen zaken).	OM niet-ontvankelijk. Afgeluisterde geheimhoudersgesprekken tussen verdachten en hun raadslieden zijn niet tijdig vernietigd. "Gelet op het grote belang van de geschonden norm, dat boven het belang van de individuele verdachte uitstijgt, de grote omvang van de schending en de niet uit te sluiten mogelijkheid dat verdachte als gevolg daarvan nadeel heeft ondervonden is de rechtbank van oordeel dat de opsporende en vervolgde ambtenaren op grove wijze het belang van de verdachte op een eerlijk proces hebben veronachtzaamd."	In hoger beroep is de zaak ontvankelijk verklaard (vonnis LJN: BJ6887). Zaak is terug verwezen naar rechtbank Maastricht en moet nu nog voorkomen. (Bron: rechtbank Maastricht). B. was in 2009 nog officier van justitie.
			Correctie: tevens LJN:BJ6892

Analyse

In deze zaak is in het kader van een door de opsporingsinstantie en het openbaar ministerie geïnitieerde "schoningsactie geheimhouders" gebleken dat opgenomen geheimhoudersgesprekken niet tijdig zijn vernietigd. De officier van justitie heeft ten aanzien van deze aangetroffen gesprekken voorafgaand aan de zitting alsnog een bevel tot vernietiging afgegeven.

Het hof stelt vast dat — ook al zijn de wettelijke regeling en de ter uitvoering daarvan gegeven regels in de praktijk moeilijk uitvoerbaar — er in deze zaak ten aanzien van het omgaan met geheimhoudersgesprekken sprake is van een langdurig en zo frequent begaan verzuim, dat het welhaast niet anders kan zijn dan dat hieraan een het openbaar ministerie ernstig te verwijten organisatiefout ten grondslag ligt.

Het hof oordeelt dat er in deze zaak geen sprake is van een doelbewuste of grove veronachtzaming van verdachtes belangen. De geconstateerde onregelmatigheden met betrekking tot de vernietiging van geïntercepteerde geheimhoudersgesprekken kunnen "naar het oordeel van het hof - de daarmee gepaard gaande langdurige schending van artikel 126aa, tweede lid, Wetboek van Strafvordering ten spijt - niet worden aangemerkt als een doelbewuste of grove veronachtzaming van verdachtes belangen. Er is meer in het bijzonder geen reden om aan te nemen dat door of vanwege het openbaar ministerie is aangestuurd op het afluisteren van geheimhouders, nu het afluisteren van de telefoon van verdachte rechtmatig geschiedde. Er is evenmin reden om aan te nemen dat doelbewust een situatie is geschapen waarin opsporingsambtenaren langer dan is toegelaten kennis konden nemen van de inhoud van communicatie met geheimhouders." Het hof vernietigt daarom de niet-ontvankelijkverklaring van de rechtbank en wijst de zaak terug naar de rechtbank.

Conclusie

In deze zaak zijn geheimhoudersgesprekken niet tijdig vernietigd. Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. Volgens het hof ligt daaraan een aan het openbaar ministerie ernstig te verwijten organisatiefout ten grondslag. Het hof vernietigt niettemin de door de rechtbank uitgesproken niet-ontvankelijkverklaring.

Zembla-lijst: Zaak 7

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., E. Officier van justitie, rechtbank Leeuwarden, 2006 (Bron: rechtbank Leeuwarden).	Vonnis LJN: AV7280 Verwaarlozing, veestapel van 151 runderen van de verdachte is ingenomen.	OM niet-ontvankelijk. Door het OM is de veestapel verkocht, wat ingaat tegen een afpraak die de officier met de verdachte heeft gemaakt. "Met deze gang van zaken is niet alleen de met verdachte gemaakte afpraak geschonden, haar is bovendien de mogelijkheid ontnomen tot het leveren van tegenbewijs door de dieren te laten onderzoeken door een door haar aan te wijzen dierenarts. Dit laatste ziet de rechtbank als een schending van de algemene beginselen van behoorlijk procesorde." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is hoger beroep ingesteld, maar dat is op 21 augustus 2007 weer ingetrokken (Bron: rechtbank Leeuwarden). B. was in 2009 nog officier van justitie in Leeuwarden.

Analyse

Het openbaar ministerie had de verdachte in deze zaak vervolgd voor het verwaarlozen van (een deel van) haar veestapel. De rechtbank heeft het openbaar ministerie echter niet ontvankelijk verklaard, omdat in weerwil van een met de verdachte gemaakte afspraak niet slechts haar halve veestapel in beslag is genomen, maar alle 151 runderen. Bovendien zijn de in beslag genomen dieren vrijwel direct na inbeslagname verkocht en aan de koper geleverd. Door deze gang van zaken is, aldus de rechtbank "niet alleen de met verdachte gemaakte afspraak geschonden, haar is bovendien de mogelijkheid ontnomen tot het leveren van tegenbewijs door de dieren te laten onderzoeken door een door haar aan te wijzen dierenarts."

De behandelend officier van justitie — een ander dan de in kolom 1 genoemde officier van justitie die de gewraakte afspraak had gemaakt — heeft op de zitting de gemaakte fouten erkend, maar ook betoogd dat de verdachte door de gang van zaken niet in haar belangen is geschaad, omdat de opbrengst van het vee direct op haar rekening is gestort.

De rechtbank deelt die zienswijze niet: "Nog los van de vraag of dit bedrag de marktwaarde van de 151 runderen vertegenwoordigde, is met de verkoop en levering van de dieren aan een derde, aan verdachte feitelijk de mogelijkheid ontnomen het familiebedrijf voort te zetten. Daarnaast acht de rechtbank aannemelijk dat de dieren voor verdachten ook een affectieve waarde hadden."

De afspraak met de verdachte om slechts de helft van de veestapel in beslag te nemen, was overigens in een onoverzichtelijke situatie gemaakt en in de veronderstelling dat alleen de helft van de koeien in slechte staat verkeerde. De verdachte had zich opgesloten in de trekker die de enige toevoerweg blokkeerde en dreigde zichzelf met benzine in de brand te steken. De afspraak was een compromis, bedoeld om aan deze situatie een einde te maken. Nadien bleek dat *alle* koeien er slecht aan toe waren.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten een met de verdachte gemaakte afspraak niet te zijn nagekomen. Dat heeft onder meer nadelige gevolgen gehad voor de procespositie van de verdachte.

Zembla-lijst: Zaak 8

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., P. de Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2009.	Vonnis LJN: BJ9577 Tom Poes zaak. Zestien personen verdacht van drugsdelicten.	OM niet-ontvankelijk. Aantal geheimhoudersgesprekken niet vernietigd en een onjuist uitgewerkte telefoontap. “(…) is naar het oordeel van de rechtbank in het gehele onderzoek sprake geweest van een opeenstapeling van (vorm)verzuimen waardoor de waarheidsvinding in het geding is gekomen.” En: “Door deze grove veronachtzaming van de belangen van de verdachten, is aan verdachte tekort gedaan aan zijn recht op een eerlijke behandeling van de zaak.”	Het OM heeft hoger beroep ingesteld, zaak moet nog voorkomen.

Analyse

De rechtbank komt in haar niet-onherroepelijke vonnis tot het oordeel dat in het gehele Tom Poes-onderzoek sprake is geweest van een opeenstapeling van vormverzuimen waardoor de waarheidsvinding in het geding is gekomen. Aldus zijn volgens de rechtbank op verschillende manieren ernstige inbreuken gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde en is, door deze grove veronachtzaming van de belangen van de verdachten, aan verdachte tekort gedaan aan zijn recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak. Er past, aldus de rechtbank, geen andere sanctie dan niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in de strafvervolgning.

Tot de begane vormverzuimen behoort het niet vernietigen of niet tijdig vernietigen van een groot aantal geheimhoudersgesprekken. Deze hebben daardoor geruime tijd onderdeel uitgemaakt van het onderzoeksdossier (en later ook van het strafdossier). De leden van het onderzoeksteam hebben, aldus de rechtbank, van deze gesprekken kennis genomen of kunnen nemen. De rechtbank acht het niet of niet tijdig vernietigen van geheimhoudersgesprekken een grove veronachtzaming van de belangen en rechten van de verdachten. Er is, aldus de rechtbank, immers gehandeld in strijd met artikel 126aa, tweede lid, Sv, het Besluit regels omtrent vernietiging van gegevens [bedoeld is: het Besluit bewaren en vernietigen niet-gevoegde stukken - WBOM] en de van het College van procureurs-generaal afkomstige Instructie vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders. In het bijzonder uit artikel 126aa, tweede lid, Sv en artikel 4 van genoemd besluit volgt, kort gezegd, dat geheimhoudersgesprekken zo snel mogelijk vernietigd moeten worden. De rechtbank laat meewegen dat niet meer is na te gaan of en in hoeverre de gesprekken richtinggevend zijn geweest voor het onderzoek.

Tot de door de rechtbank aangenomen vormverzuimen behoort ook de onjuiste schriftelijke uitwerking door een verbalisant van een telefoongesprek. In dat gesprek zou (volgens genoemde uitwerking) een man aan verdachte hebben gevraagd of deze belang zou hebben bij een XTC-handel. In werkelijkheid werd niet over XTC-handel gesproken maar over een S400 waarmee kennelijk werd bedoeld op een type Mercedes. Het gesprek is gebruikt voor de verkrijging van een machtiging tot het opnemen van telecommunicatie uit hoofde van artikel 126m Sv. Informatie verkregen door middel van deze telefoontap is gebruikt voor verder onderzoek. Voor het overige kan volgens de rechtbank niet worden vastgesteld of en in hoeverre de foutieve weergave van het telefoongesprek in het onderzoek heeft doorgewerkt. In algemene zin moet, aldus de rechtbank, gezegd dat de foute weergave het onderzoek opschaalde van enkel softdrugs naar (mede) harddrugs.

Naar de gang van zaken in het Tom Poes-onderzoek is onderzoek gedaan door een evaluatiecommissie onder voorzitterschap van de hoofdadvocaat-generaal bij het ressortsparket te 's-Hertogenbosch, mr. drs. R.L.H. van Tooren. De rapportage van deze commissie is nog niet definitief. Volgens de conceptrapportage is er een grote organisatorische component te onderkennen in de fouten die er zijn gemaakt. Kort gezegd zijn het de gebrekkige organisatie van en de gebrekkige leiding over het onderzoek geweest die gezamenlijk een voedingsbodem hebben gevormd waarop de vormverzuimen waarover de rechtbank spreekt, tot wasdom konden komen.

Conclusie

In deze zaak wordt aan het openbaar ministerie terecht verweten dat er nogal wat vormverzuimen zijn begaan. In het bijzonder tegen de daaraan door de rechtbank verbonden gevolgtrekking (de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie) is geappelleerd. Van deze vormverzuimen zijn er diverse ontstaan in het domein van de politie. Het verwijt vindt derhalve daar zijn oorsprong in het handelen van de politie. Echter, uit het verrichte interne OM-onderzoek is duidelijk geworden dat de tekortschietende coördinatie bij de start van het onderzoek en de tekortschietende OM-aansturing tijdens het onderzoek de conclusie rechtvaardigt dat het openbaar ministerie zelf in deze zaak serieuze steken heeft laten vallen en dat er niet uitsluitend sprake is van verwijten die te scharen vallen onder de gezagsverantwoordelijkheid van het openbaar ministerie voor door de politie gemaakte fouten. Uit het feit dat in deze zaak direct een intern onderzoek is gelast kan worden afgeleid dat het openbaar ministerie het rechtbankvonnis, ook al wordt de juridische uitkomst daarvan bestreden, zeer serieus neemt.

Zembla-lijst: Zaak 9

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., N.M. Officier van justitie, rechtbank 's-Gravenhage, 2009 (Bron: rechtbank 's- Gravenhage).	Vonnis LJN: BH9948 Verdacht van moord, vuurwapenbezit, vervoer van 20 dozen hennep, diefstal van een motor uit een garage. Eis van het OM is twintig jaar cel.	Vrijspraak voor moord. Er zijn volgens de rechter geen alternatieven onderzocht. "Andere mogelijke verklaringen voor de aangetroffen DNA-sporen worden daarom door de officier van justitie ten onrechte buiten beschouwing gelaten." En: "Er zijn wel heel veel verhalen, er zijn veel praatjes, er zijn vermoedens. Maar er is, met andere woorden, niet met voldoende mate van zekerheid vast te stellen dat verdachte het feit heeft gepleegd (...)."	De officier van justitie heeft hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank 's- Gravenhage). B. was in 2009 nog officier van justitie in 's-Gravenhage bij de sectie bijzondere strafzaken.
		Correctie: "Er zijn volgens de rechter geen alternatieven onderzocht" is onjuist. Volgens de rechter zijn wel degelijk alternatieve scenario's onderzocht. Echter, geen van deze scenario's kon tot een bewezenverklaring leiden. Dit blijkt uit het vonnis: "Dit onderzoek, zo blijkt uit het voorgaande, heeft met name veel mogelijke scenario's opgeleverd. Maar zelfs het door politie en OM gepresenteerde meest waarschijnlijke scenario, wordt - behalve met een groot aantal DNA-matches - met geen ander valide gebleken bewijsmiddel overtuigend onderbouwd."	

Analyse

In deze zaak komt de rechtbank tot de conclusie dat er geen overtuigend bewijs is voor de aanwezigheid van verdachte op de plaats delict. Vanaf het moment dat is vastgesteld dat de DNA-profielen die uit biologische sporen op de plaats delict zijn verkregen, matchen met het DNA-profiel van verdachte, heeft het politieonderzoek zich met name gericht op bevestiging van de met die DNA-sporen (terecht) gerezen verdenkingen jegens verdachte, in de veronderstelling dat het hier om dadersporen ging. Dit onderzoek heeft veel mogelijke scenario's opgeleverd. Maar volgens de officier van justitie is het door de DNA-match ondersteunde scenario het meest waarschijnlijke. Zij baseert dit mede op de meningen van deskundigen, die stellen dat, hoewel de mogelijkheid van indirecte overdracht niet kan worden uitgesloten, het veel waarschijnlijker is dat celmateriaal is achtergebleven door directe overdracht.

Volgens de rechtbank zijn er wel verschillende scenario's onderzocht, maar kan geen van de scenario's tot bewezenverklaring leiden. Het volgens de officier van justitie meest waarschijnlijke scenario, wordt - behalve met een groot aantal DNA-matches — volgens de rechtbank met geen ander valide gebleken bewijsmiddel overtuigend onderbouwd.

Er is, kortom, sprake van een verschil van inzicht tussen de rechtbank en het openbaar ministerie. De officier van justitie is van mening dat bij de beoordeling van het bewijs het door de DNA-match ondersteunde scenario het meest waarschijnlijke is en dat de alternatieve scenario's derhalve buiten beschouwing kunnen worden gelaten. De rechtbank meent dat, omdat alternatieve scenario's niet uitgesloten kunnen worden, overtuigend bewijs ontbreekt.

Tegen het vonnis is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

In deze zaak is sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen de officier van justitie en de rechter.

Zembla-lijst: Zaak 10

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., D. van Officier van Justitie, rechtbank 's-Gravenhage, 2006. Naast B. zijn ook anderen officier van justitie geweest in deze zaak (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: AX7098 Zaak Kouwenhoven. Verdacht van illegale wapenleveranties aan het regime in Liberia in de jaren 2001 tot en met 2003, alsmede betrokkenheid bij oorlogsmisdrijven in de jaren 2000 tot en met 2002. In eerste aanleg veroordeeld tot 8 jaar gevangenisstraf. "De getuigenverklaringen zijn in vrijwel geen enkel opzicht aan de feitelijke situatie getoetst, ook niet toen de verdediging op tal van onjuistheden en tegenstrijdigheden wees." (Bron: samenvatting op rechtspraak.nl)	Vrijspraak in hoger beroep (vonnis LJN: BC6068) Advocaat-generaal had 20 jaar cel geëist. Geen betrouwbare getuigenverklaringen, bewijs ontbreekt. "Pas bij repliek heeft het openbaar ministerie het niet nader onderbouwde standpunt ingenomen dat de verklaringen weliswaar 'op enkele punten niet gelijkluidend' zijn, maar dat dit heel goed te verklaren is uit een 'geheugenonvastheid' die door tijdsverloop werd teweeggebracht, alsook dat de verklaringen in essentie consistent zijn."	OM is in cassatie gegaan, zaak loopt nog. B. is nu nog officier van justitie.
Correctie: Van B. is slechts betrokken geweest bij het opstarten van de zaak.		Correctie: De Hoge Raad heeft op 20 april het arrest van het Haagse hof gecasseerd en de zaak verwezen naar het Hof Den Bosch (LJN BK8132).	

Analyse

De verdachte in deze zaak is een Nederlandse zakenman die wordt vervolgd voor strafbare feiten die in de tweede Liberiaanse burgeroorlog zijn begaan. Hij zou bij die feiten betrokken zijn geweest in de hoedanigheid van president van de Oriental Timber Company dan wel van eigenaar of directeur van de Royal Timber Company. Dit waren bedrijven met concessiegebieden voor houtkap in de regio waarvan wordt beweerd dat ze zijn verkregen in ruil voor steun aan het regime van de toenmalige president van Liberia, Charles Taylor.

De tenlastegelegde feiten kunnen, kort weergegeven, als volgt worden omschreven. Allereerst gaat het om het medeplegen van illegale wapenleveranties met behulp van een aan de Oriental Timber Company toebehorend schip over zee aan het toenmalige regime van Charles Taylor, een en ander in strijd met het krachtens artikel 2, tweede lid van de Sanctiewet 1977 vastgestelde verbod van artikel 2 van de Sanctieregeling Liberia 2001 en van artikel 2 van de Sanctieregeling Liberia 2002. Ten tweede gaat het om deelneming aan oorlogsmisdrijven, begaan door reguliere troepen en milities in het grensgebied van Guinee en Liberia (al dan niet in de omgeving van concessiegebieden van een van de genoemde bedrijven), een en ander als bedoeld in de artikelen 8 en 9 Wet Oorlogsstrafrecht. Nadat de verdachte in eerste aanleg tot een aanzienlijke gevangenisstraf was veroordeeld, werd hij in hoger beroep vrijgesproken.

De vrijspraak in hoger beroep heeft te maken met twijfel aan de betrouwbaarheid van het getuigenbewijs. Het beschikbare bewijsmateriaal bestond in deze zaak vooral uit verklaringen van uit Liberia afkomstige getuigen.

Het hof is met betrekking tot de getuigenverklaringen van oordeel dat de - soms zeer aanzienlijke - feitelijke onjuistheden en onwaarschijnlijkheden, naast de verschillen in en tussen de getuigenverklaringen, een aanmerkelijke complicatie vormen bij de beoordeling van de mate waarin op de juistheid van de afgelegde verklaringen kan worden vertrouwd. Volgens het hof zijn er wel enkele getuigen waarvan niet kan worden vastgesteld dat aan hun verklaring bezwaren kleven en wier verklaringen zonder al te veel moeite na enige selectie op elkaar afgestemd zouden kunnen worden. Maar, mede gelet op de behoedzaamheid die bij de toetsing van de betrouwbaarheid van hun verklaringen moet worden betracht, leveren die verklaringen - ook in onderling verband en samenhang bezien — niet zodanig overtuigend bewijs op dat het hof het verantwoord zou achten daarop zijn overtuiging met betrekking tot zulke ernstige misdrijven als in deze zaak ten laste gelegd, te baseren. Het hof spreekt de verdachte daarom vrij wegens gebrek aan overtuigend bewijs.

Waar het openbaar ministerie de getuigenverklaringen — de voornaamste bron van bewijs - in hun totaliteit bezien voldoende bruikbaar achtte om bij alle ten laste gelegde strafbare feiten tot een veroordeling te komen, komt het hof dus tot een ander oordeel. In deze zaak is derhalve sprake van een verschil in inzicht in de waardering van bewijs tussen de officier van justitie en de rechter.

Het openbaar ministerie is pas in hoger beroep bij repliek op de betrouwbaarheid van de getuigen ingegaan. Maar dat is inhoudelijk niet van invloed geweest op de uiteindelijke waardering van het hof van het bewijsmateriaal en op de daarop gebaseerde vrijspraak.

Het openbaar ministerie heeft cassatieberoep ingesteld. Dit heeft op 20 april 2010 (dus na de publicatie van de Zembla-lijst) geleid tot een arrest van de Hoge Raad (*LJN BK8132*). De Hoge Raad casseert het arrest van het Haagse hof en verwijst de zaak naar het Hof Den Bosch. De vernietiging van het arrest van het Haagse hof had te maken met een andere juridische kwestie dan zojuist hierboven besproken.

Conclusie

Als het openbaar ministerie bewijs door middel van getuigen aanlevert, zal het over het algemeen, vanuit een haalbaarheidsoogpunt, bepaalde ideeën hebben over de betrouwbaarheid van die verklaringen en (daarmee) over de bruikbaarheid ervan voor het bewijs. Dit gaat echter niet zo ver dat het openbaar zou kunnen en moeten *instaan* voor de betrouwbaarheid van die getuigen en hun verklaringen. Uiteindelijk is het aan de rechter overgelaten om te oordelen of getuigenbewijs betrouwbaar genoeg is om als zodanig gebezigd te worden. In zoverre was er in deze zaak dan ook sprake van een (weliswaar in omvang fors, maar naar juridische maatstaven toch nog) normaal verschil in de waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Zembla-lijst: Zaak 11

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., D. van Officier van justitie, 2008.	Officier van justitie sprak 'per ongeluk' beledigende teksten in op de voicemailw van weduwe Van der Bijl. Zie uitzending Pauw en Witteman.		OM: "Het dossier rond de weduwe Van der Bijl is bij iemand anders dan Van B. ondergebracht." Harm Brouwer bood namens het OM zijn excuses aan. B. is nu nog officier van justitie.
Correctie: Het voorval vond plaats in 2009.			Correctie: Mr. Brouwer bood zijn excuses aan namens het College van procureurs-generaal.

Analyse

Deze zaak betreft geen strafzaak, maar onderhandelingen over een civielrechtelijke claim die de weduwe van Thomas van der Bijl meent te hebben op de Staat in verband met de liquidatie van Thomas van der Bijl.

In deze zaak werd een jegens weduwe Van der Bijl beledigende uitspraak, gedaan in een gesprek tussen de officier van justitie en één van haar medewerkers, onbedoeld op de voicemail van de weduwe opgenomen. Na het inspreken van een beoogde boodschap op de voicemail was weliswaar de hoorn op de haak gelegd, maar was desalniettemin de verbinding niet verbroken. Hierdoor werd niet alleen de boodschap maar, zonder dat zij zich van de nog bestaande verbinding bewust was, tevens het gesprek tussen de officier van justitie en de medewerker opgenomen. Namens het College van procureurs-generaal heeft de voorzitter zijn excuses aangeboden voor deze gang van zaken.

Conclusie

De officier van justitie heeft in deze zaak een *faux pas* begaan.

Zembla-lijst: Zaak 12

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., M. van den Officier van justitie, 2006 (Bron: De Volkskrant, 14-112009).	Journalist Bosman werd verdacht van seksueel misbruik. Twee jaar lang ten onrechte verdachte, er is geen enkel bewijs.		Op 28 oktober 2008 krijgt Bosman van het OM een schikkingsvoorstel: 7.500 euro en een excuusbrief van OM-baas Brouwer (Bron: De Pers, 13 november 2009, en Volkskrant, 14 november 2009). E., J. was bij deze zaak betrokken als hoofdofficier (zie ook E., J.). Van den B. is nu advocaat-generaal in Leeuwarden.

Analyse

In deze zaak werd Bosman door de Duitse justitie gezien als een mogelijke verdachte van kindermisbruik op een Duits waddeneiland. In verband daarmee zijn door Duitsland enige rechtshulpverzoeken aan Nederland gedaan. Uit een daarvan bleek dat de vergelijking van een rijbewijsfoto van Bosman met een compositietekening geen duidelijkheid had verschaft. Bij het betreffende rechtshulpverzoek was een gerechtelijk bevel gevoegd waarin de afname van celmateriaal van Bosman werd gelast. Het rechtshulpverzoek was er aldus op gericht DNA van Bosman bij de Duitse justitie te doen belanden (om dit te vergelijken met het DNA afkomstig van een spermaspoor). De Duitse rechter gaf aan dat Bosman “als Tatverdächtiger in Betracht kommt”.

Het stond de officier van justitie, gelet op het in het rechtshulpverkeer geldende vertrouwensbeginsel niet vrij om de Duitse verdenking op enig moment inhoudelijk te toetsen. Van belang is dat de status naar Duits recht van “mogelijke verdachte” in het Nederlandse recht geen equivalent heeft. Een dergelijke mogelijke verdachte heeft naar Nederlands recht te gelden als verdachte.

De op grond van artikel 552k Sv in beginsel verplichte voldoening aan het rechtshulpverzoek werd door de officier van justitie, gelet op artikel 552n, tweede en derde lid, Sv gegoten in de vorm van een vordering op grond van artikel 195d, eerste lid, Sv bij de rechter-commissaris, strekkende tot afname van celmateriaal bij Bosman ten behoeve van een DNA-onderzoek. De officier van justitie had één andere mogelijkheid, namelijk om aan Bosman te verzoeken vrijwillig celmateriaal af te staan maar koos daar bewust niet voor uit een oogpunt van zorgvuldigheid. Bij het doen van de vordering op grond van artikel 195d, eerste lid, Sv zou namelijk een onafhankelijke rechter de beslissing nemen en zou betrokkene zich bovendien van rechtsbijstand kunnen voorzien. Door de weg van de vordering op grond van artikel 195d, eerste lid, Sv te kiezen zat de officier van justitie vast aan de tekst van die bepaling. Artikel 195d, eerste lid, Sv maakt een bevel tot genoemde afname alleen mogelijk bij een verdachte van een misdrijf als omschreven in artikel 67, eerste lid, Sv tegen wie ernstige bezwaren bestaan.

In zijn beschikking wees de rechter-commissaris de vordering af. Hem was namelijk niet gebleken van dergelijke ernstige bezwaren. De aanpak van de officier van justitie heeft Bosman gegriefd. Hij had in zijn optiek voorafgaande aan bedoelde vordering benaderd moeten worden met het verzoek om vrijwillig celmateriaal af te staan.

Over de zaak is een aantal malen gecorrespondeerd tussen de raadsman van Bosman en het College van procureurs-generaal (hierna: het College). Over de zaak zijn Kamervragen gesteld die van een uitvoerig antwoord zijn voorzien. De minister van Justitie geeft hierin aan met het openbaar ministerie van mening te zijn dat er in strafvorderlijk opzicht geen fouten zijn gemaakt.

In een brief van 28 oktober 2008 geeft het College als zijn oordeel te kennen dat in de vordering van de officier van justitie wellicht beter tot uitdrukking had moeten worden gebracht dat de zaak aan de rechter-commissaris werd voorgelegd wegens de waarborgen die een dergelijke procedure biedt. Dat dit niet is gebeurd, wordt door het College betreurd maar leidt het College niet tot het oordeel dat sprake is van een onrechtmatige toepassing van dwangmiddelen. Wel refereert het College aan een eerdere brief waarin het al had aangegeven dat het wellicht ook mogelijk was geweest een minder ingrijpend dwangmiddel toe te passen. Het College begrijpt dat het doen van de vordering ‘verkeerd’ op Bosman is overgekomen “daar de procedure bij de rechter-commissaris vervolgens zag op de ernstige bezwaren jegens hem” en betreurt dit aspect van de zaak.

Het College acht het aannemelijk dat Bosman minder kosten aan juridische bijstand zou hebben gemaakt indien minder ingrijpend was opgetreden. Het College acht het redelijk deze kosten à € 6211,16 te vergoeden. Bij gebreke van onderbouwing van de gevorderde materiële schade en het niet blijken van immateriële schade wijst het College overige schadevergoeding af. Het College is echter wel “coulancehalve en in het kader van de minnelijke beschikking” bereid het genoemde bedrag van € 6211,16 te verhogen tot een bedrag van € 7500,-. “Voor het feit dat Bosman daarbij [het trachten een onderzoek naar een zedenmisdrijf tot een bevredigend einde te brengen — WBOM] in zijn ogen schandalig is behandeld, biedt het College excuses aan”, aldus de brief van 28 oktober 2008. Na een aanvullend verzoek van de raadsman wordt bij brief van 18 december 2009 namens het College aan de raadsman medegedeeld dat een resterend totaalbedrag van € 3632,83 aan Bosman wordt vergoed.

Conclusie

In deze zaak staat de wijze waarop gevolg is gegeven aan het Duitse rechtshulpverzoek centraal, te weten het doen van een vordering op grond van artikel 195d, eerste lid, Sv. In juridisch opzicht is niet onjuist gehandeld maar er had, zoals ook in de brief van het College van procureurs-generaal van 28 oktober 2008 tot uitdrukking komt, zorgvuldiger gehandeld moeten worden. In het bijzonder had beter met de betrokkene moeten worden gecommuniceerd. Daardoor was het doen van de genoemde vordering wellicht te voorkomen geweest.

Zembla-lijst: Zaak 13

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., H.A.N. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: rechtbank Amsterdam).	Vonnis LJN: BD9172 en Vonnis BD9184 Twee personen verdacht van het met voorbedachten rade beroven van het leven van een slachtoffer door middel van gerichte schoten met een vuurwapen, het tot twee keer toe toebrengen van zwaar lichamelijk letsel door te schieten met een vuurwapen, vuurwapenbezit en belediging van een brigadier.	OM niet-ontvankelijk. Een opeenstapeling van fouten, o.a. dossierstukken te laat toegevoegd aan het dossier en nieuwe verhoren afgenomen zonder de verdediging daarvoor uit te nodigen. “De rechtbank kan niet anders dan concluderen dat de officier van justitie heeft verzuimd de rechter-commissaris ten spoedigste in te lichten over informatie en processtukken, die uit het onderzoek van de officier van justitie naar voren zijn gekomen, hetgeen in strijd is met het bepaalde in voornoemd wetsartikel.” En: “Dit terwijl het uitgangspunt is dat de officier van justitie de verantwoordelijkheid van de rechter- commissaris over het onderzoek dient te respecteren. Die omstandigheden maken naar het oordeel van de rechtbank dat de officier van justitie met grove veronachtzaming heeft gehandeld door haar informatieplicht te verzuimen.” En: “Er is niet alleen sprake van handelen in strijd met de wet, maar ook van ernstige inbreuken op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor met grove veronachtzaming van belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling tekort is gedaan.”	Er is hoger beroep ingesteld door de officier (Bron: rechtbank Amsterdam).
Correctie: De zaak is onder verantwoordelijkheid van een andere dan vermelde officier van justitie behandeld.	Correctie: De levensberoving en zware mishandeling worden ten onrechte als twee verschillende feiten gepresenteerd: het eerste feit waarvan de twee personen werden verdacht betreft, kort gezegd, primair een poging tot moord/ doodslag, subsidiair zware mishandeling al dan niet met voorbedachten rade en meer subsidiair poging tot zware mishandeling al dan niet met voorbedachten rade.		

Analyse

In deze zaak valt de rechtbank, in haar niet-onherroepelijke vonnis, over diverse onvolkomenheden gedurende zowel het onderzoek, als de fase waarin de terechtzitting reeds was aangevangen.

Naar het oordeel van de rechtbank heeft de officier van justitie geen afdoende antwoord gegeven op vragen van de rechtbank rond een rapport van het NFI over een schotrestenonderzoek en in ieder geval onvoldoende verklaring gegeven voor het feit dat dit rapport niet eerder aan het dossier is toegevoegd en aan de verdediging is toegezonden dan is geschied (en had moeten).

Voorts oordeelt de rechtbank dat door de politie getuigen nader zijn gehoord zonder de verdediging daarvoor uit te nodigen en mitsdien buiten aanwezigheid van de verdediging. Het slachtoffer is, zo stelt de rechtbank vast, drie keer benaderd, waarbij hij een keer is opgezocht en toen een verklaring heeft afgelegd, zonder dat de verdediging daarvan op de hoogte is gesteld. Een en ander was volgens de rechtbank in strijd met afspraken en daarmee is volgens de rechtbank (dan ook) gehandeld in strijd met het vertrouwensbeginsel. De bij het nader horen van de getuigen betrokken politiefunctionarissen leefden, zo blijkt uit nadere informatie, in de veronderstelling dat de raadslieden niet hoefden te worden uitgenodigd, terwijl bij de teamleider van de politie bekend was dat het openbaar ministerie had opgedragen tot het horen van de getuigen in aanwezigheid van de raadslieden.

Ook is volgens de rechtbank in strijd met artikel 177a Sv de rechter-commissaris niet (tijdig) geïnformeerd over parallelle opsporingshandelingen die in opdracht van de officier van justitie zijn verricht door de politie. Daardoor heeft de rechter-commissaris de verdachte en medeverdachte gehoord op basis van een onvolledig dossier. De officier van justitie heeft volgens de rechtbank “met grove veronachtzaming” gehandeld “door haar informatieplicht te verzuimen”.

Voorts acht de rechtbank strijd aanwezig met het recht van verdachte op een eerlijke behandeling van zijn zaak als bedoeld in artikel 6 EVRM doordat de verdachte gehoord is door de rechter-commissaris zonder dat de verdediging beschikte over een volledig dossier terwijl de officier van justitie op dat moment reeds over alle stukken beschikte of kon beschikken.

Ook acht de rechtbank het onzorgvuldig dat de eerste nazending van een aanvullend proces-verbaal van 22 april 2008 “niet onmiddellijk is verspreid aan rechtbank en verdediging” die op dat moment niet op de hoogte waren van het feit dat er sprake was van aanvullende processtukken van ruim 100 pagina's. Dit klemde des te meer nu de inhoudelijke zitting kort daarop, namelijk op 6 mei 2008, zou plaatsvinden en de betreffende periode veel “vrije” dagen kende. Het aanvullende proces-verbaal was, zo blijkt uit nadere informatie, ontvangen op 23 april 2008 en meteen de dag erna aangeboden aan de afdeling reprografie ter vermenigvuldiging.

Voorts stelt de rechtbank vast dat het openbaar ministerie op twee zittingen vertegenwoordigd was door telkens een andere officier van justitie niet zijnde de zaaksofficier van justitie. Beide officieren van justitie waren, aldus de rechtbank, niet of onvoldoende in staat ter terechtzitting opgekomen en van belang zijnde vragen adequaat te beantwoorden, wat leidde tot vertraging. De rechtbank is van oordeel dat het openbaar ministerie, mede met inachtneming van de ernst van de beschuldigingen en het al geruime tijd in voorlopige hechtenis zitten van verdachten, aldus onzorgvuldig heeft gehandeld. Uit nadere informatie blijkt dat bij het vaststellen van zittingsdata geen rekening wordt gehouden met de agenda van de officier van justitie en dat de zaaksofficier ten tijde van de twee zittingen andere zittingen had. Naar het oordeel van de rechtbank is al met al sprake van een opeenstapeling van (vorm)verzuimen en onzorgvuldig handelen door de officier van justitie, waardoor de waarheidsvinding in het geding is gekomen, vertraging is ontstaan en de verdediging keer op keer in haar belangen is geschaad. Er is niet alleen sprake van handelen in strijd met de wet, maar ook van ernstige inbreuken op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak tekort is gedaan.

Conclusie

In deze zaak is zowel sprake van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie als van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. De niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in deze zaak vindt zijn oorzaak in diverse onvolkomenheden. Kern is dat de rechter-commissaris onkundig is gehouden van het - in strijd met afspraken buiten de verdediging om - horen van getuigen voordat de rechter-commissaris de verdachte en diens medeverdachte hoorde, terwijl ook de latere informatievoorziening te wensen overliet, onder meer door een te late verspreiding van omvangrijke aanvullende processtukken.

Zembla-lijst: Zaak 14

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B, de R. Officier van justitie, rechtbank Breda, 2010.	Vonnis LJN: BL0898 Acht verdachten van in- en uitvoer van heroïne, 10.000 XTC-pillen en hashish, bezit van 17,5 kilo amfetamine en het witwassen van geld.	OM niet-ontvankelijk. Volgens de rechter heeft er na afloop van de verhoren 'het nodige knip- en plakwerk' plaatsgevonden. Zowel de verdediging als de rechter-commissaris twijfelt ernstig aan de betrouwbaarheid van de verklaringen. Volgens de officier is er geen sprake van een onherstelbaar vormverzuim. Daar is de rechter het niet mee eens. "Naar het oordeel van de rechtbank miskent de officier van justitie immers een aantal belangrijke punten." En: "Alles afwegende komt de rechtbank tot het oordeel dat er sprake is van een ernstige schending van de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijk proces is tekort gedaan." En: Hierbij wordt met name in aanmerking genomen dat de gemeenschap een wezenlijk belang heeft bij eerlijke en volledige verbalisering van de politie, goede invulling van diens verantwoordelijkheid van opsporing door het openbaar ministerie en juiste informering van de rechter. Naar het oordeel van de rechtbank is daar in deze zaak geen sprake van."	Het OM heeft de Rijksrecherche opdracht gegeven de zaak te onderzoeken.
	Correctie: Het vonnis heeft betrekking op de hoofdverdachte en alleen hem is bovengenoemd scala aan feiten tenlastegelegd. Aan zeven medeverdachten is 'slechts' uitvoer van heroïne (overigens niet allemaal hetzelfde transport) tenlastegelegd, waarbij één ook het voorhanden hebben van hashish ten laste is gelegd. Een negende verdachte had medeplichtigheid aan de uitvoer van (kort gezegd) XTC-pillen en witwassen op de dagvaarding staan.	Correctie: Het verwijt heeft niet betrekking op "verhoren" maar op één verhoor, meer in het bijzonder op een verhoor van een van de verdachten. Voor zover de RC zou hebben aangegeven aan de betrouwbaarheid van verklaringen te twijfelen, doelt de Rb. op andere, bij de RC afgelegde, verklaringen en niet op de betrouwbaarheid van het hiervoor genoemde verhoor.	

Analyse

In deze zaak bleek uit de getuigenverhoren bij de rechter-commissaris dat opsporingsambtenaren die het verhoor van de verdachte hebben afgenomen en daarvan proces-verbaal hebben opgemaakt, dit proces-verbaal op een later moment nog van inhoudelijke en tekstuele aanvullingen hebben voorzien. Tijdens het getuigenverhoor van een van de betrokken verbalisanten bij de rechter-commissaris heeft de officier van justitie aangegeven dat het proces-verbaal meinedig is, voor zover het gaat om de daarin opgenomen opmerking dat verbalisanten (het gewraakte gedeelte van) de verklaring aan verdachte hebben voorgelezen.

Door het handelen van de verbalisanten kunnen er volgens de rechtbank de nodige vraagtekens worden geplaatst bij de betrouwbaarheid van het proces-verbaal en bij de betrouwbaarheid van twee verbalisanten in het bijzonder. De rechtbank gaat niet meer in op de vraag of de verdachte in zijn belangen is geschaad, want naar haar oordeel is sprake van een fundamentele inbreuk op de procesorde die de rechtspleging in haar kern raakt. Daarom wordt het openbaar ministerie niet ontvankelijk verklaard.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. De officier van justitie is uit hoofde van zijn gezagsrelatie met de politie verantwoordelijk voor de wijze waarop de politie ambtshandelingen relateert en presenteert. Desalniettemin heeft ook de politie een eigen professionele verantwoordelijkheid om op een faire en integere wijze te voldoen aan wettelijke verplichtingen, zoals de verbaliseringsplicht. De fouten die op dit punt in deze zaak door de politie zijn gemaakt behoeften door de officier van justitie niet verwacht te worden.

In de onderhavige zaak heeft de officier van justitie de zo-even bedoelde verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie in elk geval ten volle genomen, hetgeen onder meer blijkt uit het feit dat hij bij de rechter-commissaris niet geschroomd heeft het woord “meinedig” in de mond te nemen. Voorts is er, nadat het vonnis gewezen was, een rijksrechercheonderzoek gelast.

Zembla-lijst: Zaak 15

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
B., J.C. Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2009 (Bron: rechtbank Zutphen).	Vonnis LJN: BK5956 Persoon verdacht van bezit kinderporno.	Verdachte is vrijgesproken. Proces- verbaal van huiszoeking ontbreekt in dossier. "De door de officier van justitie gegeven reconstructie van de doorzoeking en hetgeen in beslag genomen moet zijn is geen alternatief bewijs. De overige door de officier van justitie voorgestelde bewijsmiddelen zijn het resultaat van de doorzoeking. Er zijn geen wettige bewijsmiddelen op basis waarvan het ten laste gelegde bewezen kan worden verklaard."	Er is hoger beroep ingesteld door de officier (Bron: rechtbank Zutphen). B. was in 2009 nog officier van justitie in Zutphen.
Correctie: De rol van de genoemde officier van justitie is beperkt tot de behandeling van de zaak op de terechtzing.		Correctie: Het originele proces-verbaal van de doorzoeking in de ontbreekt. Er was wel een niet-ondertekende en onjuist gedateerde uitdraai van het proces-verbaal in het dossier gevoegd.	

Analyse

In deze zaak is het arrondissementsparket in Haarlem een onderzoek gestart naar aanleiding van het aantreffen van kinderporno in de Zandvoortse recreatiewoning van de verdachte. Vervolgens heeft de rechter-commissaris te Haarlem toestemming verleend de woning van de verdachte in Twello te doorzoeken en zijn collega in Zutphen verzocht dit doen. Bij die doorzoeking zijn gegevensdragers in beslag genomen. De originele stukken met betrekking tot de doorzoeking zijn vervolgens naar de rechter-commissaris in Haarlem gestuurd. Op verzoek van de officier van justitie te Haarlem heeft de officier van justitie te Zutphen nadien het onderzoek en de vervolging overgenomen.

De rechtbank stelt in haar vonnis vast dat de zaak is overgedragen, maar dat het proces-verbaal van de doorzoeking en de daarbij behorende lijst met in beslag genomen goederen in de processtukken ontbreken. Wel heeft de officier van justitie, aldus de rechtbank, bij het kabinet van de rechter-commissaris in Zutphen een uitdraai uit de computer van het conceptproces-verbaal van de doorzoeking opgevraagd en dit ter terechtzitting aan de stukken toegevoegd. Ook is door de officier van justitie een reconstructie gegeven van de doorzoeking en van hetgeen in beslag moet zijn genomen.

De rechtbank overweegt dat, nu het originele proces-verbaal en de daarbij behorende lijst met in beslag genomen goederen van de doorzoeking in de woning van verdachte in Twello kennelijk zijn zoekgeraakt, zij niet voldoende inzicht kan krijgen in de wijze waarop beslissingen met betrekking tot de doorzoeking zijn genomen, hoe het precieze verloop van de doorzoeking is geweest en welke goederen in beslag zijn genomen. De rechtbank acht de door de officier van justitie opgevraagde uitdraai van het conceptproces-verbaal van de doorzoeking, die niet door de rechter-commissaris is ondertekend, onjuist is gedateerd en geen opsomming van de in beslag genomen goederen bevat, geen adequate vervanging van het origineel. Ook de door de officier van justitie gegeven reconstructie is naar het oordeel van de rechtbank geen alternatief bewijs. Nu een in wettelijke vorm opgemaakt proces-verbaal van de doorzoeking met een daaraan gehechte lijst van in beslag genomen goederen ontbreekt en de andere door de officier van justitie

voorgestelde bewijsmiddelen slechts het resultaat zijn van de doorzoeking, zijn er volgens de rechtbank geen wettige bewijsmiddelen op basis waarvan het ten laste gelegde bewezen kan worden verklaard. De rechtbank komt daarom tot vrijspraak van het deel van de tenlastelegging dat, kort gezegd, op het bezit van kinderporno in Twello betrekking heeft.

Met betrekking tot het bezit van kinderporno in Zandvoort, waar geen doorzoeking heeft plaatsgevonden, komt de rechtbank eveneens tot vrijspraak nu de verdachte dit ontkent en de afbeeldingen waar het om gaat niet in Zandvoort maar in Twello zijn aangetroffen.

Tegen dit vonnis is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak zijn een proces-verbaal van de doorzoeking van een woning van de verdachte en een bijbehorende lijst van in beslag genomen goederen zoekgeraakt. Omdat andere door de officier van justitie voorgestelde bewijsmiddelen alle het resultaat waren van deze doorzoeking, is vrijspraak gevolgd. Het zoekraken van het proces-verbaal en de lijst van in beslag genomen goederen vindt hoogstwaarschijnlijk zijn oorzaak in de toezending van de originele stukken aan de rechter-commissaris in Haarlem of in de overdracht van de zaak aan de officier van justitie in Zutphen. De precieze toedracht is ongewis gebleven.

Zembla-lijst: Zaak 16

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
D., K. van Officier van justitie, rechtbank Breda, 2009 (Bron: vonnis).	Vonnis LJN: BH3201 Verdacht van gemeenschap met twee kinderen, jonger dan 12 jaar.	OM niet-ontvankelijk. Strafprocesrechtelijke voorschriften zijn geschonden door het OM. In 2005 is het proces-verbaal van 2001 aangevuld met nieuwe informatie. Ook zijn de twee slachtoffers aanwezig geweest bij elkaars verhoren, wat mogelijk tot beïnvloeding heeft geleid. "Door de hiervoor genoemde handelingen van verbalisanten, samen en in onderling verband gezien is ernstig inbreuk gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van de zaak is tekortgedaan." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Breda). D. was in 2009 nog officier van justitie in Breda (Bron: LJN: BK1143).
		Correctie: Het vonnis houdt niet in dat <i>door het OM strafprocesrechtelijke voorschriften zijn geschonden. De niet-ontvankelijkheid van de ovj in het vervolgingsrecht is door de Rb. als processuele sanctie aan de geciteerde handelwijze van verbalisanten verbonden.</i>	

Analyse

In deze zaak, waarin door twee zusters aangifte was gedaan van seksueel misbruik door de verdachte (het misdrijf omschreven in artikel 244 Sr: met iemand beneden de leeftijd van twaalf jaar handelingen plegen die (mede) bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam), gaat de rechtbank in haar onherroepelijke vonnis in op een viertal punten die betrekking hebben op de wijze waarop de politie in deze zaak heeft geopereerd.

De eerste twee punten — [1] in strijd met de Aanwijzing opsporing seksueel misbruik in afhankelijkheidsrelaties zijn de verhoren van de aangeefsters niet allemaal via geluidsapparatuur geregistreerd en [2] de weergave in de ambtsedige processen-verbaal van de door aangeefsters afgelegde verklaringen komt op onderdelen niet letterlijk overeen met wat werkelijk is gezegd — kunnen volgens de rechtbank niet leiden tot niet-ontvankelijkverklaring van de officier van justitie.

De rechtbank is voorts van oordeel — dat is het derde punt — dat bij het opmaken van het ambtsedig proces-verbaal terzake van de aangifte in 2001 van een van de twee aangeefsters strafprocesrechtelijke voorschriften zijn geschonden. Uit een latere verklaring van deze aangeefster blijkt volgens de rechtbank dat dit proces-verbaal in 2005 is aangevuld met op dat moment verkregen informatie. Naar het zich laat aanzien heeft bovendien de ondertekening niet in 2001 maar in 2005 plaatsgevonden, aldus de rechtbank. Hierdoor staat volgens de rechtbank niet langer vast dat het ambtsedig proces-verbaal uit 2001 een juiste

weergave is van wat door deze aangeefster in 2001 is verklaard. Er is, zo stelt de rechtbank, bovendien geen onderscheid meer te maken tussen wat in 2001 is verklaard en wat in 2005 is toegevoegd. Ook valt volgens de rechtbank niet na te gaan wat er verder in de verklaring van 2001 is gewijzigd. Het niet registreren van de verhoren via geluidsapparatuur wrekt zich hier overduidelijk, zo voegt de rechtbank toe.

Het vierde punt is dat gebleken is dat de aangeefsters op meerdere momenten aanwezig waren bij elkaars verhoren. Dat kan volgens de rechtbank niet alleen kan hebben geleid tot een contaminatie van de daaruit resulterende informatie. Ook is daardoor wellicht ten onrechte het beeld ontstaan dat de beide aangeefsters zich zelfstandig voor verdachte belastende gebeurtenissen herinneren.

De rechtbank is van oordeel dat door toedoen van verbalisanten de beoordeling van de belastende verklaringen van de beide aangeefsters op betrouwbaarheid - door toetsing op volledigheid, accuraatheid en consistentie - niet meer mogelijk is en dat dit al niet meer mogelijk was voordat het onderzoek ter terechtzitting begon. Voor dat oordeel vindt de rechtbank steun in de rapportages van de geraadpleegde deskundigen. De conclusie van de rechtbank is dat door de handelingen van verbalisanten, samen en in onderling verband bezien, ernstig inbreuk is gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan. Onder die omstandigheden dient volgens de rechtbank de officier van justitie in zijn vordering niet ontvankelijk te worden verklaard.

De officier van justitie had vrijspraak gevorderd omdat de betrouwbaarheid van de verklaringen van de aangeefsters zijns inziens niet meer was vast te stellen.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. De handelingen van de verbalisanten hebben geleid tot niet-ontvankelijkverklaring van de officier van justitie. De officier van justitie had reeds zijn verantwoordelijkheid genomen door vrijspraak te vorderen.

Zembla-lijst: Zaak 17

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
D., T. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007 (Bron: rechtbank Amsterdam). D. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: BB8521 Verdacht van het buiten Nederland brengen van 9.940 XTC-pillen en lidmaatschap criminele organisatie.	OM niet-ontvankelijk. Nederland heeft de strafvervolgning van Amerika overgenomen. De redelijke termijn voor berechting (twee jaar) is overschreden. "Dit belang moet als zodanig zwaar worden aangemerkt dat het niet in acht nemen daarvan niet door middel van strafvermindering kan worden gerepareerd. De ernst van de verweten feiten kan hieraan niets afdoen."	Er is een hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam). D. was ook officier van justitie in de Benoit-zaak, waarbij de verdachten in hoger beroep zijn vrijgesproken.
Correctie: De officier van justitie heeft als initiaal een "F" en niet een "T"		Correctie: De uitspraak van de rechtbank is vernietigd door het hof. Daarbij is de overschrijding van de redelijke termijn verrekend in de strafmaat.	Correcties: De zaak is op 10 maart 2009 in hoger beroep afgedaan (LJN BH5713). Er is beroep in cassatie ingesteld. De zaak-Benoit moet nog in eerste aanleg afgedaan worden.

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven. In deze zaak wordt het openbaar ministerie verweten dit voorschrift te hebben geschonden.

De verdachte in deze zaak is in Nederland vervolgd, kort weergegeven, voor deelneming aan een organisatie met het oogmerk om XTC vanuit Nederland naar de Verenigde Staten van Amerika (VS) te brengen, en voor misdrijven die binnen dit georganiseerde verband zijn begaan. Nadat Nederland op 28 juli 2004 een uitleveringsverzoek van de VS had afgewezen, heeft de minister van Justitie bewilligd in een aan Nederland gericht verzoek om de vervolging over te nemen. Van die bewilliging is door het openbaar ministerie op 27 december 2004 mededeling gedaan aan de raadsman van de verdachte.

Volgens de rechtbank is op dat moment de redelijke termijn aangevangen. Omdat de verdachte niet onverwijld na 27 december 2004 is aangehouden maar een jaar later, en omdat pas weer een jaar later de rechter-commissaris naar de VS is afgereisd om getuigen te horen, is de - volgens de rechtbank in beginsel op twee jaar te stellen - redelijke termijn, aldus de rechtbank, met één jaar overschreden. Volgens dat vonnis kan die overschrijding niet door strafvermindering worden gecompenseerd, maar dient zij te leiden tot de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie.

Inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, LJN BD2578, NJ 2008, 358 — houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als het onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het openbaar ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Op het door het openbaar ministerie tegen het vonnis van de rechtbank ingestelde hoger beroep, heeft het hof op 10 maart 2009, kennelijk in overeenstemming met de gewijzigde rechtspraak van de Hoge Raad, de niet-ontvankelijkverklaring vernietigd en is de overschrijding van de redelijke termijn in de strafoplegging verdisconteerd door twee maanden gevangenisstraf minder op te leggen. De verdachte is veroordeeld tot tien maanden gevangenisstraf ter zake van de hierboven genoemde deelneming aan een criminele organisatie en ter zake van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 2 onder A, B en C Opiumwet gegeven verbod, meermalen gepleegd.

Het arrest van het hof is niet onherroepelijk. De Hoge Raad heeft nog niet beslist op het door de verdachte ingestelde beroep in cassatie.

Conclusie

In deze zaak is de redelijke termijn voor vervolging overschreden. Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. De overschrijding kan echter niet volledig op conto van het openbaar ministerie worden geschreven. Het pas weer een jaar later afreizen door de rechter-commissaris heeft immers ook aan de overschrijding bijgedragen.

Zembla-lijst: Zaak 18

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
E. – van V., B.M.R.M. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2001. Zie ook R., M.T.	Vonnis LJN: AB1823 Kees B. is in eerste aanleg en hoger beroep veroordeeld voor de Schiedammer parkmoord. Vier jaar later bekennt Wik H., waardoor Kees B. vrijkomt (Vonnis LJN: AT4777). Vonnis in hoger beroep LJN: AE0013 en cassatieverzoek Hoge Raad LJN: AF5257	OM na herziening niet ontvankelijk in vervolging Kees B., nadat hij vier jaar vast gezeten heeft. Vonnis LJN: AW8270. Rapport Posthumus 2 over de rol van de officier van justitie: “Op het moment dat (...) Kees B. heeft bekend, lijkt de zaaksofficier de voorkeur te geven aan een rol die meer neerkomt op het daadkrachtig willen afwerken van de zaak, dan het kritisch blijven beoordelen van de resultaten.” En: “de opstelling van de zaaksofficier van justitie werd bepaald door haar overtuiging dat Kees B. de dader was. Haar opstelling was niet objectief en kritisch. Daardoor is relevante informatie niet onder de aandacht van de rechter en de verdediging gekomen.”	Er is een onderzoek ingesteld door OM Utrecht. “Conclusie van het OM Utrecht is dat niet is gebleken van enig door de officier van justitie (de zaaks-OvJ) of de advocaat-generaal (de zaaks-AG) gepleegd strafbaar feit. Het OM Utrecht zal geen strafvervolgning tegen hen instellen.” E. – van V. werd vervolgens advocaat-generaal bij rechtbank Den Haag en is per 1 mei 2008 rechter in Dordrecht.
			Correctie: E.-van V. werd advocaat-generaal bij het gerechtshof Den Haag.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 60. Deze zaak staat bekend als de ‘Schiedammer parkmoord’.

In 2001 werd verdachte Kees B. door de rechtbank Rotterdam veroordeeld tot achttien jaar gevangenisstraf met TBS voor de doodslag op en verkrachting van een meisje en voor poging tot doodslag op een tweede kind op 22 juni 2000 in het Beatrixpark in Schiedam. In hoger beroep legde het Hof Den Haag in 2002 dezelfde straf op.

In 2004 verklaarde de voor een zedenmisdrijf aangehouden Wik H., dat hij degene was geweest die destijds de delicten in Schiedam had gepleegd. Naar aanleiding van die bekentenis verricht DNA-onderzoek bevestigde zijn verhaal. Aldus kwam vast te staan dat Kees B. niet de dader geweest kon zijn. Op verzoek van het openbaar ministerie werd daarom diens straf onderbroken. Naar aanleiding van een verzoek van de advocaat van B. besloot de Hoge Raad dat de oorspronkelijke veroordeling herzien moest worden door het Amsterdamse hof. Dat hof heeft vervolgens in 2006 de veroordeling in hoger beroep uit 2002 vernietigd. Op dat moment was Wik H reeds onherroepelijk veroordeeld. Met Kees B. was inmiddels een schadevergoeding overeengekomen.

De vervolging en veroordeling (in twee instanties) van de onschuldig gebleken Kees B. is voor het College van procureurs-generaal reden geweest een commissie onder voorzitterschap van advocaat-generaal Posthumus in te stellen. Die moest onderzoeken hoe in deze zaak het proces van waarheidsvinding was verlopen, teneinde daar “lering uit te trekken ter verhoging van de kwaliteit van de opsporing en vervolging.”

Het rapport van de Commissie (Evaluatieonderzoek in de Schiedammer Parkmoord, 13 september 2005) is kritisch over aspecten van het optreden van zowel de officier van justitie als de advocaat-generaal die de zaak heeft behandeld. Zo wordt over de officier onder meer geconcludeerd dat haar opstelling niet “objectief en kritisch was. Daardoor is relevante informatie niet onder de aandacht van rechter en verdediging gekomen.” De advocaat-generaal had volgens de commissie wel een “kritische blik op de zaak”. “Zij stond open voor de mogelijkheid dat Kees B. niet de dader was. De AG heeft een lijst met vragen en ongerijmdheden opgesteld. Niettegenstaande die lijst is bij de AG toch de overtuiging ontstaan dat Kees B. de dader was. ... De AG heeft de meeste van de door haarzelf opgesomde vragen en ongerijmdheden weggeredeneerd of terzijde gelaten. Daarbij is zij erg ver gegaan. Twijfels van medewerkers van het NFI en van gedragskundigen zijn terzijde gelaten en niet ter kennis gebracht van het gerechtshof en de verdediging.”

De focus van de commissie-Posthumus lag op het doen van aanbevelingen om in de toekomst fouten zoals die in deze zaak zijn gemaakt, te voorkomen. Het College van procureurs-generaal heeft in reactie op het rapport laten weten alle aanbevelingen over te zullen nemen. Deze aanbevelingen hebben geleid tot het brede, op het openbaar ministerie, de politie en het NFI gerichte verbeterprogramma ‘Versterking van Opsporing en Vervolgning’. Dat programma is thans goeddeels in de betreffende organisaties geïmplementeerd.

Een ander gevolg van deze zaak is de instelling (in 2005) door het College van procureurs-generaal van de Commissie Evaluatie Afgedane Strafzaken. Die commissie kan bij afgedane strafzaken onderzoeken of “zich manco’s hebben voorgedaan die een evenwichtige beoordeling van de feiten door de rechter in de weg hebben gestaan.”

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat het te weinig objectief is geweest en te weinig open heeft gestaan voor de mogelijkheid dat de verdachte niet de dader was. Het rapport van de commissie-Posthumus heeft duidelijk gemaakt dat hetgeen in deze zaak mis is gegaan in belangrijke mate is terug te voeren op meer algemene, structurele en organisatorische oorzaken. Op basis van de aanbevelingen uit het rapport van de commissie is het Versterkingsprogramma Opsporing en Vervolgning opgesteld, dat inmiddels grotendeels is uitgevoerd niet alleen binnen het openbaar ministerie, maar ook bij de politie en het NFI.

Zembla-lijst: Zaak 19

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
E. – van V., B.M.R.M. Advocaat-generaal, gerechtshof 's- Gravenhage, 2007. Zie ook M., C.J.A. van der	Vonnis LJN: BA2127 Verdacht van drugs- en wapenbezit. OM in eerste aanleg niet-ontvankelijk verklaard wegens het af luisteren van twee gesprekken tussen verdachte en advocaat.	OM niet-ontvankelijk in hoger beroep. Een tapgesprek is ten onrechte niet vernietigd. "Verdachtes belangen zijn in het vooronderzoek zodanig grovelijk veronachtzaamd dat de aanmerkelijke kans bestaat dat – indien het openbaar ministerie ontvankelijk zou worden verklaard in de vervolging van de verdachte – aan verdachtes recht op een eerlijke behandeling van de zaak te kort wordt gedaan."	In juni 2009 heeft de zaak gediend voor de hoge raad. Die heeft de zaak terugverwezen naar de rechtbank Rotterdam. E. – van V. is nu rechter in Dordrecht.
Correctie: Genoemde persoon was niet de AG die betrokken was bij deze zaak.	Correcties: Onder LJN-nummer BA2127 is het arrest van het hof gepubliceerd. Het vonnis van de rechtbank is te vinden onder LJN- nummer AU4036. In eerste aanleg is niet beslist dat het OM vanwege het af luisteren van twee geheimhoudersgesprekken niet-ontvankelijk is verklaard, maar vanwege het gebruik en het niet vernietigen daarvan.		Correcties: Zie eerste kolom. HR: LJN BH2678, d.d. 16 juni 2009.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 47.

Telefonisch maakt de voortvluchtige verdachte een afspraak met een advocaat, welk gesprek wordt getapt. Zonder te overleggen met de officier van justitie besluit de politie dat, omdat er geen zaaksinhoudelijke informatie is besproken, de informatie uit het gesprek kan worden gebruikt om de verdachte aan te houden en dat het gesprek bovendien niet hoeft te worden vernietigd. Het hof oordeelt dat de politie ten onrechte niet onverwijld de officier van justitie in kennis heeft gesteld van het tapgesprek, maar komt eveneens tot de conclusie dat niet aannemelijk is geworden dat hierdoor doelbewust aan het recht van verdachte op een eerlijke behandeling van zijn zaak is te kort gedaan. Immers is tijdens de verhoren van de verbalisanten gebleken dat deze handelwijze voornamelijk het gevolg is geweest van het feit dat de verbalisanten onvoldoende kennis hadden van de strikte wet- en regelgeving met betrekking tot geheimhoudersgesprekken. Desalniettemin komt het hof tot een niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie.

De Hoge Raad vernietigt vervolgens het arrest van het hof, omdat niet begrijpelijk was dat de omstandigheid dat de politie ten onrechte gebruik had gemaakt van de informatie omtrent de locatie van

de verdachte teneinde hem te kunnen aanhouden, dwong tot "de slotsom dat in de onderhavige zaak de belangen van de verdachte in het vooronderzoek zodanig grovelijk zijn veronachtzaamd dat de aanmerkelijke kans bestaat dat – indien het openbaar ministerie zou worden ontvankelijk verklaard in de vervolging van de verdachte – aan verdachtes recht op een eerlijke behandeling van de zaak tekort wordt gedaan". De Hoge Raad wijst de zaak terug naar de rechtbank.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. Hoewel het openbaar ministerie wel verantwoordelijk is voor de opsporing in het algemeen en de verwerking van tapgesprekken in het bijzonder, mag het openbaar ministerie ervan uitgaan dat de politie zich aan de voorschriften houdt en een tapgesprek met een geheimhouder aan de officier van justitie voorlegt, zeker als zo'n gesprek de basis van een aanhouding buiten heterdaad dient te vormen. Er is dus wel sprake van een fout die volgens de strafvorderlijke regels voor de verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie komt, maar niet volgehouden kan worden dat door die fout een verwijt te maken valt aan de advocaat-generaal, die immers part noch deel heeft gehad aan het opsporingsonderzoek.

Zembla-lijst: Zaak 20

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
E., J.R. Hoofdofficier van justitie, Groningen, 2006.	Verdacht van mishandeling Liesbeth Boot. Verdachte blijkt een bekende van de politie. Komt vijf keer voor in strafdossiers en zit midden in een proeftijd van twee jaar wegens een eerdere veroordeling voor een vechtpartij. OM sepondeerde de aanklacht. Het dossier bleek echter incompleet. Na een artikel 12 procedure besloot het hof dat de verdachte toch vervolgd moest worden. Het OM eiste vervolgens vrijspraak. Het dossier bleek opnieuw incompleet. Foto's die verwondingen toonden op het lichaam van Liesbeth Boot (gebroken neus, blauwe plekken) ontbraken, evenals het medisch rapport van de arts die haar onderzocht.	Het hof verwees de zaak terug naar de rechtbank. Vonnis hof: "Gelet op de inhoud van formeel dossier en op hetgeen klaagster en beklagde in de raadkamer hebben verklaard bestaat er, naar het oordeel van het hof, een redelijk vermoeden dat beklagde zich schuldig heeft gemaakt aan mishandeling van klaagster."	E. erkent dat er 'slordige fouten' zijn gemaakt, maar bestrijdt 'dat er recht zou zijn gedaan op basis van een onvolledig dossier'. E. was als hoofdofficier ook betrokken bij de zaak Paul Bosman (zie Van der B.). De hoofdofficier is in 2009 gepromoveerd tot hoofdadvocaat-generaal in Amsterdam. Hier volgde hij Van K. op die in opspraak is wegens het kwijtraken van een strafdossier in de zaak Jimmy Woo (zie ook Van K.).
Correctie: E. was als hoofdofficier van justitie eindverantwoordelijk voor zaken binnen het arrondissements- parket Groningen. In deze rol heeft hij met het slachtoffer gecorrespondeerd over de zaak. E. is echter niet als officier van justitie betrokken geweest bij de zaak.	Correcties: Uit onderzoek naar registraties van strafzaken kon niet bevestigd worden dat hij in vijf strafzaken verdachte is geweest. 'Het dossier bleek opnieuw incompleet' is onjuist. Zie de analyse.	Correcties: Bij een procedure op grond van artikel 12 Sv is er sprake van een beschikking, niet van een vonnis. Er is geen sprake van een terug(ver)wijzing naar de rechtbank. In het onderhavige geval heeft het hof het openbaar ministerie bevolen om vervolging in te stellen.	Correctie: E. is wel in 2009 hoofdadvocaat- generaal geworden. Dit kan echter niet beschouwd worden als een promotie. Zie bijlage 4.

Analyse

De zaak betreft de vermeende mishandeling van Liesbeth Boot (hierna: aangeefster) gepleegd op 21 december 2006. Het verwijt dat aan het openbaar ministerie wordt gemaakt, is dat de zaak op basis van een incompleet dossier is geseponneerd, en dat de verdachte, na een door het hof bevolen vervolging, op basis van een opnieuw onvolledig dossier is vrijgesproken. Meer specifiek wordt het openbaar ministerie verweten dat foto's van het letsel en het medisch rapport van de arts ontbraken in zowel het politie- als het rechtbankdossier.

Uit onderzoek naar de zaak blijkt dat het slachtoffer op 26 december 2006 aangifte heeft gedaan van mishandeling. Het proces-verbaal van de aangifte in het politiedossier bevat een verklaring van de aangeefster over de relatie tussen haar en de verdachte, een verklaring van de aangeefster over het geweldsincident, en een letselbeschrijving. Dit is een beschrijving van het letsel dat tijdens de aangifte bij aangeefster is waargenomen. Waarneming en omschrijving zijn van de verbalisant die de aangifte heeft opgenomen. Naar aanleiding van de aangifte is de verdachte verhoord, en zijn er twee getuigen gehoord. De processen-verbaal van deze verhoren zijn in het politiedossier gevoegd. Tevens bevatte het dossier als bewijsmateriaal een brief van aangeefster inhoudende een aanvulling op de aangifte. Het dossier is voorgelegd aan een functionaris van het openbaar ministerie. Deze functionaris is na bestudering van het dossier tot de conclusie gekomen dat het dossier onvoldoende bewijs bevatte voor opzettelijke mishandeling. De zaak werd op 20 maart 2007 geseponneerd.

In het politiedossier bevonden zich geen foto's van het letsel van aangeefster, en geen medische verklaring dienaangaande van een arts. Uit een later toegevoegd ambtsedig opgemaakt proces-verbaal (d.d. 4 december 2007), inhoudende de verklaring van een hoofdagent van politie te Groningen, blijkt dat er op het moment van aangifte foto's gemaakt zijn van het letsel maar dat deze door een technisch mankement nooit zijn afgedrukt. Tevens blijkt dat het door aangeefster ondertekende verzoek aan de behandelend arts om de medische gegevens vrij te geven niet naar de arts is opgestuurd.

Het voegen van foto's en een medische verklaring in het dossier is doorgaans zeer wenselijk, maar niet in ieder individueel geval strikt noodzakelijk. In dit geval bevatte, zoals gezegd, het proces-verbaal van aangifte een beschrijving van het letsel van het slachtoffer (blauwe plekken op de armen, benen, en neus). In de Aanwijzing huiselijk geweld van het openbaar ministerie wordt aangegeven dat foto's van lichamelijk letsel, indien beschikbaar, bij het proces-verbaal van aangifte worden gevoegd. Hetzelfde (voegen, indien beschikbaar) geldt voor een letselbeschrijving en/of medische verklaring. Zelfs als deze Aanwijzing in deze zaak rechtstreeks van toepassing zou zijn (wat in het midden kan blijven), zou met de aanwezigheid van de letselomschrijving in het dossier aan deze voorwaarde zijn voldaan. In het zo-even genoemde proces-verbaal van 4 december 2007 beschrijft de verbalisant van welk letsel er (de uiteindelijk niet afgedrukte) foto's zijn gemaakt. Laatstbedoelde beschrijving komt overeen met de letselomschrijving uit het proces-verbaal van aangifte. Ook een later alsnog aan het dossier toegevoegde medische verklaring bevat geen beschrijving van ander letsel dan hetwelk werd beschreven in het proces-verbaal van aangifte. Het verwijt dat de zaak op basis van een incompleet dossier is geseponneerd is dan ook niet juist. Op zichzelf is juist dat het dossier meer stukken had kunnen bevatten (namelijk de foto's en de medische verklaring), maar met het ontbreken van die stukken miste de beoordelaar van de zaak geen informatie die zich niet reeds op andere wijze in het dossier bevond.

In casu was het bewijsprobleem (dat tot het sepot leidde) bovendien niet gerelateerd aan het ontbreken van foto's en een medische verklaring. Uit het politiedossier werd afgeleid dat er een worsteling had plaatsgevonden tussen aangeefster en verdachte, en dat het op zichzelf niet onaannemelijk was dat het waargenomen letsel bij die gelegenheid was ontstaan. Naar het oordeel van het openbaar ministerie bevatte het dossier desondanks niet voldoende bewijs om aan de juridische vereisten voor opzettelijke mishandeling te voldoen. Tegenover de aangifte van aangeefster stond een ontkennende verklaring van de verdachte; ook de getuigenverklaringen brachten onvoldoende bewijs bij voor de opzettelijke mishandeling waarvan aangifte was gedaan.

Aangeefster heeft een klacht ter zake van het uitblijven van een strafvervolging tegen de verdachte

ingediend bij het Hof Leeuwarden. Tijdens de behandeling van de klacht door het hof heeft zij een verklaring afgelegd en bovengenoemd proces-verbaal van de betrokken hoofdagent (d.d. 4 december 2007) overgelegd, alsmede een ambtsedig proces-verbaal van een inspecteur van de regiopolitie Groningen (eveneens d.d. 4 december 2007) inhoudende een verklaring dat zij niet op de hoogte is gesteld van het sepot als afdoeningsbeslissing na haar aangifte. Het hof heeft geoordeeld dat er een redelijk vermoeden bestaat dat de beklaagde zich schuldig heeft gemaakt aan mishandeling en heeft de vervolging van de beklaagde bevolen.

Na de beschikking van het hof is de verdachte door het openbaar ministerie vervolgd. Dossieronderzoek wijst uit dat de bovengenoemde processen-verbaal (d.d. 4 december 2007) in het dossier van de politierechter zijn gevoegd. Daarnaast zijn andere door aangeefster beschikbaar gestelde documenten in het dossier gevoegd. Dit betreft een door haarzelf gemaakte foto van het opgelopen letsel (een hematoom op haar rechterarm, en een hematoom in de linkerooghoek), en een — op haar verzoek opgestelde — medische verklaring betreffende de door de arts op 28 december 2006 waargenomen hematomen op de bovenarmen en bovenbenen. Tevens is de schriftelijke weergave van de verklaring van aangeefster zoals afgelegd bij het hof (inclusief de door haar bijgevoegde processen-verbaal d.d. 4 december 2007) in het dossier van de politierechter gevoegd.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat alle *beschikbare* stukken, inclusief foto, medische verklaring en de verklaring van aangeefster, zich in het dossier van de politierechter bevonden. Het schaduw dossier op basis waarvan de officier van justitie de zaak heeft voorbereid, bevatte alle genoemde stukken, behalve de verklaring zoals afgelegd door aangeefster tijdens de zitting van het hof. De officier kwam op basis van het bij hem voorliggende schaduw dossier tot de conclusie dat het geheel van de bewijsmiddelen de mishandeling niet wettig en overtuigend kon bewijzen, en heeft daarom tijdens de zitting bij de politierechter vrijspraak gevorderd. Op een later tijdstip, na de zitting, verklaarde de officier van justitie dat hij na bestudering van de verklaring van aangeefster (welke verklaring vóór en tijdens de zitting in zijn schaduw dossier ontbrak) niet tot een ander bewijsoordeel zou zijn gekomen, en bijgevolg niet tot een andere vordering dan vrijspraak.

De politierechter komt tot het oordeel dat op basis van de bewijsmiddelen mishandeling niet wettig en overtuigend bewezen kan worden. De verdachte wordt vrijgesproken van mishandeling. Deze vrijspraak is gebaseerd op een volledig dossier. Het verwijt dat er is vrijgesproken op basis van een incompleet dossier is derhalve ten onrechte gemaakt.

Conclusie

In deze zaak ontbraken foto's van het letsel en een medische verklaring in het politiedossier maar het dossier bevatte wel een beschrijving van het letsel. Deze beschrijving is meegewogen in de beoordeling van de zaak. Het verwijt dat op basis van een incompleet dossier is geseponneerd is onjuist, mede omdat het begrip "incompleteheid" (zeker als die incompleteheid betrekking heeft op bewijsmateriaal) niet los gezien kan worden van datgene wat bewezen moet worden. Als de bewijsnood betrekking heeft op het ene delictsbestanddeel (bijvoorbeeld het opzet) en de incompleteheid betrekking heeft op een — ondanks de incompleteheid reeds genoegzaam bewijsbaar — ander delictsbestanddeel (bijvoorbeeld het letsel), is er geen noodzaak de incompleteheid (zelfs als die in het oog zou springen) te repareren, omdat die reparatie alsnog de werkelijke bewijsnood niet zou opheffen. Wat betreft de vervolgingsbeslissing was sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en het hof. Het openbaar ministerie achtte onvoldoende wettig bewijs aanwezig om tot strafvervolging over te gaan en het hof besloot dat er een redelijk vermoeden van schuld uit het dossier kon worden afgeleid. Het openbaar ministerie heeft de verdachte vervolgd. Het verwijt dat de verdachte vervolgens op basis van een onvolledig dossier is vrijgesproken is feitelijk onjuist. De stukken die tijdens de zitting bij het hof aan de orde zijn geweest, zijn in het dossier gevoegd en hebben sindsdien steeds deel uitgemaakt van het dossier waarop de rechter recht heeft gedaan. De vrijspraak is dan ook gebaseerd op een volledig dossier.

Zembla-lijst: Zaak 21

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
G., I. Advocaat-generaal, gerechtshof Arnhem, 2009.	Saban B. werd in juli 2008 tot 7,5 jaar cel veroordeeld wegens het in gedwongen prostitutie laten werken van tientallen vrouwen. De AG maakte geen bezwaar tegen de eerste verlofaanvraag van Saban B., dat door de rechter werd afgewezen. Op grond daarvan besloot de rechter wel de tweede verlofaanvraag van Saban B. toe te staan. Zie ook het feitenrelaas, opgesteld door de Raad voor de Rechtspraak. OM ging hiermee uiteindelijk 'knarsetandend' akkoord (Bron: Volkskrant, 24 sept. 2009). Saban B. is vervolgens ontsnapt tijdens zijn verlof.		"De Raad voor de rechtspraak en het OM hebben een intern onderzoek ingesteld" (Volkskrant, 2409-2009). G. maakt deel uit van het Expertisecentrum bijzondere penitentiaire zaken, die vragen beantwoordt over vrijheidsbenemende straffen. G. was de officier van justitie die in 2001 officier van justitie C.J.W.M. S. vervolgde voor meeneed. Die werd vrijgesproken.
	Correcties: Er is één verlofaanvraag ingediend door Saban B., nl. op 19 mei 2009, te weten bij de directeur van het Huis van bewaring. Na een negatief advies van het OM heeft de directeur besloten het verzoek af te wijzen. Zembla doelt met 'verlofaanvraag' waarschijnlijk op de door B. gedane verzoeken tot schorsing van de voorlopige hechtenis. "Op grond daarvan besloot de rechter wel de tweede verlofaanvraag van Saban B. toe te staan" wekt de indruk dat het tweede verzoek om schorsing van de voorlopige hechtenis werd toegewezen op grond van het feit dat de AG met een eerder gedaan verzoek (onder voorwaarden) akkoord was gegaan. Dit is onjuist. De toewijzing was <i>niet</i> gebaseerd op de eerdere pro-forma-behandeling waarin het hof het verzoek juist had afgewezen. Het betrof hier een nieuwe zitting, met een andere AG en een andere samenstelling van het hof.		

Analyse

In deze zaak is de verdachte (Saban B.), die in afwachting was van de behandeling van zijn zaak in hoger beroep, tijdens een schorsing van de voorlopige hechtenis ontvlucht. De verdachte was in eerste aanleg door de rechtbank Utrecht veroordeeld tot zevenenhalf jaar gevangenisstraf voor mensenhandel.

De beslissing om de voorlopige hechtenis van de verdachte te schorsen is genomen door het Hof Arnhem.

De vraag is in hoeverre het openbaar ministerie het verwijt treft dat het meer had kunnen doen om te bewerkstelligen dat de voorlopige hechtenis van B. door het hof niet geschorst zou worden, dan wel dat de schorsing nadien alsnog werd opgeheven.

Op de pro-forma-behandeling van 18 juni 2009 werd door de verdachte een verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis voor de duur van vier dagen ingediend. De advocaat-generaal ging om humanitaire redenen akkoord met een schorsing voor de duur van twee dagen om de geboorte te vieren en de moeder bij te staan vanaf het moment dat verdachte te horen krijgt dat de baby is geboren. Daarbij dienden wel schorsingsvoorwaarden gesteld te worden, namelijk dat hij zijn paspoort zou inleveren en zich dagelijks op het politiebureau zou melden. Het hof wees het verzoek van de verdachte echter af: "Verdachte is in eerste aanleg veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van zeven jaar en zes maanden en daarnaast heeft verdachte in NL geen eigen verblijfsstatus. Bovendien heeft het hof bij tussenarrest van 6 april 2009 bepaald dat de zwangere echtgenote van verdachte nog als getuige dient te worden gehoord in de strafzaak tegen verdachte".

Op 4 september 2009 vindt opnieuw een pro-forma-behandeling van de zaak plaats. Geen van beide zaaks-AG's is in staat de zaak op zitting te behandelen. De behandelend advocaat-generaal is ook een ander dan op 18 juni 2009 en ook het hof is anders samengesteld dan op de zitting van die datum. Op de zitting wordt onverwachts mondeling een verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis gedaan. De (in kolom 1 van de Zembla-lijst genoemde) advocaat-generaal verzette zich aanvankelijk tegen de schorsing. Zij wijst in dat kader onder meer op de overwegingen die voor het hof reden waren het eerder op 18 juni 2009 gedane verzoek af te wijzen. Na een verdere toelichting van het verzoek door de raadsman gaat zij echter toch akkoord met een schorsing van maximaal twee dagen onder eerder gestelde voorwaarden. Het hof wijst het verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis "gezien het door de verdediging aangevoerde" vervolgens toe. Niet voor twee dagen, maar voor een week.

Nadat de politie tijdens de schorsing van de voorlopige hechtenis informatie kreeg over vluchtplannen van de verdachte, werd deze op 9 september 2009 in opdracht van het openbaar ministerie aangehouden. Het openbaar ministerie vorderde vervolgens opheffing van de schorsing van de voorlopige hechtenis in verband met vluchtgevaar, welke vordering op 10 september 2009 door het hof werd behandeld. Het hof wees deze vordering af. Op 12 september 2009 meldde de verdachte zich niet meer op het politiebureau. Vervolgens werd hij nationaal en via Interpol op de signaleringslijst gezet en werd een Europees arrestatiebevel uitgevaardigd. Op 22 februari 2010 is de verdachte in Turkije aangehouden.

De vlucht van de verdachte tijdens de schorsing van zijn voorlopige hechtenis is voor het openbaar ministerie aanleiding geweest de eigen rol te laten evalueren. In het uit dat onderzoek voortvloeiende rapport wordt vastgesteld, dat het uitgangspunt dat de zaaks-AG's ook de pro-forma-behandelingen voor hun rekening nemen, niet is gerealiseerd. De beide schorsingsverzoeken van B. en het verzoek van het openbaar ministerie tot opheffing van de schorsing zijn door drie verschillende advocaten-generaal behandeld. Dat heeft geleid tot een verlies aan urgentie en detailkennis: "hoezeer de AG's hun professionele plicht vervullen tijdens een pro forma behandeling en hoezeer wellicht alles wat gezegd had moeten worden ook is gezegd (quod non in een aantal gevallen) het is en blijft niet hun zaak. Daardoor is het vrijwel onmogelijk de urgentie over te brengen die juist in deze zaak zo dringend nodig was."

Conclusie

Het openbaar ministerie treft in deze zaak het verwijt dat ondanks het aanwijzen van twee advocaten-generaal als zaaks-AG zodat het dossier duidelijke 'eigenaars' zou hebben, bij de pro-forma-zittingen waar de schorsingsverzoeken zijn gedaan toch andere advocaten-generaal zijn opgetreden. Het blijft gissen of het hof anders zou hebben beslist op het schorsingsverzoek van 4 september 2009 wanneer bij die zitting een zaaks-AG zou zijn opgetreden, maar het is waarschijnlijk dat deze met meer urgentie en gevoel voor de details van de zaak had kunnen overbrengen waarom schorsing onwenselijk was.

Zembla-lijst: Zaak 22

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
G., H. de Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2001.	Vonnis LJN: AB2241 Het OM had tegen vijf verdachten van een onderneming tot 2,5 jaar cel en een boete van f. 500.000 geëist voor deelname aan een criminele organisatie, belastingfraude, witwassen, valsheid in geschrifte, het betalen van steekpenningen, misbruik van voorwetenschap en oplichting. Zaak maakt deel uit van de grotere Clickfondszaak.	OM is niet-ontvankelijk verklaard op punt 1 t/m 9. Diverse onzorgvuldigheden in onderzoek geconstateerd. Rechter neemt het de officier kwalijk 'deels onjuist, deels onvolledig' te zijn geïnformeerd. "Het bedoelde patroon van onzorgvuldig optreden is dan ook van dien aard dat moet worden gesproken van ernstige inbreuken op de beginselen van behoorlijk procesrecht, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan." Voor punt 10 en 11, onjuiste weergave van loonbelasting, is door de rechter een geldboete opgelegd van f.25.000. Verdachten zijn voor de overige zaken niet verder vervolgd.	Het OM heeft hoger beroep ingesteld tegen de niet-ontvankelijkheid, maar heeft dit later weer ingetrokken. De G. was ook officier van justitie in de zaak BolsWessanen, waar het OM in eerste aanleg niet-ontvankelijk werd verklaard. Het hof oordeelde dat de rechtszaak over moest. De verdachten zijn in een nieuwe zitting in eerste aanleg en in hoger beroep vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Per 1 oktober 2003 is de G. benoemd tot rechter bij de rechtbank Haarlem en vervult de functie van rechter-commissaris. Hij is nu vicepresident bij de rechtbank 's-Gravenhage.
		Correctie: De rechtbank acht niet zichzelf onjuist of onvolledig geïnformeerd; de rechter-commissaris en de rechtbank in verband met de onderbewindstelling zouden door de officier van justitie althans door opsporingsambtenaren onder zijn verantwoordelijkheid onjuist en onvolledig te zijn geïnformeerd.	

Analyse

Deze zaak betreft een deel van het onderzoek in de zogenoemde Clickfondszaak. Volgens de rechtbank zijn in de loop van het onderzoek verschillende onzorgvuldigheden opgetreden.

Een eerste onzorgvuldigheid is dat de officier van justitie bij de vordering tot het openen van een gerechtelijk vooronderzoek de rechter-commissaris informatie heeft onthouden over het bestaan van bepaalde stukken en over uitgevoerd onderzoek. De rechtbank acht deze wijze van voorlichten van de rechter-commissaris zeer onzorgvuldig, te meer daar informatie een duidelijk ander licht had kunnen werpen op de beschuldigingen van de tipgever. Deze informatie had de rechter-commissaris daarom niet mogen worden onthouden, ongeacht of zij de rechter-commissaris tot een andere beslissing op de

vordering tot openen van een gerechtelijk vooronderzoek zou hebben gebracht.

Een tweede onzorgvuldigheid is dat de officier van justitie bij de vordering tot onderbewindstelling de rechtbank zonder voorbehoud mededelingen heeft gedaan over het handelen van de verdachte die niet juist waren.

Vervolgens heeft de officier van justitie informatie verstrekt aan medewerkers van de Nederlandsche Bank die, zo niet onjuist, dan ieder geval ongenueanceerd, voorbarig en te sterk aangezet waren.

Een vierde onzorgvuldigheid is dat een Duitse vertaling van een rechtshulpverzoek niet gelijk was aan de inhoud van het originele Nederlandse verzoek. De rechtbank had deze verschillen pas kunnen constateren nadat de officier van justitie de Duitse vertaling van het verzoek naar aanleiding van een in de pers verschenen artikel over die verschillen aan het dossier had toegevoegd. De officier van justitie dient er volgens de rechtbank voor in te staan dat de vertaling correct is. De rechtbank spreekt in dit verband van vergaande slordigheid en onachtzaamheid.

Ten slotte is gebleken dat FIOD-medewerkers verschillende keren op ambtseed of -belofte zaken hebben gerelateerd waarvan ze wisten of hadden kunnen weten dat die niet de juiste gang van zaken weergaven.

De rechtbank rekent de officier van justitie deze onzorgvuldigheden ernstig aan. De rechtbank constateert een patroon van onzorgvuldig optreden vanaf de aanvang van het onderzoek door de officier van justitie zelf dan wel door medewerkers van de onder diens verantwoordelijkheid opererende opsporingsinstanties. Voorzover het optreden van de medewerkers van opsporingsinstanties betreft, omvat het verwijt aan het openbaar ministerie het mede het gebrek aan het uitoefenen van een adequate controle.

De rechtbank concludeert dat sprake is van ernstige inbreuken op de beginselen van behoorlijk procesrecht, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan. De officier van justitie is dan ook ten aanzien van een deel van de op de dagvaarding vermelde feiten niet ontvankelijk verklaard in zijn vervolging van verdachte.

Overigens zij met betrekking tot het rechtshulpverzoek opgemerkt dat in samenhangende zaken een op dit rechtshulpverzoek gebaseerde niet-ontvankelijkverklaring wegens een motiveringsgebrek is vernietigd (zie: HR 7 december 2004, *LJN* AP8439 en HR 7 december 2004, *LJN* AP8460).

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Er is in deze zaak sprake van onvolledige of onjuiste informatievoorziening door de officier van justitie aan de rechter-commissaris bij de vordering tot opening van een gerechtelijk vooronderzoek en bij de raadkamer van de rechtbank ten behoeve van een onderbewindstelling van de verdachte. Tevens heeft de officier van justitie aan een derde, de Nederlandsche Bank, onjuiste of ongenueanceerde informatie over de verdachte verstrekt.

Voor de overige onzorgvuldigheden vindt het verwijt zijn oorsprong in het handelen van de politie.

Zembla-lijst: Zaak 23

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
G. – van W., C.J.P.M. de Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2008 (Bron: rechtbank Zutphen).	Vonnis LJN: BC6320 Verdacht van het bekladden van een auto met verf.	OM niet-ontvankelijk. Officier had een transactie aangeboden: 28 uur werkstraf en er zou geen vervolging plaatsvinden. Die transactie is later door het OM uitgebreid met een schadevergoeding. Daar ging de verdachte niet mee akkoord. OM had zich volgens de rechtbank aan de afpraak moeten houden. “De verdachte moet erop vertrouwen dat, na acceptatie van het transactievoorstel, geen nieuwe eisen zouden worden gesteld en hij niet zou worden vervolgd. (...) De vervolging van de verdachte is in strijd met de beginselen van goede procesorde, in het bijzonder in strijd met het vertrouwensbeginsel.” Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Zutphen).

Analyse

De officier van justitie had de verdachte in deze zaak een transactie aangeboden van 28 uur werkstraf. De verdachte heeft met dit aanbod ingestemd. Daarna, maar nog voordat verdachte zijn werkstraf was begonnen, hebben de benadeelde partijen vorderingen tot schadevergoeding ingediend. Het openbaar ministerie heeft toen het oorspronkelijke transactieaanbod in die zin gewijzigd dat de verdachte, naast de 28 uur werkstraf, ook een aandeel in de schade ad €278,04 diende te vergoeden. Toen de verdachte niet op dat nieuwe aanbod inging, is hij gedagvaard.

De kinderrechter verklaart het openbaar ministerie niet ontvankelijk. “De verdachte moet”, aldus de rechtbank, “erop vertrouwen dat, na acceptatie van het transactievoorstel, geen nieuwe eisen zouden worden gesteld en hij niet zou worden vervolgd. ... De vervolging van de verdachte is in strijd met de beginselen van goede procesorde, in het bijzonder in strijd met het vertrouwensbeginsel.”

De officier van justitie acht de beslissing van de rechter juist en heeft om die reden besloten niet in appel te gaan.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie treft in deze zaak het verwijt dat het zijn afspraak (het geaccepteerde transactie-aanbod) met de verdachte niet is nagekomen.

Zembla-lijst: Zaak 24

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
G. – van W., C.J.P.M. de Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2008 (Bron: rechtbank Zutphen).	Vonnis LJN: BF7631 Verdacht van openlijke geweldpleging en mishandeling. Er is een grote vechtpartij geweest, maar alleen deze (minderjarige) verdachte wordt vervolgd.	OM niet-ontvankelijk. "Nu alleen verdachte wordt vervolgd en het openbaar ministerie op de zitting geen duidelijke verklaring kan geven waarom dit zo is, is de kinderrechter van oordeel dat het openbaar ministerie (...) niet in redelijkheid heeft kunnen beslissen uitsluitend de verdachte te vervolgen." De verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Zutphen).

Analyse

In deze zaak was sprake van een vechtpartij met meerdere betrokkenen. De zaak van verdachte is als enige zaak bij het openbaar ministerie aangebracht en vervolgd, terwijl niet was gebleken dat deze verdachte zich in de vechtpartij heeft onderscheiden van de andere betrokkenen. Ter zitting heeft de officier van justitie niet kunnen verklaren waarom deze keuze is gemaakt. De rechtbank oordeelt op basis van het voorliggende dossier dat het openbaar ministerie niet in redelijkheid heeft kunnen beslissen uitsluitend de verdachte te vervolgen en verklaart het openbaar ministerie niet ontvankelijk.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie heeft in deze zaak een onredelijke vervolgingsbeslissing genomen.

Zembla-lijst: Zaak 25

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
G., W.F. Officier van justitie, 2000.	Drie bedrijven verdacht van valsheid in geschrifte, het opstellen van vervalste facturen en deelname aan, een verboden organisatie. Betrokken bij de bouwfraude van de Schipholtunnel. Officier G. besloot te schikken, omdat benadeling van de overheid door de aannemers HBW en Strukton volgens haar moeilijk te bewijzen viel.		Haar veronderstelling dat de top van het OM instemde met de schikking bleek later onjuist. De top van het OM was woedend en had wel tot vervolging over willen gaan (NOS Nieuws, 11092002). Dit heeft oa. tot commotie geleid in de Tweede Kamer (Bron: Volkskrant, 261101). G. werd ook gehoord door een parlementaire enquêtecommissie. Sinds 1 november 2008 is G. rechter bij de Hoge Raad.
Correctie: Het voorval speelde in oktober 2001.			Correcties: “De top van het OM was woedend en had wel tot vervolging over willen gaan” is onjuist. Met “rechter bij” is bedoeld “raadsheer in”.

Analyse

In deze zaak zijn aan de drie verdachten van fraude rond de bouw van de Schipholtunnel transacties aangeboden ter hoogte van een miljoen gulden. Het verwijt dat het College van procureurs-generaal niet op de hoogte is gesteld van deze transactie is feitelijk onjuist: er steeds contact geweest tussen het parket Haarlem en het College van procureurs-generaal, en het College van procureurs-generaal is uitdrukkelijk akkoord gegaan met de transacties.

Aan de transacties waren voorwaarden verbonden, waaronder het tot stand komen van een schaderegeling met het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De verdachten hebben de transacties betaald en aan de voorwaarden voldaan. Opmerking verdient dat de verdachten rechtspersonen waren en dat een veroordeling normaal gesproken zou hebben geleid tot een financiële sanctie.

Over de transacties is beroering ontstaan in de Tweede Kamer. Naar aanleiding van twee moties is de Aanwijzing hoge transacties aangepast: de minister van Justitie zal in gevoelige zaken nu over voorgenomen transacties worden geraadpleegd.

Conclusie

Het verwijt dat de officier van justitie ten onrechte is uitgegaan van de veronderstelling dat het College van procureurs-generaal instemde met de transactie is feitelijk onjuist, evenals als het verwijt dat de officier van justitie het College van procureurs-generaal niet op de hoogte heeft gesteld van het beloop van de transacties in deze zaak.

Zembla-lijst: Zaak 26

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., P. van Officier van justitie, rechtbank Maastricht, 2008.	Vonnis LJN: BD0565, Vonnis BD0662 Twee personen verdacht van de moord op Isabella Pongs.	Vrijspraak. Getuigen spreken elkaar tegen en getuigen leggen iedere keer andere verklaringen af. De bewijzen ondersteunen het scenario van het OM niet. "De afgelegde verklaringen zijn niet bruikbaar voor bewijs, omdat ze op cruciale punten onjuist en onvolledig zijn."	OM heeft hoger beroep aangekondigd. H. is nu hoofd van de sectie Zware Criminaliteit van het OM in Maastricht.
	Correctie: Het genoemde LJN- nummer BD0662 moet zijn: LJN BD0562.	Correcties: De constatering van Zembla betreffen niet de verklaringen van de getuigen, maar die van de verdachten. Waar Zembla stelt dat de verklaringen elkaar tegenspreken en inconsistent zijn, stelt de rechtbank dat ze gelet op de bevindingen op de plaats delict onjuist en onvolledig zijn. Er wordt geciteerd uit de inhoudsindicatie van rechtspraak.nl, niet uit het vonnis zelf.	Correctie: Van H. is thans werkzaam als Landelijk Coördinerend senior- OvJ Bovenregionale Onderzoeken

Analyse

In deze zaak constateert de rechtbank dat een serie van beïnvloedende verhoortechnieken is toegepast bij verdachten die als kwetsbaar aangemerkt kunnen worden. Het lijkt er op dat tijdens het verhoor de psychische complexiteit van deze verdachten is onderschat. Daaruit spreekt naar het oordeel van de rechtbank eerder onvoldoende kundigheid bij het verhoren van kwetsbare verdachten en onwetendheid over de gevolgen van de eigen verhoortechniek, dan doelbewust misbruik maken van de kwetsbaarheid van die verdachte. Daarom is hier volgens de rechtbank geen sprake van een onrechtmatige wijze van verhoren.

De rechtbank is van oordeel dat in het algemeen niet gesteld kan worden dat het enkele feit dat beïnvloedende verhoortechnieken zijn toegepast bij kwetsbare verdachten, meebrengt dat de verklaringen die zij hebben afgelegd in het geheel geen waarde meer zouden hebben voor het bewijs. Die delen van de verklaringen die op waarheid berusten blijven gewoon bruikbaar. De rechtbank realiseert zich echter dat zij extra zorgvuldig te werk zal moeten gaan bij het maken van het onderscheid tussen wat betrouwbaar is en wat niet. Feitelijk is dat alleen mogelijk door de inhoud van de verklaringen te toetsen op (on)volledigheid en (in)accuraatheid en daarnaast bevestiging te verlangen in een ander, buiten twijfel verheven, bewijsmiddel.

De rechtbank is van mening dat de verklaringen van de (hoofd)verdachte op cruciale punten een aantal onjuistheden bevat en dat de resterende elementen in de verklaringen te algemeen van aard zijn om tot betrokkenheid van de verdachte te kunnen concluderen. Ook vinden de verklaringen geen bevestiging in

een ander, buiten twijfel verheven, bewijsmiddel. Derhalve acht de rechtbank de verklaringen niet bruikbaar voor het bewijs.

Ook met betrekking tot de verklaringen over medeplegen constateert de rechtbank dat deze onjuistheden bevatten en op onderdelen volstrekt ongeloofwaardig zijn. Nu er ook geen andere verifieerbare aanwijzingen zijn die wijzen op een nauwe en bewuste samenwerking, concludeert de rechter tot vrijspraak.

De officier van justitie heeft de verklaringen van de verdachten anders geïnterpreteerd en was van mening dat deze wel voldoende elementen bevatten om als bewijs te kunnen worden gebruikt. In deze zaak is derhalve sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen de officier van justitie en de rechter.

Het openbaar ministerie heeft hoger beroep ingesteld.

Conclusie

In deze zaak heeft het openbaar ministerie niet de ogen gesloten voor datgene wat er door deskundigen naar voren is gebracht met betrekking tot de wijze waarop de verhoren van de kwetsbare verdachten hebben plaatsgevonden. Onder ogen is gezien dat deze verhoren anders hadden gekund. Niettegenstaande de aldus erkende kritiek op de verhoren heeft de officier van justitie zich in zijn requisitoir op het standpunt gesteld dat substantiële gedeelten van de afgelegde verklaringen bruikbaar waren voor het bewijs. In zoverre is er per saldo sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen de officier van justitie en de rechter.

Zembla-lijst: Zaak 27

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., E. Officier van justitie, rechtbank 's-Gravenhage, 2000. Advocaten-generaal in deze zaak waren A. en Van den B.	Vonnis LJN: AA6305 Meerdere personen verdacht van het witwassen van miljoenen aan drugsgeld.	OM deels niet-ontvankelijk in hoger beroep. Acht verklaringen van anonieme getuigen worden uitgesloten als bewijs. De getuigen blijken onbetrouwbaar. Met een anonieme getuige was een regeling getroffen hetgeen door het hof werd afgekeurd. "Gelet op door de getuige en de betrokken officier van justitie afgelegde verklaringen acht het hof voorts aannemelijk dat de getuige in de onderhavige zaak alleen een verklaring zou hebben willen afleggen als hem van de kant van de Staat een tegenprestatie zou worden geboden." Hoofdverdachte krijgt 11 jaar cel in een aanvullende zaak en vrijspraak in de CoPazaak. Twee andere verdachten worden vrijgesproken.	Officier van H. vervolgde in 2009 de journaliste Jolande van der Graaf van de Telegraaf wegens het lekken van staatsgeheimen. Het OM heeft uiteindelijk besloten de zaak te seponeren. De minister van Justitie kwam al eerder tot de conclusie dat de AIVD de bijzondere bevoegdheden jegens de journaliste ten dele niet had mogen inzetten. Van H. was in 2009 nog officier van justitie.
		Correcties: "OM deels niet-ontvankelijk in hoger beroep" is onjuist. Het OM was gewoon ontvankelijk en de zaak is inhoudelijk behandeld door het hof. Slechts één van de acht anonieme getuigen (t.w. NN VIII) is door de RC en het hof onbetrouwbaar geacht. Het door Zembla geciteerde deel van de uitspraak van het hof heeft betrekking op een overeenkomst met een andere getuige, in de zaak waarvoor een veroordeling is gevolgd. Die overeenkomst is door het hof toelaatbaar geacht.	Correctie: "De minister van Justitie" moet zijn: "De minister van BZK".

Analyse

Van de acht anonieme getuigen in deze zaak is er door de rechter-commissaris en het hof één onbetrouwbaar geacht (NN VIII). Deze getuige is bij de rechter-commissaris mede op verzoek van de officier van justitie als onbetrouwbaar aangemerkt, om zo te voorkomen dat zijn verklaringen door de zittingsrechter zouden worden gebruikt. De verklaring van de getuige is van het bewijs is uitgesloten. (Daarnaast zijn in deze zaak de verklaringen van een anonieme getuige (NN III) door het hof als onbruikbaar bestempeld, omdat ze op 'horen zeggen' berustten.)

Tevens heeft het hof de verklaringen van een andere anonieme getuige (NN VI), met wie een overeenkomst was gesloten die ook aan het hof is voorgelegd, niet ten nadele van de verdachte willen gebruiken, omdat ze onvoldoende toetsbaar werden geacht. Op grond hiervan diende de overeenkomst met deze getuige, aldus het hof, zonder rechtsgevolg te blijven.

Er is in deze zaak sprake van een normaal verschil in juridisch inzicht tussen de rechtbank en de officier van justitie, over de toelaatbaarheid van de overeenkomst met getuige NN VI. Het sluiten van overeenkomsten met getuigen was indertijd nog niet wettelijk geregeld.

Conclusie

In deze zaak heeft het openbaar ministerie de problematische aspecten met betrekking tot de diverse getuigen steeds aan de rechter ter toetsing voorgelegd. Dat sommige getuigen door de rechter niet voldoende betrouwbaar worden geacht levert geen fout op van het openbaar ministerie. Dit geldt ook voor de uiteindelijk niet toelaatbaar geachte overeenkomst met getuige NN VI. Hierbij gaat het om een normaal verschil in juridisch inzicht tussen de rechter en het openbaar ministerie over de toelaatbaarheid van de overeenkomst met getuige NN VI.

Zembla-lijst: Zaak 28

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., J. Officier van justitie, rechtbank Assen, 2008 (Bron: rechtbank Assen).	Vonnis LJN: BD8451, Vonnis BD8452 Internetprovider verdacht van het in de lucht houden van een openbare website van een van zijn klanten waar beledigende teksten op staan.	OM niet-ontvankelijk. De twee verdachten hebben een verzoek van de officier gehad om de website niet toegankelijk te maken, maar deze is niet gemachtigd door de rechter-commissaris, hetgeen wel noodzakelijk is. Volgens het OM kon men wel vervolgen, omdat de rechter commissaris geen inhoudelijk oordeel over de zaak had willen geven. De rechter meent van niet, want: "Voorts had de officier van justitie tegen de beslissing van de rechter-commissaris op kunnen komen."	In hoger beroep heeft het hof de zaak weer naar de rechtbank terug verwezen omdat het niet- ontvankelijkheid een te zware sanctie vond. De rechtbank heeft het OM nogmaals niet-ontvankelijk verklaard. Het OM is daar nu weer tegen in beroep gegaan bij het hof (Bron: rechtbank Assen). H. was in 2009 nog officier van justitie.
			Correcties: Het hof heeft de zaak niet teruggewezen omdat het niet- ontvankelijkheid een te zware sanctie vond, maar omdat er primair medeplegen ten laste was gelegd en dat buiten art. 54a Sr valt. (LJN:BI1645; BI1643) Na terugwijzing heeft de Rb vrijgesproken voor medeplegen, en niet-ontvankelijk verklaard voor de subsidiar tenlastegelegde medeplichtigheid (LJN: BK4226).

Analyse

Het openbaar ministerie wordt in deze zaak verweten dat het de verdachte webproviders heeft vervolgd na hen tevergeefs te hebben gevraagd een website ontoegankelijk te maken, zonder gebruik te maken van de in art. 54a Sr voorgeschreven weg van een bevel met machtiging van de rechter-commissaris. Daarbij zou het openbaar ministerie nagelaten hebben in hoger beroep te gaan tegen de weigering van de rechter-commissaris een machtiging te geven.

Deze zaak draait om een onvolledigheid in de wetgeving. De wetgever heeft in artikel 54a Sr bepaald dat internetproviders niet vervolgd kunnen worden voor het doorgeven van van anderen afkomstige gegevens

wanneer zij voldaan hebben aan een bevel van de officier van justitie om de gegevens ontoegankelijk te maken. Voor een dergelijk bevel is een machtiging van de rechter-commissaris vereist. Het Wetboek van Strafvordering bevat echter geen procedure betreffende het bevel van de officier van justitie en de vereiste machtiging door de rechter-commissaris.

In casu beoogde de officier van justitie te bereiken dat een provider (verdachte) de publicatie van beledigende passages op een door hem gehoste website zou staken. De rechter-commissaris gaf op formele gronden geen machtiging, omdat daarvoor de wettelijke basis zou ontbreken. De officier van justitie verzocht de provider daarom zelf per brief doorgifte van de betreffende website te beëindigen. Toen deze dat vervolgens niet deed, vervolgde het openbaar ministerie voor medeplegen/medeplichtigheid aan smaad/laster. Deze vervolging had voor het openbaar ministerie het karakter van een proefproces, en was erop gericht om duidelijkheid te verkrijgen of het voor het openbaar ministerie überhaupt wettelijk mogelijk is de in artikel 54a Sr genoemde machtiging te verkrijgen.

De rechtbank oordeelt dat de officier van justitie om onvankelijk te zijn een bevel ex artikel 54a Sr had moeten geven en dus ook over de in dat artikel genoemde machtiging had moeten beschikken. Tevens vindt de rechtbank dat de officier van justitie in beroep had kunnen gaan tegen de beslissing van de rechter-commissaris om geen machtiging te verlenen. Dit oordeel herhaalt de rechtbank in haar na terugverwijzing door het Hof Leeuwarden gewezen vonnis. Het openbaar ministerie meent evenwel dat de wet de door de rechtbank aangenomen mogelijkheid van hoger beroep niet kent. Om die reden heeft het openbaar ministerie niet tegen de beschikking van de rechter-commissaris geappelleerd.

Tegen het laatste vonnis van de rechtbank is het openbaar ministerie vanuit het oogpunt van rechtsvorming (opnieuw) in appel gegaan.

Conclusie

Deze zaak heeft het karakter van een proefproces: het openbaar ministerie probeerde — en probeert in hoger beroep nog steeds — om duidelijkheid te krijgen over de toepasselijke norm. Daarnaast is er een normaal verschil van juridisch inzicht over het al dan niet bestaan van een appelmogelijkheid.

Zembla-lijst: Zaak 29

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., H. Officier van justitie Amsterdam, rechtbank Amsterdam, 2004.	Vonnis LJN: AO6316 Verdenking van doodslag op Anja Joos, die werd achtervolgd nadat ze iets uit de supermarkt zou hebben gestolen.	Hoofdverdachte M.G. wordt veroordeeld tot 18 maanden cel, eis was zeven jaar. De dagvaarding was door het OM niet ruim genoeg geformuleerd. Hierdoor kwam de rechter 'niet toe aan verwijt van zware mishandeling, de dood tot gevolg hebbende'. Verdachte kon alleen nog vervolgd worden voor mishandeling die 'enig lichamelijk letsel' tot gevolg heeft. "Daarbij moet nog worden opgemerkt dat het hier geen vergissing betreft, maar een bewuste keuze van het OM, zoals de officier van justitie ter zitting heeft toegelicht. Het OM was zo overtuigd dat in deze zaak een veroordeling voor de primair tenlaste gelegde doodslag moest volgen, dat het niet nodig en zelfs niet wenselijk werd geacht om de subsidiaire tenlastelegging uit te breiden (...) zoals in de zaken tegen de medeverdachten." En: "Zoals de rechtbank hiervoor (...) heeft overwogen, acht zij verdachte wel degelijk medeverantwoordelijk voor de dood van het slachtoffer. Als gevolg van de wijze van tenlastelegging van het OM komt dit echter niet terug in de bewezenverklaring, hetgeen uiteraard consequenties voor de strafmaat heeft." Bij de andere hoofdverdachte is de dagvaarding wel ruimer geformuleerd, waardoor hij vervolgd is voor zware mishandeling met dood tot gevolg hebbende. Krijgt 3 jaar cel, zoals geëist (vonnis, LJN: AO6315).	OM is het niet eens met het vonnis en heeft hoger beroep ingesteld. "(...) het OM het uit principieel oogpunt niet eens met de aanname van de rechtbank dat, nu zij om technische redenen komt tot een bewezenverklaring van een lichter strafbaar feit, dit onontkoombaar zou moeten leiden tot een lichtere strafoplegging, terwijl het nog immer om hetzelfde feitencomplex gaat." Op 26 november 2004 is de verdachte M.G. alsnog veroordeeld tot drie jaar cel (Bron: OM). H. was in 2009 nog officier van justitie.
		Correctie: In plaats van de woorden "Verdachte kon alleen nog vervolgd worden voor mishandeling die 'enig lichamelijk letsel tot gevolg heeft'." dienen gelezen te worden de woorden: " , aangezien de rechter reeds 'openlijke geweldpleging, enig lichamelijk letsel ten gevolge hebbend' had bewezen verklaard."	Correctie: Verdachte is in hoger beroep, bij een eis van drie jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf, veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar waarvan één voorwaardelijk.

Analyse
In deze zaak was aan de verdachte, voor zover hier van belang, ten laste gelegd Primair Medeplegen van doodslag Subsidiar Openlijke geweldpleging, de dood ten gevolge hebbend althans Openlijke geweldpleging, zwaar lichamelijk letsel ten gevolge hebbend althans Openlijke geweldpleging, enig lichamelijk letsel ten gevolge hebbend Meer subsidiar Medeplegen van zware mishandeling, de dood ten gevolge hebbend Een dergelijke tenlastelegging dwingt de rechter ertoe om pas naar de volgende variant te kijken als hij meent dat de voorgaande variant niet bewezen verklaard kan worden. Problematisch bij de subsidiaire tenlastelegging (waaraan de rechter toekomt als hij de primaire niet bewezen acht) is dat de strafverhoging in dit geval uitsluitend toegepast kan worden als het strafverzwarend gevolg op het persoonlijke conto komt van de verdachte tot wie de tenlastelegging zich richt. Dit is een juridische bijzonderheid die voortvloeit uit de tekst en de geschiedenis van het tweede lid van artikel 141 Sr. Anders dan bij veel delicten gebruikelijk is kunnen bij openlijke geweldpleging strafverzwarende omstandigheden dus niet uitsluitend via de algemene deelnemingsregeling voor rekening van de verdachte komen (vergelijk HR 16 november 2004, <i>LJN</i> AR3230). In dit geval vond de rechtbank dat van de drie ten laste gelegde strafverzwarende omstandigheden (in afnemende ernst: de dood, zwaar lichamelijk letsel en enig lichamelijk letsel) uitsluitend de laatste op de bijzondere wijze van artikel 141, tweede lid, Sr voor rekening van de verdachte kon komen. De rechtbank overwoog dat de verdachte niet “<i>individueel</i> aansprakelijk [kon] worden gesteld voor de dood van Anja Joos”. Zij achtte niet bewezen “dat verdachte <i>persoonlijk</i> de dood van Anja Joos heeft veroorzaakt” en dit gold ook voor het zwaar lichamelijk letsel (cursiveringen WBOM). Dit betekende dat de rechtbank, toen zij aldus “Openlijke geweldpleging, enig lichamelijk letsel ten gevolge hebbend” had bewezen verklaard niet meer verder kon kijken naar de meer subsidiaire tenlastelegging. Had zij dat wel mogen doen, dan had zij — ook in de strafoplegging — wel de dood van Anja Joos (mede) aan de verdachte kunnen toerekenen, omdat de hierboven bedoelde bijzonderheid specifiek is voor openlijke geweldpleging en geen rol speelt bij zware mishandeling. Een anders ingerichte tenlastelegging had deze problemen kunnen voorkomen. In het vonnis beklaagt de rechtbank zich erover dat de tenlastelegging niet anders was ingericht. Zij overweegt dat zij door de gehanteerde tenlasteleggingstechniek uitkomt bij een bewezenverklaring die haar noopt de straf van de verdachte op een zodanige wijze te verlagen dat gemeend zou kunnen worden dat de hoogte ervan disproportioneel laag uitvalt ten opzichte van de straffen van de medeverdachten (zelfs al hadden die mogelijk een geringer aandeel in het feitencomplex). Dit laatste standpunt (dat de rechtbank niet anders kon) werd en wordt door de officier van justitie niet gedeeld. De rechtbank had voor het door haar bewezen verklaarde feit een wettelijk strafmaximum van zes jaar tot haar beschikking, maar koos ervoor achttien maanden op te leggen. Wat er van deze discussie ook zij: in hoger beroep is de tenlastelegging alsnog gewijzigd en is bij een eis van drie jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf drie jaar waarvan één jaar voorwaardelijk opgelegd. Aldus was er tussen deze verdachte en zijn medeverdachten niet langer een verschil in strafmaat dat louter

verklaard zou kunnen worden door de wijze van ten laste leggen.

De officier van justitie heeft de rechtbank bij requisitoir uitgenodigd om nieuwe jurisprudentie te vormen en om een toerekening van strafverzwarende omstandigheden via de algemene deelnemingsregeling wel toelaatbaar te achten. De rechtbank is op die uitnodiging niet ingegaan, onder verwijzing naar de onmiskenbare wil van de wetgever.

De officier van justitie heeft voorts naar voren gebracht dat ook met de toepassing van de bijzondere toerekeningsregeling van artikel 141, tweede lid, Sr de dood van Anja Joos wel voor rekening van deze verdachte kon komen. Zoals hierboven geciteerd achtte de rechtbank evenwel niet bewezen “dat verdachte persoonlijk de dood van Anja Joos heeft veroorzaakt”. In hoger beroep verklaarde het hof op zijn beurt bewezen dat het door verdachte “gepleegde geweld voor die Joos de dood (...) ten gevolge heeft gehad”.

Conclusie

Er was in deze zaak zowel sprake van een verschil in waardering van het bewijs als van een verschil in juridische opvattingen. Met name op het laatste punt lag het door het openbaar ministerie ingenomen juridische standpunt, hoewel verdedigbaar, niet voor de hand, hetgeen tot problemen leidde die bij een andere techniek van ten laste leggen voorkomen hadden kunnen worden. In hoger beroep is een en ander geredresseerd.

Zembla-lijst: Zaak 30

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., M.I. Officier van justitie, rechtbank Alkmaar, 2009 (Bron: rechtbank Alkmaar).	Vonnis LJN: BH5563 Verdacht van het seksueel binnendringen van het lichaam van meerdere personen, jonger dan 12 jaar, en het verrichten van ontuchtige handelingen bij een persoon jonger dan 16 jaar.	OM niet-ontvankelijk. Verplichte consultatie Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken is achterwege gebleven en er is een groot tijdsverloop tussen ontvangst van het proces-verbaal en de dagvaarding van het OM. "Alles overwegend is de rechtbank van oordeel, dat de bovenomschreven verzuimen van het Openbaar Ministerie een dusdanige ernstige inbreuk op de beginselen van een goede procesorde vormen, dat hier slechts de sanctie past van niet ontvankelijkverklaring (...)."	Er is hoger beroep ingesteld door het OM (Bron: rechtbank Alkmaar).
			Correctie De zaak is op 25 februari 2010 in hoger beroep afgedaan met een bevestiging van het vonnis. Er is cassatieberoep ingesteld door het OM.

Analyse

In deze zedenzaak maakt de rechtbank het openbaar ministerie twee verwijten, die zij bij elkaar genomen zo ernstig acht dat de officier van justitie niet-ontvankelijk wordt verklaard. Het vonnis is in hoger beroep in een ongepubliceerd — maar nog niet onherroepelijk — arrest bevestigd (Hof Amsterdam 25 februari 2010, nr. 23/001586-09).

Het eerste verwijt dat de rechtbank maakt is dat de verdachte zonder verplichte voorafgaande consultatie van de Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken (hierna: LEBZ) is aangehouden. Volgens de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik, gepubliceerd in *Stcrt.* 2008, 253, en een daardoor vervangen aanwijzing gepubliceerd in *Stcrt.* 2005, 17, is de LEBZ in het leven geroepen om te voorkómen dat personen die van seksueel misbruik worden beschuldigd, al te lichtvaardig worden aangehouden. Alvorens beslissingen in het opsporingsonderzoek worden genomen, moet de LEBZ onder meer worden geconsulteerd indien aan een aangifte zogenaamde 'hervonden herinneringen' ten grondslag kunnen liggen. Volgens de rechtbank zou dat in casu zo kunnen zijn geweest.

Het tweede verwijt van de rechtbank luidt dat een periode van 1 jaar en 3 maanden is verstreken tussen het moment waarop het proces-verbaal van de politie door het openbaar ministerie is ontvangen en het moment waarop de dagvaarding is uitgegaan. Dat beschouwt de rechtbank als een ernstig verzuim omdat de verdachte inmiddels 30 jaar oud is en hij ten tijde van de feiten tussen 13 en 15 jaar oud was, zodat het openbaar ministerie de vervolging snel en efficiënt ter hand had moeten nemen. De rechtbank stelt niet expliciet dat de in artikel 6, eerste lid, EVRM bedoelde redelijke termijn voor vervolging is overschreden. Achtergrond is dat de zaak als zogeheten 'loopzaak' binnengekomen is op het parket, dat de zaak door omstandigheden veel te lang bij beoordelaars heeft gelegen en dat vanwege de ouderdom van de zaak besloten is om af te zien van de consultatie van de LEBZ.

Conclusie

In deze zaak is zowel sprake van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie als van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het OM.

De zaaksofficier kan in deze zaak ten eerste worden verweten dat de verdachte mogelijk op basis van 'hervonden herinneringen' van het slachtoffer is aangehouden zonder de voorafgaande door het College van procureurs-generaal verplicht gestelde consultatie van de LEBZ. Het tweede verwijt, dat er na de ontvangst van het politie-proces-verbaal is getalmd met het uitbrengen van de dagvaarding, komt uitsluitend op het conto van het openbaar ministerie.

Zembla-lijst: Zaak 31

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., Y. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2009.	Verdenking van moord in 2006 in Amsterdam. Rechtszaak tot twee keer toe opgeschort. Afgeluisterde telefoongesprekken via tap in Bijlmergevangenis niet gewist, 13 dvd's met materiaal. Volgens H. 'zou het gaan over een aantal zeer onbelangrijke gesprekken, die geen toegevoegde waarde hebben voor het proces' (Bron: Gooi- en Eemlander, 14112009).	Nog geen vonnis uitgesproken, rechtszaak loopt nog.	Op 12 november 2009 is de rechtszaak nogmaals uitgesteld om nader onderzoek te doen, aangezien er volgens een advocaat ook andere telefoonlijnen zijn afgetapt (Bron: Parool, 13-11- 2009).

Analyse

In deze niet-onherroepelijke zaak staan de feiten onvoldoende vast om een analyse te kunnen maken.

Zembla-lijst: Zaak 32

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
H., J. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: BD6916 Verdacht van zware mishandeling en poging tot doodslag. Slachtoffer meerdere malen in het been geschoten.	OM niet-ontvankelijk. De officier van justitie weigerde gehoor te geven aan het bevel van de rechtbank om een processtuk aan het dossier toe te voegen. "De officier van justitie legt daarmee een bevel van de rechtbank naast zich neer. Daarmee wordt weloverwogen een fundamenteel beginsel van een behoorlijke procesorde geschonden (...)."	OM heeft hoger beroep ingesteld. In 2005 kwam H. als officier in opspraak tijdens de rechtszaak tegen Henk S. Volgens de verdediging had ze de rechter-commissaris tegengewerkt en opdracht gegeven het proces- verbaal te veranderen (Bron: Noord-Hollands dagblad). H. was in november 2009 nog officier van justitie in Amsterdam.
	Correctie: Het gepubliceerde vonnis betreft een zaak waarin aan de verdachte drie feiten ten laste zijn gelegd, te weten: 1) medeplegen van moord; 2) bezit van een valse identiteitskaart; 3) hulp aan een voortvluchtige.		Correctie: Wat de verdediging in een andere zaak over deze ovj verklaart is niet juist. De ovj heeft geen opdracht gegeven een pv te veranderen, doch heeft zelf — toen de RC weigerde een bepaald gegeven in een pv op te nemen — deze gegevens in een eigen pv vermeld.

Analyse

De officier van justitie weigerde in deze zaak gehoor te geven aan het bevel van de rechtbank om een zogenaamde kluisverklaring van een getuige met wie mogelijk een overeenkomst zou worden gesloten, aan het dossier toe te voegen. Ter zitting heeft zij naar voren gebracht dat zij, op grond van het vertrouwensbeginsel, gebonden was aan de toezegging aan de getuige dat de verklaring niet zou worden geopenbaard als de overeenkomst niet tot stand zou komen (hetgeen ook niet gebeurd is). De officier van justitie heeft bovendien aangevoerd dat het materiaal geen ander licht op deze zaak wierp en dus ook geen ontlastend materiaal bevatte. Indien dit wel het geval zou zijn geweest, zou de officier van justitie niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie hebben gevraagd. De officier van justitie was van mening dat geen nadere toelichting kon worden gegeven omdat dit tot bekendheid met de identiteit van de getuige zou kunnen leiden.

De rechtbank was van oordeel dat het de keuze van de officier van justitie is geweest om de getuige reeds een verklaring af te laten leggen in een stadium dat nog geen afspraken waren gemaakt met de getuige over de voorwaarden waaronder die verklaring in het dossier in de onderhavige strafzaak zou worden gevoegd. Waar zij die keuzemogelijkheid had, is het aan het eigen handelen van de officier van justitie te wijten, aldus de rechtbank, dat zij in een vertrouwensconflict met de getuige terecht is gekomen en kan

haar handelen er niet toe leiden dat de evidente belangen van verdachte teniet kunnen worden gedaan. Zonder een door de rechtbank noodzakelijk geachte nadere toelichting van de officier van justitie — die door de officier van justitie is geweigerd — moest het er volgens de rechtbank voor worden gehouden dat de kluisverklaring een processtuk is, dat aan het dossier diende te worden toegevoegd. Nu de officier van justitie te kennen had gegeven hiertoe niet bereid te zijn, legde zij een bevel van de rechtbank naast zich neer. Daarmee werd, aldus de rechtbank, weloverwogen een fundamenteel beginsel van een behoorlijke procesorde geschonden, waardoor de officier van justitie het recht op verdere vervolging van verdachte dient te verliezen.

In hoger beroep is dit vonnis van de rechtbank vernietigd bij arrest van 13 april 2010 (dus na de publicatie van de Zembla-lijst). Het hof is, onder verwijzing naar art. 226h lid 4 Sv, van mening dat, omdat er geen afspraak tot stand is gekomen tussen de getuige en de officier van justitie, de verklaring van de getuige geen processtuk is dat aan het dossier had moeten worden toegevoegd. De omstandigheid dat in eerste instantie niet zonder meer inzichtelijk was in het kader van welke wettelijke bepalingen de gesprekken met de getuige hebben plaatsgehad, biedt voorts naar het oordeel van het hof, geen grond om te concluderen dat de officier van justitie weloverwogen fundamentele beginselen van een behoorlijke procesorde heeft geschonden. Evenmin is er sprake van een grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte.

Het hof wijst de zaak vervolgens terug naar de rechtbank.

Conclusie

In deze zaak heeft de officier van justitie geen gehoor gegeven aan een bevel van de rechtbank om een verklaring van een getuige aan het dossier toe te voegen. Dat had zij welbewust gedaan, omdat dit in strijd zou zijn met een belofte die zij aan de getuige had gedaan. Daarop verklaarde de rechtbank de officier van justitie niet-ontvankelijk. In hoger beroep is dit oordeel door het hof vernietigd. Volgens het hof is, door de juridische omstandigheden van dit geval, de verklaring geen processtuk; bijgevolg hoefde de verklaring ook niet aan het dossier te worden toegevoegd.

Zembla-lijst: Zaak 33

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
J., A.G. Officier van justitie, rechtbank Breda, 2006 (Bron: rechtbank Breda).	Vonnis LJN: BC5638 In eerste aanleg is de verdachte veroordeeld tot zeven jaar cel voor poging tot moord op zijn echtgenote door middel van brandstichting.	Vrijspraak in hoger beroep. Verdachtes verklaringen bij de politie acht het hof niet bruikbaar voor het bewijs ten gevolge van de wijze waarop de verdachte door de politie is verhoord (suggestieve en sturende vraagstellingen). "Het hof acht de hiervoor omschreven wijze van verhoor ongeoorloofd en in strijd met het pressieverbod zoals dit is neergelegd in (...) het Wetboek van Strafvordering." Verdachte is niet verder vervolgd.	
	Correctie: Niet het vonnis van de rechtbank, maar het arrest van het Hof is gepubliceerd met LJN nummer BC5638.	Correctie: De zaak is nog niet onherroepelijk. Er is beroep in cassatie ingesteld.	

Analyse

In deze brandstichtingzaak heeft de rechtbank het verweer van de verdediging dat er door de wijze van verhoren door de politie sprake is van een valse bekentenis verworpen en de verdachte mede op grond van zijn verklaringen veroordeeld wegens poging tot moord op zijn echtgenote.

In hoger beroep meent het Hof echter dat de politie suggestieve en sturende vraagstellingen heeft gehanteerd. Het hof overweegt: "Zo werd het onderwerp 'benzine' ter sprake gebracht door de verdachte op 11 januari 2006. Aan de verdachte werd gevraagd wat hij bij Karwei had gekocht. Het antwoord van de verdachte was dat hij alleen lampjes had gekocht. Vervolgens werd gevraagd of de verdachte zeker wist dat hij geen brandbare middelen had gekocht. De verdachte ontkende en voerde toen aan zeker geen benzine te hebben gekocht. De reactie hierop van de verhorende verbalisanten was dat dit daderkennis was. Verder is door de verbalisanten herhaaldelijk op een bijkans manipulatieve wijze benadrukt dat de verdachte psychisch ziek zou zijn. Zo hield een van de verbalisanten de verdachte, nadat deze zich vertwijfeld had afgevraagd waarom hij het gedaan zou hebben, voor: "omdat je ziek bent". Het hof acht deze wijze van verhoren in strijd met het pressieverbod van artikel 29 Sv en beslist op grond daarvan dat de verklaringen van de verdachte niet bruikbaar zijn voor het bewijs. Bij gebrek aan ander bewijsmateriaal spreekt het Hof de verdachte vrij.

Het openbaar ministerie stelt zich op het standpunt dat de gevolgde wijze van verhoren geen schoonheidsprijs verdient, maar — conform het oordeel van de rechtbank — niettemin past binnen de kaders van artikel 29 Sv en heeft daarom beroep in cassatie ingesteld.

Conclusie

Hetgeen het openbaar ministerie in deze zaak wordt verweten betreft een normaal verschil van juridisch inzicht over de wijze waarop een verdachte binnen de grenzen van artikel 29 Sv kan worden verhoord. Daarbij komt nog dat aangelegenheden als verhoortechniek (en —tactiek) over het algemeen zodanig op het domein van de opsporingsinstanties liggen dat van een sturing vooraf door het openbaar ministerie slechts in uitzonderingsgevallen sprake zal zijn.

Zembla-lijst: Zaak 34

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
J., T. de Officier van justitie, rechtbank 's- Hertogenbosch, 2003.	Vonnis. Zakenman Hörchner en zijn vriendin zijn drie jaar verdacht van betrokkenheid bij een XTC-bende, die opereerde vanuit een pand dat ze aan verdachten verhuurden.	Vrijspraak. De transcriptie van de tapgesprekken bleek onjuist. Verdachten hadden juist alles gedaan om de XTC- bende weg te krijgen uit het pand dat in hun bezit was. "Uit het dossier volgt integendeel dat de verdachte alles in het werk heeft gesteld om die ander of anderen uit het pand te verwijderen."	Het OM stelde hoger beroep in. Het gerechtshof vonniste opnieuw vrijspraak. Hörchner kreeg in 2003 een schadevergoeding van het OM. Hij heeft in 2009 aangifte gedaan tegen de officier van justitie, o.a. wegens valsheid in geschrift.
	Correctie: In een door de verdachte gehuurde loods werd een XTC- laboratorium ontdekt.	Correcties: De transcriptie van de tapgesprekken bleek niet onjuist. Er waren twee versies van een uitgewerkt tapgesprek. Het betrof niet een pand dat in hun bezit was, maar een pand dat door hen werd gehuurd.	Correcties: Er is door het hof Den Bosch op 22 december 2003 aan de verdachte een vergoeding ex artikel 89 Sv en een vergoeding ex artikel 591a Sv toegekend. Een civiele schadevergoedings- vordering ingesteld door de verdachte en zijn vriendin is op 20 januari 2010 afgewezen door de Rb Den Haag. Meermalen is door de verdachte en diens partner aangifte gedaan tegen de bij de zaak betrokken politie- en justitiemedewerkers en beklag gedaan over het niet vervolgen van deze. Het beklag is telkens door het hof afgewezen (16 maart 2004 en 18 januari 2005).

Analyse

De verdachte in deze zaak had de sleutels van een door hem gehuurde loods afgestaan aan een derde. In dit bedrijfspannd werd vervolgens een XTC-laboratorium ontdekt. Daarop werd de verdachte door het openbaar ministerie vervolgd wegens betrokkenheid bij het bereiden, bewerken, verwerken en/of vervaardigen van de XTC.

De verdachte werd zowel in eerste aanleg als in hoger beroep vrijgesproken. Daarna heeft hij meermalen aangifte gedaan tegen bij deze zaak betrokken medewerkers van politie en justitie, en zich beklaagd over het uitblijven van hun vervolging. De aanleiding daarvoor was steeds onder meer gelegen in het feit dat er in ambtsedig opgemaakte processen-verbaal twee versies van een uitgewerkt tapgesprek naast elkaar waren blijven bestaan.

In één van de beschikkingen over een beklag oordeelt het hof dat het opmaken en met name de verwerking van de tapgesprekken in ambtsedige processen-verbaal onzorgvuldig is geschied, omdat er twee versies zijn blijven bestaan zonder dat duidelijk is geworden wat de onderlinge verhouding is tussen die twee versies. Het Hof is echter van oordeel dat, gelet op de uit het dossier blijkende feiten en omstandigheden in samenhang met het verhandelde in raadkamer, onvoldoende wettig en overtuigend bewijs van het opzettelijk opmaken van een vals proces-verbaal aanwezig is om ter zake daarvan de vervolging van beklaagde te bevelen. Voorts mag naar het oordeel van het hof niet verwacht worden dat verder onderzoek nader bewijs zal opleveren. Dit oordeel wordt door het hof gehandhaafd in een latere beklagbeschikking.

De verdachte heeft ook een civiele schadevergoedingsvordering ingediend. Die is door de rechtbank afgewezen. Wel is aan de verdachte, nu de zaak is geëindigd zonder oplegging van straf of maatregel, een vergoeding uit hoofde van artikel 89 Sv (terzake van ondergane verzekering en voorlopige hechtenis) en een vergoeding uit hoofde van artikel 591a Sv (terzake van gemaakte kosten voor rechtsbijstand) toegekend.

Conclusie

Voor zover de rechter zich in deze zaak uitdrukkelijk negatief heeft uitgesproken over de handelwijze van het openbaar ministerie is dit uitsluitend geschied in de artikel-12-Sv-beschikkingen, waarin het hof heeft overwogen dat het opmaken en met name de verwerking van de tapgesprekken in ambtsedige processen-verbaal onzorgvuldig is geschied, nu er twee versies zijn blijven bestaan zonder dat duidelijk is geworden wat de onderlinge verhouding is tussen die twee versies. Uit het rechtbankvonnis en het hofarrest in de hoofdzaak (de strafzaak tegen Hörchner als verdachte) blijkt niet expliciet dat de zojuist bedoelde onzorgvuldigheid een rol heeft gespeeld bij de vrijspraak, maar uitgesloten is dit niet. Voor elk van beide mogelijkheden geldt dat het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van politie.

Zembla-lijst: Zaak 35

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K. van de C., M. Officier van justitie, rechtbank Leeuwarden, 2008 (Bron: rechtbank Leeuwarden).	Vonnis LJN: BC1128, Vonnis BF7034. Twee personen van 15 en 16 jaar die verdacht worden van aanranding van een plaatsgenoot met een bevroren frikandel.	OM niet-ontvankelijk. Dossier OM niet compleet, oa. Audio-tapes van verhoor verdachten is zoekgeraakt. "De rechtbank is zich bewust van het feit dat dit een zware sanctie is, maar gezien het feit dat het hier gaat om allemaal jong minderjarige verdachten, die van een zeer ernstig misdrijf worden verdacht hadden alle opgestelde waarborgen (...) in deze zaak in acht genomen moeten worden."	Er is op 21 oktober 2008 hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Leeuwarden). Het hof oordeelde dat er geen sprake is van 'seksueel binnendringen' van het lichaam van het slachtoffer en heeft de verdachten vrijgesproken. Het OM is in cassatie gegaan (Bron: Leeuwarder Courant, 16-1209). In 2009 was K. van de C. nog officier van justitie.
Correctie: Een andere dan deze officier van justitie is betrokken geweest bij deze zaak.	Correctie: De verdenking betreft een verkrachting met een bevroren frikandel.	Correctie: Bij vonnis van 3 januari 2008 is de niet-ontvankelijkheid uitgesproken (LJN BC1128). Nadat het hof de zaak op 3 juni 2008 teruggewezen had naar de rechtbank (zie kolom 4) is deze bij vonnis van 7 oktober 2008 tot een veroordeling in deze zaak gekomen (LJN BF7034). Tegen dit veroordelend vonnis heeft de verdediging het in de lijst bedoelde hoger beroep ingesteld.	Correctie: N.a.v. het op 10 januari 2008 door het OM ingestelde hoger beroep is door het hof op 3 juni 2008 uitspraak gedaan, waarbij het OM ontvankelijk wordt verklaard in de vervolging en de zaak wordt teruggewezen naar de rechtbank (zie kolom 3). Op 4 februari 2010 is het cassatieberoep ingetrokken. Zie kolom 1. Toevoeging: Het vrijsprekend arrest van het hof is van 8 december 2009 (LJN: BL3250).

Analyse

In deze zedenzaak was een kopie van de opname van het verhoor van de verdachten niet meer te vinden in het archief van de politie, waardoor er bij de behandeling in eerste aanleg geen opname beschikbaar was. Dit was in strijd met de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik, gepubliceerd in

Stcrt. 2008, 253. Tevens was er volgens de rechtbank in strijd gehandeld met de Aanwijzing omdat geen van de verhorende verbalisanten beschikte over de noodzakelijke kwaliteit als zedenrechercheur. Daarop sprak de rechtbank de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie uit.

Bij de behandeling van het door het openbaar ministerie tegen deze beslissing ingestelde hoger beroep was de originele versie van de opname wel beschikbaar. Daarmee was een van de twee geconstateerde verzuimen hersteld. Ook volgens het Hof was er sprake van strijd met de Aanwijzing, omdat van slechts één rechercheur vaststond dat deze een deskundig zedenrechercheur was. Maar het hof zag in dit als enige overgebleven verzuim geen reden voor niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie en wees de zaak terug naar de rechtbank.

De rechtbank kwam vervolgens tot een veroordeling. In de strafoplegging verdisconteerde de rechtbank de door het hof geconstateerde schending van de Aanwijzing.

De verdachten gingen tegen deze veroordeling in hoger beroep. Daarop sprak het hof de verdachten vrij wegens het ontbreken van een seksuele strekking van de gedraging.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak wordt het OM verweten dat tijdens de (eerste) behandeling in eerste aanleg geen — door de Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik verplicht gestelde — opname van het verhoor van de verdachten beschikbaar was. Tevens stond van slechts één van de verhorende rechercheurs vast dat deze een deskundig zedenrechercheur was. Ook dat leverde strijd met de Aanwijzing op. Uiteindelijk werden de verdachten vrijgesproken op gronden die geen verband hielden met de schendingen.

Zembla-lijst: Zaak 36

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K., M.C. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: advocaat). Zie ook S. V., S.	Vonnis LJN: BG4476 Zaak Alijda. Meerdere verdachten van hypotheekfraude en valse taxaties.	OM niet-ontvankelijk. Er waren 199 geheimhoudersgesprekken niet gewist. K. was de officier van justitie die bij het onderzoek, en dus het niet weten van de taps, betrokken was. De officier is later door de rechter gehoord over haar aandeel in de zaak. "Er is sprake van grootschalige systematische inbreuk op het verschoningsrecht. Dat is een aantasting van het vertrouwen in de rechtstatelijkheid van opsporing en vervolging. Gelet op de wijze waarop in deze zaak is gehandeld kan met geen andere maatregel worden volstaan dan niet-ontvankelijkheid."	Er is zowel door OM als de verdediging hoger beroep ingesteld, dat op 12 februari 2010 dient (Bron: advocaat). De verdediging wil vrijspraak. K. was in 2008 nog officier van justitie.
	Correctie: De zaak heeft de naam Napels.	Correctie: Bovengenoemd citaat komt niet uit het vonnis, maar uit de inhoudsopgave zoals op rechtspraak.nl bij het vonnis staat vermeld.	Correctie: K. werkt inmiddels bij de politie. Aanvulling: De zaak is inmiddels aangehouden voor onbepaalde tijd.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 65.

In deze zaak zijn volgens de rechtbank geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet vernietigd. Volgens het vonnis van de rechtbank had de zaaksofficier als maatstaf voor het bevelen van de vernietiging van gesprekken met geheimhouders aanvankelijk aangehouden of het betreffende gesprek betrekking had op het geven van inhoudelijk advies over de strafzaak die op dat moment in onderzoek was. Uit het vonnis blijkt tevens dat aan een andere officier van justitie jaren later bij een onderzoek van de opgemaakte processen-verbaal van opgenomen tapgesprekken was gebleken dat zich onder die gesprekken uitgewerkte gesprekken bevonden met geheimhouders. Voor deze officier van justitie was dit, aldus de rechtbank, aanleiding geweest de politie opdracht te geven alle processen-verbaal van tapgesprekken te onderzoeken op de aanwezigheid van tapgesprekken met geheimhouders en deze alsnog te laten vernietigen in het zogenaamde Octopussysteem, waarin tapgesprekken werden uitgewerkt. Er werden 199 registraties aangetroffen, maar volgens de rechtbank valt niet uit te sluiten dat zich in het systeem nog meer gesprekken met geheimhouders bevinden die met de gebruikte zoektermen niet zijn gevonden. De oorspronkelijke processen-verbaal met de inhoud van de gesprekken met de geheimhouders worden, zo blijkt het uit vonnis, door de officier van justitie bewaard in een kluis op het parket. Van de inhoud van die processen-verbaal heeft de officier van justitie geen kennis genomen, aldus de rechtbank.

De rechtbank oordeelt dat bij de beoordeling of een gesprek onder het verschoningsrecht valt, de vraag of de mededeling betrekking heeft op de strafzaak waarop het onderzoek zich richt, geen enkele rol speelt. Dat is naar het oordeel van de rechtbank een reeds lang bestaande regel. Het kan, aldus de rechtbank, niet

aan twijfel onderhevig zijn dat van de genoemde 199 gesprekken het overgrote deel betrekking zal hebben op mededelingen die aan de geheimhouders zijn toevertrouwd in hun hoedanigheid. Van een privéconnectie tussen de afgeluisterde personen en de betrokken notarissen en advocaten is volgens de rechtbank immers niet gebleken. Daarbij dient naar het oordeel van de rechtbank in het oog te worden gehouden dat het personeel van de geheimhouders naar vaste jurisprudentie eveneens een afgeleid verschoningsrecht heeft.

De rechtbank acht het duidelijk dat in casu op grote schaal is gehandeld in strijd met de wettelijke bepalingen die het verschoningsrecht waarborgen, doordat een groot aantal gesprekken op basis van een evident onjuiste maatstaf ten onrechte is aangemerkt als niet vallende onder het verschoningsrecht en daarom onvernietigd is gebleven. Daarenboven, aldus de rechtbank, is bij het onderzoek ter terechtzitting gebleken dat een beperkt aantal gesprekken dat destijds wél is aangemerkt als vallende onder het verschoningsrecht, waarvan de vernietiging was bevolen en waarvan ook proces-verbaal is opgemaakt dat de gesprekken waren vernietigd, in werkelijkheid niet is vernietigd. Van alle ten onrechte niet vernietigde gesprekken heeft volgens de rechtbank een groot aantal personen kennis kunnen nemen.

De bescherming van het verschoningsrecht is volgens de rechtbank een hoog goed. De wetgever heeft naar het oordeel van de rechtbank daarom voorzien in een stelsel van maatregelen dat moet voorkomen dat gesprekken met geheimhouders waarop het verschoningsrecht van toepassing is in de openbaarheid komen en dat er op gericht is te bewerkstelligen dat deze gesprekken zo snel als maar enigszins mogelijk is worden vernietigd. Indien dat stelsel niet wordt gehandhaafd dient daarop een sanctie te volgen, aldus de rechtbank. Daaraan voegt de rechtbank toe dat het belang van de bescherming van het verschoningsrecht het belang van de individuele verdachte overstijgt. De grootschalige systematische inbreuk op het verschoningsrecht in casu is in de opvatting van de rechtbank een aantasting van het vertrouwen in de rechtsstatelijkheid van opsporing en vervolging. Het is volgens de rechtbank daarom noodzakelijk dat de sanctie die op overtreding wordt gesteld van dien aard is dat zoveel mogelijk afbreuk wordt gedaan aan de verleiding kennis te nemen van gesprekken met geheimhouders. Dat vormt voor de rechtbank reden het openbaar ministerie niet-ontvankelijk te verklaren.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet zijn vernietigd. Daaraan lag ten grondslag dat er een verkeerde maatstaf is gehanteerd voor het bevelen van de vernietiging en dat een bevel tot vernietiging van (een klein deel van) de geheimhoudersgesprekken niet is uitgevoerd. Als gevolg hiervan heeft, aldus de rechtbank, een groot aantal personen kennis kunnen nemen van de gesprekken.

Zembla-lijst: Zaak 37

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K., P. van Hoofdadvoaat-generaal, rechtbank Amsterdam, 2008.	Vonnis LJN: BA7391, Vonnis LJN: BA7392). Zaak Jimmy Woo. Bij de overval op een discotheek zijn zeven personeelsleden onder bedreiging van vuurwapens vastgebonden en enige tijd van hun vrijheid berooft. Twee verdachten zijn in 2007 veroordeeld tot vier en vijf jaar cel.	OM niet-ontvankelijk in hoger beroep. (vonnis, LJN: BG2014). Het strafdossier is bij het OM zoek geraakt. De advocaat- generaal verklaart zelf het OM niet-ontvankelijk. Verdachten worden niet vervolgd. "Nu diverse zoekacties geen resultaat hebben opgeleverd, niet te verwachten valt dat het dossier binnen afzienbare tijd gevonden zal worden en er onvoldoende schaduwstukken voorhanden zijn voor een verdere behandeling van de zaak, kan geen onderzoek door het hof plaatsvinden, hetgeen aan het openbaar ministerie wordt toegerekend."	Er is een onderzoek ingesteld door oud-procureur generaal Steenhuis. Steenhuis uitte in zijn rapport flinke kritiek op de advocaat-generaal en officier van justitie. Er is volgens hem op geen enkele wijze getracht een schaduw dossier te vormen en de parketleiding, politie en raadslieden werden in eerste instantie niet geïnformeerd. Minister Donner deed de zaak na het uitkomen van het rapport af als 'een bedrijfsongeval'. De rechtbank Amsterdam besliste in april 2009 dat de verdachten alsnog vervolgd mogen worden (vonnis LJN: BI2159). Van K. legde zijn functie neer vlak voor het verschijnen van het rapport. "Van K. zal na afronding van enkele lopende projecten zijn loopbaan elders binnen het OM voortzetten," aldus het OM. Volgens weekblad Elsevier (29112008) had Van K. al eerder aangegeven dat hij na vier jaar toe was aan een nieuwe baan. Van K. is nu officier van justitie in Zutphen.
Correctie: De kwestie speelde bij het gerechtshof Amsterdam.		Correcties: De advocaat-generaal heeft zelf van het hof gevorderd dat dit het openbaar ministerie niet ontvankelijk zou verklaren. "Verdachten worden niet vervolgd" is incorrect. De verdachten zijn in maart 2010 opnieuw door de rechtbank Amsterdam veroordeeld (LJN BL9418 en LJN BL9437).	

Analyse

Nadat in deze zaak hoger beroep was ingesteld, is het strafdossier op het ressortsparket zoek geraakt. Uit het arrest van het hof blijkt dat de advocaat-generaal (niet zijnde de in kolom 1 genoemde hoofdadvocaat-generaal) ter terechtzitting in hoger beroep zelf aanvoerde dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk in zijn vervolging diende te worden verklaard nu het strafdossier zoek was geraakt en diverse zoekacties naar het betreffende dossier geen resultaat hadden gehad. Voorts blijkt uit het arrest van het hof dat de advocaat-generaal op vragen van het hof voorts aangaf dat onvoldoende schaduwstukken beschikbaar waren voor een verdere behandeling van de zaak.

Het hof verklaarde het openbaar ministerie niet-ontvankelijk in zijn vervolging met vernietiging van het vonnis van de rechtbank. Daartoe overwoog het: "Nu het hof niet beschikt over het strafdossier in onderhavige zaak en, gelet op voorgaande mededelingen van de advocaat-generaal, naar het oordeel van het hof ook niet de verwachting gerechtvaardigd is dat het binnen afzienbare tijd de beschikking hierover zal hebben, kan geen onderzoek van de zaak door het hof plaatsvinden, welke omstandigheid aan het openbaar ministerie moet worden toegerekend."

Na de niet-ontvankelijkverklaring in hoger beroep is de zaak opnieuw bij de rechtbank aangebracht (onder meer met (toch) teruggevonden stukken). De rechtbank heeft het beroep van de verdediging op onbevoegdheid van de rechtbank en op niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie verworpen. In wezen is er sprake van een geheel nieuwe zaak.

De behandeling door de rechtbank mondde uit in veroordelingen tot 48 en 42 maanden gevangenisstraf. Ter compensatie van de onzekerheid voor de verdachten of de vervolging door het openbaar ministerie na het zoekraken van het dossier zou worden voortgezet achtte de rechtbank het redelijk de aan verdachten op te leggen gevangenisstraf met vier maanden te compenseren. De gevolgen van het zoekraken van het dossier droegen bij aan de door de rechtbank vastgestelde overschrijding van de redelijke termijn. Ter compensatie hiervan verminderde de rechtbank de gevangenisstraf met acht maanden.

Over het hoger beroep in deze zaak is door oud-procureur-generaal Steenhuis op 25 november 2008 een rapportage uitgebracht getiteld "Een dode zaak". Daarin wordt de gang van zaken op het ressortsparket bij de behandeling van deze zaak uitgebreid beschreven en geanalyseerd. In deze rapportage valt te lezen dat het onderzoek niet heeft uitgewezen wat de (meest waarschijnlijke) oorzaak is geweest voor het zoekraken van het dossier en dat de procedures met betrekking tot 'dossierbewegingen' in deze zaak gevolgd zijn. Niettemin zijn alle aanbevelingen in de rapportage van een procedureel karakter (verander procedure bij beoordeling appel door het openbaar ministerie, creëer duidelijk eigenaarschap voor dit type dossiers, stel het gebruik van NIAS verplicht voor iedereen in de organisatie die betrokken is bij 'dossierbewegingen').

Conclusie

Het verwijt vindt zijn grondslag in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat in hoger beroep het strafdossier is zoekgeraakt. Daaraan liggen mogelijk organisatorische oorzaken ten grondslag. Vooralsnog heeft het zoekraken van het strafdossier er niet toe geleid dat de vervolging daarop is gestrand.

Zembla-lijst: Zaak 38

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K., I. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007 (Bron: rechtbank Amsterdam). K. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: BC0918 Verdenking van het organiseren van een piramidespel op meerdere tijdstippen tussen 2001 en 2004.	OM niet-ontvankelijk. Door zeer lange overschrijding van de termijn besluit de rechter niet tot strafvermindering maar tot niet-ontvankelijkheid. "De rechtbank acht voornoemde punten (...) zo uitzonderlijk dat bij afweging van de betrokken belangen (...) in dit geval de belangen van verdachte dienen te prevaleren boven die van de samenleving, welke belangen in deze bij uitsteking door het OM moeten worden behartigd." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam).

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven.

In deze zaak heeft de rechtbank vastgesteld dat het na verdachtes eerste verhoor, op 31 maart 2003, 26 maanden langer heeft geduurd dan de twee jaren die door de Hoge Raad in het algemeen redelijk worden geacht om de zaak in eerste aanleg met een einduitspraak af te doen. De omstandigheden waaronder het tijdsverloop heeft plaatsgevonden, waaronder de omstandigheid dat het openbaar ministerie na het sluiten van het politieonderzoek in maart 2004, behoudens het verrichten van formaliteiten, geen activiteiten heeft ontplooid, acht de rechtbank zo uitzonderlijk dat niet kan worden volstaan met strafvermindering, maar dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk moet worden verklaard.

De achtergrond van de trage voortgang van deze zaak is dat het een zogeheten megazaak betreft. Voor zulke zaken is maar beperkte zittingsruimte beschikbaar. Daarom vereist de planning ervan bijzonder aandacht. Deze zaak was in het handen van het functioneel parket, en dat is bij de planning afhankelijk van lokale parketten. Er is in dit geval waarschijnlijk te weinig druk uitgeoefend door het functioneel parket om de zaak bij de rechtbank aan te brengen.

Overigens houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358, *LJN* BD2578 — in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als de onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het Openbaar Ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat de redelijke termijn in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM voor de berechting, is overschreden. Dit heeft organisatorische oorzaken gehad. Naar de huidige stand van de rechtspraak zou op dit verzuim geen niet-ontvankelijkheid meer volgen maar wordt een dergelijk verzuim door middel van strafvermindering gecompenseerd. Deze gewijzigde jurisprudentiële omstandigheden doen aan het verwijt op zichzelf echter niets af.

Zembla-lijst: Zaak 39

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K.-K., K. de Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007 (Bron: rechtbank Amsterdam).	Vonnis LJN: BB9065 Verdachte zou met een webcam studenten hebben gefilmd in een nabijgelegen studentenhuis.	OM niet-ontvankelijk. Politie is zonder machtiging binnengetreten in het huis van de verdachte. Van dit onbevoegde binnentreden is geen verslag gedaan door de politie. "Gelet op het vertrouwen dat doorgaans (...) in ambtsedige processen- verbaal wordt gesteld, past bij een zo grove schending van dat vertrouwen als hiervoor genoemd, geen andere sanctie dan de niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie, die formeel verantwoordelijk is voor de integriteit van de opsporing." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam). De K.K. was in 2009 nog officier van justitie.

Analyse

Bij het onderzoek ter terechtzitting blijkt van onjuistheden in de verslaglegging door de politie. Ook de officier van justitie raakt pas dan bekend met deze onjuistheden. De rechtbank stelt vast dat ten minste een van de verbalisanten de woning van de verdachte is binnengetreten zonder de vereiste machtiging, terwijl dit verzuim niet in de opgemaakte processen-verbaal is vermeld. Zelfs als dit laatste niet opzettelijk is gebeurd, dan nog is naar het oordeel van de rechtbank op zijn minst genomen sprake van zeer grove nalatigheid, waarmee de belangen van de verdachte en die van een behoorlijke rechtspleging in zeer ernstige mate zijn veronachtzaamd. Daarom verklaart de rechtbank het openbaar ministerie niet-ontvankelijk.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. De officier van justitie heeft haar verantwoordelijkheid genomen door de rechtbank behulpzaam te zijn bij het verkrijgen van een zo volledig mogelijk beeld van de feitelijke gebeurtenissen rond het binnentreden. Daarnaast is, in de gezagslijn, de politie op de gemaakte fouten aangesproken.

Zembla-lijst: Zaak 40

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K., C. Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2009 (Bron: rechtbank Zutphen). Correctie in nieuwe HTML-versie: E., D. Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2009 (Bron: rechtbank Zutphen).	Vonnis LJN: BJ3153 Politieaan verdacht van het lekken van informatie in de zaak Nijkamp.	OM niet-ontvankelijk. De officier was net zoals de politieaan betrokken bij het onderzoek in de zaak Nijkamp. "Ook al kennen de politieaan en de rechercheofficier elkaar niet persoonlijk, deze strafzaak en de zaak Nijkamp zijn op zo'n manier met elkaar verweven, dat de beslissing van deze officier de man te vervolgen in strijd is met de behoorlijke procesorde."	Er is hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Zutphen).
		Correctie: Er wordt geciteerd uit de inhoudsopgave bij de publicatie van het vonnis op rechtspraak.nl. Het juiste citaat is: "Uit het voorgaande vloeit naar het oordeel van de rechtbank voort dat de onderhavige zaak en het Crickonderzoek dusdanig met elkaar zijn verweven dat deze officier van justitie in Zutphen onder de omstandigheden van dit concrete geval de vervolgingsbeslissing niet heeft kunnen nemen, zonder daarmee in strijd te handelen met de beginselen van een behoorlijke strafprocesorde. Dat die beslissing, zoals de officier van justitie ter zitting heeft aangevoerd, in teamverband is genomen, leidt niet tot een ander oordeel. Ter zitting is immers gebleken dat de rechercheofficier van justitie overleg voert met de zaakofficier van justitie en dat in het Crickonderzoek voorts overleg is gevoerd met de hoofdofficier van justitie en de korpsleiding. De rechtbank vindt hierin steun voor het oordeel dat de vervolgingsbeslissing niet door deze officier van justitie in Zutphen had moeten worden genomen."	

Analyse

De officier van justitie (die de functie van rechercheofficier vervult) wordt in deze zaak verweten de beslissing te hebben genomen om een onderzoekscoördinator te vervolgen wegens het lekken van informatie, terwijl zij als rechercheofficier een nauwe werkrelatie had met het politieteam waarvan de onderzoekscoördinator deel uitmaakte.

De officier van justitie heeft naar voren gebracht dat zij pas met het betreffende onderzoeksteam van de politie is gaan samenwerken nadat het onderzoek was gesloten. Zij is door het team wel op de hoogte gebracht van het onderzoek, maar verdachte maakte toen geen deel meer uit van het onderzoeksteam. Voorts heeft zij aangevoerd dat zij de verdachte alleen van achternaam kende. Als rechercheofficier van justitie is zij slechts medeverantwoordelijk geweest voor de strategische beslissingen in het onderzoek, nu die beslissingen in samenspraak met anderen zijn genomen. Zij heeft ook niet zelfstandig besloten om verdachte te vervolgen; dat is in overleg met de parketleiding gebeurd.

De rechtbank ziet in de relatie tussen rechercheofficier en onderzoekscoördinator niettemin reden voor niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie.

Er is hier sprake van een gangbaar verschil in juridisch inzicht tussen de rechter en het openbaar ministerie: de rechtbank is — anders dan het openbaar ministerie — van mening dat er sprake was van een voor de vervolging relevante werkrelatie.

Tegen het vonnis is door het openbaar ministerie hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Het openbaar ministerie kon zich in deze zaak redelijkerwijs op het ingenomen standpunt stellen dat er geen sprake was van een voor de vervolgingsbeslissing relevante werkrelatie.

Zembla-lijst: Zaak 41

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
L., J.H.M. van Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2006	Vonnis: LJN: BC4426 Zaak Andy G. De verdachte werd in eerste aanleg veroordeeld tot tweeënhal jaar straf wegens het witwassen van miljoenen euro's drugsgeld.	Verdachte in hoger beroep gedeeltelijk vrijgesproken. Het hof heeft hem veroordeeld tot 18 maanden cel. Van L. moest zelf voor het hof getuigen over geheimhoudersgesprekken in de zaak. Hij hield vol dat hij de afspraken die waren gemaakt over de tagesprekken niet te hebben geschonden. "Het hof is dan ook van oordeel dat de bewijsgaring, voor zover deze op het gebruik van de hier bedoelde tagesprekken berust, onrechtmatig is geweest."	Van L. was in 2009 nog officier van justitie (Bron: Vrij Nederland, 18092009).
	Correctie: Het betreffende LJN nummer hoort bij het arrest van het hof. Het vonnis is gepubliceerd met LJN nummer: AU9128.	Correctie: De zaak loopt nog, er is cassatie ingesteld.	

Analyse

In zijn niet-onherroepelijke arrest stelt het hof vast dat zowel het tussen de zaaksofficier en de waarnemend deken van de Amsterdamse Orde van Advocaten overeengekomen 'protocol' met betrekking tot de op te nemen telefoongesprekken waaraan een (inmiddels overleden) advocaat zou deelnemen, als de van het 'protocol' afwijkende feitelijke gang van zaken met betrekking tot de plaatsgevonden telefoongesprekken van deze advocaat, niet in overeenstemming is geweest met de regelgeving op dit terrein. In het bijzonder is niet voldaan aan de verplichting het oordeel in te winnen van een gezaghebbend lid van de beroepsgroep waartoe de geheimhouder behoort omtrent de vraag of de tagesprekken mededelingen behelzen die zijn aan te merken als mededelingen in de zin van art. 126aa, tweede lid, eerste volzin Sv. Evenmin bevindt zich volgens het hof in het dossier een proces-verbaal van vernietiging. Voorts ontbreken ten aanzien van een bepaalde periode de vereiste voorafgaande machtigingen door de rechter-commissaris.

Het hof is dan ook van oordeel dat de bewijsgaring, voor zover deze op het gebruik van de hier bedoelde tagesprekken berust, onrechtmatig is geweest. Naar het oordeel van het hof is sprake van een ernstig verzuim.

Er is volgens het hof echter geen sprake van een zodanig ernstige inbreuk op de beginselen van een behoorlijke procesorde dat doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekort gedaan. Veeleer hebben de officier van justitie en de rechter-commissaris zich onvoldoende rekenschap gegeven van het wettelijke kader waarbinnen zij in een geval als het onderhavige behoorden op te treden. Het hof weegt bij de beoordeling of sprake is geweest van grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte mee dat omzichtig een 'protocol' is opgesteld. Ook weegt het hof de omstandigheid mee dat de officier van justitie als getuige ter

terechtzitting in hoger beroep heeft verklaard dat afgeluisterde telefoongesprekken pas na toestemming van de rechter-commissaris in het opsporingsonderzoek zijn gebruikt, terwijl hij had begrepen dat de plaatsvervangend deken met die gang van zaken instemde. Het verweer van de raadsman, inhoudende een beroep op niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, wordt derhalve door het hof verworpen.

Welke gevolgen het hof zelf dan wél aan de onrechtmatige bewijsgaring verbindt, komt in het arrest niet duidelijk uit de verf. Over bewijsuitsluiting wordt niet gesproken. Het hof acht in ieder geval één van de twee ten laste gelegde feiten (onder 2 (primair en subsidiair)) niet wettig en overtuigend bewezen voor zover aan het oordeel van het hof onderworpen en spreekt de verdachte hiervan vrij. Het hof acht in deze witwaszaak met name niet bewezen dat verdachte dan wel een rechtspersoon bepaalde geldbedragen voorhanden heeft gehad.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Noch het protocol noch de feitelijke gang van zaken was in deze zaak in overeenstemming met de regelgeving met betrekking tot de wijze waarop moet worden omgegaan met geheimhoudersgesprekken. In het bijzonder werd niet voldaan aan de verplichting het oordeel in te winnen van een gezaghebbend lid van de beroepsgroep waartoe de geheimhouder behoort omtrent de vraag of de tapgesprekken mededelingen behelzen die zijn aan te merken als mededelingen in de zin van art. 126aa, tweede lid, eerste volzin Sv. Ook ontbraken een proces-verbaal van vernietiging en machtigingen door de rechter-commissaris. De bewijsgaring, voor zover deze op het gebruik van de geheimhoudersgesprekken berustte, was dan ook onrechtmatig.

Zembla-lijst: Zaak 42

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
L., J.H.M. van Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007.	Vonnis LJN: BB4614 Eis was vier jaar gevangenisstraf, rechter spreekt van een 'zeer ernstig feit'. Niet duidelijk wat de verdachte precies ten laste is gelegd.	OM niet-ontvankelijk. Verdachte wordt pas ongeveer 10 jaar na de tenlaste gelegde feiten verhoord en het dossier is niet compleet. "Hier komt nog bij dat het dossier na al die jaren nog steeds als onvolledig moet worden beschouwd. De verklaringen van de medeverdachten ontbreken. En bovendien — en dat rekent de rechtbank de officier van justitie aan — is verdachte nimmer aangehouden en is hij pas op 5 juli 2007 voor het eerst verhoord (...)." En: "Concluderend is in tegen de verdachte lopende procedure als geheel, zodanig onzorgvuldig met diens belangen omgesprongen (...) dat niet-ontvankelijk verklaring van de officier van justitie de enige juiste sanctie is." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam). Van L. was in 2009 nog officier van justitie (Bron: Vrij Nederland, 18092009).
Correctie: Een andere dan deze OvJ was als zaaksovj bij deze zaak betrokken. L. was in deze 'slechts' de OvJ die de zaak op zitting deed.	Correctie: De vordering tot vier jaar gevangenisstraf is gedaan op de zitting bij de rechtbank in 1999, niet op de zitting in 2007.		

Analyse

In deze zaak staan feiten uit 1997 centraal. In eerste aanleg eiste de officier van justitie vier jaren gevangenisstraf. Het veroordelende vonnis van de rechtbank werd bij verstek gewezen op 4 november 1999. Dat vonnis werd twee jaar en acht maanden later, namelijk in juli 2002, aan de verdachte betekend waarna deze direct hoger beroep instelde. Het hof wees twee jaar en negen maanden later, namelijk op 3 mei 2005, arrest waarin het vonnis nietig werd verklaard (wegens het niet oproepen van de raadvrouw van de verdachte) en de zaak naar de rechtbank werd teruggewezen. Deze zou de zaak op de terechtzitting van 20 april 2006 behandelen, maar de betreffende dagvaarding werd één dag voor de terechtzitting ingetrokken. Op 5 juli 2007, ongeveer tien jaar na de feiten, werd de verdachte voor het eerst verhoord. De zaak diende uiteindelijk bij de rechtbank op de terechtzitting van 6 september 2007, dat is twee jaar en vier maanden na het arrest van het hof. Op dezelfde dag wees de rechtbank vonnis.

In dit onherroepelijke vonnis neemt de rechtbank een ernstige overschrijding aan van de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 EVRM, waarbij de rechtbank de op redelijkheid te beoordelen termijn laat aanvangen op 26 april 1999, zijnde de dag van de huiszoeking in de woning van de verdachte en die van

zijn beoogde aanhouding. Onder de gegeven omstandigheden heeft de overschrijding volgens de rechtbank de niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie tot gevolg. De rechtbank laat meewegen dat de zaak niet dusdanig ingewikkeld is dat dit enige termijnoverschrijding zou rechtvaardigen en dat de geconstateerde termijnoverschrijding niet aan verdachte te wijten is. (Volgens de huidige rechtspraak van de Hoge Raad — zie onder meer HR 17 juni 2008, *LJN* BD2578, *NJ* 2008, 358 — mag een overschrijding van de redelijke termijn overigens nooit meer, ook niet in uitzonderlijke gevallen, tot niet-ontvankelijkverklaring leiden.)

De rechtbank overweegt ook dat het dossier na al deze jaren nog steeds als onvolledig moet worden beschouwd, omdat de verklaringen van de medeverdachten ontbreken.

Voorts rekent de rechtbank de officier van justitie expliciet aan dat verdachte nimmer is aangehouden en dat hij pas op 5 juli 2007 voor het eerst is verhoord, terwijl van verdachte destijds een adres bekend was en hij op tapgesprekken naar voren kwam. Volgens de rechtbank levert dit een schending op van de beginselen van behoorlijke procesorde. Doordat verdachte pas ongeveer tien jaar na de feiten is verhoord, heeft hij niet effectief gebruik kunnen maken van zijn verdedigingsrechten, aldus de rechtbank. Meer in het bijzonder, zo vervolgt de rechtbank, staat het in artikel 6, derde lid, onder d, EVRM genoemde recht tot het horen van getuigen op gespannen voet met de geschetste gang van zaken.

De conclusie van de rechtbank is dat in de tegen verdachte lopende procedure als geheel, zodanig onzorgvuldig met diens belangen is omgesprongen, en dat de schending van artikel 6 EVRM van dien aard is dat niet-ontvankelijkverklaring van de officier van justitie de enige juiste sanctie is.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten de redelijke termijn voor berechting te hebben overschreden, een incompleet dossier te hebben aangeleverd en pas ongeveer tien jaar na de feiten de verdachte te hebben verhoord.

Zembla-lijst: Zaak 43

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
L., J.H.M. van Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2009.	Vonnis LJN: BH9568 Verdacht van bezit en handel in diverse wapens, munitie en drugs. De eis was twee jaar gevangenisstraf.	OM niet-ontvankelijk. Geheimhoudersgesprekken tussen advocaat en verdachte zijn niet vernietigd en maken deel uit van het dossier. "Door hun handelen hebben zij een ernstige inbreuk gemaakt op het fundamentele beginsel van het verschoningsrecht, waardoor aan de belangen van verdachte op diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak tekort is gedaan."	Er is zowel door de verdachte als het OM hoger beroep ingesteld. Van L. was in 2009 nog officier van justitie.
		Correctie: Het OM is in de vervolging van de feiten 1 en 2 niet ontvankelijk verklaard. Voor feit 3 (een softdrugsfeit) is de verdachte veroordeeld.	

Analyse

In deze zaak zijn (delen van) transcripties van telefoongesprekken tussen de verdachte en diens advocaat met machtiging van de rechter-commissaris door het openbaar ministerie aan het strafdossier toegevoegd. Met de rechter-commissaris was de officier van justitie van mening dat delen van de opgenomen telefoongesprekken tussen verdachte en zijn advocaat niet onder het verschoningsrecht vallen. De rechtbank meent echter dat de gesprekken volledig onder het verschoningsrecht vallen en derhalve hadden moeten worden vernietigd. De rechtbank komt tot de conclusie dat aan dit vormverzuim de niet-ontvankelijkheid van de officier van justitie moet worden verbonden. Aan een beoordeling van andere gebreken in de vernietiging en gebreken in de omgang met (delen van) geheimhoudersgesprekken waarvoor de rechter-commissaris toestemming had verleend, komt de rechtbank dan niet meer toe. In zoverre is er in deze zaak sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht, over de reikwijdte van het verschoningsrecht.

Daarnaast zijn er in de verhoorsituatie door de politie fouten gemaakt met de transcripties van de gesprekken die met machtiging van de rechter-commissaris aan het strafdossier waren toegevoegd. Die transcripties waren "geschoond" zodat zij alleen nog de gedeelten bevatten die volgens de rechter-commissaris aan het dossier mochten worden toegevoegd. Desalniettemin zijn in de verhoorsituatie ook passages uit het ongeschoonde gedeelte aan de verdachte voorgehouden, waarna de verdachte een bekennende verklaring heeft afgelegd. De rechtbank beschouwt het overige bewijs als de vrucht van deze bekennende verklaring. Tegen de beslissing is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Voor zover het gaat om de reikwijdte van het verschoningsrecht is er in deze zaak sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht tussen het openbaar ministerie en de rechter. Dat het openbaar ministerie een pleitbaar standpunt meende te hebben, mocht blijken uit de verleende machtiging van de rechter-commissaris en de telkens door de rechtbank verlengde voorlopige hechtenis van verdachte. Voor zover het gaat om het gebruik van de ongeschoonde passages, vindt het verwijt zijn oorsprong in het handelen van de politie en is geen sprake van politieoptreden dat door het openbaar ministerie is geïnitieerd.

Zembla-lijst: Zaak 44

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
L., J.H.M. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2009.	Vonnis LJN: BH4727 Verdacht van bezit diverse drugs en munitie.	Strafvermindering. In het dossier zijn door het opsporingsteam van de politie en de officier van justitie fouten met geheimhoudersgesprekken gemaakt. Een tapgesprek is ten onrechte gebruikt bij de voorbereiding van een verhoor. "Dit had niet mogen gebeuren, ook al verwachtte het opsporingsapparaat toestemming te krijgen het gehele gesprek te mogen gebruiken. Daaruit is de fout voortgevloeid dat een passage uit het gesprek die de rechter-commissaris had verwijderd, toch voor het verhoor is gebruikt." Verdachte zou zijn bestraft met een gevangenisstraf van 24 maanden onvoorwaardelijk en is nu veroordeeld tot 12 maanden waarvan vier onvoorwaardelijk.	Er is door de verdachte hoger beroep ingesteld. Van L. was in 2009 nog officier van justitie.
		Correctie: De rechtbank veroordeelt tot 12 maanden waarvan vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf.	

Analyse

In deze zaak was een telefoongesprek afgeluisterd dat een medeverdachte met zijn advocaat had gevoerd. De rechter-commissaris besloot op de voet van artikel 126aa, tweede lid, Sv dat enige passages uit de transcriptie van het gesprek moesten worden geschrapt en dat de overige delen van dit gesprek in het dossier mochten worden gevoegd en als startpunt mochten dienen voor het verdere opsporingsonderzoek. Vervolgens werd een proces-verbaal van vernietiging opgemaakt, dat aangaf dat alle niet geschoonde versies van de transcriptie waren vernietigd. Toch werd aan de medeverdachte een passage uit het gesprek voorgehouden dat ontbrak in de geschoonde versie.

De rechtbank oordeelt dat de rechter-commissaris een verkeerde beslissing heeft genomen, omdat het hele gesprek als geheimhoudersgesprek had moeten worden aangemerkt. Ook vindt de rechtbank dat de officier van justitie niet kan worden verweten dat de delen van het gesprek die volgens de rechter-commissaris niet hoefden te worden vernietigd, zijn gebruikt als startpunt voor het verdere opsporingsonderzoek. De officier van justitie hoefde er namelijk geen rekening mee te houden dat de beslissing van de rechter-commissaris onjuist was. Het gebruik van het gesprek voor het opsporingsonderzoek hoeft daarom, aldus de rechtbank, niet tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie te leiden. Wel ziet de rechtbank er een reden in om de op te leggen straf te matigen.

De rechtbank stelt verder vast dat ook het opsporingsteam fouten heeft gemaakt. Vooruitlopend op de beslissing van de rechter-commissaris is het tapgesprek gebruikt voor het maken van het plan voor het verhoor van de medeverdachte. Dat had volgens de rechtbank niet mogen gebeuren. Daaruit is, aldus de rechtbank, de fout voortgevloeid dat de genoemde passage uit het gesprek toch voor het verhoor is gebruikt. Ook zijn, in weerwil van een vernietigingsbevel van de officier van justitie en anders dan het proces-verbaal van vernietiging stelt, van de niet geschoonde versie van de transcriptie een digitaal en een

geprint exemplaar bewaard gebleven.

De door het opsporingsteam gemaakte fouten moeten volgens de rechtbank worden geweten aan een vorm van nonchalance. Aanwijzingen dat er opzet of kwade wil was, ontbreken volgens de rechtbank. Van schending van de regels om doelbewust aan de belangen van de verdachten tekort te doen, is de rechtbank niet gebleken. Evenmin meent de rechtbank te kunnen constateren dat het proces-verbaal van vernietiging valselijk is opgemaakt. Verder is niet gebleken dat de gemaakte fouten enige invloed hebben gehad op de loop van het opsporingsonderzoek. Ook op de rechtsgang is die invloed er volgens de rechtbank niet, nu reeds in eerste aanleg opening van zaken is gegeven. De rechtbank ziet in de fouten van het opsporingsteam reden voor vermindering van de op te leggen straf.

Conclusie

In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat passages uit een geheimhoudersgesprek die hadden behoren te worden vernietigd, voor een verhoor zijn gebruikt. Dit verzuim vloeide voort uit nonchalance van het opsporingsteam. Dat team heeft de betreffende passages vooruitlopend op de beslissing van de rechter-commissaris over het geheimhoudersgesprek gebruikt voor het opstellen van het verhoorplan en bovendien geen uitvoering gegeven aan een na die beslissing gegeven bevel tot vernietiging van de officier van justitie. Het verwijt vindt derhalve zijn oorsprong in het handelen van de politie.

Zembla-lijst: Zaak 45

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
L., E.C. Officier van justitie, rechtbank Utrecht, 2008 (Bron: rechtbank Utrecht).	Vonnis LJN: BG5524 Verdacht van heling, witwassen van grote geldbedragen (volgens de politie miljoenen euro's) en van deelname aan een criminele organisatie.	OM ontvankelijk, ondanks het niet kennen van geheimhouders-gesprekken. Tientallen telefoongesprekken en sms- contacten zijn getapt maar niet gewist. Rechter heeft aanvullend onderzoek gelast. Officier van justitie waarvan L. de zaak heeft overgenomen, is als getuige gehoord. Hij heeft verklaard dat hij hier niets van de bewaarde gesprekken af wist. Volgens de rechter is sprake van "vormverzuimen die niet meer kunnen worden hersteld." Alle gesprekken zijn uiteindelijk toch vernietigd, waardoor de rechter-commissaris hier geen nader onderzoek naar kon doen. De rechter oordeelt dat door het handelen van het OM en de politie de rechten van de verdachten niet doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen tekort zijn gegaan. In 2009 is de verdachte veroordeeld tot 14 maanden cel, waarvan zeven voorwaardelijk, en een geldboete van 25.000 euro.	Verdachte is in hoger beroep gegaan, de zaak moet nog voorkomen (Bron: rechtbank Utrecht). L. was in oktober 2009 nog officier van justitie (Vonnis LJN: BJ9999).
Correctie: In het eerste stadium van het onderzoek was een andere officier van justitie betrokken.	Correctie: Niet het vonnis, maar een proces- verbaal met tussenbeslissing is gepubliceerd met LJN- nummer BG5524. Het vonnis is later, op 13 februari 2009, gewezen.	Correcties: De rechtbank heeft, gelet op de vormverzuimen, strafvermindering toegepast. De rechtbank overweegt over het uiteindelijk vernietigen van de gesprekken: "De officier van justitie heeft later echter zelf alle gesprekken en sms-berichten beoordeeld en bevolen dat zij moesten worden vernietigd. Hiermee is de noodzaak om die telefoongesprekken en sms- berichten door de rechter- commissaris te laten onderzoeken, komen te ontvallen."	Correctie: Het vonnis met LJN- nummer BJ9999 is niet uit oktober 2009 maar uit juni 2009.

Analyse

In deze zaak komt uit het proces-verbaal, houdende de tussenbeslissing, naar voren dat in het opsporingsonderzoek gedurende een periode van negen maanden en een periode van twee weken telefoonverkeer is getapt, dat tijdens de eerste periode tientallen telefoongesprekken en sms-contacten met geheimhouders zijn getapt en dat in strijd met de wet- en regelgeving die gesprekken en sms-berichten

niet gemeld zijn aan de officier van justitie en daardoor ook niet vernietigd zijn. Ook blijkt uit het proces-verbaal dat, toen de raadsman de officier van justitie heeft verzocht om in staat te worden gesteld telefoongesprekken te beluisteren, de laatste gelast heeft dat alle getapte gesprekken moesten worden nagelopen op de aanwezigheid van geheimhoudersgesprekken. Toen bleken in eerste instantie 55 geheimhoudersgesprekken en sms-contacten niet te zijn vernietigd, aldus het proces-verbaal. Later zijn, zo vervolgt het proces-verbaal, bij nader onderzoek nog meer niet-vernietigde geheimhoudersgesprekken en sms-contacten naar boven gekomen. Naar aanleiding hiervan, aldus het proces-verbaal, heeft de rechtbank nader onderzoek gelast naar de gang van zaken omtrent de geheimhoudersgesprekken.

In het proces-verbaal stelt de rechtbank, mede op grond van hetgeen door getuigen in het nadere onderzoek is verklaard, vast dat sprake is van vormverzuimen die niet meer kunnen worden hersteld. De rechtbank concludeert dat verdachten door het handelen van de politie en het openbaar ministerie ten aanzien van de getapte geheimhouderscommunicatie niet doelbewust of met grove veronachtzaming van hun belangen te kort zijn gedaan aan hun recht op een eerlijke behandeling van de zaak. Naar het oordeel van de rechtbank is het openbaar ministerie derhalve ontvankelijk in de vervolging van de verdachten.

Bij het trekken van deze conclusie let de rechtbank op alle in het proces-verbaal genoemde omstandigheden. Daartoe behoort dat er volgens een verklaring van een teamleider 20.000 tot 25.000 gesprekken zijn afgeluisterd en dat in het begin van het onderzoek de telefoonnummers van de geheimhouders en ook de stemmen (nog) niet herkend werden, zodat het kan gebeuren dat communicatie met een geheimhouder niet is onderkend. Een andere omstandigheid is dat het opsporingsteam bij de beoordeling of communicatie met een geheimhouder ter toetsing aan de officier van justitie moest worden voorgelegd, is uitgegaan van een onjuist criterium (er moesten “inhoudelijke dingen” aan de orde zijn). De rechtbank merkt in dit verband op dat sprake lijkt te zijn geweest van onduidelijke communicatie tussen de officier van justitie en de teamcoördinator over het omgaan met geheimhoudersgesprekken. Een omstandigheid waarop de rechtbank ook heeft gelet is dat de verdachten niet naar aanleiding van een geheimhoudersgesprek zijn aangehouden.

Ook overweegt de rechtbank in dit verband dat de rechtbank een onderzoek door de rechter-commissaris heeft gelast naar de vraag of de inhoud van de telefoongesprekken en sms-berichten, voor zover vermeld op een door de verdachte verstrekt overzicht, onderwerp is of kan zijn van het verschoningsrecht van geheimhouders. De dvd waarop die gesprekken en sms-berichten zijn gezet, is hierna in het ongereede geraakt. De rechter-commissaris kon, zo vervolgt de rechtbank, derhalve niet meer toetsen of de gesprekken en sms-berichten onder dat verschoningsrecht vallen. De officier van justitie heeft later echter zelf alle gesprekken en sms-berichten beoordeeld en bevolen dat zij moesten worden vernietigd, aldus de rechtbank. Hiermee is volgens de rechtbank de noodzaak om die telefoongesprekken en sms-berichten door de rechter-commissaris te laten onderzoeken, komen te ontvallen.

In haar eindvonnis ziet de rechtbank geen aanleiding om haar tussenbeslissing met betrekking tot de ontvankelijkheid van het openbaar ministerie te herzien. Ze komt wel tot matiging van de straf wegens de wijze waarop door de politie en het openbaar ministerie ten aanzien van de getapte geheimhouderscommunicatie is gehandeld. Ook de lange behandelingsduur, hoewel geen sprake is van schending van de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 EVRM, leidt tot matiging van de straf. In totaal bedraagt de strafvermindering 2 maanden gevangenisstraf, waar de rechtbank in beginsel een gevangenisstraf voor de duur van 16 maanden passend en geboden acht.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan aan het openbaar ministerie worden verweten dat ten onrechte geheimhoudersgesprekken niet tijdig zijn vernietigd. Van belang daarbij is voorts dat de communicatie tussen het openbaar ministerie en de politie over de bij de vernietiging te hanteren criteria niet zo helder was dat over die criteria geen misverstanden konden bestaan.

Zembla-lijst: Zaak 46

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
L., E.C. Officier van justitie, rechtbank Utrecht, 2008 (Bron: rechtbank Utrecht).	Vonnis LJN: BE9254 Verdacht van verbale bedreiging met misdrijf (2x), poging tot doodslag in vereniging, poging tot moord in vereniging, opzet heling in vereniging (Bron: rechtbank Utrecht).	OM niet-ontvankelijk. Getapte gesprekken met geheimhouders hebben ten onrechte geruime tijd deel uitgemaakt van het procesdossier. "De rechtbank is echter van oordeel dat het Openbaar Ministerie met grove veronachtzaming van de van de belangen en rechten van de verdachte heeft gehandeld. Er is immers in strijd gehandeld met gestelde in artikel 126aa lid 2 van het Wetboek van Strafvordering, het Besluit regels omtrent vernietiging van gegevens en de 'instructie vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders' opgesteld door het College van procureurs-generaal." De verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Utrecht). L. was in oktober 2009 nog officier van justitie (vonnis LJN: BJ9999).
	Correctie: Er is geen poging tot moord in vereniging tenlastegelegd.		Correctie: Het vonnis met LJN- nummer BJ9999 is niet uit oktober 2009 maar uit juni 2009.

Analyse

In deze zaak heeft de rechtbank geconstateerd dat ten onrechte getapte gesprekken met geheimhouders, waaronder de raadsman van de verdachte, opgenomen van augustus 2006 tot en met november 2006, geruime tijd deel hebben uitgemaakt van het strafdossier. De officier van justitie is in april 2007 op de hoogte geraakt van de gesprekken en heeft toen direct een bevel opgemaakt om ze te vernietigen.

De rechtbank acht onvoldoende aannemelijk dat de gesprekken doelbewust een geruime tijd deel hebben uitgemaakt van het strafdossier. Ze is niettemin van oordeel dat het openbaar ministerie met grove veronachtzaming van de belangen en rechten van de verdachte heeft gehandeld. Er is immers, aldus de rechtbank, stelselmatig in strijd gehandeld met het gestelde in artikel 126aa tweede lid Sv, het Besluit regels omtrent vernietiging van gegevens en de Instructie vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders, opgesteld door het College van procureurs-generaal. Het stelselmatig negeren van de wet, een besluit en een instructie, bestemd om het vrije verkeer tussen een verdachte en geheimhouders te waarborgen, levert volgens de rechtbank een verzuim op in de zin van artikel 359a Sv. De officier van justitie heeft ter terechtzitting weliswaar aangevoerd dat de inhoud van de gesprekken met de geheimhouders niet sturend is geweest voor het onderzoek, maar de rechtbank is niet in staat dat te toetsen. Daarom ziet ze geen andere mogelijkheid dan het openbaar ministerie niet-ontvankelijk te verklaren.

De ernstigste verdenking tegen de verdachte (betrokkenheid bij het gooien van een handgranaat naar een woning) is reeds voordat de niet-ontvankelijkheid werd uitgesproken uit de tenlastelegging verwijderd, zulks in verband met het ontbreken van voldoende bewijs. Dat deze verdenking niet tot een bewezenverklaring en veroordeling heeft geleid staat los van de problematiek rond de geheimhoudersgesprekken.

Conclusie
Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan aan het openbaar ministerie worden verweten dat geheimhoudersgesprekken niet tijdig zijn vernietigd. De officier van justitie heeft over deze niet-tijdige vernietiging, direct na de ontdekking ervan, tegenover de rechtbank steeds volledig open kaart gespeeld.

Zembla-lijst: Zaak 47

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., C.J.A. van der Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2005 (Bron: rechtbank Rotterdam). Zie ook E. – van V., B.M.R.M.	Vonnis LJN: AU4036 Verdacht van drugs- en wapenbezit. OM in eerste aanleg niet-ontvankelijk verklaard wegens het afluisteren van twee gesprekken tussen verdachte en advocaat.	OM niet-ontvankelijk. Er zijn twee gesprekken tussen verdachte en advocaat opgenomen en aan het dossier toegevoegd. De officier heeft het dossier zonder nadere controle aan de rechtbank voorgelegd. "Daarbij is door toedoen van de opsporingsbeambten en daarmee onder verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie met zodanige grove veronachtzaming van verdachtes belangen, tekort gedaan aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak (...)."	OM heeft hoger beroep ingesteld (vonnis LJN: BA2127). Door het hof is de zaak ook niet- ontvankelijk verklaard. In juni 2009 heeft de zaak gediend voor de hoge raad. Die heeft de zaak terugverwezen naar de rechtbank Rotterdam (Bron: advocaat). Van der M. was in december 2009 nog officier van justitie in Rotterdam (Vonnis LJN: BK7190).
	Correctie: In eerste aanleg staat niet dat het OM vanwege het afluisteren van twee geheimhoudersgesprekken niet-ontvankelijk is verklaard, maar vanwege het gebruik en het niet vernietigen daarvan.		Correctie: Niet de zaak maar het openbaar ministerie is niet ontvankelijk in de vervolgning verklaard.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 19.

Telefonisch maakt de voortvluchtige verdachte een afspraak met een advocaat, welk gesprek wordt getapt. Zonder te overleggen met de officier van justitie besluit de politie dat, omdat er geen zaaksinhoudelijke informatie is besproken, de informatie uit het gesprek kan worden gebruikt om de verdachte aan te houden en dat het gesprek bovendien niet hoeft te worden vernietigd. Het hof oordeelt dat de politie ten onrechte niet onverwijld de officier van justitie in kennis heeft gesteld van het tapgesprek, maar komt eveneens tot de conclusie dat niet aannemelijk is geworden dat hierdoor doelbewust aan het recht van verdachte op een eerlijke behandeling van zijn zaak is te kort gedaan. Immers is tijdens de verhoren van de verbalisanten gebleken dat deze handelwijze voornamelijk het gevolg is geweest van het feit dat de verbalisanten onvoldoende kennis hadden van de strikte wet- en regelgeving met betrekking tot geheimhoudersgesprekken. Desalniettemin komt het hof tot een niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie.

De Hoge Raad vernietigt vervolgens het arrest van het hof, omdat niet begrijpelijk was dat de omstandigheid dat de politie ten onrechte gebruik had gemaakt van de informatie omtrent de locatie van de verdachte teneinde hem te kunnen aanhouden, dwong tot "de slotsom dat in de onderhavige zaak de belangen van de verdachte in het vooronderzoek zodanig grovelijk zijn veronachtzaamd dat de aanmerkelijke kans bestaat dat – indien het openbaar ministerie zou worden ontvankelijk verklaard in de vervolging van de verdachte – aan verdachtes recht op een eerlijke behandeling van de zaak tekort wordt gedaan". De Hoge Raad wijst de zaak terug naar de rechtbank.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. Hoewel het openbaar ministerie wel verantwoordelijk is voor de opsporing in het algemeen en de verwerking van tapgesprekken in het bijzonder, mag het ervan uitgaan dat de politie zich aan de voorschriften houdt en een tapgesprek met een geheimhouder aan de officier van justitie voorlegt, zeker als zo'n gesprek de basis van een aanhouding buiten heterdaad dient te vormen.

Zembla-lijst: Zaak 48

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., I. Officier van justitie, rechtbank Roermond, 2007 (Bron: rechtbank Roermond).	Vonnis LJN: BB7558 Verdacht van drugsbezit, gestolen voertuig en wapen.	OM niet-ontvankelijk, wegens tegenstrijdigheden in processen-verbaal. "De rechtbank is van oordeel dat in op amtseend opgemaakte processen-verbaal en onder ede afgelegde verklaringen van opsporingsambtenaren zeker over dit soort voor de juridische beoordeling essentiële onderdelen geen onverklaarbare tegenstrijdigheden mogen voorkomen. Daarbij kan dan in het midden blijven of het vergissingen of verklaringen in strijd met de waarheid betreffen. De rechtbank is dan ook van oordeel dat gegeven de tegenstrijdigheden er sprake is van een ernstige inbreuk op de procesorde, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een faire behandeling van de zaak tekort is gedaan."	Bij rechtbank is niet bekend of er hoger beroep is ingesteld (Bron: rechtbank Roermond). M. is nu nog officier van justitie.
		Correctie: M.b.t. de tegenstrijdigheden heeft het hof bepaald: "Derhalve levert dit verzuim niet een ernstige schending van beginselen van een goede procesorde op, waarbij doelbewust of met grove veronachtzaming van verdachtes belangen is tekort gedaan aan diens recht op een behoorlijke behandeling van de zaak, zodat het beroep op niet- ontvankelijkheid van het openbaar ministerie dient te worden verworpen." Overigens komt het hof wel tot een vrijspraak, omdat vanwege de tegenstrijdigheden de betreffende processen-verbaal worden uitgesloten voor het bewijs.	Correctie: Het arrest van het hof van 5 november 2008 is te vinden op rechtspraak.nl onder LJN: BG3612

Analyse

Bij het binnentreden en doorzoeken van een woning en een schuur waren opsporingsambtenaren aanwezig van zowel de politie Limburg-Noord als de Koninklijke Marechaussee. Door de rechtbank werden deze opsporingsambtenaren gehoord omtrent de gang van zaken bij het binnentreden en doorzoeken. De processen-verbaal van de opsporingsambtenaren van de politie hadden, mede gelet op

een verweer van de raadsman, kennelijk aanleiding gegeven tot een nader onderzoek naar de genoemde gang van zaken. De officier van justitie vond dat het verweer moest worden verworpen omdat toestemming was gegeven voor het binnentreden, niet was gebleken dat de aanwezige bewoonster zich tegen het doorzoeken had verzet en ook achteraf toestemming tot binnentreden en doorzoeken had verleend.

De rechtbank stelde vast dat de politieambtenaren op een aantal essentiële punten — naar het oordeel van de rechtbank (wel degelijk) van belang voor de beoordeling van de rechtmatigheid van de doorzoeking - anders verklaarden dan de marechaussees. De rechtbank was van oordeel dat in op ambtsead opgemaakte processen-verbaal en onder ede afgelegde verklaringen van opsporingsambtenaren, zeker over dit soort voor de juridische beoordeling essentiële onderdelen, geen onverklaarbare tegenstrijdigheden mogen voorkomen. De rechtbank vond dat, gegeven de tegenstrijdigheden, er sprake was van een ernstige inbreuk op de procesorde waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een faire behandeling van de zaak tekort werd gedaan. Zij verklaarde het openbaar ministerie niet-ontvankelijk in zijn vervolging.

Tegen dit vonnis stelde de officier van justitie hoger beroep in. Het hof overweegt dat de van de zijde van de verdachte aangevoerde feiten en omstandigheden met betrekking tot het binnentreden en doorzoeken voldoende aannemelijk zijn geworden, althans dat de verklaringen van de opsporingsambtenaren van de politie Limburg-Noord onverklaarbare tegenstrijdigheden bevatten in vergelijking met de verklaringen van de marechaussees. In zoverre is er volgens het hof sprake van een onherstelbaar verzuim als bedoeld in artikel 359a Sv. Echter, het hof is van oordeel dat er, mede vanwege het tijdsverloop, vermoedelijk sprake is van vergissingen in de gewraakte verklaringen en niet van verklaringen die desbewust in strijd met de waarheid zijn afgelegd door die opsporingsambtenaren. Derhalve levert dit verzuim in de ogen van het hof niet een ernstige schending van beginselen van een goede procesorde op waarbij doelbewust of met grove veronachtzaming van verdachtes belangen is te kort gedaan aan diens recht op een behoorlijke behandeling van de zaak. Het beroep op niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie dient volgens het hof dan ook te worden verworpen. Het hof vindt echter wel aanleiding om bewijsuitsluiting toe te passen met betrekking tot alle door de opsporingsambtenaren van de politie Limburg-Noord afgelegde verklaringen en opgemaakte processen-verbaal.

Het hof spreekt vervolgens vrij van alle vier ten laste gelegde feiten. De vrijspraak van de feiten 3 en 4 heeft zijn directe oorzaak in het na genoemde bewijsuitsluiting ontbreken van wettig en overtuigend bewijs. Ook de vrijspraak van feit 1 is terug te voeren op de genoemde bewijsuitsluiting. Van feit 2 wordt vrijgesproken omdat wettig en overtuigend bewijs van bepaalde wetenschap bij de verdachte ontbreekt.

Conclusie

Het verwijt in deze zaak vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. De uitspraken van rechtbank en hof bieden onvoldoende grond voor het standpunt dat reeds voordat verweer was gevoerd en de tegenstrijdige verklaringen waren afgelegd, voor het openbaar ministerie voldoende aanleiding bestond om zelf een nader onderzoek naar de gang van zaken bij het binnentreden en doorzoeken in te stellen.

Zembla-lijst: Zaak 49

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., I. Officier van justitie, rechtbank 's- Gravenhage, 2004 (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: AR5730 Verdacht van schuld aan een explosie op 28 juni 2003 in de Herman Costerstraat in Den Haag. Door de gasexplosie in de kelder van een juwelier raakten zestien mensen gewond en werden een aantal winkels en bovengelegen woningen ernstig beschadigd.	OM niet-ontvankelijk. "Kennelijk hebben geheimhouders getapte gesprekken ten onrechte zeer geruime tijd (ongeveer 1 jaar) deel uitgemaakt van het procesdossier. Wellicht bevinden zich thans nog één of meer van deze gesprekken in het dossier."	In hoger beroep is de niet- ontvankelijkheid ongedaan gemaakt en de zaak terugverwezen naar de rechtbank. Hier is de verdachte vrijgesproken, mede doordat de processen-verbaal en tapverslagen met geheimhouders zijn uitgesloten als bewijsstukken (Bron: advocaat). M. is nu nog officier van justitie bij het Landelijk parket.
			Correctie: De processen-verbaal en tapverslagen met geheimhouders hebben geen bewijs opgeleverd. Er is derhalve geen sprake van uitsluiting als bewijsstukken.

Analyse

In deze zaak hebben opgenomen gesprekken met geheimhouders ten onrechte geruime tijd (gedurende ongeveer 1 jaar) deel uitgemaakt van het dossier. De politie heeft de gesprekken, in strijd met de toepasselijke regelgeving, niet uitgewerkt en ze dus ook niet aan het openbaar ministerie aangeboden, ter beoordeling of ze zouden moeten worden vernietigd.

In eerste aanleg is het openbaar ministerie om deze reden niet-ontvankelijk verklaard. In hoger beroep is die niet-ontvankelijkheid ongedaan gemaakt en is de zaak teruggewezen naar de rechtbank. Het hof komt tot deze conclusie omdat er slechts sprake kan zijn van een niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie als de met opsporing of vervolging belaste ambtenaren ernstig inbreuk hebben gemaakt op beginselen van een behoorlijke procesorde, waarbij doelbewust dan wel met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van de zaak te kort is gedaan. Het hof is niet gebleken dat aan deze voorwaarde is voldaan. Uit niets heeft het hof kunnen afleiden dat de verbalisanten en het openbaar ministerie een specifieke bedoeling hebben gehad met de tapverslagen of dat deze op enigerlei wijze bij te nemen beslissingen in het opsporingsonderzoek een rol hebben gespeeld.

Het hof concludeert dat het onderzoek in deze zaak met onvoldoende mankracht heeft moeten gebeuren. Dit heeft ook een rol gespeeld bij het vernietigen van geheimhoudersgesprekken: omdat het onderzoeksteam te krap bezet was en een deel van het team in de loop van het onderzoek naar andere teams is overgegaan, is een deugdelijke administratieve afhandeling achterwege gebleven. Er is volgens het hof sprake is geweest van laakbare slordigheden, die echter enerzijds gelet op de inhoud van de

tapverslagen en anderzijds gelet op de stand waarin het politieonderzoek zich reeds bevond in geen enkel opzicht op dat onderzoek c.q. de voortgang ervan van invloed zijn geweest.

De rechtbank waarnaar het hof de zaak heeft teruggewezen komt vervolgens voor de meeste feiten tot een vrijspraak van de verdachten. Deze vrijspraak is een gevolg van een gebrek aan bewijs. Daarbij spelen de geconstateerde verzuimen rond het vernietigen van geheimhoudersgesprekken geen rol.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat geheimhoudersgesprekken niet tijdig vernietigd zijn. De politie heeft verzuimd de geheimhoudersgesprekken ter vernietiging aan te bieden aan de officier van justitie. Op de uiteindelijke uitkomst is dat dit overigens niet van invloed geweest.

Zembla-lijst: Zaak 50

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., M.A.W. Officier van justitie, rechtbank 's-Gravenhage, 2009 (Bron: rechtbank 's- Gravenhage). Zie ook T., J.	Vonnis LJN: BH7921, Vonnis LJN: BH7911, en Vonnis LJN: BH7915. Zaak Tulpenbollenfraude. Verdachten zijn vervolgd voor valsheid in geschrift, oplichting en belastingfraude, de tweede voor valsheid in geschrift en belastingfraude en de derde voor valsheid in geschrift en oplichting. Beleggers zouden door de drie verdachten zijn benadeeld voor een totaalbedrag van ongeveer € 85.200.000.	OM niet-ontvankelijk. Vlak voordat de zaken ter zitting werden behandeld, werd duidelijk dat gesprekken met advocaten die in het onderzoek waren afgeluisterd, niet direct waren vernietigd en zich voor een deel nog steeds in het dossier bevonden. Ook andere vertrouwelijke informatie, waaronder e-mails en correspondentie tussen cliënt en advocaat, bleken niet te zijn vernietigd. "Naar het oordeel van de rechtbank zijn de wettelijke regels voor de justitiële behandeling van geheimhoudersinformatie in diverse opzichten niet nageleefd en op grote schaal geschonden. Geenszins kan worden uitgesloten dat geheimhoudersinformatie mede richting heeft gegeven aan het strafrechtelijk onderzoek, in het bijzonder aan de wijze waarop de verhoren van de verdachten hebben plaatsgevonden, en dat verdachten daardoor zijn benadeeld. Naar het oordeel van de rechtbank is de geconstateerde handelwijze van justitie dermate schadelijk voor het vertrouwen in de rechtsstatelijkheid van opsporing en vervolging en de zuiverheid van de strafrechtspleging in het algemeen dat ook uit een oogpunt van bescherming van dit algemene rechtsbelang de niet- ontvankelijkheid van het openbaar ministerie moet worden uitgesproken."	De officier van justitie heeft hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank 's- Gravenhage). M. was in 2009 nog officier fraudezaken bij het Functioneel Parket in Rotterdam.
		Correctie: Bovengenoemd citaat is niet van de rechtbank, maar komt uit de inhoudsindicatie bij de uitspraak op rechtspraak.nl .	

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 75.

In deze zaak werd vlak voordat de zaak op zitting kwam duidelijk dat gesprekken met advocaten die in het onderzoek waren afgeluisterd niet direct waren vernietigd en zich voor een deel nog steeds in het dossier bevonden. Volgens het vonnis van de rechtbank heeft de onderzoekscoördinator kennisgenomen van de inhoud van getapte telefoongesprekken met geheimhouders. Daarnaast is de officier van justitie niet direct op de hoogte gesteld van alle telefoongesprekken waaraan door geheimhouders werd deelgenomen. Verder

is er geheimhoudersinformatie (onder andere e-mails) zonder toestemming van de geheimhouder in beslag genomen en gehouden. En zulke geheimhoudersinformatie (in de vorm van geprinte e-mails) is opgenomen in zaaksmappen voor de voorbereiding door opsporingsambtenaren van verhoren van verdachten. Aan deze verzuimen ligt onder meer ten grondslag dat de officier van justitie bij het beoordelen van de aan haar voorgelegde geheimhoudersgesprekken een te beperkt criterium heeft gehanteerd ten aanzien van de reikwijdte van het verschoningsrecht.

De rechtbank concludeert dat de geconstateerde handelwijze dermate schadelijk is voor het vertrouwen in de rechtsstatelijkheid van opsporing en vervolging en voor de zuiverheid van de strafrechtspleging in het algemeen, dat ook uit een oogpunt van bescherming van dit algemene rechtsbelang de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie moet worden uitgesproken.

Het openbaar ministerie heeft hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak zijn geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet vernietigd. Informatie daaruit is mogelijk gebruikt voor het onderzoek. Aan dit verzuim ligt mede ten grondslag dat het openbaar ministerie bij het beoordelen van de door de politie voorgelegde geheimhoudersgesprekken een te beperkt criterium heeft gehanteerd ten aanzien van de reikwijdte van het verschoningsrecht.

Zembla-lijst: Zaak 51

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., A. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2000 (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: AA9432 Zeven verdachten van valsmunterij.	OM niet-ontvankelijk. De officier laat een politie-infiltrant niet ter zitting verschijnen, ondanks herhaalde verzoeken. Verder heeft hij het bestaan van een voor de zitting belangrijke brief verzwegen. “(…) de officier van justitie met betrekking tot het al dan niet verschijnen van getuige 1 bewust relevante informatie aan de rechtbank en de verdediging heeft onthouden.” En: “(..) komt de rechtbank tot het oordeel dat de officier van justitie de beginselen van een goede procesorde en met name het recht op een eerlijk proces, zoals bedoeld in artikel 6 van het EVRM, zodanig ernstig heeft geschonden (…).”	De officier van justitie heeft hoger beroep ingesteld. M. is nu rechter in Den Bosch.
	Correctie: Het LJN-nummer moet zijn LJN AA9423	Correctie: Het Hof Den Haag heeft het OM ontvankelijk verklaard en de zaak teruggewezen naar de rechtbank (LJN AD8657). De rechtbank heeft de politie-infiltrant gehoord.	Correctie: Zie vorige kolom. Correctie: M. is nu raadsheer in Den Bosch.

Analyse

In deze zaak worden het openbaar ministerie twee verwijten gemaakt, namelijk het weigeren een getuige te laten verschijnen en daarnaast het achterhouden van een relevante fax.

Om te kunnen beoordelen of bij de start van het opsporingsonderzoek in Duitsland is voldaan aan het Tallon-criterium — dat luidt dat een verdachte niet tot ander handelen mag zijn gebracht dan dat waarop zijn opzet reeds was gericht — wilde de rechtbank in deze zaak inzicht verkrijgen in de totstandkoming van het eerste contact tussen de verdachte en een Duitse politie-infiltrant. Daartoe verzocht de rechtbank de officier van justitie de betreffende Duitse infiltrant als getuige op te roepen, eerst bij de rechter-commissaris en later (toen het verhoor bij de rechter-commissaris meermalen om diverse redenen geen doorgang kon vinden) ter zitting.

De Duitse autoriteiten wilden echter alleen toestemming verlenen voor een verhoor bij de rechter-commissaris. De reden daarvoor was gelegen in de meer anonieme omstandigheden waaronder de getuige bij de rechter-commissaris kan worden gehoord. Gedurende de discussie over het wel of niet verschijnen van de infiltrant ter zitting, blijken de Duitse autoriteiten echter een fax te hebben gestuurd (d.d. 29 november 2000), waarin ze aangaven onder voorwaarden toch toestemming te verlenen de infiltrant ter zitting te horen. De officier van justitie heeft deze fax vervolgens niet kenbaar gemaakt aan de rechtbank, omdat de toestemming nog vóór de zitting waarop het verhoor was gepland, is ingehaald door een intrekking daarvan (d.d. 1 december 2000).

Na een onderzoek naar de weigering van de toestemming door de Duitse autoriteiten, kwam de rechtbank tot de slotsom dat een van de, bij het Nederlandse onderzoek betrokken, Nederlandse politieambtenaren invloed heeft uitgeoefend op die Duitse autoriteiten om niet akkoord te gaan met het verhoor van de infiltrant ter zitting. De rechtbank hield het er om die reden voor dat de Nederlandse politie heeft getracht de rechtsgang te frustreren, "onder verantwoordelijkheid van en met medeweten van de officier van justitie". Daarnaast was naar het oordeel van de rechtbank vast komen te staan dat de officier van justitie bewust relevante informatie aan de rechtbank en de verdediging heeft onthouden door de fax met de initiële toestemming niet kenbaar te maken. De rechtbank besloot daarop het openbaar ministerie niet-ontvankelijk te verklaren.

In hoger beroep kwam het Hof Den Haag (*LJN AD8657*) ten aanzien van het eerste verwijt (over de rol van de officier van justitie met betrekking tot het niet ter zitting verschijnen van de Duitse infiltrant) tot een andere conclusie dan de rechtbank: "Het hof volgt de rechtbank in haar oordeel, dat de laakbare handelwijze van de (Nederlandse) politie in beginsel voor rekening van het openbaar ministerie komt ... Het hof is echter tevens, anders dan de rechtbank, van oordeel dat niet kan worden staande gehouden, dat [de betrokken Nederlandse politieambtenaar] met medeweten van de officier van justitie ervoor heeft gezorgd dat [de Duitse infiltrant] niet ter terechtzitting van 4 december 2000 kon worden gehoord. ... Van enig medeweten van de officier van justitie is naar het oordeel van hof niet gebleken."

Over het tweede verwijt, het achterhouden van de fax met de initiële toestemming van de Duitse autoriteiten, oordeelde het hof: "Dat de officier meende dat de fax van 29 november was ingehaald door de fax van 1 december en daarom niet relevant was, is een beoordelingsfout die voor zijn rekening komt. In dit opzicht is het openbaar ministerie in zijn taak aan de rechter – volledig – verantwoording af te leggen, tekort geschoten." Er is naar het oordeel van het hof echter geen sprake van een ernstige schending die niet-ontvankelijkheid tot gevolg moet hebben, maar van een betrekkelijk gering verzuim. Het hof concludeert daarop dat onvoldoende aanleiding bestond voor het niet-ontvankelijk verklaren van het openbaar ministerie en wijst de zaak terug naar de rechtbank.

Vervolgens oordeelt de rechtbank (Rb Rotterdam 30 september 2003, *NbSr* 2003, 398) dat onvoldoende onderzocht kan worden of aan het Tallon-criterium is voldaan, nu bij het ontbreken van processen-verbaal en de onmogelijkheid de infiltrant te horen, onvoldoende zicht bestaat op het Duitse opsporingsonderzoek. De rechtbank overweegt expliciet dat zij hierin onvoldoende redenen ziet om een, aan de officier van justitie toe te rekenen, verwijt te maken ter zake van de afscherming van de Duitse fase van het onderzoek. Niet uit te sluiten is, aldus de rechtbank, dat er vanuit een oogpunt van bescherming van een infiltrant of van infiltranten goede redenen waren om geen inlichtingen over (de infiltratie in) de Duitse fase van het onderzoek te verschaffen. In ieder geval is niet aannemelijk geworden dat de weigering inlichtingen te verschaffen plaatsvond met de bedoeling de belangen van verdachte te schaden. Het openbaar ministerie is volgens de rechtbank dan ook ontvankelijk in de vervolging. Wel wordt al het bewijs dat, direct of indirect, is verkregen door middel van de inzet van de Duitse infiltranten, uitgesloten. Deze uitsluiting heeft tot gevolg dat de verdachte wordt vrijgesproken.

Conclusie

In deze zaak is zowel sprake van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie als van een verwijt dat zijn oorsprong vindt in het handelen of nalaten van het OM. Voor rekening van het openbaar ministerie komt het feit dat een Nederlandse politieambtenaar invloed heeft uitgeoefend op de Duitse autoriteiten om niet akkoord te gaan met het verhoor van de Duitse infiltrant ter zitting. Tevens is er een beoordelingsfout gemaakt bij het niet-presenteren van het faxbericht met als gevolg een onvolledig strafdossier. Beide verwijten hebben uiteindelijk geen invloed gehad op de einduitkomst van de zaak.

Zembla-lijst: Zaak 52

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., L.A.H. de Officier van justitie, rechtbank Almelo, 2002. Zie ook W., A.	Vonnis LJN: AE6814. Vuurwerkrap. Rechtbank Almelo heeft verdachte André de V. veroordeeld tot 15 jaar cel, wegens opzettelijke brandstichting, zoals geëist.	Vrijspraak in hoger beroep. (Vonnis LJN: AF8395). Verdachte wordt niet veroordeeld vanwege het ontbreken van een echte bekentenis en overtuigend bewijs. Er is volgens de rechter ontlastend bewijsmateriaal buiten het dossier gehouden. "Anderzijds heeft het onderzoek ook een zekere mate van verbeterheid vertoond die de geloofwaardigheid van de onderzoeksresultaten niet steeds ten goede is gekomen. (...) Er zijn uit het onderzoek inderdaad een aantal aanwijzingen tegen verdachte voortgekomen maar daarvan is een aantal volstrekt onvoldoende van elders bevestigd of uiteindelijk zelfs ondeugdelijk gebleken." En: "De vage, inconsistente en voor een belangrijk deel met grote onzekerheid overgeleverde uitlatingen van deze verdachte missen voldoende overtuigingskracht. Het Hof heeft niet door wettige bewijsmiddelen de overtuiging bekomen dat verdachte het hem tenlaste gelegde heeft begaan." Verdachte heeft 2,5 jaar in voorarrest gezeten en heeft daar later een schadevergoeding voor gekregen.	De officier werd vlak na deze zaak overgeplaatst naar de Nederlandse Antillen. De M. is nu verervingsofficier bij het Functioneel Parket te Zwolle.
			Correctie: De officier van justitie heeft, na daartoe te zijn uitgenodigd door de procureur-generaal van de Nederlandse Antillen, per 1 maart 2003 de functie van advocaat-generaal op de Nederlandse Antillen aanvaard met een dienstverband van 3 jaar. Er is dus geen sprake van overplaatsing.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 69 en 88.

In deze zaak heeft de rechtbank de verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar op grond van artikel 157 Sr (opzettelijke brandstichting). Het hof heeft dit vonnis vervolgens vernietigd en de verdachte vrijgesproken.

In het arrest van het hof is niet te lezen dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden. In zoverre mist het verwijt dat in de lijst aan het openbaar ministerie wordt gemaakte feitelijke grondslag.

De constatering van het hof dat "anderzijds (...) het onderzoek ook een zekere mate van verbeterheid [heeft] vertoond die de geloofwaardigheid van de onderzoeksresultaten niet steeds ten goede is gekomen" dient in de context te worden beschouwd waarbinnen het Hof deze constatering doet. Die context bestaat uit een beschrijving van de grote omvang en complexiteit van het onderzoek. Zo stelt het hof onder meer: "Er is monnikenwerk verricht." Vervolgens bespreekt het hof het verwijt dat door de gehoorde rechercheurs (waaronder de heer Paalman, die ook in de uitzending van Zembla aan het woord is gekomen) is gemaakt aan de teamleiding. Het hof spreekt in dat kader waardering uit voor het feit dat deze rechercheurs het gevaar van een te eenzijdige benadering signaleerden, maar overweegt het tevens dat "men kan betwijfelen of hun gezichtspunten wel steeds juist waren en of de door hen gewezen weg wellicht niet slechts een andere tunnel was". Verder schetst het hof in het arrest nog uitgebreid de omstandigheden waaronder het onderzoek is uitgevoerd. Het stelt bijvoorbeeld vast dat er in de samenleving een grote behoefte bestond aan opheldering en dat alle maatschappelijke aandacht "het bereiken van heldere resultaten heeft bemoeilijkt."

Het tweede en het derde citaat zijn afkomstig uit de overwegingen waarin het hof de bewijsmiddelen afweegt. Uiteindelijk komt het hof tot een andere waardering van de bewijsmiddelen dan het openbaar ministerie en spreekt de verdachte daarom vrij. In zoverre is er in deze zaak sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Het onderzoek naar de vuurwerkramp is op verzoek van de toenmalige burgemeester van Enschede, de heer Mans, onderzocht door het Bureau Interne zaken (BIZ) van de Regiopolitie Gelderland-Midden. Op basis van de resultaten uit een tussenrapportage van BIZ is aan de Rijksrecherche de opdracht gegeven een feitenonderzoek in te stellen. Het onderzoek was erop gericht vast te stellen of en, zo ja, in hoeverre de verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte De V., opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid. De Rijksrecherche komt tot de conclusie dat niet gebleken is dat tijdens het strafrechtelijk onderzoek niet integer is gehandeld door medewerkers van de politie en/of medewerkers van het openbaar ministerie. De Rijksrecherche heeft geen enkele aanwijzing kunnen vinden dat sprake zou zijn geweest van opzettelijke misleiding van de rechterlijke macht.

Conclusie

Een deel van hetgeen in de lijst aan het openbaar ministerie wordt verweten — namelijk dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden — is feitelijk onjuist. Voor het overige is er sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Zembla-zaak 53

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., I. Officier van justitie, rechtbank Zwolle- Lelystad, 2006 (Bron: rechtbank Zwolle- Lelystad). M. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: AW7154 Zaak HBO- inschrijvingsfraude. Onderwijsinstelling verdacht van inschrijvingsfraude. Ook: LJN AW7152 en AW7153.	OM niet-ontvankelijk. Ruime mate van overschrijding van redelijke vervolgingstermijn. "Nu uit de stukken van het procesdossier blijkt dat het proces-verbaal reeds was voltooid op 13 oktober 2003 en sindsdien niets van nadere onderzoeksverrichtingen is gebleken, terwijl voorts van de onderliggende feiten kan worden gezegd dat het om een uiterst ingewikkelde strafzaak gaat en tevens niet gesproken kan worden van een proceshouding van verdachte waardoor vertraging is opgelopen, is naar het oordeel van de rechtbank de redelijke vervolgingstermijn ruimschoots overtreden."	Rechtbank Zwolle-Lelystad wil niet zeggen of er hoger beroep is ingesteld. M. is sinds 2007 werkzaam bij het Parket Arnhem.
Correctie: Een ander dan bovengenoemde OvJ heeft de zaak behandeld.			Correctie: Zie kolom 1.

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven.

In deze zaak heeft het, na de aanvang van de redelijke termijn op 25 februari 2002, de datum van de aangifte van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van kort gezegd fraude met inschrijvingen door HBO-instellingen, ruim 26 maanden langer geduurd dan de twee jaren die door de Hoge Raad in het algemeen redelijk worden geacht om de zaak in eerste aanleg met een einduitspraak af te doen. De omstandigheden waaronder dit tijdsverloop heeft plaatsgevonden zijn voor de rechtbank van dien aard dat volgens haar niet kan worden volstaan met strafvermindering. De rechtbank meent dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Daarbij speelt een belangrijke rol dat na het sluiten van het proces-verbaal van de opsporing op 13 oktober 2003 geen onderzoek meer is verricht en dat de zaak desondanks niet voortvarend door het landelijk parket op zitting is gebracht. Daarnaast acht de rechtbank de betrekkelijk geringe ernst van de strafbare feiten van belang en het uiteindelijk ontbreken van financieel voordeel voor de verdachte en van nadeel voor derden.

Aan de lange duur van de vervolging ligt mede geringe zittingsruimte bij de rechtbank en een vervanging

van de behandelende zaaksofficier van justitie ten grondslag. De rechtbank meent echter dat zulke factoren niet voor rekening van de verdachte dienen te komen. Ook relevant is dat de zaak in handen was van het landelijk parket, dat bij de planning van zittingen afhankelijk is van lokale parketten.

Overigens houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358, *LJN* BD2578 — in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als de onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het openbaar ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Conclusie

Het verwijt in deze zaak vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan worden verweten dat de redelijke termijn in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM voor de berechting, is overschreden. Deze overschrijding had organisatorische oorzaken. Naar de huidige stand van de rechtspraak zou op dit verzuim geen niet-ontvankelijkheid meer volgen maar wordt een dergelijk verzuim door middel van strafvermindering gecompenseerd.

Zembla-lijst: Zaak 54

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
N., A. Officier van justitie, rechtbank Alkmaar, 2009. Zie ook O., G.	Vonnis LJN: BK3440 Sierra zaak. Vijf verdachten verdacht van mensensmokkel en gedwongen prostitutie.	OM niet-ontvankelijk. Het OM heeft volgens de rechter stukken achtergehouden (drie mappen met tapverslagen), tevens zijn veel zaken in het onderzoek misgegaan (oa. uitwerken van tapegesprekken door daarvoor niet opgeleide tolken). "De rechtbank concludeert derhalve (...) dat de officier van justitie bewust stukken heeft achtergehouden en nog steeds achterhoudt. De rechtbank is van oordeel dat de enkele omstandigheid dat zij weigert stukken te overleggen op zichzelf in de onderhavige zaak voldoende is om de officier van justitie niet-ontvankelijk te verklaren in de vervolging van verdachte. De rechtbank is van oordeel dat door deze handelwijze er van de zijde van het openbaar ministerie een ernstige inbreuk is gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor doelbewust en met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan zijn recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak te kort is gedaan."	OM is het niet eens met de uitspraak van de rechter en heeft hoger beroep ingesteld. "Het OM heeft zijn uiterste best gedaan om aan alle opdrachten van de rechtbank te voldoen om concreet aangeduide stukken in het dossier te voegen, ook al gingen die opdrachten in de ogen van het OM soms erg ver," aldus het OM. N. liet in 2006 al eens interne correspondentie uitlekken. 'Volgens een woordvoester heeft de betrokken officier de interne gedragsregels van het OM overtreden door e-mails te sturen naar haar persoonlijke e-mailadres. Zij pleegde daarmee geen strafbaar feit' (Bron: nu.nl) N. zat in 2008 in de werkgroep 'versterking aanpak mensenhandel en mensensmokkel' van het landelijk parket Openbaar Ministerie. Halverwege de voorbereiding van de zaak is N. advocaat-generaal in Amsterdam geworden.
Correctie: Officier van Justitie N. is in deze zaak als eerste zaakofficier opgetreden: onder haar leiding heeft het opsporingsonderzoek plaatsgevonden. Ze heeft de eerste pro-forma-zittingen gedaan, maar heeft zich nadien om gezondheidsredenen moeten terugtrekken. De verwijten van de rechtbank hebben in overwegende mate betrekking op	Correctie: Vijf verdachten verdacht van mensenhandel (en voor sommigen van hen: aanverwante strafbare feiten zoals schijn-huwelijken, een gedwongen abortus en een verkrachting) en deelname aan een criminele organisatie.	Correctie: Dat er tapegesprekken door daartoe niet-bevoegde tolken zijn uitgewerkt, wordt door de rechtbank "ten overvloede" overwogen en heeft derhalve niet bijgedragen aan de niet-ontvankelijkverklaring.	Correctie: N. heeft zelf geen interne correspondentie laten uitlekken. Dit is gebeurd door een derde die, mede dankzij de door de woordvoester (zie citaat in de lijst) toegelichte handelwijze, toegang tot de correspondentie had weten te krijgen. Deze derde is daarvoor strafrechtelijk veroordeeld. N. is thans weliswaar werkzaam als AG in Amsterdam, maar

hetgeen in de zaak is voorgevallen toen zij er niet meer bij betrokken was.			formeel is zij nog steeds OvJ in Alkmaar.
--	--	--	--

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 57.

In verband met de correctie in kolom 1 wordt hier verwezen naar de analyse van zaak 57.

Conclusie

Zie de correctie in kolom 1.

Zembla-lijst: Zaak 55

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
O., G. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007. Zie ook Z., M.	Vonnis LJN: BC0685 22 personen (Hells Angels) verdacht van lidmaatschap van een criminele organisatie.	OM niet-ontvankelijk. Diverse gesprekken met geheimhouders zijn niet gewist. "De voormalige zaaksofficier van justitie heeft aanvankelijk tijdens zijn eerste verhoor verklaard dat hij in het Acroniemonderzoek meermalen gesprekken met geheimhouders heeft gezien en hiervoor vernietigingsbevelen heeft getekend. Na raadpleging van zijn persoonlijke aantekeningen heeft hij een proces verbaal bevindingen opgesteld waarin hij meedeelt dat hij zich heeft vergist." En: "De geconstateerde ernstige, grootschalige en herhaaldelijke inbreuken op de regelgeving welke het verschoningsrecht moet waarborgen door het Openbaar Ministerie ondergraven het vertrouwen van de burger in dat wat hij in vertrouwen met een advocaat bespreekt ook geheim blijft. Het gebrek aan verantwoording hieromtrent door het Openbaar Ministerie versterkt die vertrouwensbreuk. Deze kwestie stijgt uit boven schending van individuele rechtsbelangen van een verdachte in een concrete strafzaak en raakt het vertrouwen in de rechtspleging in zijn geheel." De 22 verdachten zijn niet verder vervolgd.	OM kondigt hoger beroep aan, maar trekt hoger beroep later weer in. O. kreeg een disciplinaire maatregel. Hij kwam in 1996 als officier van justitie op Sint Maarten in opspraak vanwege mogelijke betrokkenheid bij een drugsdelict. Naar aanleiding van de berichtgeving in de media is er in 2006 opnieuw onderzoek gedaan naar deze zaak. O. werd toen overgeplaatst naar Amsterdam. Hij is nu advocaat-generaal bij het Amsterdamse parket.
Correctie: O. was zaaksofficier en zittingsofficier tot medio 2007; vanaf medio 2007 hebben Z. (zie zaak 95) en een andere collega gezamenlijke de behandeling ter terechtzitting overgenomen.			Correctie: O. is advocaat-generaal bij het Amsterdamse <u>ressortsparket</u> .

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 95.

De rechtbank oordeelt in haar onherroepelijke vonnis dat in het Acroniem-onderzoek de regelgeving met betrekking tot afgeluisterde gesprekken met advocaten (zoals neergelegd in artikel 126aa Sv en de daarbij behorende uitvoeringsregeling) niet is nageleefd. Opsporingsambtenaren hebben, aldus de rechtbank,

jarenlang kennis kunnen nemen van vele gesprekken tussen diverse advocaten en hun cliënten. Pas na enkele jaren zijn 128 van die gesprekken door het openbaar ministerie beoordeeld als vallend onder het verschoningsrecht en uiteindelijk vernietigd. Wanneer die vernietiging heeft plaatsgevonden en hoe, met name hoe afdoende dat is gebeurd, is niet duidelijk geworden, aldus de rechtbank. Zij constateert in ieder geval dat - wederom in strijd met de regelgeving - een aantal onder het verschoningsrecht vallende gesprekken die inmiddels conform de regelgeving vernietigd zijn, in het aan de rechtbank overgelegde strafdossier is terechtgekomen. De rechtbank overweegt voorts dat tijdens het onderzoek ter zitting opnieuw gesprekken met verschoningsgerechtigden zijn opgedoken in de processtukken die betrekking hebben op de toepassing van bijzondere opsporingsmethoden.

Het openbaar ministerie geeft leiding aan het opsporingsonderzoek en is in de regelgeving aangewezen als de autoriteit die voor de onmiddellijke vernietiging van gesprekken verantwoordelijk is. Het openbaar ministerie is volgens de rechtbank in dit onderzoek bij herhaling schromelijk tekort geschoten in deze taak. Zo bleef ook na herhaalde aansporing daartoe door de leiding van het opsporingsteam van de politie de verzochte beoordeling van vermoedelijke geheimhoudersgesprekken door de officier van justitie langdurig uit, evenals de volgens de wettelijke regeling vereiste schriftelijke bevelen tot vernietiging.

De rechtbank meldt in dit verband dat de toenmalige zaaksofficier, die aanvankelijk had verklaard vernietigingsbevelen te hebben getekend voor geheimhoudersgesprekken, maar daarop later was teruggekomen, zijn handelwijze niet inzichtelijk heeft gemaakt en dat de huidige zaaksofficieren hebben meegedeeld niet meer te kunnen achterhalen hoe het kon gebeuren dat onder het verschoningsrecht vallende gesprekken in het strafdossier terecht zijn gekomen. Dit gebrek aan informatie van de zijde van het openbaar ministerie heeft de rechtbank naar haar zeggen in ernstige mate belemmerd in de controlerende taak die zij heeft inzake de rechtmatigheid van het toepassen van dwangmiddelen in het strafproces.

De geconstateerde ernstige, grootschalige en herhaaldelijke inbreuken op de regelgeving welke het verschoningsrecht moet waarborgen, ondergraven in de opvatting van de rechtbank dat de burger erop kan vertrouwen dat wat hij in vertrouwen met een advocaat bespreekt ook geheim blijft. Het gebrek aan verantwoording hieromtrent door het openbaar ministerie versterkt die vertrouwensbreuk, aldus de rechtbank. Deze kwestie stijgt volgens haar uit boven schending van de individuele rechtsbelangen van een verdachte in een concrete strafzaak en raakt het vertrouwen in de rechtspleging in zijn geheel. Gelet hierop acht de rechtbank, ook al had het openbaar ministerie anders bepleit, de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de strafvervolgning van de verdachten de enig passende sanctie.

Conclusie

Ofschoon het verwijt zijn oorsprong vindt in het handelen van de politie, overstijgt de verantwoordelijkheid van het openbaar ministerie beslist de normale gezagsverantwoordelijkheid. Niet alleen is in deze zaak door het openbaar ministerie de verplichting tot naleving van de voorschriften met betrekking tot tijdige vernietiging van geheimhoudersgesprekken niet nagekomen, ook zijn geheimhoudersgesprekken in het dossier terechtgekomen ten gevolge van een handelwijze van het OM die niet inzichtelijk gemaakt is kunnen worden.

Zembla-lijst: Zaak 56

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
O., G. Officier van justitie, rechtbank Middelburg, 2007 (Bron: vonnis).	Vonnis LJN: BA2579 Verdacht van zedenmisdrijf: het seksueel binnendringen van iemand beneden de 12 jaar.	OM niet-ontvankelijk. Van geen enkel verhoor is een bandopname gemaakt, waardoor niet te controleren is of de gesprekken goed uitgewerkt zijn. Daarnaast zijn andere fouten gemaakt. "Voor zover betreft het niet op geluidsband opnemen van de verhoren van de verdachte is sprake van een onherstelbaar vormverzuim, hetgeen afbreuk doet aan de controleerbaarheid van het onderzoek." En: "door de genoemde handelingen van de verbalisanten zijn ernstige fouten gemaakt bij de opsporing. De combinatie van deze fouten heeft tot gevolg dat het niet meer mogelijk is om tot een betrouwbare feitelijke grondslag voor een bij de einduitspraak te nemen beslissing te komen."	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Middelburg). O. was in 2009 nog officier van justitie.
		Correctie: Van de verhoren van verdachte zijn geen opnamen gemaakt, maar de verhoren van slachtoffers zijn wel op band vastgelegd. Dit is het volledige citaat uit het vonnis: "Samenvattend concludeert de rechtbank dat de opsporingsambtenaren in de onderhavige strafzaak in strijd met de beginselen zoals neergelegd in [de] Aanwijzing hebben gehandeld. Voor zover het betreft het niet op geluidsband opnemen van de verhoren van verdachte is sprake van een onherstelbaar vormverzuim, hetgeen afbreuk doet aan de controleerbaarheid van het onderzoek. Voor zover het betreft de controleerbare audio(-visuele) opnamen stelt de rechtbank vast dat de verhoorende verbalisanten onvoldoende zorgvuldig en neutraal zijn geweest bij de ondervraging van [slachtoffer 1], terwijl de verslaglegging van het verhoor van [slachtoffer 1] van 27 januari 2007 geen juiste afspiegeling vormt van hetgeen tijdens dat verhoor is voorgevallen en gezegd."	

Analyse

Verdachte werd vervolgd wegens seksueel misbruik van een meisje onder de twaalf. Bij het opsporingsonderzoek zijn de verhoren van de verdachte niet opgenomen, hetgeen in is strijd met de

Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel misbruik van het College van procureurs-generaal. De rechtbank oordeelt dat dit een onherstelbaar vormverzuim oplevert en dat dit afbreuk doet aan de controleerbaarheid van het onderzoek.

Uit de opnames van de verhoren van het slachtoffer blijkt volgens de rechtbank dat de verhorende verbalisanten onvoldoende zorgvuldig en neutraal zijn geweest bij de ondervraging. De rechtbank stelt dat de verbalisanten onder meer te verregaande conclusies hebben getrokken, waardoor het risico van beïnvloeding van het slachtoffer, en daarmee van een onbetrouwbare verklaring, aanwezig is geweest. Daarnaast is de verslaglegging van een van de verhoren geen juiste afspiegeling gebleken van hetgeen tijdens het verhoor is voorgevallen en gezegd.

De officier van justitie heeft, na kennisneming van de opnames van de studioverhoren, aangegeven tot vrijspraak te willen requiren, maar de rechtbank heeft het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaard.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. Hoewel het openbaar ministerie wel verantwoordelijk is voor de opsporing in het algemeen en het correcte verloop van verhoren, mag het ervan uitgaan dat de politie zich aan de voorschriften houdt en volledig verbaliseert. Er is daarom geen reden het openbaar ministerie een verwijt te maken. Wel is naar aanleiding van deze zaak een intern onderzoek uitgevoerd, waarbij de conclusie dat er sturend is verhoord, niet wordt gedeeld. Ook wordt daarin het gewicht van de onvolledige uitwerking van het verhoor genuanceerd.

Zembla-lijst: Zaak 57

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
O., G. Officier van justitie, rechtbank Alkmaar, 2009. Zie ook N., A., zaak 54.	Vonnis LJN: BK3440 Sierra zaak. Vijf verdachten verdacht van mensensmokkel en gedwongen prostitutie. O. volgt in deze zaak officier van justitie N., A. op.	OM niet-ontvankelijk. OM houdt volgens de rechter stukken achter (drie mappen met tapverslagen), tevens zijn veel zaken in het onderzoek misgegaan (oa. uitwerken van tapegesprekken door daarvoor niet opgeleide tolken). "De rechtbank concludeert derhalve (...) dat de officier van justitie bewust stukken heeft achtergehouden en nog steeds achterhoudt. De rechtbank is van oordeel dat de enkele omstandigheid dat zij weigert stukken te overleggen op zichzelf in de onderhavige zaak voldoende is om de officier van justitie niet-ontvankelijk te verklaren in de vervolging van verdachte. De rechtbank is van oordeel dat door deze handelwijze er van de zijde van het openbaar ministerie een ernstige inbreuk is gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor doelbewust en met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan zijn recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak te kort is gedaan."	Het OM heeft hoger beroep ingesteld. "Het OM heeft zijn uiterste best gedaan om aan alle opdrachten van de rechtbank te voldoen om concreet aangeduide stukken in het dossier te voegen, ook al gingen die opdrachten in de ogen van het OM soms erg ver."
	Correctie: Vijf verdachten verdacht van mensenhandel (en voor sommigen van hen: aanverwante strafbare feiten zoals schijnhuwelijken, een gedwongen abortus en een verkrachting) en deelname aan een criminele organisatie.	Correctie: Dat er tapesprekken door daartoe niet-bevoegde tolken zijn uitgewerkt, wordt door de rechtbank "ten overvloede" overwogen en heeft derhalve niet bijgedragen aan de niet-ontvankelijkverklaring.	

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 54.

De rechtbank heeft het openbaar ministerie in deze zaak niet-ontvankelijk verklaard in de vervolging van vijf verdachten van mensenhandel en gedwongen prostitutie, omdat het openbaar ministerie bewust stukken, waaronder drie mappen met tapverslagen, heeft achtergehouden.

Op de zitting van 4 november 2009 had de officier van justitie laten weten op het parket drie ordners met tapgesprekken te hebben aangetroffen, die ondanks een eerder verzoek van de rechtbank om “alle stukken” te krijgen, niet aan de rechtbank waren overgelegd. Voorts had de officier laten weten te weigeren nadere stukken over te leggen die de rechtbank niet heeft en die naar het oordeel van het openbaar ministerie niet relevant waren. De rechtbank acht in het vonnis “de enkele omstandigheid dat [de Officier van Justitie] weigert stukken te overleggen op zichzelf in de onderhavige zaak voldoende om de officier van justitie niet-ontvankelijk te verklaren” en voegt daaraan toe dat door de handelwijze van het openbaar ministerie “een ernstige inbreuk is gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor doelbewust en met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan zijn recht op eerlijke behandeling van zijn zaak te kort is gedaan.”

De niet-ontvankelijkverklaring is voor de parketten Alkmaar en Haarlem aanleiding geweest een evaluatieonderzoek te laten verrichten naar de interne gang van zaken bij de opsporing en vervolging in deze zaken. In de daaruit voortvloeiende rapportage wordt de samenstelling van het strafdossier genoemd als rode draad die door “het hele gebeuren ter zitting loopt.” In het rapport wordt gesteld dat, toen de rechtbank de officier op 24 november 2008 vroeg “alle stukken” aan het strafdossier toe te voegen, de zittingsofficier had moeten vragen wat de rechtbank daarmee bedoelde. “Dat heeft ze toen niet gedaan en die ‘beslissing zal bijna een jaar later, grote gevolgen blijken te hebben omdat de rechtbank dan vaststelt dat aan (...) [haar] opdracht, geen uitvoering is gegeven. Desgevraagd waarom niet, zegt de OvJ dat voor haar niet helder was wat de rechtbank precies bedoelde met alle stukken. Ze heeft het verzoek van de rechtbank geïnterpreteerd als een algemene opdracht om volledig te zijn. Ze heeft echter niet geprobeerd hier opheldering over te krijgen en de rechtbank heeft die opheldering niet eigener beweging verstrekt. De onderzoeker merkt op dat van het bewust onthouden van stukken door de OvJ zijns inziens geen sprake is geweest. Uit het onderzoek is gebleken dat de inhoud van de drie ordners met tapgesprekken volledig deel uitmaakte van het de rechtbank ter beschikking staande procesdossier.”

Uit het rapport komt als verklaring niet alleen het handelen en vooral nalaten van bij de zaak betrokken individuen naar voren, maar vooral ook een aantal organisatorische factoren. Zo is de inhoudelijke aansturing van de officier(en) van justitie gebrekkig geweest. Voorts was er te weinig personele continuïteit in zowel de opsporings- als de vervolgingsfase. Er hebben drie officieren van justitie op de zaak gezeten, met tussenpozen waarin geen enkele officier van justitie zich daadwerkelijk met de zaak bezighield. Dat heeft onder meer in de hand gewerkt dat de zittingsofficier onvoldoende overzicht had om de rechtbank helderheid te geven over welke stukken wel en welke niet verstrekt waren.

Conclusie

Het verwijt in deze zaak vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat het op de zitting geen duidelijkheid kon verschaffen of het strafdossier volledig was. Ook is het openbaar ministerie er niet in geslaagd de rechtbank te brengen tot een precisering van wat zij bedoelde toen zij het openbaar ministerie liet weten over “alle stukken” te willen beschikken. De daardoor later ontstane verwarring heeft eraan bijgedragen dat de rechtbank zich door het openbaar ministerie misleid voelde.

Zembla-lijst: Zaak 58

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
P., M.E. van der Officier van justitie, rechtbank Haarlem, 2004 (Bron: rechtbank Haarlem).	Vonnis LJN: AR3487 Zaak Marieke Bekkers. Verdacht van het smokkelen van een koffer met 20 kilo cocaïne.	Vrijspraak. Koffer bleek niet van haar te zijn, er zat alleen een label met haar naam op. "Nu behoudens het bagagelabel het strafdossier geen aanwijzingen bevat dat de bewuste cocaïnekoffer in het bezit is geweest van de verdachte of door de verdachte is ingecheckt. Ook is uit andere omstandigheden niet aannemelijk geworden dat de verdachte enige betrokkenheid heeft gehad bij de invoer van deze koffer met cocaïne."	De officier van justitie heeft hoger beroep ingesteld, maar dit later weer ingetrokken. Op 7 april 2007 heeft Bekkers een schadevergoeding van het OM gekregen (Bron: rechtbank Haarlem).
			Correctie: Met "schadevergoeding van het OM" is bedoeld dat op verzoeken ingevolge de artikelen 89 en 591a Sv toewijzend door de rechter is beslist.

Analyse

De verdachte in deze zaak werd verdacht van het als vliegtuigpassagier vanuit Mexico naar Nederland smokkelen van cocaïne in een koffer die op haar naam was gesteld. De verdachte bleek in het bezit te zijn van een claimtag waarvan de nummers volledig overeenstemden met het aan de cocaïnekoffer aangetroffen label. Vanaf het moment van aanhouding heeft ze ontkend dat de bewuste koffer van haar was.

Het Hoofd beveiliging van de KLM heeft als getuige met betrekking tot de onderhavige zaak verklaard dat het mogelijk is dat een bagagelabel van een koffer wordt gestolen en aan een andere koffer wordt bevestigd, die zich bijvoorbeeld al op Schiphol bevond. De koffer van de onwetende passagier kan dan, zonder label, wel op de juiste bagageband in de aankomsthal terechtkomen.

De rechtbank spreekt de verdachte vrij, omdat er afgezien van het bagagelabel geen aanwijzingen zijn dat de cocaïnekoffer in haar bezit is geweest van verdachte of door haar is ingecheckt en er ook overigens uit andere omstandigheden niet aannemelijk is geworden dat ze enige betrokkenheid heeft gehad bij de invoer van deze koffer met cocaïne.

De officier van justitie was van mening dat er voor het inchecken van de koffer door de verdachte wel degelijk aanwijzingen waren. In haar requisitoir besteedt zij aandacht aan die aanwijzingen en komt zij tot de slotsom dat er wettig en overtuigend bewijs is voor het aan de verdachte verweten feit. Anders dan het rechtbankvonnis doet vermoeden had de officier van justitie dus niet één kaal (cruciaal) bewijsmiddel, maar een uitgewerkte bewijsconstructie waarin mede een rol werd gespeeld door inconsistenties in de verklaringen van de verdachte en inconsistenties tussen de verklaringen van haar, verdachte, en die van anderen.

Conclusie
In deze zaak is sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen de officier van justitie en de rechtbank.

Zembla-lijst: Zaak 59

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
P., F.A.M. Officier van justitie, rechtbank Maastricht, 2001 (Bron: NRC Handelsblad).	Vonnis LJN: AD3456 Meerdere verdachten van bereiden en verhandelen van verschillende soorten drugs.	Strafvermindering van één jaar. Verdachte wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van twee jaar en 6 maanden. De officier blijkt observatiebevelen van een nieuwe datum te hebben voorzien. De rechter vindt dat “(…) niet alleen een ernstige inbreuk is gemaakt op een fundamenteel beginsel van een behoorlijke procesorde, maar dat daarmee door die officier van justitie (…) inbreuk is gemaakt op de in Nederland geldende rechtsstaatgedachte (…).”	P. kreeg in 2002 een disciplinaire maatregel opgelegd door het College van procureurs-generaal ‘omdat hij in een drugszaak onjuist heeft gehandeld en daarmee het Openbaar Ministerie en Justitie als geheel ernstige schade heeft toegebracht.’ P. ging in 2001 naar het OM op Curaçao, waar hij later in opspraak kwam en zich terugtrok in een megafraudezaak waarbij veel Antilliaanse politici en ambtenaren betrokken waren (Bron: NRC Handelsblad, 21-12-05). Daarna werkte hij bij een particulier recherchebureau. In 2006 is hij benoemd tot officier eerste klasse in Roermond.
			Correctie: Carrièreverloop gedeeltelijk juist: Vertrek 2000 naar Curaçao stond al vast; vervolgens directeur van Forensic Services Caribbean; is in 2005, binnen de vijfjaarstermijn van de terugkeergarantie, teruggekeerd naar het Nederlandse OM en is thans Afdelingshoofd Maatwer kzaken . In de internetversie van het als bron genoemde NRCH- artikel van 21

			december 2005 wordt niet gezegd dat P. “in opspraak” is gekomen.
--	--	--	--

Analyse

In haar vonnis van 27 november 2001 heeft de rechtbank het volgende overwogen:

“Op 1 februari 2000 is de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden in werking getreden.

Vóór 1 februari 2000 was door de officier van justitie overeenkomstig de toen geldende regels schriftelijk toestemming verleend om onder meer verdachte (stelselmatig) te observeren, al dan niet met behulp van technische hulpmiddelen.

Op 24 februari 2000 is door de politie proces-verbaal opgemaakt teneinde bevelen stelselmatige observatie overeenkomstig de nieuwe wetgeving te verkrijgen.

De gevraagde schriftelijke bevelen zijn eerst medio maart 2000 door het Openbaar Ministerie opgesteld en aan het zich bij het parket bevindende dossier toegevoegd. Naar aanleiding hiervan heeft vervolgens overleg plaatsgevonden tussen de verantwoordelijke politieambtenaren en de toenmalige zaaksofficier.

Naar aanleiding van dit overleg heeft de betreffende officier van justitie medio april 2000 besloten tot het afgeven van nieuwe schriftelijke bevelen, welke bevelen werden geantedateerd met de datum 25 februari 2000.

De zittingsofficier van justitie (...) heeft eind april 2000 van deze handelwijze vernomen en ingegrepen en de in april 2000 opgestelde en ten onrechte op 25 februari 2000 gedateerde bevelen uit het dossier verwijderd. De in maart 2000 afgegeven originele bevelen zijn, voor zover deze zich nog in het dossier bevonden, daarin gehandhaafd. Inhoudelijk waren de met als datum 25 februari 2000 afgegeven bevelen volledig gelijk aan de originele in maart 2000 afgegeven bevelen.

Ten aanzien van deze verdachte heeft bovenstaande gang van zaken betrekking op twee observatiebevelen van 25 februari 2000, te weten het bevel tot stelselmatige observatie BOB-02 (datum proces-verbaal 24 februari 2000) en het bevel tot stelselmatige observatie met behulp van technische hulpmiddelen BOB-05 (datum proces-verbaal 24 februari 2000).”

Nadat zij waren ontdekt, zijn de geantedateerde bevelen door de in het citaat genoemde zittingsofficier verwijderd. Deze ambtgenoot informeerde behalve de rechtbank ook de verdediging.

De rechtbank acht zich niet misleid — omdat zij is geïnformeerd — en wijst daarom het verdedigingsverzoek tot niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie af. Maar omdat de geantedateerde observatiebevelen onrechtmatig zijn, worden de resultaten van de stelselmatige observatie vanaf 25 februari 2000 van het bewijs uitgesloten, ook in de zaken van de medeverdachten. De bewijsuitsluiting omvat mede de observatieperiode van 1 tot 25 februari 2000, omdat er voor die periode geen enkel observatiebevel is afgegeven. Voorts legt de rechtbank met toepassing van artikel 359a Sv lagere straffen op, uitdrukkelijk om aan het openbaar ministerie het signaal te geven dat het antedateren van de observatiebevelen, zijnde een onrechtmatig handelen van de zaaksofficier, als onaanvaardbaar wordt afgekeurd.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het Openbaar Ministerie worden verweten dat twee bevelen tot stelselmatige observatie zijn geantedateerd.

Zembla-lijst: Zaak 60

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
R., M.T. Advocaat-generaal, Gerechtshof Amsterdam, 2006. Zie ook E. – van V., B.M.R.M.	Vonnis LJN: AB1823 Kees B. is veroordeeld voor moord. Hoger beroep vonnis LJN: AE0013, vonnis hoge raad LJN: AF5257 Vier jaar later bekend Wik H., waardoor Kees B. vrijkomt.	OM uiteindelijk niet ontvankelijk in vervolging Kees B., nadat hij vier jaar vast gezeten heeft. Vonnis LJN: AW8270. Rapport Posthumus 2 over de rol van de Advocaat-generaal: "Een kritische AG had kunnen fungeren als een klankbord voor de zaaksofficier en had kunnen voorkomen dat er te eenzijdig op Kees B. werd gerechercheerd." En: "De AG heeft de meeste van de door haarzelf opgesomde vragen en ongerijmdheden weggeredeneerd of terzijde gelaten. Daarbij is zij erg ver gegaan."	Er is een onderzoek ingesteld door het OM Utrecht. "Conclusie van het OM Utrecht is dat niet is gebleken van enig door de officier van justitie (de zaaks-OvJ) of de advocaat-generaal (de zaaks-AG) gepleegd strafbaar feit. het OM Utrecht zal geen strafvervolging tegen hen instellen." R. was in 1995 officier van justitie in de zaak 'Balpenmoord.' In eerste aanleg werd de verdachte veroordeeld tot 12 jaar cel. In hoger beroep is hij verdachte vrijgesproken. R. werd op 1 april 2009 plaatsvervangend rechter bij de rechtbank 's-Gravenhage en is per 1 oktober 2009 benoemd tot rechter.
Correctie: De zaak is inderdaad laatstelijk behandeld door het Hof Amsterdam. De in de lijst genoemde AG behandelde in 2002 de zaak in hoger beroep bij het Hof Den Haag.			

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 18. Deze zaak staat bekend als de 'Schiedammer parkmoord'.

In 2001 werd verdachte Kees B. door de rechtbank Rotterdam veroordeeld tot achttien jaar gevangenisstraf met TBS voor de doodslag op en verkrachting van een meisje en voor poging tot doodslag op een tweede kind op 22 juni 2000 in het Beatrixpark in Schiedam. In hoger beroep legde het Hof Den Haag in 2002 dezelfde straf op.

In 2004 verklaarde de voor een zedenmisdrijf aangehouden Wik H., dat hij degene was geweest die destijds de delicten in Schiedam had gepleegd. Naar aanleiding van die bekentenis verricht DNA-onderzoek

bevestigde zijn verhaal. Aldus kwam vast te staan dat Kees B. niet de dader geweest kon zijn. Op verzoek van het openbaar ministerie werd daarom diens straf onderbroken. Naar aanleiding van een verzoek van de advocaat van B. besloot de Hoge Raad dat de oorspronkelijke veroordeling herzien moest worden door het Amsterdamse hof. Dat hof heeft vervolgens in 2006 de veroordeling in hoger beroep uit 2002 vernietigd. Op dat moment was Wik H reeds onherroepelijk veroordeeld. Met Kees B. was inmiddels een schadevergoeding overeengekomen.

De vervolging en veroordeling (in twee instanties) van de onschuldig gebleken Kees B. is voor het College van procureurs-generaal reden geweest een commissie onder voorzitterschap van advocaat-generaal Posthumus in te stellen. Die moest onderzoeken hoe in deze zaak het proces van waarheidsvinding was verlopen, teneinde daar “lering uit te trekken ter verhoging van de kwaliteit van de opsporing en vervolging.”

Het rapport van de Commissie (Evaluatieonderzoek in de Schiedammer Parkmoord, 13 september 2005) is kritisch over aspecten van het optreden van zowel de officier van justitie als de advocaat-generaal die de zaak heeft behandeld. Zo wordt over de officier onder meer geconcludeerd dat haar opstelling niet “objectief en kritisch was. Daardoor is relevante informatie niet onder de aandacht van rechter en verdediging gekomen.” De advocaat-generaal had volgens de commissie wel een “kritische blik op de zaak”. “Zij stond open voor de mogelijkheid dat Kees B. niet de dader was. De AG heeft een lijst met vragen en ongerijmdheden opgesteld. Niettegenstaande die lijst is bij de AG toch de overtuiging ontstaan dat Kees B. de dader was. ... De AG heeft de meeste van de door haarzelf opgesomde vragen en ongerijmdheden weggeredeneerd of terzijde gelaten. Daarbij is zij erg ver gegaan. Twijfels van medewerkers van het NFI en van gedragskundigen zijn terzijde gelaten en niet ter kennis gebracht van het gerechtshof en de verdediging.”

De focus van de commissie-Posthumus lag op het doen van aanbevelingen om in de toekomst fouten zoals die in deze zaak zijn gemaakt, te voorkomen. Het College van procureurs-generaal heeft in reactie op het rapport laten weten alle aanbevelingen over te zullen nemen. Deze aanbevelingen hebben geleid tot het brede, op het openbaar ministerie, de politie en het NFI gerichte verbeterprogramma ‘Versterking van Opsporing en Vervolging’. Dat programma is thans goeddeels in de betreffende organisaties geïmplementeerd.

Een ander gevolg van deze zaak is de instelling (in 2005) door het College van procureurs-generaal van de Commissie Evaluatie Afgedane Strafzaken. Die commissie kan bij afgedane strafzaken onderzoeken of “zich manco’s hebben voorgedaan die een evenwichtige beoordeling van de feiten door de rechter in de weg hebben gestaan.”

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat het te weinig objectief is geweest en te weinig open heeft gestaan voor de mogelijkheid dat de verdachte niet de dader was. Het rapport van de commissie-Posthumus heeft duidelijk gemaakt dat hetgeen in deze zaak mis is gegaan in belangrijke mate is terug te voeren op meer algemene, structurele en organisatorische oorzaken. Op basis van de aanbevelingen uit het rapport van de commissie is het Versterkingsprogramma Opsporing en Vervolging opgesteld, dat inmiddels grotendeels is uitgevoerd niet alleen binnen het openbaar ministerie, maar ook bij de politie en het NFI.

Zembla-lijst: Zaak 61

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
R., P. van de Officier van justitie, rechtbank Haarlem, 2001.	Vonnis LJN: AD8712 Zaak Ruud Prins. Verdacht van het smokkelen van 700 kilo cocaïne. In eerste aanleg veroordeeld tot 8 jaar cel.	Vrijspraak. De advocaat-generaal eist in hoger beroep zelf vrijspraak. Er waren diverse onvolkomenheden in het onderzoek, oa. geen (historische) printgegevens in het dossier, niet tijdig huiszoeking gedaan, boekhouding niet aan dossier toegevoegd. Afgeluisterde tapgesprekken bleken niet in het dossier te zitten. Verdachte is niet verder vervolgd.	Van de R. was in 2009 nog officier van justitie in Haarlem.
	Correctie: Niet het vonnis van de rechtbank, maar het arrest van het hof is met LJN-nummer AD8712 gepubliceerd.	Correctie: Het dossier bij het hof bevatte wel printgegevens, alsmede tapgesprekken.	

Analyse

De verdachte in deze zaak is door het openbaar ministerie vervolgd wegens het medeplegen van een drugsmisdrijf, maar wordt daar — overigens conform de vordering van de advocaat-generaal — door het hof van vrijgesproken.

Het hof constateert dat er in deze zaak diverse onvolkomenheden in het onderzoek zijn geweest. Zo ontbraken (historische) printgegevens in het dossier en waren telefoontaps onvoldoende uitgewerkt en niet tijdig in het dossier gevoegd. Naar het oordeel van het hof leveren deze onvolkomenheden echter, noch ieder op zich, noch tezamen genomen, een zodanig ernstige schending van de beginselen van een goede procesorde op dat zulks tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie zou leiden. Bij dit oordeel neemt het hof in aanmerking dat niet aannemelijk is geworden dat de printgegevens doelbewust niet aan het dossier zijn toegevoegd. Ook de overige door de raadsman opgesomde onvolkomenheden in het onderzoek zijn volgens het hof niet te beschouwen als ernstige inbreuken op de beginselen van een goede procesorde waarbij doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekort gedaan. Het hof komt daarna tot vrijspraak omdat het het tenlastegelegde niet bewezen acht. Het arrest van het hof bevat geen aanwijzingen dat de vrijspraak enige relatie heeft met de onvolkomenheden.

In een civielrechtelijke procedure heeft de verdachte gevorderd dat voor recht wordt verklaard dat de Staat onrechtmatig heeft gehandeld door ten onrechte ontlastende tapverslagen niet aan het dossier toe te voegen. Deze vordering is zowel in eerste aanleg als in hoger beroep afgewezen. In eerste aanleg werd onder meer overwogen dat de omstandigheid dat de verdachte is vrijgesproken nadat de achtergehouden tapverslagen alsnog aan het dossier waren toegevoegd, niet betekent dat de vrijspraak voortvloeit uit de inhoud van die tapverslagen. Uit het arrest van het hof (in de strafzaak) kan niet worden afgeleid of, en zo ja in welke mate, de tapverslagen hebben meegewogen om tot het oordeel 'vrijspraak' te komen, aldus de rechtbank in haar civielrechtelijke vonnis.

Conclusie
Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak ontbraken printgegevens in het dossier en waren telefoontaps onvoldoende uitgewerkt en niet tijdig in het dossier gevoegd. Er zijn echter geen aanwijzingen dat dit tot de vrijspraak in deze zaak heeft geleid.

Zembla-lijst: Zaak 62

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
R., B. van Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: rechtbank Amsterdam).	Vonnis LJN: BF3171 Verdacht van gewapende straatroof, waarbij een mobiele telefoon is gestolen.	OM niet-ontvankelijk. OM heeft gebruik gemaakt van afgeluisterde gesprekken tussen verdachte en advocaat terwijl deze afgeluisterde gesprekken vernietigd dienden te worden. De officier had hier ook geen opdracht toe gegeven. "De voorschriften zijn naar het oordeel van de rechtbank in ernstige mate overschreden. (...) Daardoor is ernstig inbreuk gemaakt op de beginselen van een behoorlijke procesorde." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam). Van R. is nu nog officier van justitie.
Correctie: Niet deze officier, maar anderen zijn als zaaks- en zittingsovj bij deze zaak betrokken.			Correctie: Zie kolom 1

Analyse

De verdachte in deze zaak is aangehouden op basis van de inhoud van twee afgeluisterde gesprekken tussen hem en zijn advocatenkantoor. Daarnaast heeft het te lang geduurd voordat de officier van justitie kenbaar heeft gemaakt dat er sprake was van zogenaamde geheimhoudersgesprekken, dat deze hadden dienen te worden vernietigd, maar dat dit niet was gebeurd.

De officier van justitie heeft aangevoerd dat een aanhouding op basis van geheimhoudersgesprekken aanvaardbaar is (en ook eerder door de rechtbank zelf geaccepteerd is) en dat de rechtbank kan volstaan met vaststelling dat het niet vernietigen van de tapgesprekken een onherstelbaar vormverzuim oplevert. De rechtbank valt vooral over het feit dat niet reeds de precieze achtergrond (aanhouding op basis van een getapt geheimhoudersgesprek) op tafel is gelegd toen de toetsing van de rechtmatigheid van de invezekeringstelling van de verdachte aan de orde was. Daardoor is uiteindelijk niet te beoordelen geweest of de politie niet op eigen houtje heeft gehandeld of met goedvinden of in opdracht van de officier van justitie heeft gehandeld. De rechtbank is voorts van oordeel dat de telefoongesprekken tussen verdachte en zijn raadvrouw onder het bereik vallen van artikel 126aa, tweede lid, eerste volzin, Sv en dat de officier van justitie dus terstond de vernietiging had dienen te bevelen. In ieder geval had de wetenschap over de afspraak tussen verdachte en zijn raadvrouw niet operationeel gebruikt mogen worden om verdachte aan te houden. Uitzonderlijke omstandigheden op grond waarvan hiervan afgeweken had moeten zijn niet aangevoerd en niet gebleken. Dat betekent, aldus de rechtbank, dat aan het recht van de verdachte op een eerlijke behandeling van zijn zaak tekort is gedaan.

Inmiddels is er rechtspraak van de Hoge Raad (16 juni 2009, *LJN* BH2678) die erop neerkomt dat de enkele omstandigheid dat iemand op basis van een getapt geheimhoudersgesprek wordt aangehouden niet automatisch dient te leiden tot de conclusie dat er sprake is van een zodanig gefnuikt recht op een eerlijk proces dat niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie dient te volgen. Als de rechter die conclusie wil trekken, dan vergt dat een extra motivering die vermoedelijk slechts aan bijzondere omstandigheden kan worden ontleend. Niet uitgesloten is derhalve dat in deze zaak, als daarin onder het

regime van de huidige rechtspraak zou zijn doorgeprocedeerd, de niet-ontvankelijkverklaring niet in stand zou zijn gebleven. Dat doet overigens niet af aan de hierna te trekken conclusie.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. De verantwoordelijkheid die het openbaar ministerie heeft voor een transparante presentatie van de wijze waarop een vrijheidsbenemend dwangmiddel wordt toegepast, heeft de officier van justitie in casu niet kunnen waarmaken. Daarnaast zijn er geheimhoudersgesprekken niet tijdig gewist.

Zembla-lijst: Zaak 63

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
R., A. Officier van justitie, rechtbank Maastricht, 2006 (Bron: rechtbank Maastricht). R. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: AZ2132 Verdacht van het in Nederland brengen en bezitten van drugs en wapenbezit.	OM niet-ontvankelijk. 39 maanden na het verhoor heeft het OM volgens de rechter 'lijdzaam afgewacht' en geen verdere onderzoekshandelingen verricht. "De hierboven ruime mate van overschrijding van een redelijke termijn van vervolging (...) is naar het oordeel van de rechter dermate ernstig dat het gerechtvaardigd is aan deze schending van het recht het meest vergaande rechtsgevolg te verbinden." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is hoger beroep ingesteld, maar later door het OM weer ingetrokken (Bron: rechtbank Maastricht). R. was in 2009 nog officier van justitie in Maastricht R. haalde in 2009 de woede van advocaten op de hals toen ze in haar requisitoir stelde dat "mensen die dit doen (doelend op de verdachten, die in juni 2007 twee mannen ernstig zouden hebben mishandeld op de Markt in Geleen) niet snappen hoe de rechtsstaat in elkaar zit. Verlies van kracht, lichaamskracht en verlies van recht op een rechtsstaat zou de meest passende straf zijn." En: "Zo'n straf staat de wet hier niet toe. Verlaging tot de cultuur van mensen die dit doen, is niet aan de orde." R. was in 2009 nog officier van justitie in Maastricht.

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven.

In deze zaak heeft het, na de aanvang van de redelijke termijn op 30 juli 2003, 15 maanden langer geduurd dan de twee jaren die door de Hoge Raad in het algemeen redelijk worden geacht om de zaak in eerste aanleg met een einduitspraak af te doen. De officier van justitie heeft, namens het openbaar ministerie, verantwoordelijkheid genomen voor dit tijdsverloop, door zich bij de behandeling van de zaak aan te sluiten bij de opvatting van de verdediging dat de redelijke termijn was overschreden. De officier van justitie zag hierin reden voor strafvermindering. Omdat na het verhoor van de verdachte op 1 augustus 2003 niet meer van onderzoeksverrichtingen was gebleken, achtte de rechtbank de overschrijding dermate echter ernstig dat niet kan worden volstaan met strafvermindering, maar dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Het openbaar ministerie heeft volgens de rechtbank "lijdzaam" de resultaten van een onderzoek van het NFI afgewacht.

De vertraging in deze zaak had een organisatorische oorzaak. De zaak kwam naar boven na een parketbrede inventarisatie van oude, niet afgeronde zaken, die alsnog aan de rechter zouden worden voorgelegd. In casu betekent dit dat de in kolom 1 van lijst genoemde officier met de vertraging niets van doen heeft gehad.

Overigens houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358, *LJN* BD2578 — in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als de onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het openbaar ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan worden verweten dat de redelijke termijn in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM voor de berechting, is overschreden. Deze overschrijding had organisatorische oorzaken. Naar de huidige stand van de rechtspraak zou op dit verzuim geen niet-ontvankelijkheid meer volgen maar wordt een dergelijk verzuim door middel van strafvermindering gecompenseerd.

Zembla-lijst: Zaak 64

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., W. van Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: rechtbank Amsterdam).	Vonnis LJN: BD6946 Verdacht van betrokkenheid bij verdwijning en betrokkenheid bij overlijden van Deborah Rosiek en haar twee ongeboren kinderen, heling en wapenbezit.	Vrijspraak van geweld en/of betrokkenheid overlijden door bewijsuitsluiting. De telefoon van verdachte is vijf jaar lang afgeluisterd, zijn auto's werden gevolgd en zijn woningen werden meermalen doorzocht. "Er is sprake van disproportioneel onderzoek, hoofdzakelijk gericht op de verdachte, waarbij op grote schaal diverse ingrijpende dwangmiddelen zijn ingezet jegens verdachte." En: "Genoemd onzorgvuldig onderzoek getuigt van een tunnelvisie bij het OM, waardoor geen sprake was/is van objectieve waarheidsvinding." Verdachte is alleen veroordeeld voor heling en wapenbezit.	Van S. kwam eerder in opspraak toen bleek dat tijdens de zaak tegen ex- Hells Angel Louis H. belangrijk bewijsmateriaal vernietigd was. Van S. en zijn collega wisten dat al in 2002, maar vertelden dit in 2003 niet aan de verdediging in aanloop naar het hoger beroep. Van S. was in 2008 forensisch officier van justitie in Amsterdam.
	Correctie: Verdachte wordt ook verdacht van het aanwezig hebben van softdrugs	Correcties: Vermelde vrijspraak is niet een gevolg van de bewijsuitsluiting. Bovenstaande citaten zijn een weergave van de samenvatting die de rechtbank maakt van het standpunt van de verdediging. Verdachte is ook veroordeeld voor drugsbezit.	

Analyse

In deze zaak spreekt de rechtbank de verdachte vrij van betrokkenheid bij de dood van het slachtoffer, wegens gebrek aan bewijs. Dit gebrek aan bewijs is echter geen gevolg van bewijsuitsluiting.

De rechtbank volgt niet het standpunt van de verdediging dat het onderzoek disproportioneel en onzorgvuldig was en gekenmerkt werd door een tunnelvisie. In plaats daarvan complimenteert ze het openbaar ministerie met de eerste fase van het onderzoek: "De rechtbank volgt de verdediging ... niet in haar stellingen omtrent de eenzijdigheid van het onderzoek. ... Niet is gebleken dat serieuze aanwijzingen, buiten verdachte gelegen, in onvoldoende mate aandacht hebben gekregen. Het onderzoek lijkt buitengewoon uitvoerig en grondig te zijn geweest, richting verdachte, maar ook bijvoorbeeld naar [het slachtoffer] of andere betrokken personen. Niet is gebleken dat het OM opzettelijk heeft nagelaten potentieel ontlastend onderzoek te doen verrichten of dat op andere potentiële daders niet (voldoende) is doorgerechercheerd. Het eventueel bestaan van een beperkte blik van het OM op de zaak heeft niet daarin geresulteerd."

Wel meent de rechtbank dat het onderzoek in de eindfase disproportioneel was. Nadat de verklaringen van een getuige volstrekt onbetrouwbaar waren gebleken en niets hadden opgeleverd, en er slechts "ontoelaatbaar speculatief" te noemen aanwijzingen voor een strafrechtelijke betrokkenheid van verdachte

waren overgebleven, is de politie namelijk blijven doorrechercheren en zijn opnieuw dwangmiddelen jegens de verdachte toegepast: "Wel is de rechtbank van oordeel dat in deze zaak in de eindfase het opsporingsonderzoek te ver is doorgeschoten richting verdachte en dat hij hierdoor in zijn belangen is geschaad."

De rechtbank overweegt dat de meest passende sanctie uitsluiting zou zijn van het bewijs dat in de eindfase is verkregen, maar constateert tegelijkertijd dat er in die periode in het geheel geen bewijs is verkregen. Hetgeen het openbaar ministerie kan worden verweten, heeft per saldo derhalve geen bewijsuitsluiting tot gevolg gehad. Het nadeel van de verdachte wordt door de rechtbank verdisconteerd in de strafoplegging ter zake van de feiten waarvoor de verdachte wel is veroordeeld, te weten heling en handelen in strijd met de Opiumwet en de Wet wapens en munitie.

Het tegen het vonnis van de rechtbank ingestelde hoger beroep is ingetrokken.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie een disproportionele inzet van dwangmiddelen worden verweten, in de eindfase van een onderzoek, op een moment dat er nog slechts speculatieve aanwijzingen waren voor betrokkenheid van de verdachte bij het betreffende strafbare feit.

Zembla-lijst: Zaak 65

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S. V., S. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: advocaat). Zie ook K., M.C.	Vonnis LJN: BG4476 Zaak Alijda. Meerdere verdachten van hypotheekfraude en valse taxaties.	OM niet-ontvankelijk. Er waren 199 geheimhoudersgesprekken niet gewist. "Er is sprake van grootschalige systematische inbreuk op het verschoningsrecht. Dat is een aantasting van het vertrouwen in de rechtstatelijkheid van opsporing en vervolging. Gelet op de wijze waarop in deze zaak is gehandeld kan met geen andere maatregel worden volstaan dan niet-ontvankelijkheid."	Zowel OM en de verdediging hebben hoger beroep ingesteld, dat op 12 februari 2010 dient (Bron: advocaat). De verdediging wil vrijspraak. S. V. was in 2009 nog officier van justitie.
Aanvulling: De in de lijst genoemde officier van justitie heeft de zaak kort voor de zitting van de zaaksofficier overgenomen en heeft de zaak dus uitsluitend als zittingsofficier gedaan.	Correctie: De zaak heeft de naam Napels.	Correctie: Bovengenoemd citaat komt niet uit het vonnis, maar uit de inhoudsopgave zoals op rechtspraak.nl bij het vonnis staat vermeld.	Aanvulling: De zaak is inmiddels aangehouden voor onbepaalde tijd.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 36.

In deze zaak zijn volgens de rechtbank geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet vernietigd.

Volgens het vonnis van de rechtbank had de zaaksofficier van justitie als maatstaf voor het bevelen van de vernietiging van gesprekken met geheimhouders aanvankelijk aangehouden of het betreffende gesprek betrekking had op het geven van inhoudelijk advies over de strafzaak die op dat moment in onderzoek was. Uit het vonnis blijkt tevens dat aan een andere officier van justitie jaren later bij een onderzoek van de opgemaakte processen-verbaal van opgenomen tapgesprekken was gebleken dat zich onder die gesprekken uitgewerkte gesprekken bevonden met geheimhouders. Voor deze officier van justitie was dit, aldus de rechtbank, aanleiding geweest de politie opdracht te geven alle processen-verbaal van tapgesprekken te onderzoeken op de aanwezigheid van tapgesprekken met geheimhouders en deze alsnog te laten vernietigen in het zogenaamde Octopussysteem, waarin tapgesprekken werden uitgewerkt. Er werden 199 registraties aangetroffen, maar volgens de rechtbank valt niet uit te sluiten dat zich in het systeem nog meer gesprekken met geheimhouders bevinden die met de gebruikte zoektermen niet zijn gevonden. De oorspronkelijke processen-verbaal met de inhoud van de gesprekken met de geheimhouders worden, zo blijkt het uit vonnis, door de officier van justitie bewaard in een kluis op het parket. Van de inhoud van die processen-verbaal heeft de officier van justitie geen kennis genomen, aldus de rechtbank.

De rechtbank oordeelt dat bij de beoordeling of een gesprek onder het verschoningsrecht valt, de vraag of de mededeling betrekking heeft op de strafzaak waarop het onderzoek zich richt, geen enkele rol speelt. Dat is naar het oordeel van de rechtbank een reeds lang bestaande regel. Het kan, aldus de rechtbank, niet

aan twijfel onderhevig zijn dat van de genoemde 199 gesprekken het overgrote deel betrekking zal hebben op mededelingen die aan de geheimhouders zijn toevertrouwd in hun hoedanigheid. Van een privéconnectie tussen de afgeluisterde personen en de betrokken notarissen en advocaten is volgens de rechtbank immers niet gebleken. Daarbij dient naar het oordeel van de rechtbank in het oog te worden gehouden dat het personeel van de geheimhouders naar vaste jurisprudentie eveneens een afgeleid verschoningsrecht heeft.

De rechtbank acht het duidelijk dat in casu op grote schaal is gehandeld in strijd met de wettelijke bepalingen die het verschoningsrecht waarborgen, doordat een groot aantal gesprekken op basis van een evident onjuiste maatstaf ten onrechte is aangemerkt als niet vallende onder het verschoningsrecht en daarom onvernietigd is gebleven. Daarenboven, aldus de rechtbank, is bij het onderzoek ter terechtzitting gebleken dat een beperkt aantal gesprekken dat destijds wél is aangemerkt als vallende onder het verschoningsrecht, waarvan de vernietiging was bevolen en waarvan ook proces-verbaal is opgemaakt dat de gesprekken waren vernietigd, in werkelijkheid niet is vernietigd. Van alle ten onrechte niet vernietigde gesprekken heeft volgens de rechtbank een groot aantal personen kennis kunnen nemen.

De bescherming van het verschoningsrecht is volgens de rechtbank een hoog goed. De wetgever heeft naar het oordeel van de rechtbank daarom voorzien in een stelsel van maatregelen dat moet voorkomen dat gesprekken met geheimhouders waarop het verschoningsrecht van toepassing is in de openbaarheid komen en dat er op gericht is te bewerkstelligen dat deze gesprekken zo snel als maar enigszins mogelijk is worden vernietigd. Indien dat stelsel niet wordt gehandhaafd dient daarop een sanctie te volgen, aldus de rechtbank. Daaraan voegt de rechtbank toe dat het belang van de bescherming van het verschoningsrecht het belang van de individuele verdachte overstijgt. De grootschalige systematische inbreuk op het verschoningsrecht in casu is in de opvatting van de rechtbank een aantasting van het vertrouwen in de rechtsstatelijkheid van opsporing en vervolging. Het is volgens de rechtbank daarom noodzakelijk dat de sanctie die op overtreding wordt gesteld van dien aard is dat zoveel mogelijk afbreuk wordt gedaan aan de verleiding kennis te nemen van gesprekken met geheimhouders. Dat vormt voor de rechtbank reden het openbaar ministerie niet-ontvankelijk te verklaren.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet zijn vernietigd. Daaraan lag ten grondslag dat er een verkeerde maatstaf is gehanteerd voor het bevelen van de vernietiging en dat een bevel tot vernietiging van (een klein deel van) de geheimhoudersgesprekken niet is uitgevoerd. Als gevolg hiervan heeft, aldus de rechtbank, een groot aantal personen kennis kunnen nemen van de gesprekken.

Zembla-lijst: Zaak 66

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., F.H.A.M. van der Officier van justitie, rechtbank Haarlem, 2004 (Bron: rechtbank Haarlem).	Vonnis LJN: BA6527 Verdachte (minderjarig) is op Schiphol opgepakt met cocaïne.	OM niet-ontvankelijk. De douaneambtenaar heeft de verdachte zich laten uitkleden en gevraagd te bukken, waarbij in holtes van het onderlichaam is gekeken zonder toestemming van de teamleider. "De rechtbank rekent deze overschrijding het OM wel aan omdat de bescherming van de lichamelijke integriteit van personen, in het bijzonder voor wat betreft intieme delen, van groot algemeen belang is." En: "Bovendien is de douane als overheidsinstantie door het Openbaar Ministerie nauw betrokken bij de opsporing (...)." Verdachte is niet vervolgd.	Er is hoger beroep ingesteld. Het hof heeft de verdachte vrijgesproken omdat niet wettig en overtuigend is bewezen dat de verdachte het delict heeft begaan (Bron: rechtbank Haarlem, Gerechtshof Amsterdam). In 2009 was Van der S. nog officier van justitie in Haarlem.
		Correctie: Abusievelijk staat vermeld "verdachte is niet vervolgd". Uit kolom 4 blijkt dat er hoger beroep is ingesteld. De vrijspraak die hieruit volgde, is na een beroep in cassatie blijven staan. De zaak is onherroepelijk.	

Analyse

In deze zaak is een zogenaamde '100%-controle' uitgevoerd, destijds gebruikelijk op Schiphol bij vluchten afkomstig uit het Caribische gebied. Bij zo'n controle kan de in artikel 17 (oud) Douanewet bedoelde controlebevoegdheid, lijfsvisitatie genoemd, worden toegepast. Kenmerkend voor controlebevoegdheden is dat zij jegens personen mogen worden toegepast ook als er geen sprake is van een strafrechtelijke verdenking. De lijfsvisitatie kan gepaard gaan met een volledige ontkleding van de betrokkene.

Bij zo'n controle is een vrouwelijke passagier aan een lijfsvisitatie met volledige ontkleding onderworpen. Door in een natuurlijke holte van het onderlichaam te kijken (schouwing) ontdekt een (vrouwelijke) douaneambtenaar een verborgen bol cocaïne. De gecontroleerde vrouw legt vervolgens een bekentenis af.

In artikel 17 (oud) Douanewet wordt niet uitgelegd wat onder lijfsvisitatie wordt verstaan. Hoewel de onderbouwing verschilt, zijn zowel rechtbank als hof van oordeel dat de bedoelde lijfsvisitatie niet tevens omvat het in artikel 56 tweede lid Sv bedoelde onderzoek in het lichaam van de verdachte waaronder begrepen wordt het onderzoek van de natuurlijke openingen en holten van het lichaam. In eerste aanleg leidde dit tot de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de vervolging. In hoger beroep leidde het tot vrijspraak, omdat het Hof de bekentenis als onrechtmatig verkregen beschouwt en als gevolg daarvan onvoldoende bewijs aanwezig acht.

In cassatie is door het openbaar ministerie, met een beroep op de wetsgeschiedenis, betoogd dat het hof ten onrechte aansluiting heeft gezocht bij artikel 56 Sv, aangezien de wetgever de bedoeling zou hebben gehad om de in artikel 17 (oud) Douanewet bedoelde bevoegdheid, anders dan het hof meent, ruimer te

laten zijn dan de bevoegdheid tot onderzoek aan het lichaam als bedoeld in artikel 56 Sv.

De Hoge Raad (HR 29 mei 2007, *LJN* AZ8795, *NJ* 2008, 14) volgt het openbaar ministerie echter niet. Uit de totstandkomingsgeschiedenis van artikel 17 (oud) Douanewet, waarbij door de wetgever met name is gedacht aan het onderzoek aan de kleding, volgt volgens de Hoge Raad niet zonder meer dat de onderhavige schouwing van een natuurlijke lichaamsholte onder de in het artikel bedoelde lijfsvisitatie kan worden begrepen. Dat vindt de Hoge Raad bevestigd in de totstandkomingsgeschiedenis van de latere algehele herziening van de douanewetgeving (Wet van 3 april 2008, *Stb.* 2008, 111). Daarin wordt bevestigd dat de wettelijke regeling in overeenstemming moet worden gebracht met de eisen die zijn gesteld aan inbreuken op het recht op de persoonlijke levenssfeer en op het recht op onaantastbaarheid van het lichaam (vgl. artikelen 10 en 11 Grondwet, alsmede artikel 8 EVRM) in het bijzonder waar de lijfsvisitatie (na de herziening artikel 1:28 Algemene Douanewet) verder gaat dan een onderzoek aan de kleding.

De betwiste lijfsvisitatie vond op 6 september 2004 plaats. Na een op 27 juni 2006 uitgebracht rapport van de Nationale ombudsman, is een instructie gegeven aan de douane waarin vooruitgelopen wordt op de eisen van proportionaliteit die na de inwerkingtreding van de Algemene Douanewet bij het uitoefenen van deze controlebevoegdheid in acht zouden moeten worden genomen. Daarmee wordt een automatische of routinematige toepassing van de lijfsvisitatie voorkomen.

Conclusie

Hetgeen het openbaar ministerie in deze zaak verweten wordt, betreft een normaal verschil van juridisch inzicht tussen officier van justitie en de rechter.

Zembla-lijst: Zaak 67

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., M. Officier van justitie, rechtbank Roermond, 2008 (Bron: rechtbank Roermond).	Vonnis LJN: BF1245 Verdacht van het in bezit hebben van hennepplanten, geld afkomstig van een misdaad en het wegnemen van elektriciteit.	OM niet-ontvankelijk. Er zijn onduidelijke processtukken. Nieuw onderzoek zou overschrijding van de termijn van redelijke vervolgning betekenen. “Tevens heeft de rechtbank geconstateerd dat ter zitting (...) wederom een stuk met betrekking tot de machtigingen tot binnentreden (...) is overlegd door de officier van justitie, welk stuk de nodige vragen oproept (...)” Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Roermond).
Correctie: Deze ovj was de zittingsovj, een andere ovj was als zaaksovj betrokken.		Correctie: Dat nieuw onderzoek zou leiden tot overschrijding van de redelijke termijn wordt nergens expliciet door de rechtbank overwogen. (De redelijke termijn wás namelijk al overschreden.)	

Analyse

In deze zaak is de politie, in de loop van het strafrechtelijk onderzoek, in de woning van de verdachte binnengetroten zonder diens toestemming. Er is echter onduidelijkheid over de vraag of de politie over de benodigde machtigingen beschikte en hoe het binnentreden precies is verlopen. Getuigenverhoren door de rechter-commissaris blijken op dit punt geen helderheid te kunnen brengen.

Kort voor de laatste inhoudelijke zitting wordt door een verbalisant aan de officier van justitie — ongevraagd — nog een verklaring overgelegd, maar deze verklaring vergroot de onduidelijkheid alleen maar. Niettemin voelt de officier van justitie zich gehouden ook deze verklaring aan de rechtbank en de verdediging te overhandigen. De onduidelijkheid zou mogelijk door middel van meer getuigenverhoren kunnen worden opgehelderd, maar dit zou opnieuw aanhouding van de behandeling met zich meebrengen in een zaak die inmiddels al ruim vier jaar liep.

De rechtbank spreekt niet van (dreigende) overschrijding van de redelijke termijn, maar is van oordeel dat inmiddels de rechten van de verdachte zodanig zijn geschaad dat niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie op zijn plaats is.

Conclusie

In deze zaak wist de politie geen duidelijkheid te scheppen over de gang van zaken rond het binnentreden en vindt het verwijt zijn oorsprong in het handelen van de politie.

Zembla-lijst: Zaak 68

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., C.J.W.M. Officier van justitie, rechtbank Breda, 2000.	Juliët-zaak. Vijftig personen verdacht van handel in harddrugs, ontvoering, afpersing en zware mishandeling Voor de rechtbank in Breda liep de zaak in eerste aanleg stuk op een toezegging van officier van justitie S. aan een bendelid.	Het hof verklaarde het OM voor een groot deel niet ontvankelijk. De officier ontkende dat hij de verdachte en kroongetuige P.P. had beloofd een lichtere straf te eisen in ruil voor een getuigenis, maar bij het Bossche gerechtshof bleek daar een bandopname van te bestaan. Enkele verdachten kwamen vrij en de hoofdverdachten kregen veel lagere straffen (Bron: Trouw, 09061999).	Enkele verdachten zijn naar de Hoge Raad gegaan omdat ze totale niet-ontvankelijkheid van het OM eisten. De Hoge Raad heeft zich aangesloten bij het vonnis van het hof. In 2000 is officier van justitie S. zelf vervolgd voor meeneed in de Juliët-zaak (vonnis LJN: AA4435). Na vrijspraak in januari 2000 is hij officier van justitie in Breda geworden, en per 1 mei 2000 officier van justitie in Rotterdam. Hij is nu hoofdofficier bij het Team Synthetische drugs van het Landelijk parket.
	Correctie: Niet vijftig, maar elf verdachten zijn in deze zaak gedagvaard.	Correctie: De bandopname was geen registratie van de met de getuige gemaakte afspraak, maar van een telefoongesprek tussen één van de raadslieden en de officier van justitie. Zie voorts in het bijzonder de laatste alinea van de hieronder volgende analyse.	Correctie: S. is landelijk officier synthetische drugs en precursoren en officier-teamleider bij het Landelijk Parket

Analyse

In deze zaak zijn elf leden van een criminele organisatie vervolgd die zich onder meer bezighield met XTC-productie en smokkel, wapenhandel, en geweldpleging. Eén van de verdachten, P., had in voorlopige hechtenis het openbaar ministerie laten weten bereid te zijn als getuige verklaringen af te leggen tegen zijn medeverdachten indien aan een aantal voorwaarden zou worden voldaan. Terwijl hij met het openbaar ministerie in gesprek was over de precisering van deze afspraak en het openbaar ministerie het interne goedkeuringstraject doorliep voor de overeenkomst met P., onthulde P. de locatie van een wapenarsenaal en legde hij onder meer tegenover de rechter-commissaris belastende verklaringen af over zijn medeverdachten. Tijdens de behandeling van de zaak tegen P. door de rechtbank stelde diens raadsman dat het openbaar ministerie meer toezeggingen had gedaan dan de officier van justitie schriftelijk had vastgelegd, hetgeen de officier van justitie betwiste. P. beriep zich vervolgens op zijn zwijgrecht. Het openbaar ministerie eiste een straf van twee jaar tegen P. De rechtbank legde vier jaar gevangenisstraf op.

Daarna weigerde P. iedere medewerking aan het openbaar ministerie en beantwoordde hij geen vragen meer als getuige in de zaken tegen zijn medeverdachten. In die zaken voerde de verdediging verschillende

verweren met betrekking tot de overeenkomst met P., die ertoe zouden moeten leiden dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk zou worden verklaard. De rechtbank stelde vast dat de overeenkomst met P. op zich toelaatbaar was (NJ 1997, 587). Het openbaar ministerie had weliswaar bij het maken van die overeenkomst en de verslaglegging erover niet de vereiste zorgvuldigheid in acht genomen, maar dat was voor de rechtbank geen reden om tot niet-ontvankelijkheid te besluiten, nu de medeverdachten door de onzorgvuldigheden niet in hun belangen waren geschaad. Wel sloot de rechtbank die verklaringen van P. die als gevolg van de overeenkomst waren afgelegd uit als bewijs, omdat die verklaringen onvoldoende controleerbaar waren, nu P. ter zitting weigerde een nadere toelichting te geven. Het gevolg daarvan was dat drie verdachten werden vrijgesproken en dat de straffen voor de overige verdachten duidelijk lager uitvielen dan het openbaar ministerie had geëist.

Bij de behandeling van het hoger beroep was de overeenkomst met P. opnieuw onderwerp van discussie. In de zaak tegen P. (NJ 1998, 518) werd het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaard. Het hof achtte de verslaglegging van de afspraken gebrekkig (rechtsoverweging 5.4.14). Ernstiger achtte het hof “dat uit het onderzoek in hoger beroep geen andere conclusie kan worden getrokken dan dat het openbaar ministerie er voor gekozen heeft bepaalde onderdelen van de deal niet aan het papier toe te vertrouwen.” In dat kader beriep het hof zich mede op ter zitting beluisterde bandopnamen van een telefoongesprek tussen de officier van justitie en één van de raadslieden. De verklaring die de officier van justitie onder ede als getuige ter zitting had afgelegd over het al dan niet bestaan van de toezegging dat tegen verdachte twee jaar zou worden geëist, kon volgens het hof “niet anders dan als onwaarheid worden bestempeld” (rechtsoverweging 5.4.16). Deze overweging van het hof heeft ertoe geleid dat de officier van justitie is vervolgd wegens meened. Zie daaromtrent de slotalinea van deze analyse.

Ook in een aantal zaken tegen medeverdachten van P. werd het openbaar ministerie niet-ontvankelijk verklaard, voor zover de verdenking van het tenlastegelegde feit was gebaseerd op uit de overeenkomst met P. voortvloeiende verklaringen. In die gevallen waarin reeds verdenking had bestaan, voordat P. was gaan verklaren, werden de verklaringen van P. en eventuele vruchten daarvan als bewijs uitgesloten. Het gevolg van dit oordeel van het hof over de gevolgen die aan de verzuimen met betrekking tot de overeenkomst met P. verbonden dienden te worden, was dat in de tien in hoger beroep behandelde zaken behalve P. nog twee andere verdachten geheel vrijuit gingen.

Van de zeven verdachten die in hoger beroep waren veroordeeld, gingen er vier in cassatie, met als belangrijkste cassatiemiddel dat het hof ten onrechte in hun zaak niet tot niet-ontvankelijkheid was gekomen. In 1999 verwierp de Hoge Raad die cassatieberoepen (o.a. NJ 1999, 772 en NJ 1999, 773).

Zoals hierboven gezegd is de officier van justitie vervolgd ter zake van meened. Door de rechtbank Arnhem (LJN AA4435) is hij in 2000 van die aanklacht vrijgesproken. Kort gezegd kwam het oordeel van de rechtbank hierop neer dat zij aannemelijk achtte dat de bewuste afspraak uiteindelijk pas op 7 april 1997 tot stand was gekomen (en bijgevolg niet op enige eerder gelegen datum). Toen Van S. op 2 februari 1998 als getuige werd gehoord, spitste, aldus de Arnhemse rechtbank, dit getuigenverhoor zich toe op de gebeurtenissen van 19 maart 1997. Dat er reeds op laatstgenoemde datum een afspraak over de strafeis tot stand was gekomen, was door de rechtbank, zoals gezegd, niet bewezen geacht. Bijgevolg sprak de officier van justitie volgens de rechtbank dus ook geen onwaarheid toen hij ontkende dat de afspraak reeds bestond op de datum waarop het verhoor zich toespitste, namelijk 19 maart 1997.

Conclusie

De betrokken officier van justitie is vervolgd ter zake van meened en is daarvan vrijgesproken. Het zwaarste verwijt dat door de rechter aan de officier van justitie (en daarmee aan het openbaar ministerie) werd gemaakt, namelijk het spreken van onwaarheid, is aldus geëcarteerd.

Het resterende rechterlijke verwijt, namelijk dat de verslaglegging van de gemaakte afspraken met de getuige gebrekkig is te noemen, vindt zijn oorsprong bij het openbaar ministerie.

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat onvoldoende zorgvuldigheid is betracht bij het maken van en het afleggen van verantwoording over de met een criminele getuige gemaakte afspraken. Dit aldus geconstateerde verwijt is algemeen van aard en ziet zeer uitdrukkelijk niet op de aangelegenheid die uiteindelijk leidde tot de strafzaak tegen de officier van justitie.

Zembla-lijst: Zaak 69

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., H. Officier van justitie, rechtbank Almelo, 2002. Zie ook De M., L.A.H.	Vonnis LJN: AE6814. Vuurwerkkramp. Rechtbank Almelo heeft verdachte André de V. veroordeeld tot 15 jaar cel, wegens opzettelijke brandstichting, zoals geëist.	Vrijspraak in hoger beroep. (vonnis LJN: AF8395). Verdachte wordt niet veroordeeld vanwege het ontbreken van een echte bekentenis en overtuigend bewijs. Er is ontlastend bewijsmateriaal buiten het dossier gehouden. "Anderzijds heeft het onderzoek ook een zekere mate van verbetering vertoond die de geloofwaardigheid van de onderzoeksresultaten niet steeds ten goede is gekomen. (...) Er zijn uit het onderzoek inderdaad een aantal aanwijzingen tegen verdachte voortgekomen maar daarvan is een aantal volstrekt onvoldoende van elders bevestigd of uiteindelijk zelfs ondeugdelijk gebleken." En: "De vage, inconsistente en voor een belangrijk deel met grote onzekerheid overgeleverde uitlatingen van deze verdachte missen voldoende overtuigingskracht. Het Hof heeft niet door wettige bewijsmiddelen de overtuiging bekomen dat verdachte het hem telaste gelegde heeft begaan." Verdachte heeft 2,5 jaar in voorarrest gezeten en heeft daar later een schadevergoeding voor gekregen.	Er is door de rijksrecherche onderzoek gedaan naar de handelswijze van S. in deze zaak. Volgens twee rechercheurs heeft S. maandenlang ontlastend bewijs verzwegen om de verdachte langer te kunnen vasthouden (Bron: Trouw, 09012004). De rijksrecherche komt tot de conclusie dat zowel het Tolteam van de politie als het OM de rechterlijke macht niet heeft misleidt. S. is overgeplaatst naar de Nederlandse Antillen (Bron: Trouw, 09012004). S. is in 2007 advocaat- generaal in Arnhem geworden (Bron: Opportuun, april 2007).
			Correctie: S. is op eigen verzoek en na sollicitatie gaan werken op de Nederlandse Antillen. Er is dus geen sprake van een overplaatsing. Aanvulling: S. is thans rechter in de rechtbank Almelo.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 52 en 88.

In deze zaak heeft de rechtbank de verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar op grond van artikel 157 Sr (opzettelijke brandstichting). Het hof heeft dit vonnis vervolgens vernietigd en de

verdachte vrijgesproken.

In het arrest van het hof is niet te lezen dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden. In zoverre mist het verwijt dat in de lijst aan het openbaar ministerie wordt gemaakte feitelijke grondslag.

De constatering van het hof dat "anderzijds (...) het onderzoek ook een zekere mate van verbeterheid [heeft] vertoond die de geloofwaardigheid van de onderzoeksresultaten niet steeds ten goede is gekomen" dient in de context te worden beschouwd waarbinnen het Hof deze constatering doet. Die context bestaat uit een beschrijving van de grote omvang en complexiteit van het onderzoek. Zo stelt het hof onder meer: "Er is monnikenwerk verricht." Vervolgens bespreekt het hof het verwijt dat door de gehoorde rechercheurs (waaronder de heer Paalman, die ook in de uitzending van Zembla aan het woord is gekomen) is gemaakt aan de teamleiding. Het hof spreekt in dat kader waardering uit voor het feit dat deze rechercheurs het gevaar van een te eenzijdige benadering signaleerden, maar overweegt het tevens dat "men kan betwijfelen of hun gezichtspunten wel steeds juist waren en of de door hen gewezen weg wellicht niet slechts een andere tunnel was". Verder schetst het hof in het arrest nog uitgebreid de omstandigheden waaronder het onderzoek is uitgevoerd. Het stelt bijvoorbeeld vast dat er in de samenleving een grote behoefte bestond aan opheldering en dat alle maatschappelijke aandacht "het bereiken van heldere resultaten heeft bemoeilijkt."

Het tweede en het derde citaat zijn afkomstig uit de overwegingen waarin het hof de bewijsmiddelen afweegt. Uiteindelijk komt het hof tot een andere waardering van de bewijsmiddelen dan het openbaar ministerie en spreekt de verdachte daarom vrij. In zoverre is er in deze zaak sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Het onderzoek naar de vuurwerkramp is op verzoek van de toenmalige burgemeester van Enschede, de heer Mans, onderzocht door het Bureau Interne zaken (BIZ) van de Regiopolitie Gelderland-Midden. Op basis van de resultaten uit een tussenrapportage van BIZ is aan de Rijksrecherche de opdracht gegeven een feitenonderzoek in te stellen. Het onderzoek was erop gericht vast te stellen of en, zo ja, in hoeverre de verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte De V., opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid. De Rijksrecherche komt tot de conclusie dat niet gebleken is dat tijdens het strafrechtelijk onderzoek niet integer is gehandeld door medewerkers van de politie en/of medewerkers van het openbaar ministerie. De Rijksrecherche heeft geen enkele aanwijzing kunnen vinden dat sprake zou zijn geweest van opzettelijke misleiding van de rechterlijke macht.

Conclusie

Een deel van hetgeen in deze zaak aan het openbaar ministerie wordt verweten — namelijk dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden — is feitelijk onjuist. Voor het overige is er sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Zembla-lijst: Zaak 70

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., L.N. Officier van justitie, rechtbank Zwolle- Lelystad, 2009. Zie ook V., G.	Zaak Koolvis. Elf verdachten van mensenhandel zouden Nigeriaanse meisjes hebben geronseld en naar Nederland gestuurd. Er werden door het OM gevangenisstraffen tot 8 jaar geëist.	Vrijspraak. Vijf van de elf verdachten komen vrij. Meerdere fouten gemaakt door het OM, waaronder geen deugdelijke verslaglegging en audiovisuele vastlegging van cruciale verhoren. "Aan het openbaar ministerie kan worden verweten dat zij onvoldoende zorgvuldigheid heeft betracht bij het opstellen van het verhoorprotocol en vooral dat zij in ernstige mate te kort is geschoten bij de controle en de uitvoering daarvan." En: "Een en ander leidt naar het oordeel van de rechtbank niet tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, maar kan consequenties hebben voor de bewijswaardering."	Er is door het OM hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Zwolle-Lelystad). S. is nu nog officier van justitie in Zwolle-Lelystad.
			Correctie: S. was destijds en is ook nu nog OvJ bij het Landelijk Parket.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 70.

Deze zaak draait om handel in of smokkel van jonge Nigeriaanse vrouwen, die uit verschillende Nederlandse opvangcentra zijn verdwenen. Door de verdachten werd gebruik gemaakt van voodoo om de slachtoffers in hun macht te krijgen en te houden. In zulke zaken is het lastig in om verklaringen van slachtoffers te verkrijgen. Om enerzijds hun verklaringsbereidheid te vergroten en anderzijds de betrouwbaarheid van de eventueel afgelegde verklaringen te bevorderen, heeft het openbaar ministerie gekozen voor een nieuwe verhoormethode. Deze behelsde dat, voordat de slachtoffers door de politie werden gehoord, een ervaringsdeskundige en een dominee met hen spraken. De inzet van de dominee was vooral gericht op hulpverlening. Als gezaghebbend geestelijke werd hij in staat geacht bij slachtoffers de angst voor de voodoo-invloeden weg te nemen. Voor de ervaringsdeskundige was een rol weggelegd als gesprekspartner van de slachtoffers, die hun aangiftebereidheid zou kunnen vergroten.

Het openbaar ministerie heeft afspraken over de gesprekken door de dominee en de ervaringsdeskundigen met en de verhoren door de politie van de slachtoffers vastgelegd in een verhoorprotocol. De rechtbank heeft geoordeeld dat er aan dit verhoorprotocol en aan de uitvoering ervan gebreken hebben gekleefd.

Zo ontbraken in het protocol duidelijke instructies aan de dominee en de ervaringsdeskundige. Ook is onduidelijk op welke wijze de gesprekken die de ervaringsdeskundige heeft gevoerd, zijn geëvalueerd. Voorts schoot de controle van het openbaar ministerie op de uitvoering van het protocol tekort. Daardoor kon het gebeuren dat de dominee op eigen initiatief verslagen van gesprekken met slachtoffers heeft verzonden aan politieambtenaren. Achteraf kan niet worden meer worden getoetst of en op welke wijze informatie uit die verslagen invloed heeft gehad op de inhoud van de in deze zaak afgelegde verklaringen. Ook ten aanzien van de gesprekken van de ervaringsdeskundige heeft het naar het oordeel van de rechtbank aan de vereiste controle door het openbaar ministerie ontbroken. Bij die gesprekken dreigde het

gevaar van beïnvloeding van de slachtoffers, maar daarop zijn de gesprekken niet gecontroleerd.

De rechtbank constateert ook dat er van bepaalde belangrijke verhoren geen audiovisuele opnamen zijn gemaakt. Daardoor ontbreekt de mogelijkheid om de wijze waarop de verklaringen tot stand zijn gekomen te toetsen. Ten slotte heeft het “8^e verhoor” acht uur geduurd, maar slechts geleid tot een proces-verbaal van verhoor dat niet meer dan vijf pagina’s in beslag neemt. Daardoor is bijna volledig aan de waarneming van de rechtbank onttrokken op welke wijze in dat verhoor een voor de verdachten zeer belastende verklaring tot stand is gekomen

De rechtbank concludeert hieruit dat in ieder geval het 8^e verhoor als bewijs moet worden uitgesloten. Voor de overige verklaringen moet per slachtoffer worden onderzocht of de verklaringen betrouwbaar zijn, gelet op de invloed die de dominee en de ervaringsdeskundige mogelijk op de inhoud van die verklaringen hebben gehad.

De rechtbank is van oordeel dat, alle feiten en omstandigheden in aanmerking genomen, kan worden gesproken van ernstige tekortkomingen van het openbaar ministerie, met name bij de controle op de uitvoering van het verhoorprotocol. Die tekortkomingen zijn echter niet van zodanige aard dat de conclusie gerechtvaardigd is dat sprake is van ernstige inbreuken op beginselen van de behoorlijke procesorde, waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekort gedaan, dan wel dat een zo fundamenteel beginsel van een behoorlijke procesorde is geschonden dat daarmee het wettelijk systeem in zijn kern wordt geraakt.

Het openbaar ministerie verschilt met de rechtbank onder meer van mening over de mate waarin instructies aan de dominee en de ervaringsdeskundige wenselijk waren. Het openbaar ministerie meent namelijk dat als meer instructies waren gegeven het OM kon worden verweten de dominee en de ervaringsdeskundige te hebben gestuurd. In zoverre betreft het verwijt een normaal verschil van juridisch inzicht tussen het openbaar ministerie en de rechtbank.

Twee verdachten zijn onherroepelijk vrijgesproken, in de zaken tegen de andere verdachten is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten onvoldoende controle te hebben uitgeoefend op de uitvoering van een verhoorprotocol. Daarnaast zijn de verhoren door de politie niet steeds audiovisueel opgenomen en zijn sommige processen-verbaal van verhoren opvallend kort. Het openbaar ministerie stond voor de afweging tussen enerzijds de uiteindelijk gekozen mate van sturing en anderzijds meer sturen (met het risico van te veel sturen). Het unieke karakter van dit soort verhoren brengt mee dat het lastig is om te bepalen welke afweging juist zou zijn. De rechtbank maakt uiteindelijk een andere afweging dan het openbaar ministerie, maar dat oordeel haalt de pleitbaarheid van de benadering van het openbaar ministerie niet onderuit.

Zembla-lijst: Zaak 71

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., H.G.W. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2008.	Vonnis LJN: BG6163 Klokkenluider Ad Bos is in 2002 alsnog vervolgd voor zijn aandeel in de Bouwfraude.	OM niet-ontvankelijk in hoger beroep. Verdachte is 'aan het lijntje gehouden.' 'Wij hebben hem een beetje aan het lijntje gehouden. Maar dat komt voort uit het feit dat wij heel graag over die schaduwboekhouding zouden willen beschikken', zo typeerde mr. J.L. Wijkerslooth de Weerdesteijn, destijds voorzitter van het College van procureurs- generaal, de houding die het openbaar ministerie tegenover de verdachte heeft ingenomen in de onderhavige strafzaak." S. was de officier van justitie die Ad Bos in 2000 intern al als verdachte aanmerkte. Dit werd pas formeel kenbaar gemaakt in 2002. "Het bijzondere van deze zaak is dat gedurende lange tijd doelbewust gewacht is met het geven van de cautie omdat men koste wat kost informatie van de klokkenluidende verdachte wilde," aldus de rechter. Eindconclusie hoger beroep: "Al deze feiten en omstandigheden tezamen in onderlinge samenhang beschouwd leiden tot het oordeel dat er ten opzichte van de verdachte sprake is van een ernstige schending van de beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor op z'n minst genomen met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekort gedaan." Verdachte is niet verder vervolgd.	S. is nu vice-president bij het hof in Arnhem.
Correctie: Het genoemde jaartal (2008) past niet bij de officier. De (zaak van de) klokkenluider is sinds eind 1998 bij het OM bekend. De hierboven genoemde OvJ heeft zich met de zaak bemoeid van augustus 2000 tot en met maart 2001. Het vonnis van de rechtbank Rotterdam is van februari 2005.	Correctie: Het juiste LJN-nummer is BG6133. Dit LJN- nummer behoort bij het arrest van het gerechtshof. Het vonnis van de rechtbank heeft LJN-nummer AS5815.	Correctie: Cassatieberoep is ingesteld; de Hoge Raad wijst niet eerder arrest dan in mei 2010.	

Analyse

Volgens het hof is in deze zaak gedurende lange tijd doelbewust gewacht met het geven van de cautie aan de 'klokkenluidende' verdachte omdat het openbaar ministerie informatie van hem wilde. Pas op 1 februari 2002 is de verdachte de cautie gegeven, terwijl hij in een nota van 17 november 2000 intern al is aangemerkt als verdachte. Het feit dat tijdens een gesprek op 18 december 2000 de verdachte erop gewezen is dat hij mogelijk anderszins als verdachte kon worden aangemerkt doet daar naar het oordeel van het hof niet aan af. Naar de mening van het hof is de verdachte onvoldoende duidelijkheid verschaft omtrent diens rechtspositie.

Het hof verklaart het openbaar ministerie op basis van de geconstateerde vormverzuimen niet-ontvankelijk en neemt daarbij in aanmerking dat de verdachte zichzelf als klokkenluider in een kwetsbare positie heeft geplaatst. De justitiële autoriteiten hebben misbruik gemaakt van deze positie, gelet op het feit dat de verklaringen waarbij de verdachte zichzelf ten behoeve van het onderzoek naar de malversaties heeft geïncrimineerd aanleiding zijn geweest tot zijn vervolging.

Tegen de uitspraak is cassatieberoep ingesteld. In cassatie stelt het openbaar ministerie zich onder meer op het standpunt dat het hof onvoldoende heeft gemotiveerd waarom de gesprekken met de klokkenluider, die plaatsvonden voordat hem voor het eerst de cautie werd gegeven, konden gelden als verhoren in de zin van artikel 29 Sv.

Conclusie

De door het hof aan het openbaar ministerie gemaakte verwijten, alsmede de daaraan verbonden gevolgtrekking (niet-ontvankelijkheid in de zaak van de klokkenluider), zijn thans, onverminderd de (beperkende) bijzonderheden van de cassatieprocedure, aan het oordeel van de Hoge Raad onderworpen. Dit oordeel wordt niet eerder dan in mei 2010 geveld. Aangezien de rechtsvraag die bij de Hoge Raad voorligt rechtstreeks betrekking heeft op het centrale verwijt blijft een verdere conclusie hier achterwege.

Zembla-lijst: Zaak 72

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., J.A.M. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2004 (Bron: Netwerk).	De bekentenis van Wik H., die uiteindelijk veroordeeld is (vonnis LJN: AT4777) voor de Schiedammer parkmoord, heeft de officier van justitie S. maanden lang geheim gehouden. In de tussentijd verwerpt de Hoge Raad het verzoek van de onschuldige Kees B. om zijn zaak te heropenen, omdat er geen nieuwe feiten aangedragen zijn (Bron: Netwerk, 31 oktober 2005).		Kees B. is na vier jaar vrijgesproken. S. was in 2008 nog officier van justitie.

Analyse

Wik H. heeft op 6 augustus 2004 een bekentenis afgelegd ten aanzien van de feiten in de zaak van de Schiedammer Parkmoord (zie nr. 18/60). Op 7 september 2004 heeft de Hoge Raad de eerste herzieningsaanvraag van de veroordeelde in de Schiedammer Parkmoord, Kees B., afgewezen, omdat er geen sprake was van een novum (LJN AQ9834). Op 17 september 2004 heeft het openbaar ministerie een persbericht naar buiten gebracht, waarin werd gemeld dat een nieuw onderzoek was gestart in de Schiedammer parkmoord, vanwege nieuwe informatie die in de richting wees van een andere verdachte.

De bekentenis van Wik H. diende eerst te worden onderzocht op plausibiliteit. In december 2004 wees DNA-onderzoek uit dat Wik H. op de plaats van het delict is geweest. Daarna werd Kees B. in vrijheid gesteld. De Hoge Raad verklaarde op 25 januari 2005 de vordering tot herziening van de procureur-generaal bij de Hoge Raad, alsmede de tweede herzieningsaanvraag van Kees B. gegrond en verwees de zaak naar het Hof Amsterdam (LJN AS1872).

Conclusie

Het verwijt dat de bekentenis maandenlang door het openbaar ministerie geheim gehouden is, miskent dat het noodzakelijk was om die bekentenis eerst door middel van DNA- en ander onderzoek te staven vooraleer aan die bekentenis gevolgen worden verbonden in de zaak van Kees B. Toen dat onderzoek was afgerond is met bekwame spoed een invrijheidstelling van Kees B. gevolgd. Het verwijt dat het openbaar ministerie de bekentenis maandenlang geheim heeft gehouden mist in zoverre feitelijke grondslag.

Zembla-lijst: Zaak 73

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
T., R.C. Advocaat-generaal, Gerechtshof Amsterdam, 2009 (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: BJ8833 Twee Nederlanders werden in 2002 opgepakt door de Braziliaanse politie wegens vervaardiging en verspreiding van kinderporno. Terwijl ze in Brazilië het hoger beroep afwachtten, verstrekten Nederland hen twee noodpaspoorten waardoor ze gevangenisstraffen van 17 en 21 jaar in Brazilië ontlieden. In Nederland liep een ander onderzoek naar beide verdachten, ook wegens kinderporno. Deze zaak brengt het OM in 2008 voor de rechter. In eerste aanleg zijn de verdachten veroordeeld.	OM niet-ontvankelijk in hoger beroep. De inleidende dagvaarding is door de rechter nietig verklaard. Er is een verwijzing gedaan naar foto's, maar de foto's maken geen deel uit van de dagvaarding. Nu is volgens de rechter niet duidelijk waarvan de verdachte wordt verdacht. "Uit de dagvaarding, zoals deze in hoger beroep voorligt, is niet kenbaar wat verdachte wordt verweten zodat het voor de verdachte niet duidelijk is waartegen hij zich precies te verdedigen heeft." Eerder in deze zaak werd een vordering tot schadevergoeding van zeven slachtoffers niet-ontvankelijk verklaard, omdat het OM de namen niet op de dagvaarding had vermeld. De verdachten zijn niet verder vervolgd.	Na de rechtszaak kondigt het OM aan de verdachte opnieuw voor de rechter te brengen. T. is nu nog advocaat-generaal in Amsterdam.
	Correctie: Het genoemde LJN-nummer behoort bij het arrest van het hof. Het vonnis in eerste aanleg (uit 2006) heeft LJN-nummer AZ1144.	Correcties: 'OM niet-ontvankelijk in hoger beroep' is onjuist. Het juiste dictum in het arrest van 18 september 2009 is: inleidende dagvaarding nietig. Er is geen sprake van een door rechtbank of hof uitgesproken niet-ontvankelijkverklaring van zeven slachtoffers in hun vorderingen tot schadevergoeding. De verdachten zijn in Nederland niet vervolgd voor alle (Braziliaanse) zaken en daarom konden de slachtoffers in die zaken zich niet voegen als benadeelde partij. Dat is iets anders dan het enkel 'niet vermelden van de namen op de dagvaarding'. 'De verdachten zijn niet verder vervolgd' is onjuist. De verdachten worden (verder) vervolgd door het parket Alkmaar. De zitting is 15 april 2010.	

Analyse

In deze kinderpornozaak heeft de officier van justitie in de tenlastelegging verwezen naar afbeeldingen op genummerde pagina's in het dossier. Die afbeeldingen zijn echter niet bij de dagvaarding gevoegd. Wel beschikten alle procespartijen van meet af aan over eigen exemplaren van de afbeeldingen, zijn ze ter zitting in eerste aanleg en in hoger beroep uitgebreid bediscussieerd en heeft geen van de procespartijen aangegeven dat de dagvaarding niet feitelijk genoeg zou zijn.

Het hof oordeelt dat als alleen maar wordt verwezen naar de afbeeldingen, zonder ze bij de dagvaarding te voegen, ze geen deel uitmaken van de dagvaarding. Aldus is volgens het hof, niet voldaan aan het in artikel 261 Sv neergelegde vereiste van "opgave van het feit". Daarom heeft het hof de dagvaarding nietig verklaard.

De conclusie van het hof, namelijk dat het voor de verdachte niet duidelijk is geweest waartegen hij zich te verdedigen had, moet in zoverre voor rekening van het hof blijven dat door de verdachte (die zich zowel bij de rechtbank als bij het hof door een advocaat liet bijstaan) in geen van beide instanties een beroep is gedaan op onduidelijkheid van de dagvaarding. Dat de afwezigheid van zo'n klacht van de verdachte zelf juridisch niet zonder betekenis is, kan worden afgeleid uit r.o. 4.2.2 van HR 1 juli 2008, *LJN BC8645* (" (...) voldoet de inleidende dagvaarding dus niet aan de in art. 261 Sv gestelde eis van opgave van het feit. Het proces-verbaal van de terechtzitting in hoger beroep houdt echter niet in dat daarop door de verdachte aldaar een beroep is gedaan"). Gelet op deze jurisprudentie, alsmede op het procesverloop in eerste aanleg en in hoger beroep, in welke beide instanties door de verdediging niet over de onduidelijkheid van de dagvaarding was geklaagd, valt het feit dat de advocaat-generaal niet bij aanvang van of tijdens de procedure in hoger beroep is overgegaan tot een wijziging van de tenlastelegging aan te merken als het nemen van een alleszins aanvaardbaar procesrisico.

Een nietige dagvaarding kan hersteld worden, hetgeen zal gebeuren. De verdachten worden opnieuw vervolgd.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten een fout te hebben gemaakt bij het uitbrengen van de inleidende dagvaarding door in de tenlastelegging de afbeeldingen waarom het ging onvoldoende feitelijk te omschrijven.

Zembla-lijst: Zaak 74

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
T., F. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2000 (Bron: AD, 1606- 1999).	Vonnis LJN: AA5305 Mink K. werd verdacht van illegaal wapenbezit en wapenhandel. In eerste aanleg is de verdachte veroordeeld tot drie jaar en zes maanden gevangenisstraf.	OM niet-ontvankelijk in hoger beroep (vonnis LJN: AB1094). T. sloot een deal met Mink. K. In ruil voor strafvermindering zou de verdachte informatie geven over corruptie bij de overheid en wapenhandel. A. "Ernstige strijd met het vertrouwensbeginsel, gezien de schending door de Staat van met verdachte gemaakte afspraken en het hiermee in levensgevaar brengen van verdachte." B. En: "Het door het openbaar ministerie naar buiten brengen van de overeenkomst via de commissie Kalsbeek, de onzorgvuldigheid in de berichtgeving rond het stopzetten van de gesprekken van het openbaar ministerie met verdachte, het doelbewust doorspelen van de inhoud van de gesprekken met verdachte, ondanks de absolute garantie van geheimhouding, aan derden en het door – door openstaan van de microfoons – openbaar worden van hetgeen verdachte en zijn raadslieden hebben verklaard tijdens de terechtzitting met gesloten deuren in eerste aanleg bijeen genomen, leveren een zodanige schending op van de belangen van de verdachte en zijn recht op een eerlijk en behoorlijk strafproces, dat dit moet leiden tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie."	De overeenkomst tussen T. en Mink K. werd in 1999 openbaar na onderzoek van de commissie Kalsbeek. De Kamer was unaniem tegen de deal en minister Korthals beloofde dat de onderhandelingen stopgezet zouden worden. Later bleek dat T. nog verder onderhandeld had. Minister Korthals laat in het NRC Handelsblad weten dat er disciplinaire maatregelen tegen T. moeten worden getroffen (NRC, 24052001). Het OM is in cassatie gegaan. De Hoge Raad heeft vervolgens besloten dat het proces weer opnieuw gehouden moet worden. In een eerdere rechtszaak is de Staat veroordeeld tot het betalen van de proceskosten, omdat onder andere officier T. de advocaat van de kroongetuige beledigden (Bron: Trouw, 1809- 1997). T. werd later belast met de leiding van het parket Schiphol en is sinds 30 november 2006 lid van de Tweede Kamerfractie van de VVD. Als Kamerlid houdt hij zich bezig met het justitiebeleid, strafprocesrecht en burgerlijk recht. Eerder was hij fractievoorzitter van Leefbaar Nederland.
Correctie: T. trad niet op als OvJ bij het onderzoek ter zitting.		Correctie: Hetgeen hierboven (onder A) staat is geen door het hof gemaakt verwijt, maar een citaat uit het pleidooi van de advocaat.	Correctie: De woorden "het parket Schiphol" dienen te worden gelezen als "het op Schiphol gevestigde Team NR-Eenheid Randstad Noord van het Landelijk Parket".

Analyse

Opmerking vooraf: in kolom 3 zijn de letters A en B door de onderzoekers aangebracht.

Het procesverloop in deze zaak is als volgt geweest.

Bij vonnis van 30 maart 2000 (Rechtbank Amsterdam, *LJN* AA5305) wordt de verdachte van één feit (feit 2) vrijgesproken en voor een ander feit (feit 1; het voorhanden hebben van vuurwapens) veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van drie jaar en zes maanden. In hoger beroep verklaart het hof bij arrest van 17 april 2001 (Hof Amsterdam, *LJN* AB1094) het OM niet ontvankelijk in de (verdere) vervolging van de verdachte. Beslissend op het door het OM ingestelde cassatieberoep vernietigt de Hoge Raad bij arrest van 2 juli 2002 (HR *LJN* AE4767) het arrest van het Hof Amsterdam en verwijst hij de zaak naar het Hof Den Haag. In de procedure bij het Hof Den Haag is, door de procesopstelling van het OM en de verdachte, de door de rechtbank uitgesproken vrijspraak voor feit 2 niet meer aan het oordeel van het hof onderworpen. Ter zake van feit 1 wordt de verdachte bij arrest van 3 juni 2003 (*LJN* AF9403) veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar en zes maanden.

In zijn arrest van 2 juli 2002 overweegt de Hoge Raad onder meer het volgende:

“4.2. Het Hof heeft zijn beslissing tot niet-ontvankelijkverklaring van het Openbaar Ministerie in de vervolging gemotiveerd als in het arrest weergegeven. Daaruit blijkt dat het Hof zijn oordeel heeft gebaseerd op een viertal omstandigheden, te weten:

- i. het door het openbaar ministerie via de commissie Kalsbeek naar buiten brengen van de overeenkomst tussen het openbaar ministerie en de verdachte (...);
- ii. de onzorgvuldigheid in de berichtgeving rond het stopzetten van de gesprekken van het openbaar ministerie met de verdachte (...);
- iii. het, ondanks de absolute garantie van geheimhouding, doelbewust doorspelen van de inhoud van die gesprekken met de verdachte aan derden, te weten medewerkers van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (...);
- iv. en het - door het openstaan van microfoons - openbaar worden van hetgeen de verdachte en zijn raadslieden hebben verklaard tijdens de terechtzitting met gesloten deuren in eerste aanleg (...).

Naar het oordeel van het Hof leveren deze omstandigheden in onderlinge samenhang gezien een zodanige schending op van de belangen van de verdachte en zijn recht op een eerlijk en behoorlijk strafproces dat niet met een lichtere sanctie kan worden volstaan.

4.4. Bij de beoordeling van het middel dient vooropgesteld te worden dat een niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie in de strafvervolging wegens - een ernstige schending van beginselen van een behoorlijke procesorde opleverend - onrechtmatig optreden van de met opsporing en vervolging belaste ambtenaren slechts de vervolging kan betreffen terzake van het feit of de feiten tijdens het onderzoek waarvan dat onrechtmatig optreden zich heeft voorgedaan (vgl. HR 13 februari 2001, NJ 2001, 365, rov. 3.6.1).

4.5. Dit brengt mee dat onrechtmatigheden, ook indien die voor rekening komen van het openbaar ministerie, doch die zich niet hebben voorgedaan in het kader van het onderzoek naar het aan de verdachte tenlastegelegde feit, niet kunnen leiden tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de vervolging van dat feit.

4.6. Nu uit de stukken van het geding bezwaarlijk anders kan volgen dan dat de hiervoor onder 4.3 als i, ii en iii weergegeven omstandigheden zich niet hebben voorgedaan in het kader van het onderzoek naar de in de onderhavige zaak aan de verdachte tenlastegelegde feiten, kunnen eventuele in die omstandigheden gelegen onrechtmatigheden niet leiden tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in de vervolging. Het oordeel van het Hof geeft in zoverre dan ook blijk van een onjuiste rechtsopvatting.

4.7. Nu de beslissing van het Hof is gebaseerd op de samenhang van een aantal omstandigheden, brengt hetgeen hiervoor is overwogen mee dat deze beslissing niet in stand kan blijven, tenzij de nog niet besproken omstandigheid, bedoeld onder 4.3 ad iv, dat oordeel zelfstandig draagt. Dit laatste is niet het geval, reeds omdat het Hof niet onbegrijpelijk heeft vastgesteld dat de microfoons per ongeluk hebben

opengestaan.”

De zaak wordt mede op grond van deze overwegingen door de Hoge Raad verwezen naar het Hof Den Haag. Dat hof komt tot een bewezenverklaring die betrekking heeft op een aanmerkelijk groter aantal wapens dan de bewezenverklaring van de Rechtbank Amsterdam. Het verwerpt in zijn arrest van 3 juni 2003 (*LJN AF9403*) nieuwe of anders geformuleerde ontvankelijkheidsverweren van de verdediging. Die verwerping geldt eveneens voor het — ook voor door het Hof Amsterdam gevoerde en in het arrest van dat Hof mede als basis voor de niet-ontvankelijkheid gebruikte — verweer met betrekking tot het laten openstaan van de microfoons. Wel ziet het Hof Den Haag in die schending van de beslotenheid van de behandeling van de zaak aanleiding tot enige strafverlaging. Samen met het tijdsverloop van de zaak en enkele persoonlijke omstandigheden van de verdachte leidt het openstaan van de microfoons tot een strafvermindering van zes maanden. Het hof veroordeelt verdachte tot een gevangenisstraf van drie jaren en zes maanden. Die veroordeling is onherroepelijk.

Conclusie

Uit de hierboven geciteerde rechtsoverwegingen uit het arrest van de Hoge Raad blijkt dat er aanvankelijk vier verwijten een rol speelden. Aangaande drie van deze vier verwijten overweegt de Hoge Raad dat zij betrekking hebben op omstandigheden die zich niet hebben voorgedaan in het kader van het onderzoek naar de in de onderhavige zaak aan de verdachte tenlastegelegde feiten. Aldus zijn deze drie verwijten buiten het kader van deze strafzaak geplaatst en is er daardoor in dat kader ook geen rechterlijke beantwoording meer van de vraag of er met betrekking tot deze drie verwijten sprake is geweest van “onrechtmatigheden (...) die voor rekening komen van het openbaar ministerie” (rechtsoverweging 4.5). Met betrekking tot de opengestaan hebbende microfoons overweegt de Hoge Raad dat het Amsterdamse hof heeft vastgesteld dat dit per ongeluk is gebeurd. Ook op dit vierde punt wordt aan het openbaar ministerie derhalve geen rechterlijk verwijt gemaakt, ook niet later door het Hof Den Haag. Per saldo voldoet deze zaak dus niet aan het Zembla-criterium dat de laatste rechter enig verwijt aan het openbaar ministerie maakt.

Zembla-lijst: Zaak 75

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
T., J. Officier van justitie, rechtbank 's-Gravenhage, 2009 (Bron: Quote). Zie ook M., M.A.W.	Vonnis LJN: BH7921, vonnis LJN: BH7911, en vonnis LJN: BH7915 Zaak tulpenbollenfraude. Verdachten zijn vervolgd voor valsheid in geschrift, oplichting en belastingfraude, de tweede voor valsheid in geschrift en belastingfraude en de derde voor valsheid in geschrift en oplichting. Beleggers zouden door de drie verdachten zijn benadeeld voor een totaalbedrag van ongeveer € 85.200.000.	OM niet-ontvankelijk. Vlak voordat de zaken ter zitting werden behandeld, werd duidelijk dat gesprekken met advocaten die in het onderzoek waren afgeluisterd, niet direct waren vernietigd en zich voor een deel nog steeds in het dossier bevonden. Ook andere vertrouwelijke informatie, waaronder e-mails en correspondentie tussen cliënt en advocaat, bleken niet te zijn vernietigd. "Naar het oordeel van de rechtbank zijn de wettelijke regels voor de justitiële behandeling van geheimhoudersinformatie in diverse opzichten niet nageleefd en op grote schaal geschonden. Geenszins kan worden uitgesloten dat geheimhoudersinformatie mede richting heeft gegeven aan het strafrechtelijk onderzoek, in het bijzonder aan de wijze waarop de verhoren van de verdachten hebben plaatsgevonden, en dat verdachten daardoor zijn benadeeld. Naar het oordeel van de rechtbank is de geconstateerde handelwijze van justitie dermate schadelijk voor het vertrouwen in de rechtsstatelijkheid van opsporing en vervolgning en de zuiverheid van de strafrechtspleging in het algemeen dat ook uit een oogpunt van bescherming van dit algemene rechtsbelang de niet- ontvankelijkheid van het openbaar ministerie moet worden uitgesproken."	De officier van justitie heeft hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank 's- Gravenhage). T. was als officier van justitie betrokken bij de start van het onderzoek in 2003. Hij legt op 12 oktober 2004 zijn werk neer na een uitzending van Peter R. de Vries. Hierin werd onthuld dat er kinderporno op zijn computer was gevonden. Hij werd uiteindelijk niet vervolgd en vertrok naar het Functioneel Parket. Hij verliet op 1 mei 2008 zelf het OM en staat nu ingeschreven als advocaat.
		Correctie: Bovengenoemd citaat is niet een citaat van de rechtbank, maar komt uit de inhoudsopgave bij de publicatie van de vonnissen op rechtspraak.nl. Overigens strookt de tekst wel met de inhoud van de vonnissen van de rechtbank.	

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 50.

In deze zaak werd vlak voordat de zaak op zitting kwam duidelijk dat gesprekken met advocaten die in het onderzoek waren afgeluisterd niet direct waren vernietigd en zich voor een deel nog steeds in het dossier

bevonden. Volgens het vonnis van de rechtbank heeft de onderzoekscoördinator kennisgenomen van de inhoud van getapte telefoongesprekken met geheimhouders. Daarnaast is de officier van justitie niet direct op de hoogte gesteld van alle telefoongesprekken waaraan door geheimhouders werd deelgenomen. Verder is er geheimhoudersinformatie (onder andere e-mails) zonder toestemming van de geheimhouder in beslag genomen en gehouden. En zulke geheimhoudersinformatie (in de vorm van geprinte e-mails) is opgenomen in zaaksmappen voor de voorbereiding door opsporingsambtenaren van verhoren van verdachten." Aan deze verzuim ligt onder meer ten grondslag dat de officier van justitie bij het beoordelen van de aan haar voorgelegde geheimhoudersgesprekken een te beperkt criterium heeft gehanteerd ten aanzien van de reikwijdte van het verschoningsrecht.

De rechtbank concludeert dat de geconstateerde handelwijze dermate schadelijk is voor het vertrouwen in de rechtsstatelijkheid van opsporing en vervolging en voor de zuiverheid van de strafrechtspleging in het algemeen, dat ook uit een oogpunt van bescherming van dit algemene rechtsbelang de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie moet worden uitgesproken.

Het openbaar ministerie heeft appel ingesteld tegen het vonnis van de rechtbank.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak zijn geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet vernietigd. Informatie daaruit is mogelijk gebruikt voor het onderzoek. Aan dit verzuim ligt mede ten grondslag dat de officier van justitie bij het beoordelen van de aan haar voorgelegde geheimhoudersgesprekken een te beperkt criterium heeft gehanteerd ten aanzien van de reikwijdte van het verschoningsrecht.

Zembla-lijst: Zaak 76

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
T., A.M. Officier van justitie, rechtbank Zutphen, 2008 (Bron: rechtbank Zutphen).	Vonnis LJN: BD7403 Persoon wordt ervan verdacht voornemens te zijn geweest iemand opzettelijk van het leven te beroven en met een mes stekende bewegingen te hebben gemaakt naar het slachtoffer.	OM niet-ontvankelijk. Rechtbank heeft eerder verzocht tot nader onderzoek van het mes. Door onzorgvuldige bewaring van het mes door de politie is dit niet meer mogelijk. "Een goede procesorde brengt mee, dat niet alleen een (ontkennende) verdachte maar ook de rechter erop moet kunnen vertrouwen, dat een door justitie ten behoeve van de waarheidsvinding/ bewijsvoering in beslag genomen voorwerp zorgvuldig bewaard blijft (...)." En: "Nu deze met een behoorlijke rechtspleging strijdige situatie is te wijten aan onder verantwoordelijkheid van de officier van justitie vallend onzorgvuldig handelen of nalaten, moet de conclusie zijn dat de officier van justitie in haar vervolging niet meer kan worden ontvangen." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Zutphen).
Correctie: De in de lijst genoemde officier heeft alleen op de laatste zitting als zittingsofficier gefungeerd.			

Analyse

In deze zaak is een op de plaats van het delict met verse bloedspatten aangetroffen mes ten behoeve van de waarheidsvinding in beslag genomen. Op dat moment was niet duidelijk aan wie het mes toebehoorde. De verdachte heeft steeds ontkend het mes in handen te hebben gehad. In het voorbereidend onderzoek is het mes niet onderzocht op tot de verdachte en/of de aangever te herleiden sporen.

Bij de eerste zitting heeft de raadsman geconcludeerd tot vrijspraak nu het voor de verdachte belastende bewijsmateriaal slechts bestond uit verklaringen die onbetrouwbaar moesten worden geacht. Voor de beoordeling van het tenlastegelegde achtte de rechtbank cruciaal of de verdachte het mes ter plaatse al dan niet in handen heeft gehad. Daarom heeft de rechtbank, na heropening van het onderzoek, bij tussenvonnissen geoordeeld dat het in het belang van de waarheidsvinding noodzakelijk was het mes alsnog te onderzoeken.

Het door de rechtbank bevolen onderzoek kon echter geen doorgang vinden, omdat het mes, als gevolg onzorgvuldige bewaring door de politie, was zoekgeraakt.

De rechtbank is daarop van mening dat er geen ruimte meer bestaat een verantwoorde beslissing omtrent het al dan niet bewezen zijn van het aan verdachte ten laste gelegde. De rechtbank acht deze situatie in strijd met een behoorlijke rechtspleging en verklaart het openbaar ministerie niet-ontvankelijk.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat het zijn verantwoordelijkheid voor het ter beschikking houden van cruciaal bewijsmateriaal ten behoeve van de berechting, niet heeft kunnen waarmaken. Het feit dat veelal (en ook in dit geval) het beheer van in beslag genomen voorwerpen primair de taak van de politie is doet aan die verantwoordelijkheid niet af.

Zembla-lijst: Zaak 77

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V. – van G., P. van der Officier van justitie, rechtbank Almelo, 2007 (Bron: rechtbank Almelo).	Vonnis LJN: BA5681 Verdacht van het telkens weer plegen van een of meer ontuchtige handelingen bij een minderjarige met een geestelijke beperking.	OM niet-ontvankelijk. De officier verlaat de zaal op het moment dat de rechter besluit een getuige te verhoren in het bijzijn van de verdachte. "De rechtbank is van oordeel dat het verlaten van de zittingszaal door de officier van justitie, omdat zij het niet eens is met genoemde beslissing en waardoor ze de verdere behandeling van de zaak onmogelijk maakt, moet worden aangemerkt als een flagrante schending van de beginselen van een behoorlijke procesorde, die moet leiden tot de niet- ontvankelijkheid van het openbaar ministerie."	Het OM heeft hoger beroep ingesteld en het hof heeft de zaak terug verwezen naar de rechtbank (vonnis LJN: BC5168). Van der V. van G. was ook officier van justitie in de zaak tegen Hennie K., die veroordeeld werd tot acht jaar cel voor seksueel misbruik van zijn beide kinderen (vonnis LJN: AD9410). Momenteel heeft de commissie Posthumus deze zaak in onderzoek. Diverse deskundigen spreken van een gerechtelijke dwaling. Van der V. van G. is nu nog officier van justitie in Almelo.
		Correctie: In hoger beroep heeft het Hof Arnhem de niet-ontvankelijk- verklaring vernietigd (LJN BC5168) en de zaak teruggewezen naar de rechtbank Almelo. Deze heeft verdachte veroordeeld (3 februari 2009, parketnummer 710619/06). Tegen dat vonnis is hoger beroep aangetekend.	Correctie: Genoemd wordt de zaak met het LJN- nummer AD9410, waarin dezelfde officier van justitie is opgetreden. De Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken heeft die zaak onderzocht en daarover in december 2007 aan het College van procureurs-gene- raal gerapporteerd. Het rapport is door de raadsman van verdachte meegenomen in een herzieningsverzoek, dat op 17 maart 2009 door de Hoge Raad ongegrond is verklaard.

Analyse

De officier van justitie wordt in deze zaak verweten dat zij de zittingszaal heeft verlaten op het moment dat de rechter besluit een getuige te verhoren in het bijzijn van de verdachte. “Het verlaten van de zittingszaal door de officier van justitie, omdat zij het niet eens is met genoemde beslissing en waardoor ze de verdere behandeling van de zaak onmogelijk maakt, moet,” aldus de rechtbank, “worden aangemerkt als een flagrante schending van de beginselen van een behoorlijke procesorde, die moet leiden tot de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie.”

Deze zaak draaide om een zedendelict. De getuige, een minderjarige met beperkte verstandelijke vermogens, heeft dit delict deels zien plaatsvinden. Mede op basis van een brief van de psychiatrisch verpleegkundige van de getuige achtte de officier van justitie de kans groot dat een confrontatie met de verdachte schade zou berokkenen aan de getuige en de voortgang van haar behandeling zou compliceren. De officier van justitie heeft deze confrontatie proberen te voorkómen door de rechtbank te verzoeken de psychiatrisch verpleegkundige eerst te horen en vervolgens de getuige via een videoverbinding te horen. Toen de rechtbank verkoos het ondervragingsrecht van verdachte te laten prevaleren boven het mogelijke gezondheidsbelang van die getuige en aanstalten maakte om de getuige in aanwezigheid van de verdachte te horen, heeft de officier van justitie — als laatste middel om voor die getuige deze confrontatie te voorkómen — de zittingszaal verlaten.

In hoger beroep heeft het hof geoordeeld dat het openbaar ministerie altijd en steeds de plicht heeft aanwezig te zijn bij elk onderdeel van het onderzoek ter terechtzitting en dat het de officier van justitie bijgevolg niet toekomt de plaats van het onderzoek ter terechtzitting te verlaten voordat dit onderzoek is onderbroken, geschorst of gesloten. Tegelijkertijd meende het hof echter dat de rechtbank het openbaar ministerie niet niet-ontvankelijk had mogen verklaren. De rechtbank had het onderzoek ter zitting niet mogen voortzetten, zoals zij heeft gedaan, maar had dat onderzoek moeten schorsen of onderbreken, teneinde het openbaar ministerie in staat te stellen te voldoen aan zijn verplichting om een vertegenwoordiger aanwezig te doen zijn.

Na verwijzing door het hof is de zaak behandeld door de Rechtbank Almelo. Deze heeft - na een tussenbeslissing inhoudende dat het onderzoek ter terechtzitting geheel opnieuw diende te worden aangevangen - de verdachte alsnog veroordeeld, te weten tot negen maanden en vijftien dagen gevangenisstraf. Tegen dit vonnis is hoger beroep ingesteld. Hetgeen het openbaar ministerie wordt verweten heeft voorsnog geen consequenties gehad voor de zaak.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Hetgeen het hof heeft overwogen met betrekking tot de verplichting van het openbaar ministerie om aanwezig te zijn bij elk onderdeel van het onderzoek ter terechtzitting leidt tot de slotsom dat het aan het openbaar ministerie te verwijten valt dat het in deze zaak in strijd met die verplichting heeft gehandeld.

Zembla-lijst: Zaak 78

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., A. van Officier van justitie, rechtbank Arnhem, 2003 (Bron: rechtbank Arnhem).	Vonnis LJN: AO0535 Verdacht van handel in drugs.	OM niet-ontvankelijk. Een ontlastende getuigenis voor de verdachte is niet aan het strafdossier toegevoegd. "De rechtbank acht het zeer aannemelijk dat de verdachte op basis van deze verklaring door de raadkamer in vrijheid zou zijn gesteld." En: "Het moet voor politie en justitie glashelder zijn dat ontlastend bewijsmateriaal altijd, en wel onmiddellijk aan het dossier dient te worden toegevoegd. Een dergelijke grove schending van de beginselen van behoorlijke procesorde maakt dat het Openbaar Ministerie thans het recht tot vervolgning heeft verspeeld." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Arnhem). Van V. was in 2008 nog officier van justitie in Arnhem.

Analyse

Kort voor de gelijktijdige zittingen in de XTC-zaken tegen verdachten A en B blijkt een voor B ontlastende verklaring, afgelegd door A, enkel in het dossier van A te zitten. Ter zitting verzoekt de officier van justitie de verklaring daarom alsnog in het dossier van B te voegen. De rechtbank oordeelt echter dat het openbaar ministerie niet-ontvankelijk moet worden verklaard omdat door het verzuim de eerder beslissende rechter-commissaris en de raadkamers niet over de ontlastende verklaring beschikten toen zij een beslissing moesten nemen over de (voortdurende van de) voorlopige hechtenis van B.

Er was geen sprake van het opzettelijk ontlastende stukken uit het dossier houden door de officier van justitie; hij was tot aan de bestudering van het verbaal in de zaak van verdachte A (kort voor de zitting van beide verdachten) niet op de hoogte. De politie heeft de stukken niet eerder in het dossier gevoegd. Zodra de officier van justitie bekend raakte met de verklaring heeft hij deze bij de eerstvolgende gelegenheid (ter terechtzitting), overgelegd.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. Het openbaar ministerie treft in deze zaak het verwijt dat een ontlastende verklaring niet aan het strafdossier was toegevoegd.

Zembla-lijst: Zaak 79

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., M. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2003.	Vonnis LJN: AH8795 Zaak Chinese mensenhandelaren. Tegen hoofdverdachte 'Sister P.' was tien jaar cel en acht maanden geëist, als leider van een 'crimineel samenwerkingsverband dat zich op professionele wijze bezighield met mensensmokkel, waarbij het gebruik van geweld niet werd geschuwd'.	OM gedeeltelijk niet-ontvankelijk. De hoofdverdachte is uiteindelijk veroordeeld tot drie jaar cel. Diverse onvolkomenheden. Pas op het laatste moment heeft de officier stukken aan het dossier toegevoegd, waaronder verklaringen van getuigen/medeverdachten. "Niet alleen is de positie van de verdediging beschadigd (...), maar de verdediging wordt daarenboven, door toevoeging van een nieuw dossier, terwijl verdachte zich op grond van andere, doch gelijktijdig ter zitting te behandelen feiten reeds vijf maanden in voorlopige hechtenis bevindt in een onmogelijke positie gemanoeuvreerd." Medeverdachte werd hoger gestraft (zes jaar cel) dan hoofdverdachte (vonnis LJN: AH8805).	Er is zowel door het OM als de verdachte hoger beroep ingesteld. Het hof heeft zich verenigd met het arrest, maar heeft daarnaast een gedeelte van de tenlastelegging terug verwezen naar de rechtbank Rotterdam. Een cassatieverzoek van de verdachte heeft de hoge raad vervolgens verworpen. V. werkt nu nog als officier van justitie bij het Landelijk Parket.

Analyse

De rechtbank had het openbaar ministerie in deze Chinese mensensmokkelzaak, genaamd 'Opaal' niet-ontvankelijk verklaard in de vervolging van de hoofdverdachte. Dit onderzoek zag onder meer op het Dover-drama van juni 2000, waarbij 58 gesmokkelde Chinezen zijn omgekomen. De niet-ontvankelijkheid betrof het eerste ten laste gelegde feit en het vierde ten laste gelegde feit voor de periode 1997-1998. Deze feiten waren gebaseerd op het Jade-onderzoek dat door de politie Rotterdam-Rijnmond in januari 1999 is gestart op basis van informatie uit Duitsland. Dit onderzoek was beëindigd omdat het niet lukte voldoende zicht te krijgen op de verdachte.

Na de eerste pro-formazitting in de zaak Opaal had de officier van justitie eind 2002 besloten het Jade-onderzoek toe te voegen aan de zaak Opaal om de bewijspositie tegen de verdachte te kunnen verstevigen. De rechtbank concludeerde dat door het voegen van een oud onderzoek de positie van de verdediging was beschadigd. De rechtbank nam daarbij in overweging dat bij het Jade-onderzoek de verdachte niet was gehoord, het dossier in eerste instantie niet compleet was, een aantal getuigen onvindbaar was en dat de getuigen die in aanloop naar de zitting zijn gehoord nog slechts vage herinneringen hadden aan het Jade-onderzoek. De rechtbank stelde verder dat het voegen van een ander onderzoeksdossier ertoe leidt dat de verdediging tal van onderzoekshandelingen wil laten verrichten. Omdat de verdachte ten tijde van de inhoudelijke behandeling van de zaak al vijf maanden in voorlopige hechtenis zat, vond de rechtbank dit bezwarend. De rechtbank stelde vast dat de officier van justitie zich welwillend had opgesteld en voortvarend was tegemoetgekomen aan de wensen van de rechtbank en de verdediging, maar dit was voor haar onvoldoende om de schade die was toegebracht aan de positie van de verdediging te herstellen. Op basis van de overige feiten komt de rechtbank tot een veroordeling.

Tegen deze uitspraak is zowel door de verdachte als het openbaar ministerie hoger beroep ingesteld. Het hof heeft het vonnis van de rechtbank vernietigd en het openbaar ministerie ontvankelijk verklaard voor de feiten die zijn gebaseerd op het Jade-onderzoek. Het hof kwam tot deze conclusie na de constatering dat de processtukken voldoende compleet zijn om tot een beoordeling te komen, geen relevante stukken

zijn onthouden aan de rechtbank en de verdediging en zich geen andere onregelmatigheden hebben voorgedaan. Het hof stelde dat het enkele feit dat een vervolging niet met voortvarendheid ter hand is genomen in beginsel niet mag leiden tot een niet-ontvankelijkverklaring. Ook merkte het hof op dat het feit dat de Jade-zaak pas na betekening van de dagvaarding voor de eerste zitting is gevoegd, niet tot het gerechtvaardigd vertrouwen kan leiden dat de zaak niet meer vervolgd zal worden.

Tegen deze uitspraak werd cassatieberoep ingesteld. De Hoge Raad verklaarde de verdachte niet-ontvankelijk in het cassatieberoep, voor zover dat was gericht tegen de door het hof gegeven beslissingen tot verwijzing van de zaak naar de rechtbank. De zaak is vervolgens echter door de rechtbank niet behandeld.

Conclusie

Het verwijt dat de rechtbank aan het openbaar ministerie maakt ten aanzien van het voegen van het Jade-onderzoek aan de zaak Opaal is in hoger beroep door het hof verworpen.

Zembla-lijst: Zaak 80

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., M. Officier van justitie, rechtbank 's- Hertogenbosch, 2009 (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: BJ3298 Hoofdverdachte wordt in verband gebracht met de zogenoemde Chinese Raptus-bende, die verdacht wordt van omvangrijke mensensmokkel, liquidaties en afpersingen.	OM niet-ontvankelijk. A. Een opeenstapeling van vormfouten, waaronder B. een ambtsbericht over belangrijke (beschermde) getuige dat achtergehouden is, C. geen deugdelijke verslaglegging en audiovisuele vastlegging van een cruciaal verhoor. En : D. "Voorts heeft het openbaar ministerie door zijn handelen, de rechtbank in een zodanige positie gemanoeuvreerd, dat het risico is ontstaan dat tevens de integriteit van de rechtbank in twijfel zou kunnen worden getrokken. Een rechtbank mag nimmer in deze positie worden gebracht." En: E. "Er is niet alleen sprake van handelen in strijd met de wet, maar ook van ernstige inbreuken op de beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak tekort is gedaan."	Het OM heeft hoger beroep ingesteld (Bron: OM). V. werkt nu nog als officier van justitie bij het Landelijk Parket.
		Correctie: De onder C. genoemde (vorm)fout wordt niet in het vonnis genoemd.	

Analyse

In de beslissing van de rechtbank om het openbaar ministerie in deze zaak niet-ontvankelijk te verklaren staat de gang van zaken rondom een ambtsbericht over een getuigenverklaring centraal. Dit ambtsbericht betreft een intern stuk van het openbaar ministerie over een getuige. De officier van justitie heeft dit stuk ondershands gefaxt naar de voorzitter van de rechtbank met de bedoeling te sonderen of een aanhouding van de zaak tot de mogelijkheden zou behoren. In verband met verklaringen van de getuige over wie werd gesproken in het ambtsbericht moest, zo meende de officier van justitie, nader onderzoek worden verricht, zodat de inhoudelijke behandeling niet volgens de zittingsplanning zou kunnen plaatsvinden. Na het sturen van dit ambtsbericht heeft de officier van justitie de voorzitter per e-mail verzocht dit ambtsbericht te vernietigen. De voorzitter van de rechtbank heeft niet aan dit verzoek van de officier van justitie voldaan.

De rechtbank is van oordeel dat met het ondershands verstrekken van het ambtsbericht ernstig inbreuk is gemaakt op beginselen van een behoorlijke procesorde, waardoor met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan. Het openbaar ministerie heeft aldus namelijk, aldus de rechtbank, het beginsel van *equality of arms* geschonden. Dit beginsel vereist dat de verdediging over alle stukken beschikt waarover de rechtbank beschikt. Informatie over de getuige werd, ondanks herhaalde verzoeken van de rechtbank, niet aan de verdediging verstrekt. Verder heeft het openbaar ministerie de rechtbank door zijn handelwijze in een positie gemanoeuvreerd waarbij het risico is ontstaan dat de integriteit van de rechtbank in twijfel zou kunnen worden getrokken. Ten slotte heeft, aldus nog steeds de rechtbank, het openbaar ministerie de

waarheidsvinding benadeeld door geen openheid van zaken te geven over de vreemdelingenrechtelijke status en de positie (beschermd of beveiligd) van de getuige. Dit klemmt temeer omdat de informatie in het ambtsbericht op dit punt verschilt van de verklaringen die de getuige daarover bij de rechter-commissaris heeft afgelegd.

De rechtbank kwalificeert de gang van zaken als een opeenstapeling van verzuimen en onzorgvuldig handelen van de zijde van het openbaar ministerie, waardoor de waarheidsvinding in het geding is gekomen en de verdediging op onherstelbare wijze in haar belangen is geschaad. Omdat het openbaar ministerie dit naar het oordeel van de rechtbank niet onderkent, past ze de zwaarste sanctie toe: de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie.

Het openbaar ministerie heeft hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten een intern stuk ondershands te hebben verstrekt aan de voorzitter van de rechtbank.

Zembla-lijst: Zaak 81

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., G. Officier van justitie, rechtbank Zwolle- Lelystad, 2009. Zie ook S., L.N.	Zaak Koolvis. Elf verdachten van mensenhandel zouden Nigeriaanse meisjes hebben geronseld en naar Nederland gestuurd.	Vrijspraak. Vijf van de elf verdachten komen vrij. Meerdere fouten gemaakt door het OM, waaronder 'gebreke van een deugdelijke verslaglegging en audiovisuele vastlegging van een cruciaal verhoor'. "Aan het openbaar ministerie kan worden verweten dat zij onvoldoende zorgvuldigheid heeft betracht bij het opstellen van het verhoorprotocol en vooral dat zij in ernstige mate te kort is geschoten bij de controle en de uitvoering daarvan." En: "Een en ander leidt naar het oordeel van de rechtbank niet tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, maar kan consequenties hebben voor de bewijswaardering."	Er is door het OM hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Zwolle-Lelystad).

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 70.

Deze zaak draait om handel in of smokkel van jonge Nigeriaanse vrouwen, die uit verschillende Nederlandse opvangcentra zijn verdwenen. Door de verdachten werd gebruik gemaakt van voodoo om de slachtoffers in hun macht te krijgen en te houden. In zulke zaken is het lastig in om verklaringen van slachtoffers te verkrijgen. Om enerzijds hun verklaringsbereidheid te vergroten en anderzijds de betrouwbaarheid van de eventueel afgelegde verklaringen te bevorderen, heeft het openbaar ministerie gekozen voor een nieuwe verhoormethode. Deze behelsde dat, voordat de slachtoffers door de politie werden gehoord, een ervaringsdeskundige en een dominee met hen spraken. De inzet van de dominee was vooral gericht op hulpverlening. Als gezaghebbend geestelijke werd hij in staat geacht bij slachtoffers de angst voor de voodoo-invloeden weg te nemen. Voor de ervaringsdeskundige was een rol weggelegd als gesprekspartner van de slachtoffers, die hun aangiftebereidheid zou kunnen vergroten.

Het openbaar ministerie heeft afspraken over de gesprekken door de dominee en de ervaringsdeskundigen met en de verhoren door de politie van de slachtoffers vastgelegd in een verhoorprotocol. De rechtbank heeft geoordeeld dat er aan dit verhoorprotocol en aan de uitvoering ervan gebreken hebben gekleefd.

Zo ontbraken in het protocol duidelijke instructies aan de dominee en de ervaringsdeskundige. Ook is onduidelijk op welke wijze de gesprekken die de ervaringsdeskundige heeft gevoerd, zijn geëvalueerd. Voorts schoot de controle van het openbaar ministerie op de uitvoering van het protocol tekort. Daardoor kon het gebeuren dat de dominee op eigen initiatief verslagen van gesprekken met slachtoffers heeft verzonden aan politieambtenaren. Achteraf kan niet worden meer worden getoetst of en op welke wijze informatie uit die verslagen invloed heeft gehad op de inhoud van de in deze zaak afgelegde verklaringen. Ook ten aanzien van de gesprekken van de ervaringsdeskundige heeft het naar het oordeel van de rechtbank aan de vereiste controle door het openbaar ministerie ontbroken. Bij die gesprekken dreigde het gevaar van beïnvloeding van de slachtoffers, maar daarop zijn de gesprekken niet gecontroleerd.

De rechtbank constateert ook dat er van bepaalde belangrijke verhoren geen audiovisuele opnamen zijn gemaakt. Daardoor ontbreekt de mogelijkheid om de wijze waarop de verklaringen tot stand zijn gekomen te toetsen. Ten slotte heeft het "8^e verhoor" acht uur geduurd, maar slechts geleid tot een proces-verbaal

van verhoor dat niet meer dan vijf pagina's in beslag neemt. Daardoor is bijna volledig aan de waarneming van de rechtbank onttrokken op welke wijze in dat verhoor een voor de verdachten zeer belastende verklaring tot stand is gekomen

De rechtbank concludeert hieruit dat in ieder geval het 8^e verhoor als bewijs moet worden uitgesloten. Voor de overige verklaringen moet per slachtoffer worden onderzocht of de verklaringen betrouwbaar zijn, gelet op de invloed die de dominee en de ervaringsdeskundige mogelijk op de inhoud van die verklaringen hebben gehad.

De rechtbank is van oordeel dat, alle feiten en omstandigheden in aanmerking genomen, kan worden gesproken van ernstige tekortkomingen van het openbaar ministerie, met name bij de controle op de uitvoering van het verhoorprotocol. Die tekortkomingen zijn echter niet van zodanige aard dat de conclusie gerechtvaardigd is dat sprake is van ernstige inbreuken op beginselen van de behoorlijke procesorde, waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekort gedaan, dan wel dat een zo fundamenteel beginsel van een behoorlijke procesorde is geschonden dat daarmee het wettelijk systeem in zijn kern wordt geraakt.

Het openbaar ministerie verschilt met de rechtbank onder meer van mening over de mate waarin instructies aan de dominee en de ervaringsdeskundige wenselijk waren. Het openbaar ministerie meent namelijk dat als meer instructies waren gegeven het OM kon worden verweten de dominee en de ervaringsdeskundige te hebben gestuurd. In zoverre betreft het verwijt een normaal verschil van juridisch inzicht tussen het openbaar ministerie en de rechtbank.

Twee verdachten zijn onherroepelijk vrijgesproken, in de zaken tegen de andere verdachten is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten onvoldoende controle te hebben uitgeoefend op de uitvoering van een verhoorprotocol. Daarnaast zijn de verhoren door de politie niet steeds audiovisueel opgenomen en zijn sommige processen-verbaal van verhoren opvallend kort. Het openbaar ministerie stond voor de afweging tussen enerzijds de uiteindelijk gekozen mate van sturing en anderzijds meer sturen (met het risico van te veel sturen). Het unieke karakter van dit soort verhoren brengt mee dat het lastig is om te bepalen welke afweging juist zou zijn. De rechtbank maakt uiteindelijk een andere afweging dan het openbaar ministerie, maar dat oordeel haalt de pleitbaarheid van de benadering van het openbaar ministerie niet onderuit.

Zembla-lijst: Zaak 82

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., E. Officier van justitie, rechtbank Haarlem, 2009 (Bron: advocaat).	Vonnis LJN: BK2184 Hoofdverdachte van een diamantroof op Schiphol, waar voor ongeveer 117.000 euro aan juwelen en diamanten werd buitgemaakt. Verdachte werd in Spanje gearresteerd. Het OM weigerde stukken te geven, ook nadat de rechtbank in Haarlem daartoe opdracht had gegeven. De officier van justitie moest een dwangsom van 20.000 euro per dag betalen wanneer hij de stukken niet zou overhandigen (Bron: advocaat).	Vrijspraak. Ongeregeldheden in het dossier, waardoor een deel uitgesloten wordt als bewijs. "Aan de zich in het dossier bevindende stukken met betrekking tot de vaststelling van de identiteit van één van de betrokken personen heeft geen rechtshulpverzoek ten grondslag gelegen. Evenmin kan worden vastgesteld of de daartoe bevoegde justitiële autoriteiten van Spanje toestemming hebben verleend om deze informatie als bewijsmiddel in een Nederlandse strafprocedure te gebruiken. Daarom is de rechtbank van oordeel dat de informatie ook niet als zodanig kan worden gebruikt en dient verdachte te worden vrijgesproken van het hem ten laste gelegde feit."	Het OM heeft hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Haarlem).
Correctie: Deze OvJ heeft geen bemoeienis gehad met deze zaak.	Correctie: Het weigeren stukken te geven is niet aan de orde geweest, evenmin als een dwangsom.		Correctie: Het hoger beroep is ingetrokken.

Analyse

Deze zaak heeft betrekking op de ontvreemding van diamanten uit een winkel in het beveiligde gebied van Amsterdam Airport Schiphol. Aan de hand van beelden van bewakingscamera's ontstond het vermoeden dat bij de diefstal negen personen betrokken waren, drie vrouwen en zes mannen, en dat deze personen nog dezelfde dag met een vlucht vanaf Schiphol waren vertrokken.

Uit het door de rechtbank gewezen onherroepelijke vonnis blijkt dat door tussenkomst van de Dienst Nationale Recherche Informatie door het opsporingsteam foto's van de camerabeelden van de vermoedelijk bij de diefstal betrokken personen, genummerd persoon 1 tot en met persoon 7, zijn verzonden aan de Spaanse autoriteiten. Deze foto's zijn vervolgens, aldus de rechtbank, kennelijk geanalyseerd door een onderzoeksteam van de Spaanse politie. In verband hiermee, zo constateert de rechtbank, bevinden zich in het dossier diverse stukken.

Allereerst bevinden zich volgens de rechtbank twee in het Engels opgestelde brieven in het strafdossier. Volgens deze stukken zou het Spaanse onderzoeksteam op de toegezonden foto's onder meer persoon 1 hebben herkend als zijnde een persoon bekend onder de naam van de verdachte (waarbij wordt opgemerkt dat door de slechte kwaliteit van de foto's van een volledig betrouwbare herkenning geen sprake kan zijn). De rechtbank stelt vast dat aan het verkrijgen van deze stukken geen rechtshulpverzoek ten grondslag heeft gelegen en dat de betreffende informatie duidelijk alleen was bedoeld voor (intern)

gebruik door de politie. De rechtbank vindt dat die informatie dan ook niet als bewijsmateriaal kan worden gebruikt.

Daarnaast stelt de rechtbank vast dat zich in het dossier een ongedateerde en ongetekende brief bevindt van de hoofdinspecteur/het hoofd van de afdeling georganiseerde misdaad, ressorterend onder het Spaanse Ministerie van Binnenlandse Zaken. In deze brief wordt, aldus de rechtbank, gesteld dat na het bekijken van de toegezonden foto's drie Spaanse politiebeambten van drie van de vermoedelijke daders de identiteit hebben vastgesteld. Eén van deze personen, persoon 1, wordt herkend als een persoon die in Spanje bekend is onder verschillende namen, zijnde de verdachte. Later, zo vervolgt de rechtbank, is door het OM dezelfde Spaanse brief aan het dossier toegevoegd, nu voorzien van een handtekening en datum. Ook voor deze stukken geldt volgens de rechtbank dat, voor zover dat uit het dossier blijkt, aan het verkrijgen daarvan geen rechtshulpverzoek ten grondslag heeft gelegen, terwijl de inhoud van de stukken naar het oordeel van de rechtbank evenmin wordt gedekt door het later aan Spanje gedane rechtshulpverzoek. Nu de hiervoor bedoelde informatie niet in het kader van enig rechtshulpverzoek is verstrekt en op grond van de dossierstukken evenmin kan worden vastgesteld of de daartoe bevoegde justitiële autoriteiten van Spanje toestemming hebben verleend om deze informatie als bewijsmiddel in een Nederlandse strafprocedure te gebruiken, oordeelt de rechtbank dat ook deze informatie niet kan worden gebruikt.

Voorts overweegt de rechtbank dat een gezichtsvergelijking teneinde vast te stellen of de verdachte en de persoon op de geanalyseerde beelden (persoon 1) een en dezelfde persoon zijn, door het NFI vanwege de slechte kwaliteit van het beeldmateriaal niet mogelijk wordt geacht.

Gelet op al het voorgaande en bij gebrek aan enig ander bewijsmateriaal spreekt de rechtbank de verdachte vrij. Ten overvloede overweegt de rechtbank nog dat zelfs indien veronderstellenderwijs ervan wordt uitgegaan dat hiervoor bedoelde brief omtrent de identiteitsvaststelling moet worden aangemerkt als een 'schriftelijk stuk' als bedoeld in artikel 344, eerste lid onder sub 5° Sv en als zodanig als bewijsmiddel kan worden gebruikt, dit eveneens onvoldoende is om tot een bewezenverklaring te komen. Het dossier bevat volgens de rechtbank immers geen andere bewijsmiddelen ter ondersteuning van de veronderstelling dat verdachte de in het dossier als 'persoon 1' aangeduide persoon zou zijn. In zoverre was de vrijspraak niet het gevolg van het terzijde schuiven van het bewijsmateriaal.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat aan de zich in het dossier bevindende stukken met betrekking tot de vaststelling van de identiteit van één van de betrokken personen geen rechtshulpverzoek ten grondslag heeft gelegen. Bovendien kan er niet worden vastgesteld of de daartoe bevoegde justitiële autoriteiten van Spanje toestemming hebben verleend om de betreffende informatie als bewijsmiddel in een Nederlandse strafprocedure te gebruiken.

Zembla-lijst: Zaak 83

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., E.M.A.F. Officier van justitie, Rechtbank 's- Gravenhage, 2006 (Bron: rechtbank 's-Gravenhage).	Vonnis LJN: AW2036, vonnis AW1887, vonnis AW2062, vonnis AW2036, vonnis AW1887, vonnis AW1875. Zaak Goudsnip. Twaalf verdachten van het uitgeven van vals geld en heling. In eerste aanleg veroordeeld tot gevangenisstraffen tot 4,5 jaar.	(Vonnis LJN: BA8168, vonnis BA8171). Een voormalig informant van de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) blijkt zelf verdachte, waardoor de verdachten volgens de rechtbank zijn uitgelokt de criminele feiten te plegen. Tevens blijken de journaals niet betrouwbaar. "Het openbaar ministerie heeft de verdachten en de overige procesdeelnemers in dat stadium van de strafrechtelijke procedure, onder wie de rechters die over de vrijheidsbeneming van de verdachten te beslissen hadden, niet ingelicht over deze aanhouding (...), noch anderszins in het strafdossier verslag gedaan (...)." En: "(...) sprake is van een grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte waardoor tekort is gedaan aan zijn recht op een eerlijke behandeling. Daarnaast is ook sprake van een schending van het publieke belang." En: "Het feit dat door financiële beloningen van de overheid en gebrekkige controle van de CIE strafbare feiten gepleegd worden (waarop de overheid geen zicht heeft) raakt de integriteit van de overheid. Dit in de ogen van het hof ernstige probleem, wordt naar de indruk van het hof in de onderhavige zaak noch door de CIE, noch door het OM onderkend. (...)." De twee verdachten zijn niet verder vervolgd.	V. was in 2009 nog officier van justitie.
		Correcties: De arresten houden niet in dat de journaals "onbetrouwbaar" zijn. Deze leken niet ongeschoond en onvolledig te zijn. Het volledige citaat luidt: "Het Openbaar ministerie heeft de verdachten en de overige procesdeelnemers in dat stadium van de strafrechtelijke procedure, onder wie ook de rechters die over de vrijheidsbeneming van de verdachten te beslissen hadden, niet ingelicht over deze aan hun aanhouding voorafgegane, met bijstand van een burger informant ondernomen opsporingsactiviteiten, noch anderszins in het strafdossier	

		verslag gedaan van de in nauw overleg tussen runner en informant bepaalde gedragslijn, die leidde tot onderschepping van de partij vals geld, de aanhouding van verdachte en medeverdachten en tot het daarop gevolgde strafrechtelijk onderzoek.” Voor zover met “De twee verdachten zijn niet verder vervolgd” is bedoeld dat er geen rechtsmiddel is aangewend, is dit niet juist. In elk geval is in één van de zaken cassatieberoep ingesteld.	
--	--	---	--

Analyse

In deze zaak is een aantal verdachten aangehouden in verband met onder meer het voorhanden hebben van vals geld en heling. Onder deze verdachten bleek zich een persoon te bevinden die eveneens optrad als CIE-informant. In verband met de veiligheid van een informant is alleen de CIE-officier op de hoogte van diens status als CIE-informant. De zaaksofficier van justitie, die belast was met de vervolging van deze zaak, was daarom in eerste instantie niet op de hoogte van de informantenstatus van één van haar verdachten in de zaak. In eerste aanleg is een twaalfstal verdachten veroordeeld tot gevangenisstraffen tot 4,5 jaar.

In hoger beroep verklaart het hof het openbaar ministerie in de zaak van twee verdachten vervolgens niet-ontvankelijk. Het belangrijkste directe verwijt dat het Hof maakt, is dat de medeverdachten van de informant en de overige procesdeelnemers, onder wie de rechters die over de vrijheidsbeneming van de verdachten te beslissen hadden, niet tijdig door de officier van justitie zijn ingelicht over de status van de medeverdachte als CIE-informant. Daarnaast is het hof van oordeel dat de informant tot uitlokking van zijn medeverdachten is overgegaan, hetgeen gelet op zijn informantstatus (waarbij financiële beloningen hoorden) een precarie situatie was die beter door CIE en OM had moeten worden begeleid en gecontroleerd.

De officier van justitie heeft aangegeven dat zij in eerste aanleg gedwongen was om behoedzaam te zijn bij het verstrekken van informatie over de informant, ter bescherming van de identiteit van de informant en onder druk van een door de informant tegen de informatieverstrekking ingestelde kortgedingprocedure. In deze procedure vorderde de verdachte dat het openbaar ministerie geen informatie over hem zou verspreiden en dat de officier van justitie zich zou onthouden van enige handeling die gevaar voor de informant zou kunnen opleveren. De kortgedingrechter was van mening dat het openbaar ministerie zo veel mogelijk moest doen om de verdachte CIE-informant te beschermen.

Tegen het arrest van het hof is cassatieberoep ingesteld. Bij het afronden van dit rapport stond het arrest van de Hoge Raad gepland voor 11 mei 2010.

Conclusie

De hofarresten in deze zaak rechtvaardigden ten minste het verwijt aan het openbaar ministerie dat onvoldoende sturing en controle is uitgeoefend op, kort gezegd, de gang van zaken rond de informant en dat dienaangaande met te weinig voortvarendheid de vereiste openheid is betracht. Het betreft hier verwijten die in overwegende mate aan het openbaar ministerie zelf te maken zijn. Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie.

Zembla-lijst: Zaak 84

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., J.P. van Officier van justitie, rechtbank 's- Hertogenbosch, 2009.	vonnis LJN: BA1928, vonnis BA1933, vonnis BA1937. Zaak Bosrank. Drie verdachten van hennepeteelt, hennephandel, witwassen, deelname criminele organisatie. In eerste aanleg veroordeeld tot vier, drie en twee jaar gevangenisstraf.	OM ontvankelijk in hoger beroep (vonnis LJN: BI0780). De advocaat-generaal heeft niet gewiste geheimhoudersgesprekken ontdekt in het dossier. In een proces verbaal had de officier van justitie eerder aangegeven dat de tapgesprekken wel waren gewist. "Verweer dat OM niet- ontvankelijk moet worden verklaard, wordt verworpen: weliswaar is sprake van een ernstig en onherstelbaar vormverzuim, maar gelet op het betrekkelijk geringe aantal telefoontaps en op de constatering dat de inhoud van deze gesprekken niet in sturende zin of anderszins van invloed is geweest op het opsporingsonderzoek, is geen sprake van strafvorderlijk relevant nadeel voor verdachte." Het Gerechtshof sluit zich aan bij het vonnis van de rechtbank.	Verdachte is bij hoge raad in cassatie gegaan, nu nog geen uitspraak (Bron: gerechtshof 's- Hertogenbosch).
Correctie: De behandeling in eerste aanleg vond plaats in 2007, niet 2009. Het hoger beroep is wel in dat jaar behandeld, maar toen had deze officier van justitie daar niets mee te maken		Correctie: In de uitspraken is niets terug te lezen over het verwijt inhoudende dat de officier van justitie in een proces-verbaal heeft aangegeven dat de tapgesprekken wel waren gewist. Wel onderzoekt het hof een mededeling van de officier van justitie (gedaan in een e-mail aan de advocaat-generaal) dat hij geen wetenschap had van een ordner waarin zich onder meer uitgewerkte geheimhouders- gesprekken bevonden. In een tussenbeslissing (van 23 maart 2009) acht het hof de conclusie niet gerechtvaardigd dat de officier van justitie opzettelijk niet de waarheid heeft gesproken. In zijn eindarrest (van 10 april 2009) overweegt het hof dat het geen aanleiding ziet op dit standpunt terug te komen.	

Analyse

In deze zaak blijkt pas in hoger beroep dat zich bij de stukken een ordner bevindt met diverse processen-verbaal betreffende geheimhoudersgesprekken. Dit wordt op de zitting door de advocaat-generaal ter

sprake gebracht. Het hof gelast daarop een uitgebreid onderzoek naar de gesprekken in de ordner.

Na dit onderzoek analyseert het hof alle gesprekken en de gang van zaken daaromtrent uitvoerig. In totaal zijn er 50 gesprekken aangetroffen die niet zijn vernietigd. Daarvan zagen er 22 op gesprekken met advocaten of hun kantoren en ten aanzien van 16 van die gesprekken is gebleken dat de officier van justitie opdracht heeft gegeven tot vernietiging, welke opdracht gedeeltelijk niet bleek te zijn uitgevoerd door de politie. De overige 6 gesprekken die zijn gevonden blijken nimmer door de politie te zijn gemeld aan de officier van justitie.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat processen-verbaal, houdende de uitwerking van zogenoemde geheimhoudersgesprekken, ten onrechte niet zijn gewist. De oorzaak van dat verzuim is dat de politie een deel van de gesprekken niet heeft gemeld bij de officier van justitie en het bevel tot vernietiging van de overige gesprekken niet heeft uitgevoerd. Daarnaast is er van de zijde van het openbaar ministerie onvoldoende controle geweest op de definitieve inhoud van het dossier voordat dit aan de rechtbank werd aangeleverd.

Zembla-lijst: Zaak 85

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., S. de Officier van justitie, rechtbank 's-Gravenhage, 2003.	Vonnis.	[a] In hoger beroep is de verdachte gedeeltelijk vrijgesproken. [b] Twee onderzoeken waren met elkaar verweven, wat het OM volgens de rechter heeft verzwegen. De officier van justitie is hierover tijdens het hoger beroep gehoord door de rechter-commissaris. [c] Tevens zijn twee ontlastende getuigenverklaringen uit het dossier gehouden. "Uit de door de verdediging ter zitting in hoger beroep overlegde stukken (...), de voormelde verklaringen van de projectleider in dit verband en de voormelde verklaringen van de projectleider in dat verband en de voormelde verklaringen van de officier van justitie, moet worden vastgesteld dat in zoverre jegens de verdachte is gehandeld in strijd met de beginselen van behoorlijke procesorde, hetgeen zwaar dient te wegen, in het bijzonder omdat voor de goede gang van de strafrechtspleging van fundamenteel belang is dat de rechter en de verdediging kunnen vertrouwen op de volledigheid van het strafdossier alsmede op de juistheid van hetgeen door functionarissen, met de opsporing dan wel vervolging belast, wordt verklaard." [d] En: "Alhoewel er uit het dossier, in het bijzonder uit de tapverslagen, de verslagen van opnamen van vertrouwelijke communicatie en onder de verdachte en medeverdachten aangetroffen schriftelijke bescheiden sterke aanwijzingen blijken dat de verdachte en medeverdachten deel hebben uitgemaakt van een samenwerkingsverband dat zich bezighield met illegale activiteiten, is onvoldoende concreet bewijs voorhanden (...)." [e] De verdachte is veroordeeld voor 15 maanden cel, met aftrek van voorarrest.	De V. is nu officier van justitie bij het Landelijk Parket.
		Aanvulling: Het (in de lijst niet vermelde) door de verdachte ingestelde cassatieberoep is door de HR verworpen.	

		Correctie: Zie met betrekking tot de zinsnede “wat het OM volgens de rechter heeft verzwegen” de hieronder volgende analyse, in het bijzonder de slotzin van het onderdeel onder het kopje “Met betrekking tot [b]”.	
--	--	---	--

Analyse

Opmerking vooraf: De hierboven in de weergave van de lijst aangebrachte indeling ([a] tot en met [e]) is van de onderzoekers.

Met betrekking tot [b]

Op basis van dezelfde startinformatie zijn twee afzonderlijke onderzoeken (Power en Force) gestart, beide gericht op de handel in softdrugs maar tegen verschillende verdachten. Eén persoon (niet de verdachte in de onderhavige zaak) komt in beide onderzoeken voor, maar is alleen in het Force-onderzoek verdachte. Het Power-onderzoek richtte zich op (onder anderen) de verdachte in de onderhavige zaak. In beide onderzoeken is aan de Franse autoriteiten ook een rechtshulpverzoek gedaan. De verdachte in de onderhavige zaak is niet geïnformeerd over het Force-onderzoek. Het hof overweegt dat het niet de door de verdediging getrokken conclusie kan delen “dat beide onderzoeken (...) zodanig met elkaar verweven zijn dat dit het openbaar ministerie noopte over het Force-onderzoek nadere informatie te verschaffen in het kader van de strafzaak tegen de verdachte in de onderhavige zaak”.

Met betrekking tot [c]

Het hof oordeelt daarnaast dat, voor zover uit het Force-onderzoek incidentele feiten of omstandigheden zouden blijken die voor enige in de strafzaken tegen de verdachten in het Power-onderzoek te nemen beslissing van belang konden zijn, het op de weg van het openbaar ministerie had gelegen om die informatie bij de dossiers in de strafzaken tegen de verdachten in het Power-onderzoek te voegen. In het bijzonder is aan het hof gebleken dat in het kader van het Power-onderzoek aan een tweetal getuigen/verdachten foto's van de verdachte en twee van zijn medeverdachten getoond. Dit heeft niet geleid tot een positieve herkenning van de verdachte en zijn medeverdachten. De daarop betrekking hebbende stukken hadden, als mogelijk ontlastend materiaal, door het openbaar ministerie bij het dossier tegen de verdachte dienen te worden gevoegd. Bovendien hadden de projectleider en de officier van justitie, anders dan is gebeurd, deze informatie in hoger beroep aan de rechter-commissaris moeten melden.

Het hof stelt vast dat dit verzuim geen relevante invloed heeft gehad op de procespositie en de berechting van de verdachte, dat niet aannemelijk is geworden dat van doelbewuste schending sprake is geweest en volstaat daarom met de vaststelling dat jegens de verdachte is gehandeld in strijd met de beginselen van een behoorlijke procesorde. Het hof stelt vast “dat voormelde schending geen relevante invloed heeft gehad op de procespositie en de berechting van de verdachte, terwijl niet aannemelijk is geworden dat van doelbewuste schending sprake is geweest en de geschonden beginselen niet als zodanig fundamenteel zijn aan te merken dat geen doorslaggevend belang meer toekomt aan de vraag of de verdachte daadwerkelijk in zijn belangen is getroffen” en verwerpt aldus tevens het standpunt van de officier van justitie dat de betreffende informatie niet had hoeven te worden gevoegd, nu de getuigen niet waren gehoord over feiten waarbij de Power-verdachten waren betrokken en slechts hadden verklaard over transporten waarvan de verdachten in het Power-onderzoek nooit waren verdacht. Laatsbedoeld standpunt wordt door de onderzoekers als pleitbaar aangemerkt. In zoverre is er derhalve sprake van een normaal verschil van inzicht tussen rechter en OM over de vraag of bepaalde informatie al dan niet ontlastend is.

Met betrekking tot [d] en [a]

De motivering onder [d] van de partiële vrijspraak bevat geen verwijt aan het OM. Aangezien er in deze

zaak geen sprake is van bewijsuitsluiting brengt deze vrijspraakmotivering niet méér tot uitdrukking dan een normaal verschil van opvatting tussen OM en rechter met betrekking tot de waardering van het bewijs. De partiële vrijspraak staat ook overigens niet in verband met enig door de rechter geconstateerd verzuim.

Conclusie

In deze zaak is er sprake van een normaal verschil van inzicht over de vraag wanneer bepaalde informatie al dan niet ontlastend is. De partiële vrijspraak vloeit daarnaast voort uit een normaal verschil tussen OM en rechter met betrekking tot de waardering van het bewijs.

Zembla-lijst: Zaak 86

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., S. de Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2007 (Bron: het vonnis).	Vonnis LJN: BB0065 Twee verdachten, waaronder Mink K., verdacht van moord op drugshandelaar Jaap van der Heiden.	Vrijspraak van moord. A. De verklaringen van alle getuigen vormen geen overtuigend bewijs, omdat de rechtbank twijfelt aan de betrouwbaarheid. Een deel van de verklaringen wordt daarom uitgesloten als bewijs. B. Tevens heeft de officier van justitie een getuige inzage gegeven in een proces-verbaal, ontbraken stukken in het dossier en heeft ze geen gehoor gegeven aan het verzoek van de rechtbank een getuige door de verdediging opnieuw te laten verhoren omdat ze deze getuige niet kon vinden. C. "Dit onvermogen van de officier van justitie om getuige te vinden op het moment dat de verdediging er om vraagt is de zoveelste aanwijzing van de tactiek van de officier van justitie om de verdediging op achterstand te zetten." En: D. "Het achterhouden van de aantekeningen door verbalisant 4, waarvoor de officier van justitie verantwoordelijk is, is ook een voorbeeld van de tactiek om de waarheid te verhullen en om bewijs ten nadele van de verdachte te creëren." En: E. "Tot 13 oktober heeft de officier van justitie haar wetenschap verborgen gehouden dat de getuige 3 in 2003 absurde verklaringen had afgelegd over corrupte handelingen van enkele officieren van justitie, onder andere in relatie met de verdachte. (...) De officier van justitie heeft in dit opzicht de beginselen van een behoorlijke procesorde ernstig geschonden, waarbij doelbewust dan wel met grover veronachtzaming van de belangen van verdachte tekort is gedaan aan zijn recht op een behoorlijke behandeling van de zaak." Verdachte is niet verder vervolgd.	Het OM kondigde aan in hoger beroep te gaan, maar heeft dit later ingetrokken (Bron: OM). De V. is nu officier van justitie bij het Landelijk Parket.
		Correctie: De opmerking onder b. is een niet letterlijk aan het vonnis ontleende opsomming van een aantal kwesties die ter zitting aan de orde zijn gekomen. Dat de getuige onvindbaar was wordt door de rechtbank niet betwijfeld; dat hij bijgevolg niet gehoord kon	

		worden wordt door de rechtbank (dan ook) niet als fout bestempeld. De citaten sub c., d. en e. zijn geen overwegingen van de rechtbank, maar (door de rechtbank niet onderschreven) stellingen, afkomstig uit de pleitnotitie van de verdediging.	
--	--	---	--

Analyse

Met betrekking tot het eerste verwijt onder B (zie kolom 3 van de lijst), namelijk het aan een getuige inzage geven in een proces-verbaal, overweegt de rechtbank het volgende:

“De officier van justitie heeft verklaard dat zij de bedoelde processen-verbaal aan de raadvrouw van [getuige 6] heeft verstrekt, omdat de raadvrouw dat nodig achtte voor de juridische bijstand aan haar cliënt; daarbij zou de officier van justitie uitdrukkelijk hebben verzocht de processen-verbaal niet aan [getuige 6] te laten lezen.

Het zou in deze zaak, waarin de toetsing van de betrouwbaarheid van de getuige [getuige 6] van grote betekenis was, de voorkeur hebben verdiend wanneer deze getuige niet de gelegenheid had gehad om zijn verhoor ter zitting voor te bereiden aan de hand van processen-verbaal van eerdere verhoren bij de politie. Opgemerkt moet hierbij worden dat een getuige niet zonder meer recht heeft op inzage in processen-verbaal van zijn verhoor.

Dat de officier van justitie deze stukken heeft afgegeven met de bedoeling om ten nadele van verdachte een eerlijke procesgang te frustreren valt echter niet aan te nemen.”

De rechtbank spreekt hier niet van onrechtmatig handelen door de officier van justitie. Er wordt geen norm genoemd die de officier van justitie heeft overtreden. Er wordt wel op een norm gewezen (“een getuige [heeft] niet zonder meer recht (...) op inzage in processen-verbaal van zijn verhoor”), maar er wordt niet vastgesteld dat de officier van justitie deze norm heeft overtreden. Vastgesteld wordt dat de officier van justitie uitdrukkelijk aan de raadvrouw van de getuige heeft verzocht de processen-verbaal niet aan haar cliënt te laten lezen. De formulering “Het zou in deze zaak (...) de voorkeur hebben verdiend (...)” wijst niet op de vaststelling van een verzuimde vorm.

Met betrekking tot het tweede verwijt onder B (zie kolom 3 van de lijst), namelijk dat er stukken in het dossier ontbraken, overweegt de rechtbank het volgende:

“Zoals de officier van justitie ook heeft toegegeven was het niet eerder overleggen van de aantekeningen van [getuige 5] een verzuim. Dat hier sprake was van een bewust achterhouden van stukken, met geen andere bedoeling dan de belangen van verdachte te schaden, is echter niet aannemelijk. Overigens zijn, nu de stukken alsnog boven tafel zijn gekomen en aan het dossier zijn toegevoegd, de belangen van verdachte niet zodanig ernstig geschaad dat een niet-ontvankelijkverklaring van de officier van justitie wegens het hier aan de orde zijnde verzuim voor de hand zou liggen.”

In het verband van de niet-toegevoegde stukken spreekt de rechtbank, in navolging van de officier van justitie, over een verzuim. De rechtbank stelt echter ook vast dat de stukken alsnog boven tafel zijn gekomen. In zoverre gaat het om een verzuim dat hersteld kón worden en ook hersteld is.

Conclusie

Uit de zojuist weergegeven analyse blijkt dat er van de twee aldaar besproken verwijten er één als zodanig

resteert, namelijk het verzuim om de dagboekantekeningen niet eerder over te leggen. Dit verzuim vindt zijn oorsprong bij de politie.

Zembla-lijst: Zaak 87

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., S. de Officier van justitie, rechtbank Haarlem, 2008 (Bron: rechtbank Haarlem).	Vonnis LJN: BD4909, vonnis BD4924 Zaak Cor van Hout. Verdachten zijn in 2000 aangehouden in verband poging tot liquidatie van Cor van Hout. In 2001 heeft de OvJ besloten af te zien van vervolging. Verdachten zijn vervolgens in 2007 opnieuw gedagvaard wegens nieuwe getuigenverklaringen. Er wordt 8 jaar cel tegen beide geëist.	OM niet-ontvankelijk. De rechtbank komt tot het oordeel dat de kroongetuige onvoldoende betrouwbaar is. "Op grond van het vorenstaande komt de rechtbank tot het oordeel dat van nieuwe bezwaren (...) niet is gebleken en het openbaar ministerie derhalve ten onrechte tot dagvaarding van de verdachte is overgegaan." De verdachten zijn niet verder vervolgd en de rechtbank heft de voorlopige hechtenis van de verdachten op.	Er is door het OM hoger beroep ingesteld. De V. is nu officier van justitie bij het Landelijk Parket.
		Correctie: Tegen beide vonnissen is hoger beroep ingesteld; ergo vervolging duurt voort.	

Analyse

In deze zaak was de officier van justitie van oordeel dat er nieuwe bezwaren waren die - na een eerdere kennisgeving van niet verdere vervolging — het opnieuw vervolgen van de verdachte mogelijk maakten. Op 2 april 2007 heeft de rechter-commissaris de vordering van de officier van justitie toegewezen en ter zake van die nieuwe bezwaren een gerechtelijk vooronderzoek ingesteld. Vervolgens heeft de officier van justitie binnen het kader van het gerechtelijk vooronderzoek de afspraken ex artikel 226g Sv die zij voornemens was te maken met Pieter en Edgar van L. aan de rechter-commissaris voorgelegd. Op vordering van de officier van justitie heeft de rechter-commissaris de rechtmatigheid van deze afspraken getoetst en deze rechtmatig geoordeeld. Op 9 juli 2007 is met de dagvaarding van verdachte het gerechtelijk vooronderzoek gesloten.

De verdachte is gedagvaard voor de rechtbank te Haarlem. Bij de behandeling heeft de officier van justitie naar voren gebracht dat ook de auditu-verklaringen als nieuw bezwaar kunnen worden aangemerkt en gesteld dat de nieuwe bezwaren moeten worden beoordeeld in samenhang met de oude bezwaren.

De rechtbank komt echter tot het oordeel dat van nieuwe bezwaren niet is gebleken en dat het openbaar ministerie derhalve ten onrechte tot dagvaarding van de verdachte is overgegaan. De rechtbank achtte de verklaringen van getuige Edgar van L. onvoldoende betrouwbaar en de verklaringen van getuige Pieter van L. deels niet relevant en, voorzover wel relevant, berustend op informatie die hij had gekregen van de eerstgenoemde getuige. Andere getuigenverklaringen en een krantenartikel bevatten ofwel slechts informatie die de getuigen hebben vernomen van anderen die hierover geen eigen wetenschap hebben, dan wel geen relevante informatie met betrekking tot de mislukte aanslag op Van Hout. Weer een andere getuigenverklaring kan volgens de rechtbank evenmin als nieuw bezwaar worden aangemerkt, omdat de getuige niets heeft verklaard over de aanslag op Cor van Hout, noch over degenen die daarbij betrokken zouden zijn. Tot slot kunnen ook bepaalde gevoerde telefoongesprekken niet als nieuw bezwaar worden

aangemerkt, omdat deze gesprekken geen informatie bevatten over de aanslag op Van Hout.

In deze zaak is derhalve sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht over wat als nieuwe bezwaren kunnen gelden. Hierboven werd reeds gezegd dat de rechter-commissaris de nieuwe bezwaren wel voldoende achtte voor het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek.

Tegen de vonnissen van de rechtbank is hoger beroep ingesteld.

Conclusie

In deze zaak is sprake van een normaal verschil van juridisch inzicht over wat als nieuwe bezwaren kunnen worden beschouwd.

Zembla-lijst: Zaak 88

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
W., A. Advocaat-generaal, gerechtshof Arnhem, 2003 (Bron: Algemeen Dagblad, 31-05-2003). Zie ook De M., L.A.H.	Vonnis LJN: AE6814. Vuurwerkramp. Rechtbank Almelo heeft de verdachte in eerste aanleg veroordeeld tot 15 jaar cel, zoals geëist.	Vrijspraak in hoger beroep. (vonnis LJN: AF8395). Verdachte wordt niet veroordeeld vanwege het ontbreken van een echte bekentenis en overtuigend bewijs. Verdachte heeft 2,5 jaar in voorarrest gezeten en krijgt daar later een schadevergoeding voor.	De advocaat-generaal verstrekke een notitie van twee kritische rechercheurs aan de advocaten, die het lieten leken aan de pers (Bron: Algemeen Dagblad, 31-05- 2003).

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 52 en 69.

In deze zaak heeft de rechtbank de verdachte veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien jaar op grond van artikel 157 Sr (opzettelijke brandstichting). Het hof heeft dit vonnis vervolgens vernietigd en de verdachte vrijgesproken.

In het arrest van het hof is niet te lezen dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden. In zoverre mist het verwijt dat in de lijst aan het openbaar ministerie wordt gemaakte feitelijke grondslag.

De constatering van het hof dat "anderzijds (...) het onderzoek ook een zekere mate van verbeterheid [heeft] vertoond die de geloofwaardigheid van de onderzoeksresultaten niet steeds ten goede is gekomen" dient in de context te worden beschouwd waarbinnen het Hof deze constatering doet. Die context bestaat uit een beschrijving van de grote omvang en complexiteit van het onderzoek. Zo stelt het hof onder meer: "Er is monnikenwerk verricht." Vervolgens bespreekt het hof het verwijt dat door de gehoorde rechercheurs (waaronder de heer Paalman, die ook in de uitzending van Zembla aan het woord is gekomen) is gemaakt aan de teamleiding. Het hof spreekt in dat kader waardering uit voor het feit dat deze rechercheurs het gevaar van een te eenzijdige benadering signaleerden, maar overweegt het tevens dat "men kan betwijfelen of hun gezichtspunten wel steeds juist waren en of de door hen gewezen weg wellicht niet slechts een andere tunnel was". Verder schetst het hof in het arrest nog uitgebreid de omstandigheden waaronder het onderzoek is uitgevoerd. Het stelt bijvoorbeeld vast dat er in de samenleving een grote behoefte bestond aan opheldering en dat alle maatschappelijke aandacht "het bereiken van heldere resultaten heeft bemoeilijkt."

Het tweede en het derde citaat zijn afkomstig uit de overwegingen waarin het hof de bewijsmiddelen afweegt. Uiteindelijk komt het hof tot een andere waardering van de bewijsmiddelen dan het openbaar ministerie en spreekt de verdachte daarom vrij. In zoverre is er in deze zaak sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Het onderzoek naar de vuurwerkramp is op verzoek van de toenmalige burgemeester van Enschede, de heer Mans, onderzocht door het Bureau Interne zaken (BIZ) van de Regiopolitie Gelderland-Midden. Op basis van de resultaten uit een tussenrapportage van BIZ is aan de Rijksrecherche de opdracht gegeven een feitenonderzoek in te stellen. Het onderzoek was erop gericht vast te stellen of en, zo ja, in hoeverre de verantwoordelijken en uitvoerenden binnen het strafrechtelijk onderzoek contra de verdachte De V., opzettelijk de rechterlijke macht hebben misleid. De Rijksrecherche komt tot de conclusie dat niet gebleken is dat tijdens het strafrechtelijk onderzoek niet integer is gehandeld door medewerkers van de politie en/of medewerkers van het openbaar ministerie. De Rijksrecherche heeft geen enkele aanwijzing

kunnen vinden dat sprake zou zijn geweest van opzettelijke misleiding van de rechterlijke macht.

Conclusie

Een deel van hetgeen in deze zaak aan het openbaar ministerie wordt verweten — namelijk dat ontlastend materiaal buiten het dossier is gehouden — is feitelijk onjuist. Voor het overige is er sprake van een normaal verschil in waardering van bewijs tussen het openbaar ministerie en de rechter.

Zembla-lijst: Zaak 89

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
W., van der Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2006 (Bron: rechtbank Amsterdam). Van der W. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: AZ4372 Tenlastelegging onbekend. Wel ernstig, "gezien de relatieve ernst van het tenlastegelegde." Verdachte zit in voorarrest en er is beslag gelegd.	OM niet-ontvankelijk, door overschrijding van de redelijke termijn van berechting. "De wijze waarop mate van voortvarendheid waarmee de zaak door het openbaar ministerie is behandeld alsmede de controle op de voortgang van het onderzoek zijn zowel van de kant van het openbaar ministerie als de rechter-commissaris volstrekt onvoldoende geweest." Verdachte is niet verder vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam).
Correctie: De hier genoemde officier was in deze zaak niet de zaaksofficier.			

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven.

In deze zaak heeft het na de aanvang van de redelijke termijn — de dag waarop de verdachte werd aangehouden, 23 maart 2001 — ruim 3 jaren en 7 maanden langer heeft geduurd dan de twee jaren die door de Hoge Raad in het algemeen redelijk worden geacht om de zaak in eerste aanleg met een einduitspraak af te doen.

Volgens de rechtbank heeft het openbaar ministerie niet de vereiste voortvarendheid betracht die, mede gelet op de toepassing van dwangmiddelen zoals voorlopige hechtenis en inbeslagneming, van hem mocht worden verwacht. Met name zouden na de sluiting van het proces-verbaal van de politie, in de periode oktober 2001 en oktober 2003, geen onderzoekshandelingen van betekenis hebben plaatsgevonden. Voorts heeft het openbaar ministerie, aldus de rechtbank, in oktober 2003 weliswaar een nadere vordering tot gerechtelijk vooronderzoek gedaan, maar werd door hem vervolgens niet voortvarend toegezien op de nadere invulling van het gevorderde onderzoek. Behoudens het horen van een getuige in december 2004 en het horen van een tweede getuige in januari 2006, heeft er in die periode van 2004 tot 2006 geen onderzoek plaatsgevonden. Hoewel de rechtbank ook de controle van de rechter-commissaris op de voortgang van zijn gerechtelijk vooronderzoek volstrekt onvoldoende acht — uit een achteraf door het openbaar ministerie op de zaak gegeven toelichting zou kunnen worden afgeleid dat bijna de helft van het tijdsverloop het gevolg is van een op het conto van de rechter-commissaris te schrijven vertraging bij het horen van de door de verdediging gevraagde getuigen — ligt in de eerdergenoemde opmerking van de rechtbank (namelijk met betrekking tot het van het openbaar ministerie te verwachten toezicht op de nadere invulling van het gerechtelijk vooronderzoek) besloten dat ook deze vertraging voor rekening van het openbaar ministerie moet komen.

Deze omstandigheden brengen de rechtbank ertoe het openbaar ministerie, niettegenstaande het verweer van de officier van justitie dat de overschrijding in de straf tot uitdrukking moet worden gebracht, in de

vervolging niet-ontvankelijk te verklaren.

Overigens houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358, *LJN* BD2578 — in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als de onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het openbaar ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak een gebrek aan (toezicht op) de bij het onderzoek in acht te nemen voortvarendheid worden verweten. Daardoor is de redelijke termijn voor de berechting in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM overschreden. Naar de huidige stand van de rechtspraak zou op dit verzuim geen niet-ontvankelijkheid meer volgen maar wordt een dergelijk verzuim door middel van strafvermindering gecompenseerd.

Zembla-lijst: Zaak 90

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
W., J.A.W. van 't Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 2008 (Bron: rechtbank Rotterdam).	Vonnis LJN: BD8725. O.a. verdacht van diefstal van steigers bij meerdere bedrijven, witwassen van geld en deelname aan een organisatie die tot het oogmerk had het plegen van misdrijven.	OM niet-ontvankelijk. De officier van justitie heeft vlak voor de zitting een nieuwe dagvaarding gestuurd, waardoor de verdachte zich zou moeten verantwoorden voor meer feiten dan in de eerste tenlastelegging stonden. "De rechtbank acht deze gang van zaken in strijd met de beginselen van een behoorlijke procesorde nu de officier van justitie door deze handelswijze de belangen van de verdediging grovelijk heeft veronachtzaamd."	Er is hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Rotterdam). Van 't W. is nu nog officier van justitie in Rotterdam.

Analyse

De verdachte in deze zaak was gedagvaard voor een zitting op 14 juli 2008. Op 30 mei 2008 heeft de officier van justitie een conceptvordering wijziging tenlastelegging verzonden met de mededeling hij deze vordering ter zitting op 14 juli zou indienen. Kort voor de zitting deelde de rechtbank als haar voorlopig oordeel mee dat deze conceptvordering moest worden beschouwd als een vordering nadere omschrijving feiten als bedoeld in artikel 314a Sv, terwijl in casu — nog steeds volgens het voorlopig oordeel van de rechtbank — artikel 314a Sv niet van toepassing was. De officier van justitie heeft, als reactie op dit voorlopig oordeel, een tweede dagvaarding uitgebracht en deze op 11 juli gefaxt en op 14 juli direct voorafgaand aan de zitting aan de verdachte betekend.

De rechtbank is van oordeel dat, hoewel de uitreiking van de tweede dagvaarding conform de wet heeft plaatsgevonden, de verdachte zich ter zitting zou moeten verantwoorden voor meer feiten dan op de conceptvordering wijziging tenlastelegging waren vermeld, namelijk de feiten genoemd in de oorspronkelijke (ongewijzigde) dagvaarding en die genoemd in de tweede uitgebrachte dagvaarding. De rechtbank acht dit in strijd met de beginselen van een behoorlijke procesorde. Om voor dit vormverzuim te compenseren dient zoveel mogelijk de stand van de procedure op het moment waarop de officier van justitie aan de verdediging kenbaar heeft gemaakt voor welke feiten verdachte terecht zou moeten staan, te worden hersteld. Dit brengt mee dat verdachte zich in geen geval voor meer feiten zal moeten verantwoorden dan voor de feiten omschreven in de conceptvordering wijziging tenlastelegging. Bij vergelijking van de tweede uitgebrachte dagvaarding met de conceptvordering wijziging tenlastelegging wordt door de rechtbank geconstateerd dat deze voor het grootste deel identiek zijn, maar dat een aantal feiten in de tweede dagvaarding ontbreekt. Met betrekking tot deze ontbrekende feiten heeft zich geen benadeelde partij gesteld. De rechtbank besluit dat verdachte uitsluitend zal terechtstaan voor de feiten op tweede dagvaarding en verklaart het openbaar ministerie niet-ontvankelijk in de vervolging ter zake van de oorspronkelijke (ongewijzigde) dagvaarding.

Met als uitgangspunt het voorlopig oordeel van de rechtbank dat artikel 314a Sv in casu niet van toepassing was (er is daarover geen debat ter zitting geweest waarbij HR *NJ* 2006, 221 (*LJN* AU9125) aan de orde kon komen) deelt het openbaar ministerie de mening van de rechtbank dat de conceptvordering wijziging tenlastelegging waarbij de tenlastelegging werd uitgebreid met nieuwe feiten in casu niet de juiste weg was, maar het is van mening dat dit door het uitbrengen van de tweede dagvaarding kon worden hersteld. Op die tweede dagvaarding is een veroordeling gevolgd. Tegen de niet-ontvankelijkverklaring in de zaak van de eerste dagvaarding is hoger beroep ingesteld dat nog niet is behandeld.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak valt het openbaar ministerie te verwijten dat het er niet voor heeft gezorgd dat artikel 314a Sv van toepassing was, althans dat over die toepasselijkheid geen twijfel kon bestaan. De gekozen oplossing van het hierdoor veroorzaakte probleem is door de rechtbank afgestraft op een wijze die in hoger beroep nog voorwerp van debat is.

Zembla-lijst: Zaak 91

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
W., B. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2009 (Bron: Vrij Nederland, 071109). Zie ook IJ., M. van	Lopende rechtszaak. Zaak Passage is met elf verdachten en zeven liquidaties de meest omvangrijke moordzaak die het Openbaar Ministerie in haar geschiedenis heeft behandeld. Alles draait om de kroongetuige die justitie heeft voorzien van informatie. Het gaat dan onder meer om de liquidaties van vastgoedhandelaar Kees Houtman (2005) en kroegbaas Thomas van der Bijl. De officier van justitie zou daderkennis aan kroongetuige hebben doorgegeven (Parool, 09- 1109). De officier is uiteindelijk zelf voor verhoor opgeroepen (Parool, 101109). In een brief gaf de officier vervolgens aan 'dat ze zich niet kon herinneren de getuige de informatie te hebben toegespeeld, maar dat ze tot de conclusie was gekomen dat zij de schuldige moest zijn geweest.' Tijdens een zitting stelde later dat gebleken zou zijn dat bronnen buiten het OM de getuige die informatie hadden toegespeeld.	Er is nog geen vonnis uitgesproken.	De rechtbank kondigde een aanvullend onderzoek aan, de zitting werd tijdelijk opgeschort (Bron: Parool). Momenteel is de rechtszaak weer hervat. W. is nu nog officier van justitie in Arnhem (Bron: OM).
Correctie: De zaak wordt door vijf officieren van justitie behandeld.	Correctie: 'De officier is uiteindelijk zelf voor verhoor opgeroepen (Parool, 1011- 09).' is onjuist.		Correctie: W., B. is nooit officier van justitie in Arnhem geweest. Zij is ook nu nog officier van justitie te Amsterdam.

Analyse

Deze zaak is dezelfde als nr. 93.
In deze niet-onherroepelijke zaak staan de feiten onvoldoende vast om een analyse te kunnen maken.

Zembla-lijst: Zaak 92

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
W. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007 (Bron: rechtbank Amsterdam). W. was zittingsofficier; mogelijk was een andere officier verantwoordelijk voor de termijn overschrijding.	Vonnis LJN: BF7635 Verdachte is in 2002 aangehouden voor heling.	OM niet-ontvankelijk. Voor de overschrijding van de redelijke termijn tot vervolging met een periode van ruim drie jaar is geen ter zake dienende verklaring gegeven. "Er is niets in de zaak geschied wat de lange termijn tussen aanhouding en berechting rechtvaardigt." De verdachte is niet vervolgd.	Er is geen hoger beroep ingesteld (Bron: rechtbank Amsterdam).
		Correctie: Kennelijk is het woord "verder" weggevalen in de laatste zin.	

Analyse

Een verdachte heeft ingevolge artikel 6, eerste lid, EVRM het recht op een behandeling van zijn strafzaak binnen een redelijke termijn (hierna; de redelijke termijn). Dit voorschrift beoogt te voorkomen dat de verdachte langer dan redelijk is onder de dreiging van een strafvervolgning zou moeten leven.

De vertraging in deze zaak is het gevolg geweest van het feit dat de zaak door het openbaar ministerie tegelijk is aangebracht met de zaak tegen de twee hoofdverdachten. De verdachte in deze zaak is de vriendin van één van die twee hoofdverdachten. Jegens haar is tijdens het onderzoek naar de activiteiten van deze hoofdverdachte medio 2002 de verdenking gerezen dat zij zich aan heling schuldig heeft gemaakt. De hoofdverdachte had haar namelijk een, kennelijk met inkomsten van criminele herkomst betaalde, auto gegeven. Gelet op de samenhang van de zaken, is besloten alle verdachten op 15 november 2007 terecht te laten staan.

De rechtbank volgt in deze zaak de officier van justitie echter niet in zijn betoog dat in deze zaak pas een beslissing kan worden genomen nadat in de zaak van de hoofdverdachte een beslissing is gevallen. Anders dan de officier van justitie meent de rechtbank dat het dossier in deze zaak voldoende was om ook zonder veroordeling van de hoofdverdachte op te kunnen beslissen. Kennelijk meende de rechtbank dat het mogelijk was om vast te stellen dat het gehele goed "door misdrijf is verkregen" zonder vooruit te lopen op het in de zaken van de beide hoofdverdachten te geven oordeel, dat wil zeggen zonder jegens hen vooringenomen te zijn. Aangezien het samenhangende karakter van de zaken in de ogen van de rechtbank hier niet in de weg staat aan een zelfstandige afhandeling van de onderhavige zaak, houdt het vonnis in dat er niets is geschied dat het na de aanhouding verstreken tijdsverloop kan rechtvaardigen.

Overigens houdt vaste rechtspraak van de Hoge Raad inmiddels — sinds HR 17 juni 2008, *NJ* 2008, 358, *LJN* BD2578 — in dat een rechter bij het bepalen van het rechtsgevolg dat aan een overschrijding van de redelijke termijn moet worden verbonden, ook in gevallen als de onderhavige, niet meer tot het oordeel kan komen dat het openbaar ministerie in de vervolging niet-ontvankelijk is. Een dergelijke overschrijding moet door de rechter steeds worden gecompenseerd door het verminderen van de op te leggen straf.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan in deze zaak worden verweten dat de redelijke termijn in de zin van artikel 6, eerste lid, EVRM voor de berechting, is overschreden. Dit heeft organisatorische oorzaken gehad. Naar de huidige stand van de rechtspraak zou op dit verzuim geen niet-ontvankelijkheid meer volgen maar wordt een dergelijk verzuim door middel van strafvermindering gecompenseerd.

Zembla-lijst: Zaak 93

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
W., B. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2009 (Bron: Vrij Nederland, 071109). Zie ook IJ., M. van	Lopende rechtszaak. Zaak Passage is met elf verdachten en zeven liquidaties de meest omvangrijke moordzaak die het Openbaar Ministerie in haar geschiedenis heeft behandeld. Alles draait om de kroongetuige die justitie heeft voorzien van informatie. Het gaat dan onder meer om de liquidaties van vastgoedhandelaar Kees Houtman (2005) en kroegbaas Thomas van der Bijl. De officier van justitie zou daderkennis aan kroongetuige hebben doorgegeven (Parool, 091109). De officier is uiteindelijk zelf voor verhoor opgeroepen (Parool, 101109). In een brief gaf de officier vervolgens aan 'dat ze zich niet kon herinneren de getuige de informatie te hebben toegespeeld, maar dat ze tot de conclusie was gekomen dat zij de schuldige moest zijn geweest.' Tijdens een zitting stelde later dat gebleken zou zijn dat bronnen buiten het OM de getuige die informatie hadden toegespeeld.	Er is nog geen vonnis uitgesproken.	De rechtbank kondigde een aanvullend onderzoek aan, de zitting werd tijdelijk opgeschort (Bron: Parool). Momenteel is de rechtszaak weer hervat. W. is nu nog officier van justitie in Arnhem (Bron: OM).
Correctie: De zaak wordt door vijf officieren van justitie behandeld.	Correctie: 'De officier is uiteindelijk zelf voor verhoor opgeroepen (Parool, 101109).' is onjuist.		Correctie: W., B. is nooit officier van justitie in Arnhem geweest. Zij is ook nu nog officier van justitie te Amsterdam.

Analyse

Deze zaak is dezelfde als nr. 91.
In deze niet-onherroepelijke zaak staan de feiten onvoldoende vast om een analyse te kunnen maken.

Zembla-lijst: Zaak 94

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
Z., A.M. Officier van justitie, rechtbank Rotterdam, 1997.	Iglo zaak. Elf verdachten van drugssmokkel. Z. gaf bevel om advocaat af te luisteren die geen verdachte was (Bron: Vrij Nederland, 15082009).	OM niet-ontvankelijk. Uit vonnis van 7 oktober 1997: "Met handelen als het onderhavige, te weten het onrechtmatig aftappen van telefoons van een advocaat zonder deze zelf formeel aan te wijzen als verdachte en tegelijkertijd wel materieel als verdachte te beschouwen niet alleen de rechtsstatelijke beginselen ter bescherming van rechtzoekende in het geding zijn, maar ook die van de advocaat als rechtssubject zelf. Het beginsel dat iemand (...) zich in vertrouwen kan wenden tot een advocaat, is zo fundamenteel in het stelsel van het Nederlandse strafprocesrecht dat schending daarvan in een strafrechtelijke vervolging (...) dient te leiden tot niet ontvankelijk verklaring van de officier van justitie (...)" (Bron: Uitsluitel over bewijsuitsluiting, M.C. D. Embregts, Uitgeverij Kluwer, 2003).	De officier is vlak na de uitspraak bevorderd tot officier eerste klasse (Bron: advocaat). Op 1 januari 2006 is de officier benoemd tot rechter-plaatsvervanger in Rotterdam. Hier legde ze het OM geen sancties op toen bleek dat geheimhoudersgesprekken niet waren vernietigd (Zie B.,E). Op 1 maart 2007 is Z. daar vicepresident geworden. In december 2009 is Z. benoemd tot ombudsman van de gemeente Rotterdam.
	Correctie: De ovj heeft bij de R-C gevorderd een machtiging tot aftappen te geven. De R-C heeft deze vordering toegewezen en de opsporings-ambtenaren gemachtigd om af te luisteren (e.e.a. cfm art. 125g (oud) Sv).	Aanvulling: Embregts citeert (op p. 315 van haar boek) de publicatie van het vonnis in Nieuwsbrief Strafrecht (1998, nr. 210). Correctie: De zaak is ook in hoger beroep behandeld. Zowel in eerste aanleg als in hoger beroep is niet in alle zaken sprake van een algehele niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie. In de zaken tegen de elf verdachten zijn er — naast vrijspraken — ook veroordelingen gevolgd.	Correctie: "Hier legde ze het OM geen sancties op" dient gelezen te worden als: "Als zodanig maakte zij deel uit van een meervoudige kamer die het OM geen sanctie oplegde".

Analyse

Het openbaar ministerie is in deze zaak zowel in eerste aanleg als in hoger beroep niet-ontvankelijk verklaard in de vervolging van een advocaat en gedeeltelijk in die van diens cliënt en diens medeverdachten vanwege het af luisteren van telefoons van de advocaat toen deze formeel nog niet als verdachte was aangemerkt. In de zaak van de advocaat zelf is het openbaar ministerie geheel niet-ontvankelijk verklaard en in de zaak van een van zijn cliënten en enkele medeverdachten gedeeltelijk, omdat door het tappen, aldus rechtbank en hof, een in het strafprocesrecht fundamentele beginsel dat iemand zich in vertrouwen tot een advocaat kan wenden, geschonden is.

Het hof concludeert: "Vaststaat dat de officier van justitie desbewust de positie van [naam] als advocaat heeft misbruikt om nader bewijs te vergaren tegen verdachten in deze zaak." Opmerking verdient evenwel dat de telefoontaps zijn gelegd met een machtiging van de rechter-commissaris.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen of nalaten van het openbaar ministerie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten de telefoon van een advocaat te hebben getapt op het moment dat deze formeel nog niet als verdachte was aangemerkt.

Zembla-lijst: Zaak 95

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
Z., M. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2007 (Bron: advocaat). Zie ook O., G.	Vonnis LJN: BC0685. 22 personen (Hells Angels) verdacht van lidmaatschap van een criminele organisatie.	OM niet-ontvankelijk. Diverse gesprekken met geheimhouders zijn niet gewist. "De voormalige zaaksofficier van justitie heeft aanvankelijk tijdens zijn eerste verhoor verklaard dat hij in het Acroniemonderzoek meermalen gesprekken met geheimhouders heeft gezien en hiervoor vernietigingsbevelen heeft getekend. Na raadpleging van zijn persoonlijke aantekeningen heeft hij een proces- verbaal bevindingen opgesteld waarin hij meedeelt dat hij zich heeft vergist." En: "De geconstateerde ernstige, grootschalige en herhaaldelijke inbreuken op de regelgeving welke het verschoningsrecht moet waarborgen door het Openbaar Ministerie ondergraven het vertrouwen van de burger in dat wat hij in vertrouwen met een advocaat bespreekt ook geheim blijft. Het gebrek aan verantwoording hieromtrent door het Openbaar Ministerie versterkt die vertrouwensbreuk. Deze kwestie stijgt uit boven schending van individuele rechtsbelangen van een verdachte in een concrete strafzaak en raakt het vertrouwen in de rechtspleging in zijn geheel." 22 verdachten zijn niet verder vervolgd.	OM kondigt aan in beroep te gaan, maar trekt het hoger beroep later in (Bron: OM). Z. is nu nog officier van justitie in Amsterdam.
Correctie: O. (zie zaak 55) was zaaksofficier en zittingsofficier tot medio 2007; vanaf medio 2007 hebben Z. en een andere collega gezamenlijke de behandeling ter terechtzitting overgenomen.			Correctie: Z. was destijds en is ook nu nog OvJ bij het landelijk parket.

Analyse

Dit is dezelfde zaak als nr. 55.

De rechtbank oordeelt in haar onherroepelijke vonnis dat in het Acroniem-onderzoek de regelgeving met betrekking tot afgeluisterde gesprekken met advocaten (zoals neergelegd in artikel 126aa Sv en de daarbij

behorende uitvoeringsregeling) niet is nageleefd. Opsporingsambtenaren hebben, aldus de rechtbank, jarenlang kennis kunnen nemen van vele gesprekken tussen diverse advocaten en hun cliënten. Pas na enkele jaren zijn 128 van die gesprekken door het openbaar ministerie beoordeeld als vallend onder het verschoningsrecht en uiteindelijk vernietigd. Wanneer die vernietiging heeft plaatsgevonden en hoe, met name hoe afdoende dat is gebeurd, is niet duidelijk geworden, aldus de rechtbank. Zij constateert in ieder geval dat - wederom in strijd met de regelgeving - een aantal onder het verschoningsrecht vallende gesprekken die inmiddels conform de regelgeving vernietigd zijn, in het aan de rechtbank overgelegde strafdossier is terechtgekomen. De rechtbank overweegt voorts dat tijdens het onderzoek ter zitting opnieuw gesprekken met verschoningsgerechtigden zijn opgedoken in de processtukken die betrekking hebben op de toepassing van bijzondere opsporingsmethoden.

Het openbaar ministerie geeft leiding aan het opsporingsonderzoek en is in de regelgeving aangewezen als de autoriteit die voor de onmiddellijke vernietiging van gesprekken verantwoordelijk is. Het openbaar ministerie is volgens de rechtbank in dit onderzoek bij herhaling schromelijk tekort geschoten in deze taak. Zo bleef ook na herhaalde aansporing daartoe door de leiding van het opsporingsteam van de politie de verzochte beoordeling van vermoedelijke geheimhoudersgesprekken door de officier van justitie langdurig uit, evenals de volgens de wettelijke regeling vereiste schriftelijke bevelen tot vernietiging.

De rechtbank meldt in dit verband dat de toenmalige zaaksofficier, die aanvankelijk had verklaard vernietigingsbevelen te hebben getekend voor geheimhoudersgesprekken, maar daarop later was teruggekomen, zijn handelwijze niet inzichtelijk heeft gemaakt en dat de huidige zaaksofficieren hebben meegedeeld niet meer te kunnen achterhalen hoe het kon gebeuren dat onder het verschoningsrecht vallende gesprekken in het strafdossier terecht zijn gekomen. Dit gebrek aan informatie van de zijde van het openbaar ministerie heeft de rechtbank naar haar zeggen in ernstige mate belemmerd in de controlerende taak die zij heeft inzake de rechtmatigheid van het toepassen van dwangmiddelen in het strafproces.

De geconstateerde ernstige, grootschalige en herhaaldelijke inbreuken op de regelgeving welke het verschoningsrecht moet waarborgen, ondergraven in de opvatting van de rechtbank dat burger erop kan vertrouwen dat wat hij in vertrouwen met een advocaat bespreekt ook geheim blijft. Het gebrek aan verantwoording hieromtrent door het openbaar ministerie versterkt die vertrouwensbreuk, aldus de rechtbank. Deze kwestie stijgt volgens haar uit boven schending van de individuele rechtsbelangen van een verdachte in een concrete strafzaak en raakt het vertrouwen in de rechtspleging in zijn geheel. Gelet hierop acht de rechtbank, ook al had het openbaar ministerie anders bepleit, de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie in de strafvervolgning van de verdachten de enig passende sanctie.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak zijn geheimhoudersgesprekken ten onrechte niet of niet tijdig vernietigd.

Zembla-lijst: Zaak 96

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
Z., M. Officier van justitie, rechtbank Amsterdam, 2008 (Bron: advocaat).	vonnis LJN: BC3365, vonnis BC3366, vonnis BC3367 Vancouver-zaak. Drie verdachten van het lekken van politie- informatie.	Vrijspraak. Diverse onvolkomenheden. In het dossier ontbreken de processen-verbaal van vernietiging van de tapgesprekken, verhoren zijn niet volgens de regels gegaan, onjuiste uitwerking van verhoren, gesprekken werden ten onrechte afgeluisterd zonder er opnames van te maken. "De rechtbank gaat er in deze zaak vanuit dat de te late vernietiging het gevolg is van onzorgvuldig handelen. Aangezien dit onzorgvuldig handelen betrekking heeft op een elementair grondrecht dient dit handelen wel consequenties te hebben, doch niet de meest vergaande consequentie van niet-ontvankelijkheid." En: "Zowel de verdachte als zijn medeverdachten zouden ernstig in hun belangen zijn geschaad door het lekken naar de media vanuit het Vancouveronderzoek, waarvoor de officier van justitie verantwoordelijk is, en de officier van justitie zou tevens onjuiste informatie hebben verstrekt aan de rechtbank en de verdediging omtrent de gedane aangifte van dat lekken. (...) de rechtbank stelt vast dat deze feiten exemplarisch lijken voor de verminderde zorgvuldigheid van werken, welke zorgvuldigheid, zeker in een zaak met een lading als deze, wel mag worden verwacht."	Zowel door de verdachte als de officier van justitie is hoger beroep ingesteld (arrest LJN: BK7941). Hier zijn de drie verdachten ook vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. De afgeluisterde gesprekken werden niet als bewijs aanvaard. Z. is nu nog officier van justitie in Amsterdam.
		Correctie: "Vrijspraak" Niet in alle zaken is het (bij de Rb en het hof) tot een volledige vrijspraak gekomen. Correctie ten aanzien van ontbrekende pv's: Het hof gaat in zijn arrest niet in op de kwestie dat processen-verbaal van vernietiging van tapgesprekken zouden ontbreken in het dossier. Correctie ten aanzien van lekken: Het tweede citaat bevat stellingen van de verdediging. Het hof	Correctie: Z. was destijds en is ook nu nog OvJ bij het landelijk parket. Aanvulling: Er is in alle zaken door het OM beroep in cassatie ingesteld.

		overweegt ter zake dat de verdachte een advocaat heeft gekozen die zelf de landelijke publiciteit heeft gezocht en dat door de OvJ is erkend dat onderzoeksinformatie prematuur bij de pers is terechtgekomen, doch dat evenwel niet is gebleken dat door lekken of door een onjuiste informatievoorziening de waarborgen voor de verdachte onaanvaardbaar in het gedrang zijn gekomen, of dat de verdachte (in de andere zaken vanwege de samenhang met de strafzaak van de (mede)verdachte) in enig rechtens te respecteren belang is getroffen. Correctie met betrekking tot verhoren die niet volgens de regels zijn verlopen: Kennelijk wordt hier bedoeld op het belemmeren van de toegang tot de gekozen advocaat. Het hof is echter van oordeel dat het, op grond van de in het bevel genoemde feiten en omstandigheden, op zichzelf denkbaar was dat de OvJ is overgegaan tot het gebruik maken van deze bevoegdheid. En stelt - anders dan de Rb - vast dat van nadeel voor de verdachte niet is gebleken.	
--	--	--	--

Analyse
Behalve de hierboven in de rubriek “Correcties” reeds besproken aangelegenheden hebben er in deze zaak nog drie verwijten een rol gespeeld. In de eerste plaats zijn diverse verhoren niet juist uitgewerkt, in die zin dat ontlastende informatie niet (tijdig) is geverbaliseerd. De rechtbank oordeelt dat op dat punt dat niet is gebleken van enige opzet aan de kant van politie of openbaar ministerie, zodat er onvoldoende aanleiding bestaat consequenties te verbinden aan dit verzuim. Na te hebben vastgesteld dat één verhoor (na een computerstoring) te beknopt handmatig is uitgewerkt, net als een OVC-gesprek (OVC: opnemen vertrouwelijke informatie), acht het hof het onjuist dat hierdoor een ontlastend onderdeel niet aanstonds in een proces-verbaal is opgenomen. Het hof sluit zich aan bij het oordeel van de rechtbank en stelt bovendien vast dat de verzuimen zijn hersteld, in zoverre dat er geen misverstand meer bestaat over hetgeen is verklaard en over hetgeen is opgenomen. Ten tweede is in deze zaak gebruik gemaakt van technische hulpmiddelen waarbij het af luisteren van gesprekken zonder deze op te nemen eenvoudig mogelijk bleek. Het af luisteren van vertrouwelijke communicatie, zonder dat deze wordt opgenomen is niet toegestaan. Rechtbank en hof oordelen beide dat

het hulpmiddel in casu niet voldeed aan de eisen en het gebruik ervan hierdoor een wettelijke grondslag ontbeert. Beide instanties sluiten daarom het hiermee vergaarde bewijs uit. Er is dus niet feitelijk sprake van het afluisteren van communicatie zonder hiervan opnames te maken, maar gebleken is dat de mogelijkheid daartoe bestond. Deze bewijsuitsluiting is van doorslaggevend belang geweest ten aanzien van de tenlastegelegde schending van het ambtsgeheim, doch niet ten aanzien van andere feiten.

Ten slotte blijkt uit de vernietigingsbevelen dat geheimhoudersgesprekken niet terstond zijn vernietigd. Nu geen sprake is van ernstige, grootschalige of herhaalde inbreuken op het verschoningsrecht, maar van onzorgvuldig handelen, hoeft dit volgens het hof niet tot de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie te leiden, maar is wel strafvermindering op zijn plaats.

Conclusie

Het verwijt vindt zijn oorsprong in het handelen van de politie. In deze zaak kan het openbaar ministerie worden verweten dat diverse verhoren niet juist zijn uitgewerkt, dat gebruik is gemaakt van hulpmiddelen waarbij afluisteren zonder op te nemen (hetgeen niet is toegestaan) eenvoudig mogelijk bleek en dat geheimhoudersgesprekken niet terstond zijn vernietigd.

Zembla-lijst: Zaak 97

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
E., M. Officier van Justitie, belediging Roma tijdens terechtzing, 2003.	Vonnis LNJ: AV2447 OvJ wordt voor de rechter gedaagd wegens belediging Roma en zigeunerhaat, gedaan in een openbare terechtzing in 2003.	OvJ wordt in 2005 tijdens de rechtszaak vrijgesproken. Uitspraken werden door de rechter in deze context niet als 'onnodig grievend' beoordeeld. "Het handelen van de verdachte bevindt zich op de grens van hetgeen de rechtbank in het kader van generale preventie toelaatbaar acht."	In 2006 was E. nog officier van justitie.
	Correctie: Aan E. is ten laste gelegd dat hij "zich in het openbaar, mondeling, opzettelijk beledigend heeft uitgelaten over een groep mensen, te weten Roma en/of zigeuners, wegens hun ras" en niet wegens "zigeunerhaat".	Correctie: De behandeling van de strafzaak vond plaats op 9 februari 2006. De uitspraak werd gedaan op 23 februari 2006	

Aanvulling op de feiten in de lijst

1) De zitting waarop de officier van justitie de uitlating deed vond plaats op 14 mei 2003, voor de Rechtbank Arnhem.

2) Het openbaar ministerie is steeds van oordeel geweest dat hier geen sprake was van een strafbaar feit, vervolging vond pas plaats na een klacht op basis van artikel 12 Sv, waarna ter zitting alsnog vrijspraak is geëist.

3) Het ten laste gelegde feit is niet bewezen, zo oordeelt ook de rechter. De in de lijst deels aangehaalde passage uit het vonnis luidt in haar geheel:

"Verdachte heeft kennelijk in het vuur van zijn betoog de vereiste nuancering uit het oog verloren door in generaliserende bewoordingen over de Roma te spreken. Dat vindt de rechtbank uitermate ongelukkig en betreurenswaardig. Verdachte zelf heeft terstond nadat hij van de opschudding over zijn requisitoir had vernomen, zijn excuses aangeboden en zijn woorden gerelativeerd. Het handelen van verdachte bevindt zich op de grens van hetgeen de rechtbank in het kader van generale preventie toelaatbaar acht. Daarbij heeft de rechtbank meegewogen dat verdachte heeft benadrukt dat zijn uitlatingen tot de rechtbank en de overige aanwezigen waren gericht. De dynamiek die zijn uitlatingen in de media heeft gekregen is niet door hem beoogd. Alles overziende komt de rechtbank tot de slotsom dat de uitspraken van [verdachte] gezien in samenhang met hetgeen ter openbare terechtzitting aan de orde was, geen belediging als telastegelegd opleveren. De gewraakte passages zijn binnen de hiervoor geschetste context en gelet op de afwezigheid van extra diffamerend woordgebruik evenmin onnodig grievend."

Zembla-lijst: Zaak 98

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
F. van B., W.F.L. Advocaat-generaal, 2006.	Is aangehouden voor illegaal wapenbezit (Bron: Volkskrant 04052006). Hij is vervolgd voor de invoer en het bezit van wapens en munitie.	Vonnis LJN: BA3352 Hij is in eerste aanleg veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf en een werkstraf van 240 uur.	F. van B. heeft hoger beroep ingesteld. Het Gerechtshof in Den Bosch sloot zich aan bij het arrest van de rechtbank en eiste daarbij nog 10.000 euro van de verdachte. Er is vervolgens cassatie ingesteld bij de hoge raad. Deze zitting staat gepland op 2 februari. F. van B. is door het OM ontslagen (Bron: advocaat).
	Correctie: F. van B. is ook aangehouden wegens invoer van wapens van België naar Nederland.	Correctie: De opgelegde gevangenisstraf was geheel voorwaardelijk.	Correctie: Het hof heeft zich wat betreft de werkstraf niet aangesloten bij het vonnis van de rechtbank. Wel werd in hoger beroep opgelegd een voorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden, plus een geldboete van 10.000 euro, zij het met aftrek van de voorlopige hechtenis (naar rato van 50 euro per dag). In beide instanties zijn alle in beslag genomen wapens onttrokken aan het verkeer.

Aanvulling op de feiten in de lijst

- 1) In eerste aanleg is F. van B. inderdaad vervolgd wegens invoer en voorhanden hebben van zowel wapens als munitie. Voor het voorhanden hebben van munitie volgde echter ontslag van alle rechtsvervolging omdat hij hiervoor niet strafbaar werd geacht (hij had diverse verloven voor het voorhanden hebben van wapens en munitie omdat hij sportschutter en wapenverzamelaar was).
- 2) Het hoger beroep (arrest Hof 's-Hertogenbosch, *LJN* BC5849) beperkte zich tot de invoer van munitie en het voorhanden hebben en invoeren van wapens, voor welke feiten hij ook is veroordeeld.
- 3) De advocaat-generaal bij de Hoge Raad heeft geconcludeerd op 16 februari 2010. Het arrest van de Hoge Raad stond bij het afsluiten van dit rapport gepland op 25 mei 2010.

Zembla-lijst: Zaak 99

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
K., J. Advocaat-generaal Arnhem, veroordeeld, 2009.	Vonnis LJN: BH6954 In 2007 geschorst na een huiszoeking, wegens 'schending van de geheimhoudingsplicht'. Is in 2009 vervolgd en veroordeeld voor ambtelijke corruptie, valsheid in geschrifte en oplichting. "De betrokkenheid van een hooggeplaatste rechterlijk ambtenaar bij dergelijke feiten levert een aanzienlijke bijdrage aan een negatieve beeldvorming van het rechterlijke apparaat en draagt bij aan het toenemend wantrouwen van de burger ten opzichte van de overheid als geheel. Juist van verdachte, die jarenlang dergelijke strafbare feiten vanuit zijn functie heeft bestreden, had een ander handelen mogen worden verwacht."	Werkstraf van 200 uur en voorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden.	Eerst fraudeofficier van justitie in Amsterdam, in 2000 hoofd advocaat- generaal in Den Haag. In 2002 gedegradeerd tot advocaat generaal in Arnhem, tevens plv. officier van justitie, nadat hij in opspraak was geraakt wegens opvallende declaraties. Door verdachte is hoger beroep aangetekend. Correctie in nieuwe HTML- versie: Eerst fraudeofficier van justitie in Amsterdam, in 2000 hoofd advocaat- generaal in Den Haag. In 2002 benoemd tot advocaat-generaal in Arnhem, tevens plv. officier van justitie. Door verdachte is hoger beroep aangetekend.
	Correctie: De vervolging ving al aan in 2007 en de uitspraak van de rechtbank was op 24 maart 2009.		

Aanvulling op de feiten in de lijst

Naast de vermelde straf is tevens de vordering benadeelde partij van een gedupeerd bedrijf (ter hoogte van € 7.335,-) toegewezen en schadevergoedingsmaatregel opgelegd.

Bij het afsluiten van dit rapport was de stand van de behandeling in hoger beroep dat, na een door het hof gewezen tussenarrest, waarin nader onderzoek werd gelast naar aanleiding van een bij pleidooi gevoerd verweer, de eerstvolgende zitting gepland stond op 21 mei 2010.

Zembla-lijst: Zaak 100

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
M., C. Voormalig Officier van Justitie en hoofd van het Openbaar Ministerie op de bovenwindse eilanden en Advocaat-generaal in Den Haag, 2005.	Nam in 2005 zelf ontslag bij het Antilliaanse OM wegens 'gezondheidsklachten'. Begon twee maanden later als Advocaat-generaal bij gerechtshof in Den Haag. Keerde eind 2005 weer terug naar Sint Maarten om daar als advocaat te gaan werken, toen hij werd opgepakt. Verdacht van corruptie en machtsmisbruik. Veroordeeld voor het vervalsen van documenten als hoofd OM, om de minnaar van zijn ex-vriendin af te luisteren. (Bron:NRC, 20-072006)	Een jaar voorwaardelijke gevangenisstraf, met een proeftijd van een jaar.	Mag vijf jaar geen functies meer uitoefenen bij het Antilliaanse OM. Werde in december 2009 als advocaat geïnstalleerd, ondanks bezwaren van de Antilliaanse Orde van Advocaten.
	Correctie: M. werd per 1 april 2005 plaatsvervangend advocaat-generaal bij het ressortsparket in Den Haag, aansluitend aan zijn vertrek uit Sint Maarten.		

Aanvulling op de feiten in de lijst

- 1) M. had een terugkeergarantie en er bestond onvoldoende aanleiding om die garantie niet na te komen.
- 2) De gang van zaken (inclusief de veroordeling) op de Antillen ligt buiten de verantwoordelijkheid van het Nederlandse openbaar ministerie. De verhouding van het Nederlandse en het Antilliaanse openbaar ministerie bestaat uit drie peilers: *bemensing* (de helft van het personeel komt met buitengewoon verlof uit Nederland), *advies* van Nederland op vraag en *bespreking* van de aanpak van verder reikende criminaliteit (bijv. mensenhandel). Er is echter geen enkele hiërarchische verhouding; daardoor had het Nederlandse openbaar ministerie geen enkele zeggenschap over het handelen van deze officier tijdens diens periode op de Antillen.

Zembla-lijst: Zaak 101

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., C.W.J.M. van.	Voor zijn aandeel in de Juliëtzaak eiste de officier van justitie negen maanden cel, waarvan drie voorwaardelijk. Hij zou in zijn rol als aanklager hebben gelogen over de overeenkomst die hij sloot met de verdachte en kroongetuige P.P. In ruil voor diens medewerking zou S. beloofd hebben niet meer dan twee jaar celstraf te eisen. Volgens S. is die eis 'alleen besproken, niet afgesproken'.	Vrijspraak Vonnis LJN: AA4435 Rechter acht niet bewezen dat de afspraak daadwerkelijk is gemaakt.	S. werd na zijn vrijspraak officier van justitie in Breda en per 1 mei 2000 officier van justitie te Rotterdam.
		Correctie: De rechtbank oordeelt dat niet bewezen is dat de, in de vorige kolom genoemde, overeenkomst met de verdachte en kroongetuige over de strafeis tot stand is gekomen.	Correctie: S. werd niet ná zijn vrijspraak officier van justitie in Breda, dat was hij al sinds mei 1993. S. is thans bovendien geen hoofdofficier van justitie — zoals bij nummer 68 staat — maar sinds 1 oktober 2004 is hij officier bij het landelijk parket te Rotterdam, standplaats Den Bosch.

Aanvulling op de feiten in de lijst

Het betreft hier de Juliëtzaak, zaak 68 op de lijst. Deze zaak is apart becommentarieerd.

Zembla-lijst: Zaak 102

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
S., D.W. 2006	Uit een uitgelekt rapport van de Rijksrecherche in 2006 blijkt dat hij zijn chauffeur regelmatig opdracht heeft gegeven 140 kilometer per uur te rijden over de snelweg, vaak met sirene aan en over de vluchstrook. Wordt daarvoor vervolgd. - stelde in 1995 dat automobilisten met een paar drankjes op beter rijden; werd in 1998 als procureur-generaal in Leeuwarden beschuldigd van belangenverstrengeling. Hij had een bijbaan bij adviesbureau Bakkenist, dat onderzoek deed naar de affaire Lancée wat speelde in zijn eigen ressort. Minister Doctors van Leeuwen steunde S. in het openbaar, en trad vervolgens op advies van de Kamer af. S. werd vervolgens gedegradeerd naar het parket Arnhem. Correctie in nieuwe HTML-versie: Voorzitter van het College van procureurs-generaal, Doctors van Leeuwen steunde S. in het openbaar, en trad vervolgens op advies van de Kamer af.	Het gerechtshof achtte de aanklacht niet bewezen en besloot niet tot vervolging over te gaan. Kort daarna ging S. met pensioen, omdat de Tweede Kamer vond dat hij moest opstappen.	Twee jaar na zijn pensionering in Nederland is hij procureur-generaal op Aruba geworden. S. kreeg tevens de opdracht van het College van procureurs-generaal om onderzoek te doen naar de rol van het OM en de betrokken officieren in de zaak Jimmy Woo en de zaak Sierra. Twee grote rechtszaken waarin door justitie fouten zijn gemaakt.
	Correcties: 1) “Wordt daarvoor vervolgd” is niet juist. Zie de correctie in de kolom hiernaast. 2) S. is niet	Correcties: 1) De klacht ingevolge artikel 12 Sv zag specifiek op een incident waarvan aangifte was gedaan en dat zich zou hebben voorgedaan op 22 juni 2005. Vast is komen te staan dat tijdens dit incident niet S. maar diens echtgenote zich op	Correctie: De mededeling dat S. twee jaar na zijn pensionering in Nederland procureur-generaal op Aruba is geworden is onjuist.

	gedegradeerd maar is van standplaats veranderd.	de achterbank bevond. De artikel-12-klacht, die ertoe strekte dat S. zou worden vervolgd, werd door het hof afgewezen. 2) Een hof beoordeelt in een artikel-12-Sv-procedure niet of de 'aanklacht bewezen' is. Bekeken wordt of er gronden bestaan om aan het OM opdracht te geven om tot vervolging over te gaan.	
--	---	---	--

Aanvulling op de feiten in de lijst

Uit een mediabericht van NRC Handelsblad blijkt dat S. heeft verwezen naar een onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie waaruit blijkt dat rijgedrag van mensen die een alcoholpromillage hebben tussen 0,0 en 0,5 niet slechter is dan dat van automobilisten die zonder een druppel alcohol achter het stuur zitten. In het rapport staat tevens dat de kans op ongevallen nagenoeg gelijk blijkt, stelt hij.

Zembla-lijst: Zaak 103

Officier van justitie Advocaat-Generaal	Samenvatting zaak	Uitspraak	Gevolg OvJ/AG
V., H. 2004	Officier van justitie H. V. bekende dat hij gedurende zijn loopbaan regelmatig briefjes verstrekke aan veroordeelden dat zij hun straf niet hoefden uit te zitten. Zo schreef V. op 16 maart 1992 een eenregelige brief die de voor twee jaar gevangenisstraf veroordeelde vleesfraudeur Eddy de Kroes van rechtsvervolging ontsloeg. Door De Kroes 'informele gratie' te verlenen beging V. zelf een overtreding van de wet (Bron: Quote, 16042004).		V. werd directeur van bureau Prisma, dat opleidingen verzorgt voor de rechterlijke macht (Bron: HP De Tijd, 2304-2004).
	Correctie: De formulering dat de brief De K. "van rechtsvervolging ontsloeg" is onjuist. In de brief aan De Kroes werd gezegd dat werd afgezien van de tenuitvoerlegging van de aan hem opgelegde straf.		Correctie: Prisma is een adviesbureau dat vooral begeleiding biedt bij verander- en verbetervraagstukken. De instelling die opleidingen verzorgt voor de rechterlijke macht is de SSR.

Aanvulling op de feiten in de lijst

1) Uit de uitspraak van de voorzieningenrechter te Den Haag (*LJN AO8663*) blijkt dat de stelling dat V. zou hebben bekend deze brief dan wel regelmatig andere brieven van deze strekking te hebben geschreven, nuancering behoeft. V. verklaart ter zitting en bij het onderzoek van de rijksrecherche dat intussen was gestart, dat hij geen enkele herinnering heeft aan de persoon De K. Hoewel hij zegt evenmin enige herinnering te hebben aan het schrijven of ondertekenen van de brief, gaat hij er ter zitting wel vanuit dat de brief echt is. Hij verklaart daarbij dat het in de jaren '90 regelmatig voorkwam dat omwille van de doorstroming van nieuwe zaken, oude zaken niet geëxecuteerd werden. Hoewel het daarbij meestal om lichte zaken ging, sloot hij niet uit dat ook in zaken als de onderhavige positief op een verzoek daartoe is beslist. Overigens heeft hij in een eerder stadium van de procedure anders verklaard, namelijk dat hij het niet goed bestaambaar achtte dat zo'n forse straf door hem was kwijtgescholden en dat hij in zo'n geval altijd overleg zou hebben gevoerd met de advocaat-generaal. Daarnaast overweegt de voorzieningenrechter dat uit de desbetreffende verklaringen tijdens het onderzoek van de Rijksrecherche dat de door V. geschetste gang van zaken niet door zijn collega's noch door de — nog in leven zijnde —

advocaten-generaal uit die tijd wordt herkend.

2) De hoofdadvoaat-generaal bij het Ressortsparket Den Haag heeft destijds een onderzoek naar deze zaak laten doen door de Rijksrecherche, welk onderzoek plaatsvond onder leiding van het landelijk parket. De zaak is echter in, strafrechtelijke zin, nooit rondgekomen en is geëindigd met een sepot.

Bijlage 2. Tekst van het vragenuur d.d. 2 februari 2010

Handelingen II 2009/10, pp. 49-4599 t/m 49-4602

Vragen van het lid Gerkens aan de minister van Justitie over de uitzending van Zembla "Officieren van justitie in de fout".

□

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorzitter. De uitzending van Zembla afgelopen zondag schetst een ontluisterend beeld van fouten van officieren van justitie: dossiers die kwijtraken, stukken uit dossiers die opzettelijk zijn weggelaten, gesprekken die illegaal worden afgeluisterd. Welke sancties hierop staan, is compleet onduidelijk. Sterker nog, het heeft er alle schijn van dat slecht gedrag wordt beloond met promotie. Sinds de Schiedammer parkmoord, nu tien jaar geleden, steekt dit keer op keer de kop op. Dat is slecht, slecht voor het vertrouwen van mensen in de rechtsstaat. Het beeld dat het hoofd van het Openbaar Ministerie, de heer Brouwer, heeft van transparantie, deelt de SP niet. Het is te mager om te zeggen: we regelen het als Openbaar Ministerie zelf wel intern, vertrouwt u ons maar. Kan de minister van Justitie een einde maken aan de kinnesinne van of het wel of niet in orde is? Is hij bereid een onafhankelijk onderzoek, dus niet door het Openbaar Ministerie zelf, te laten doen naar de sancties die verbonden zijn aan het falen van officieren van justitie?

□

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Elke fout is er een te veel. Daar is geen twijfel over. De afgelopen jaren zijn er rechterlijke uitspraken gedaan die er op neer kwamen dat er een fout uit het verleden moest worden gecorrigeerd. Denk aan een paar herzieningszaken die veel aandacht hebben getrokken. Ik heb toen gezegd dat er aandacht was en is voor verbeteringsmaatregelen. Die zijn al getroffen; dat is al op gang gekomen in de vorige kabinetsperiode. Dat strekt zich uit tot de hele lijn van opsporing en vervolging. Ik heb de uitzending ook gezien. Daarin wordt een beeld geschetst van 90 zaken waarin officieren van justitie zouden hebben gefaald en waar onvoldoende op is gereageerd. Ik zou tegen mevrouw Gerkens willen zeggen: kijkt u nog eens goed naar wat u allang wist, waarover ik eerder heb gesproken en wat tot verbeteringsmaatregelen aanleiding heeft gegeven. Kijkt u ook naar het aantal zaken – dat is een niet onbelangrijk deel ervan – waarin het ging om termijnoverschrijding op basis van jurisprudentie die intussen door de Hoge Raad is gewijzigd. Kijkt u ook naar het aantal zaken dat erin zit waar wij onlangs nog over hebben gesproken in een overleg met de vaste commissie voor Justitie. Dat overleg ging over de positie waarin opsporing en vervolging verkeren bij de omvangrijke tapverslagen, waaronder zich ook geheimhoudingsgesprekken bevinden.

Ik zeg dit overigens niet om welke fout dan ook te vergoelijken. Dat is ongeveer het laatste dat ik wil doen. Ik hoop dat mevrouw Gerkens zich ook realiseert dat er in deze periode van tien jaar vijf miljoen zaken zijn behandeld door het Openbaar Ministerie en dat geen minister van Justitie het ooit in zijn hoofd zal halen om de indruk te wekken dat er foutloos wordt geopereerd. Ik vind het wel nodig en belangrijk dat fouten en kansen op fouten zo veel mogelijk worden verminderd. Tegen die

achtergrond beantwoord ik de vragen van mevrouw Gerkens.

Om te beginnen ben ik volledig bereid om lering te trekken, zoals ik ook in de afgelopen jaren was, uit gemaakte fouten. Ik wil echter ook waardering tonen voor het zeer vele werk dat goed wordt gedaan en dat beter wordt gedaan sinds het verbeteringsprogramma in gang is gezet. Er moet helderheid komen over de vraag in welke gevallen er een disciplinaire maatregel is gevolgd en in welke niet. Ik heb ook even naar de lijst gekeken. Die staat op de website van de uitzending en die was te downloaden, dus dat was snel te overzien. Er was in elk geval een zaak bij, naast de zaken uit de categorieën die ik al noemde, waarin er juist waardering was voor de officier van justitie. Officieren van justitie moeten soms ook fouten van anderen in de opsporing corrigeren en dan moeten zij daar niet voor worden gestraft. Er zijn ook disciplinaire maatregelen getroffen ten aanzien van officieren van justitie, soms behoorlijk ingrijpende maatregelen.

Ik denk dat wij er goed aan doen om dit in beeld te brengen. Het gaat om puur feitelijke informatie, niet om de waardering daarvan. Ik zal ervoor zorgen dat met de inschakeling van het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie de feiten naar aanleiding van deze tabel van 90 zaken in beeld worden gebracht en dat deze aan de Kamer worden gezonden met mijn beoordeling daarvan.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik zie een stap van de minister in mijn richting, maar het is niet het onderzoek dat ik voor ogen had. Het lijkt mij niet goed om het Openbaar Ministerie onderzoek te laten doen naar deze zaken. Ik vraag de minister echt om onafhankelijk onderzoek buiten het Openbaar Ministerie om. Ik zou het ook niet willen beperken tot deze 90 zaken. Ik vraag de minister echt om onderzoek te doen naar de afgelopen tien jaar, te kijken naar de fouten die zijn gemaakt sinds de Schiedammer parkmoord. Ik wil ook weten welke sancties mogelijk zijn en welke sancties zijn opgelegd. Ik vraag hem ook om te kijken naar de loopbaanontwikkeling van de officieren die fouten hebben gemaakt. Ik hoef geen rugnummers en geen namen. Het kan echt alleen aantallen betreffen en geanonimiseerde zaken.

De schijn, zoals de minister ook in zijn antwoord zegt, blijft bestaan dat fouten worden beloond. Schijn is niet goed, zeker niet voor het vertrouwen in de rechtsstaat. Ik verzoek de minister dus om er echt voor te zorgen dat er een onafhankelijk onderzoek wordt uitgevoerd zodat wij dit voor eens en altijd uit de wereld kunnen helpen.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik zei al dat er geen enkele behoefte bestaat om welke fout dan ook niet onder ogen te zien, in tegendeel. Ik ben blij dat mevrouw Gerkens dat onderkent. Dat heeft zij ook de afgelopen jaren van mij gehoord en gezien. Ik gebruik maar even het woord "schijn" dat mevrouw Gerkens zelf ook gebruikt: laten wij nu eerst eens even kijken wat schijn is en wat werkelijkheid. Dat kan door de puur feitelijke inventarisatie van die 90 zaken, die voor mevrouw Gerkens aanleiding zijn voor de vragen die zij vandaag stelde, en de beoordeling daarvan. Daarna kunnen wij bespreken – ik ben voor elk gesprek beschikbaar – of de schijn waarover mevrouw Gerkens het had in stand blijft en welk type reactie daarop volgt. Ik zou zeggen: eerst de feiten en dan de

Hirsch Ballin

conclusies. Als dat is gebeurd, kunnen wij bespreken wat er verder nodig is.

De heer **Teeven** (VVD): De VVD-fractie vindt dat de minister er eerst maar eens onderzoek naar moet doen en moet bekijken wat er allemaal overeind blijft van de reportage van Zembla. Dat is heel belangrijk. Fouten moeten worden erkend, dat zijn wij met de minister eens. Als het echter niets is, moet dat ook worden gezegd. Ik roep bij de minister even in herinnering – hij zal dat ongetwijfeld weten – de uitspraak van de Raad voor de Journalistiek van 26 januari 2010. Vijf officieren van justitie werden door Vrij Nederland met de grond gelijk gemaakt vanwege blunderen. Deze vijf officieren van justitie hebben een klacht ingediend. Zij zijn volledig gerehabiliteerd en Vrij Nederland moet rectificeren waar het om die blunders gaat. Ik zou de minister toch willen vragen of hij heel duidelijk voor zijn mensen uit de beroepsgroep wil gaan staan, als hij dat onderzoek doet en er blijkt wellicht in 77 van de 90 gevallen dat er niets aan de hand is. Als er fouten zijn gemaakt, moet dat worden gecorrigeerd, maar als er geen fouten worden gemaakt, dan past het de minister van Justitie om heel duidelijk voor zijn mensen te gaan staan die dit moeilijke werk doen. Ik zou die bereidheid graag horen van de minister, want ik denk niet dat we bij elke vorm van riooljournalistiek er meteen achteraan moeten lopen hier in de Kamer.

Minister **Hirsch Ballin**: Ik heb de uitspraak van de Raad voor de Journalistiek ook gezien naar aanleiding van de klacht die is ingediend door vijf leden van het Openbaar Ministerie. Die klacht is inderdaad gegrond verklaard. Het lijkt mij verstandig om kennis te nemen van het stuk dat op de website is verschenen. Er zullen ongetwijfeld heel wat zaken bij zijn, waarin het inderdaad gaat om onderkende fouten die op een of andere manier in de opsporing en in de vervolging zijn gemaakt, maar het gaat er ook om, daar a. de conclusie aan te kunnen verbinden dat er in al die zaken sprake is van een tekortgeschoten reactie op de geconstateerde feiten en b. dat het in het geval van fouten, van zaken die gecorrigeerd moeten worden, kan gaan om heel verschillende situaties. Ik noemde al twee niet-onbelangrijke categorieën die mij bij het eerste doornemen van het stuk opvielen. Laten wij daar eerst naar kijken. Daarna ben ik voor elk gesprek met de Kamer beschikbaar. Natuurlijk sta ik achter iedereen die zich inzet in deze moeilijke zaken, en dat zijn het vaak bij het OM. Die mensen verdienen en krijgen mijn volle steun en het OM krijgt ook mijn steun bij het corrigeren van fouten, waar nodig.

De heer **Anker** (ChristenUnie): Ik dank de minister voor zijn laatste woorden, want die zijn wel belangrijk. Mevrouw Gerkens vraagt naar de sancties die op de fouten zijn gevolgd. Ik zou toch heel erg geïnteresseerd zijn in de vraag of en op welke manier er trajecten gestart zijn om ervoor te zorgen dat die fouten niet meer voorkomen. Alleen een analyse van het aantal zaken waarin het fout is gegaan, acht ik niet voldoende. Wij politici, maar volgens mij ook de mensen in Nederland, moeten weten dat als er iets fout gaat, dat daar dan ook van geleerd wordt en hoe dat dan gedaan wordt. Daar vraag ik expliciet aandacht voor.

Minister **Hirsch Ballin**: Wat de heer Anker vraagt, lijkt

mij een heel goed onderdeel van het uit te voeren feitenonderzoek. Ik zal dat graag doen.

Mevrouw **Azough** (GroenLinks): Voorzitter. Ik zou wel willen verzoeken om niet te doen alsof er niets aan de hand is. Dat geldt voor ons allemaal in deze Kamer, want er is wel degelijk iets aan de hand. Zoals de minister zelf al aangaf, is er de afgelopen jaren regelmatig reuring geweest rondom het OM. Ik noem als meest recente voorbeeld de zaken waarin het OM op de vingers is getikt door de rechter voor geheim te houden gesprekken die in dossiers waren opgenomen, onterecht. Ik zou dus ook aan de minister willen vragen op welke termijn hij het feitenonderzoek dat hij zelf gaat doen, naar de Kamer denkt te kunnen sturen. Het gaat mijn fractie vooral om de vraag of er bij het OM een cultuur is ontstaan waarin waarheidsvinding niet meer voorop staat. Ik zou daar wel op korte termijn met de minister over willen discussiëren.

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw Azough en ik zijn het natuurlijk helemaal eens dat fouten onder ogen moeten worden gezien en aangepakt. Dat heb ik u bij verschillende gelegenheden niet alleen gezegd, maar ook metterdaad doen blijken. We moeten ook niet zomaar een hardwerkend, waardevol, belangrijk onderdeel van ons staatsbestel in diskrediet brengen. Daar is wat mij betreft ook absoluut geen reden voor. Het is ook niet wat mevrouw Azough bepleit, ik zie haar nee schudden. Ook op dit punt herken ik dingen en zijn wij het eens. Het lijkt mij doenlijk om de Kamer het feitenonderzoek waar de heer Anker om vroeg, over die 90 gevallen en het gevolg dat daaraan gegeven is om ervan te leren en om het te corrigeren, binnen twee maanden te doen toekomen. We zullen daar precies in zijn en dan kunnen we daarover spreken. U vraagt daar ook mijn beoordeling bij. Die zal ik moeten geven op basis van de geconstateerde feiten. Er zullen dossiers moeten worden nagezocht en dat zullen we doen.

De heer **Brinkman** (PVV): Voorzitter. De PVV heeft ook geschokt gekeken naar de uitzending. Wij hebben alle begrip voor het zware werk van het OM, zeker ook van de officieren van justitie, maar er moet mij toch iets van het hart. In de uitzending klonk, daar waar gesproken werd over fouten en foutjes, over zaken die in juridische termen "abusievelijk" worden genoemd, toch ook wel een beetje door dat er soms nog wel eens sprake zou kunnen zijn van opzet. Dan moet ik zeggen: als dat zo zou zijn, dan is dat een zeer zwaar ambtsmisdrijf. Mijn eerste vraag is dan ook: zijn er in de afgelopen jaren met betrekking tot deze lijst van foutjes rechercheonderzoeken geweest naar mogelijke opzet en zo ja, zijn er vervolgingen gestart? Zou de minister erover kunnen nadenken om bij het onderzoek dat hij wil gaan starten, die vraag bij al die foutjes te stellen en om mogelijk te kijken of daar een andere afweging in gemaakt moet worden?

Minister **Hirsch Ballin**: Mevrouw de voorzitter. Het is mogelijk dat wij constateren dat het gaat om zaken waar bij nader inzien geen sprake is geweest van een aan het Openbaar Ministerie verwijtbare fout. Die situaties kunnen zich voordoen. Er kunnen zaken bij zijn waarop is gereageerd, maar die behoren tot de categorie die de heer Brinkman als "foutjes" omschreef. Er kunnen ook

Hirsch Ballin

zaken bij zijn die tot de fouten behoren waarop ook in termen van disciplinaire maatregelen gereageerd moet worden en in die zin is gereageerd. Naar mijn eerste indruk is daarvan ook sprake. Als gereageerd moet worden en als dit niet in die zin is gebeurd, zullen wij er daarbij ook niet het zwijgen toe doen.

Ik weet evenwel dat er ook zaken zijn waarin duidelijk disciplinaire maatregelen zijn genomen. Dat zal ook door mij worden overgelegd in het feitenonderzoek dat ik heb toegezegd.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Ik denk dat het een goede stap is van de minister om onderzoek te doen naar deze 90 zaken. Het betreft natuurlijk wel een willekeurige selectie, gemaakt door een redactie van een goed televisieprogramma. Het is de vraag of dat een beeld geeft van het geheel; ik kan dat ook absoluut niet zeggen. Ik wil dan ook nogmaals benadrukken dat het wenselijk is om een onderzoek te doen naar bijvoorbeeld de periode van de afgelopen tien jaar. Is de minister bereid om het onderzoek over de afgelopen tien jaar door een onafhankelijk bureau te laten uitvoeren en dus niet door het wetenschappelijk bureau van het OM? Dat moet natuurlijk niet eigen zaken keuren, zoals een slager zijn eigen vlees. Graag verneem ik hierop de reactie van de minister.

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Ik denk dat wij recht moeten doen aan wat er in dit resultaat van journalistiek onderzoek naar voren is gekomen. Journalistiek onderzoek is niet vanzelf gediskwalificeerd doordat er foutjes in voorkomen. Laten wij daar dus nuchter naar kijken. Mijn oog viel nog wel op bladzijde 81 waar sprake is van het steunen door minister Docters van Leeuwen (zo staat het er letterlijk) van een lid van het Openbaar Ministerie die met de letter "S" wordt aangeduid en van het aftreden van minister Docters van Leeuwen dat daarop volgde. Ook dat kan dus gebeuren.

Wij zullen dus serieus kijken naar alle onderdelen. Aan het adres van mevrouw Van Velzen merk ik nog het volgende op. Laten wij dit als eerste fase zien in de beoordeling van wat u vraagt. De vragen die u en uw collega's, mevrouw de voorzitter, dus leden van uw Kamer mij gesteld hebben, onder wie mevrouw Van Velzen, hebben ten doel om iets op te pakken wat ook mij ter harte gaat, namelijk de best mogelijke kwaliteit van het Openbaar Ministerie.

Mevrouw **Van Velzen** (SP): Voorzitter. Ik wil graag een antwoord op mijn vraag hebben. Ik vroeg namelijk of de minister bereid zou zijn om dit onderzoek echt onafhankelijk te laten uitvoeren, dus niet door het wetenschappelijk bureau van het OM zelf.

Minister **Hirsch Ballin**: Dat is een vraag die eigenlijk ook al door mevrouw Gerkens gesteld was. Mijn antwoord op die vraag is: laten wij nu eerst deze puur feitelijke zaken in kaart laten brengen. Dat kan prima gedaan worden door het Openbaar Ministerie. Ik zal u dat toesturen. Al naar gelang de uitkomst, stel ik mij voor om met elkaar te bespreken wat verder gedaan kan worden. Ik reageer nu dus niet met definitief "nee" op wat mevrouw Van Velzen mij vraagt. Nogmaals, laten wij aan de hand van een feitenonderzoek die vraag van haar straks nader bespreken.

De heer **Van Haersma Buma** (CDA): Fouten, ook gemaakt bij het OM, moeten voorkomen worden. Bovendien moet ervan geleerd worden, als er fouten gemaakt zijn. In dat licht is het aangekondigde onderzoek heel goed. Toch vraag ik mij af of de volgende twee elementen ook niet in dat onderzoek moeten worden meegenomen. Het eerste gaat over het volgende. Sinds de Schiedammer parkmoord is de rechterlijke macht strenger gaan kijken naar procedures, alsook het uitvoeren van procedures. In hoeverre speelt dat een rol bij het aantal zaken waar het OM uiteindelijk niet ontvankelijk wordt verklaard? Het tweede gaat over de rol van advocaten, die ook sinds de Schiedammer parkmoord steeds beter weten hoe zij procedureel een zaak onderuit kunnen halen. Bent u dus bereid ook deze twee elementen te onderzoeken?

Ik heb nog een vraag aan mevrouw Gerkens, als dat mag. Wil zij werkelijk dat al die 90 zaken nu worden onderzocht, terwijl heel veel zaken nog door de rechter in hoger beroep beoordeeld moeten worden? Volgens mij is dat de hoogste onafhankelijke instantie die wij hebben. Moeten wij daar dus in ieder geval niet eerst op wachten?

Minister **Hirsch Ballin**: Voorzitter. Misschien kan ik de laatste vraag wel mede namens mevrouw Gerkens beantwoorden: als er nog in hoger beroep geoordeeld moet worden, worden er in het feitenonderzoek niet meer feiten overgelegd dan op dat moment, dus feitelijk, in deze stand van de procedure beoordeeld kunnen worden.

De eerste vraag van de heer Van Haersma Buma is veel belangrijker. Daarbij gaat het namelijk over verklaringen, over dat wat wij in een proces kunnen doen tot verdere verbetering. Ik heb al gewezen op het programma Versterking Opsporing en Vervolg. De in een deel van de door ZEMBLA besproken zaken zich voordoende situatie dat er tapverslagen in dossiers zaten die er eerder uitgehaald hadden moeten worden, betreft een punt waarvan ik het belang ten volle heb onderkend en dat nu precies ook aanleiding is voor de gesprekken van mijn ministerie, samen met het Openbaar Ministerie en de Nederlandse Orde van Advocaten over de vraag hoe wij dit op een praktische manier kunnen voorkomen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): In antwoord op de vraag van de heer Van Haersma Buma wil ik zeggen dat dit precies is wat wij niet willen: wij willen niet dat die 90 zaken expliciet onderzocht worden. De vraag die wij aan de minister gesteld hebben is: hoe vaak is in de afgelopen tien jaar een fout gemaakt, hoe vaak is er een sanctie toegepast, welke sanctiemogelijkheden zijn er en wat is de carrièreontwikkeling geweest? Enerzijds wordt in een televisieprogramma gezegd dat je, als je een fout maakt, promotie krijgt. Anderzijds zegt het hoofd van het Openbaar Ministerie, de heer Brouwer: als je een fout maakt, volgt een sanctie. De waarheid ligt in het midden en die willen wij, puur met cijfers, duidelijk op tafel hebben.

De heer **Heerts** (PvdA): Ik heb ook een vraag aan de langstzittende minister van Justitie die hier nu staat; eigenlijk twee vragen. Worden de recente zaken rondom Alkmaar, Zutphen en Breda hierin ook meegenomen? Wil de minister vanuit het verbeterprogramma een extra accent leggen op de tegenspraak die het Openbaar

Hirsch Ballin

Ministerie zelf organiseert binnen de lopende zaken? Ik merkte dat de voorzitter van het college hier nogal terughoudend over was. Hij zei: dat loopt steeds iets beter. Kan de minister hier iets over zeggen?

Minister **Hirsch Ballin**: Het lijkt mij altijd heel verstandig om niet te zeggen dat alles helemaal perfect gerealiseerd is. Het gaat om een continu proces. Het is dan ook prima om te zeggen dat dingen steeds beter gaan. Dat is ook exact wat ik verwacht. Wij hebben het verbeterprogramma in gang gezet. Ik zie ook dat het tot ingrijpende en belangrijke verbeteringen in de werkwijze heeft geleid en daar gaat het om.

Wat die 90 zaken betreft, de vragen in dit vragenuur en mijn antwoorden vinden hun directe aanleiding in wat in het onderzoek van ZEMBLA naar voren is gebracht. Men heeft niet alleen een uitzending gemaakt, maar ook een rapport overgelegd en aan het publiek beschikbaar gesteld. Sommigen zeggen dat de schijn bestaat dat er een heleboel mis is. Anderen zeggen: laten wij niet te gauw op de schijn afgaan en eerst precies kijken wat er aan de hand is. Wat mij betreft ligt de zaak heel helder. Ik wil dat wordt onderzocht hoe het er voorstaat met deze 90 zaken. Dat verdient ook een serieuze reactie, nu dit op deze manier naar voren is gebracht in ZEMBLA. Men zal deze krijgen, ik zal de Kamer graag mijn conclusies overleggen.

Bijlage 3. Websitetekst d.d. 31 januari 2010

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

De regelnummering en de toevoegingen tussen rechte haken [] zijn van het WBOM.

[1] OFFICIEREN VAN JUSTITIE IN DE FOUT - 31 JANUARI 2010

Ernstige fouten

Acht verdachten in een drugszaak gaan vrijuit omdat er geknoeid is met hun bekentenissen, bleek afgelopen woensdag bij de rechtbank in Breda. Steeds vaker komen verdachten vrij door ernstige fouten van officieren van Justitie. Of verdwijnen onschuldigen achter de tralies. Maar wat gebeurt er eigenlijk met de officieren van Justitie die die fouten hebben gemaakt? Die vervolgen hun loopbaan en maken later soms promotie, zo blijkt.

In deze ZEMBLA-aflevering ‘Officieren van Justitie in de fout’, wordt een aantal zaken nader belicht.

zie ook nieuwsbericht: Officieren van justitie vervalsen bewijsmateriaal
[link naar [2]]

Vrouwenhandelaar

Mr. M. van Essen, advocaat in een zaak tegen Bulgaarse vrouwenhandelaren, legt uit dat de officier in deze zaak stukken uit het dossier had achtergehouden. De betrokken officier ontkende dit in eerste instantie, maar moest later voor de rechter toegeven dat dit toch het geval was. De rechter verklaarde het Openbaar Ministerie niet ontvankelijk en de vijf verdachten kwamen vrij.

Drugsmokkelaar

35 Ruud Prins werd wegens drugssmokkel veroordeeld tot acht jaar
36 gevangenisstraf. Na anderhalf jaar kwam hij weer vrij, toen zijn advocaat
37 in hoger beroep had aangetoond dat de officier van Justitie ontlastend
38 bewijsmateriaal uit het dossier had gehouden.

39

40

41 **Vuurwerkramp Enschede**

42 Jan Paalman, rechercheur in de vuurwerkramp-zaak in Enschede, vertelt
43 dat bij het onderzoek naar André de V. ontlastend bewijsmateriaal uit het
44 dossier was gehouden. André de V. werd in eerste instantie veroordeeld tot
45 vijftien jaar cel. Bij de zitting in hoger beroep getuigde Jan Paalman van
46 zijn bevindingen. André de V. werd vrijgesproken, Paalman werd
47 ontslagen.

48 De officieren in deze zaken konden hun loopbaan gewoon voortzetten en
49 werken nu nog steeds bij het Openbaar Ministerie.

50

51

52 Rob Blekxtoon, voormalig vice-president van de rechtbank in Amsterdam,
53 vindt dat officieren die ernstig in de fout gaan moeten worden ontslagen.
54 'Er zijn er bij die de neiging hebben de regels aan te passen aan hun
55 scoringsdrift. En die moeten er uit.'

56

57

58 Samenstelling & regie: Jos van Dongen.

59 Research: Frans Glissenaar, Lisette van Vliet

60 Eindredactie: Kees Driehuis.

61 [Lijst-falende-officieren-van-j.6074.0.html](#) [link naar [3]]

62

63

64

65

66

67

68

69 [2] ZEMBLA PRESENTEERT LIJST MET FOUTE OFFICIEREN

70

71

72 **Fouten van officieren van Justitie geen incidenten**

73 ZEMBLA bestudeerde honderden vonnissen en arresten van de laatste tien
74 jaar, en zocht uit waar de rechter zich negatief uitspreekt over de
75 werkwijze van het Openbaar Ministerie. Fouten van officieren van Justitie
76 blijken geen incidenten te zijn. In tientallen vonnissen zeggen rechters dat
77 officieren de wet overtreden, doelbewust ontlastend bewijsmateriaal
78 achterhouden en soms zelfs doelbewust bewijsmateriaal vervalsen. Door
79 deze fouten komen onschuldigen in de cel of verdachte criminelen op vrije
80 voeten. Ook blijkt dat de betrokken officieren hun loopbaan gewoon
81 vervolgen.

82

83

84 **150 verdachten op vrije voeten**

85 Voormalig minister van Justitie F. Korthals Altes zegt in ZEMBLA dat
86 officieren die ernstige fouten maken 'van hun taak moeten worden
87 ontheven'.

88 Op de ZEMBLA-lijst staan zo'n negentig zaken met een zelfde aantal
89 officieren. In vier vonnissen zegt de rechter letterlijk dat de officier in
90 strijd met de wet heeft gehandeld; in acht vonnissen is er volgens de
91 rechter sprake van het doelbewust achterhouden van informatie of
92 dossierstukken. Het blijkt dat de laatste jaren zeker 150 verdachten van
93 moord, doodslag, kinderporno en vrouwenhandel op vrije voeten zijn
94 gekomen door fouten van het OM.

95 Volgens Korthals Altes is het 'tragisch' dat de maatschappij het slachtoffer
96 is en dat 'de falende functionaris van het OM daar niet op aangesproken
97 wordt'.

98

99

100 **Lijst van falende officieren van justitie**

101 Volgens H. Brouwer, voorzitter van het College van Procureurs-generaal,
102 worden officieren wel degelijk aangesproken op hun fouten: 'Er wordt een

103 disciplinaire maatregel opgelegd, maar ik zie niet in wat de toegevoegde
104 waarde is om uit te leggen wat die maatregel precies inhoudt.' Kennelijk
105 houdt zo'n maatregel niet in dat een officier wordt gedegradeerd: uit de
106 ZEMBLA-lijst blijkt dat alle officieren die in de fout zijn gegaan nog in
107 functie zijn of zelfs promotie hebben gemaakt.

108

109 Bekijk hier de lijst [link naar [3]] met vonnissen

110

111 Samenstelling & regie: Jos van Dongen.

112 Research: Frans Glissenaar & Lisette van Vliet

113 Eindredactie: Kees Driehuis.

114

115 Download de lijst [link naar de pdf-versie van de lijst] als pdf

116

117

118

119 [3] LIJST FALENDE OFFICIEREN VAN JUSTITIE

120

121 Uitgangspunt van deze lijst zijn vonnissen - en in enkele gevallen andere
122 controleerbare bronnen – van de afgelopen tien jaar. Deze lijst is met de
123 grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld op basis van openbare
124 bronnen; te weten vonnissen zoals die zijn gepubliceerd op
125 www.rechtspraak.nl; telefonische informatie van griffies van rechtbanken
126 en gerechtshoven; telefonische informatie van bij zaken betrokken
127 advocaten; en artikelen in dagbladen en tijdschriften.

128 Aan het einde van de lijst volgt nog een korte opsomming van zaken
129 waarin officieren van justitie zelf werden vervolgd, vanwege overtredingen
130 van de wet, al dan niet begaan in uitoefening van hun functie.

131

132

133 **Waarom zo'n lijst?**

134 De laatste jaren is er veel media aandacht voor en ook forse kritiek vanuit
135 de advocatuur op de fouten die het openbaar ministerie maakt.

136 Voor ZEMBLA was het de vraag of het daarbij ging om incidentele
 137 gevallen, en wat er is gebeurd met de officieren die de fouten maakten.
 138 Volgens H. Brouwer, voorzitter van het College van procureurs-generaal,
 139 hebben die fouten wel degelijk gevolgen voor die officieren: “Er wordt een
 140 disciplinaire maatregel opgelegd maar ik zie niet in wat de toegevoegde
 141 waarde is om uit te leggen wat die maatregel precies inhoudt.”
 142 Kennelijk houdt zo’n maatregel niet in dat een officier wordt gedegradeerd
 143 of ontslagen. Uit de ZEMBLA-lijst blijkt dat alle officieren die één (of
 144 meerdere keren) in de fout zijn gegaan nog in functie zijn of zelfs promotie
 145 hebben gemaakt.
 146 ZEMBLA heeft alleen de openbare vonnissen kunnen bestuderen. Slechts
 147 5% van alle vonnissen en arresten is openbaar, dus het werkelijke aantal
 148 fouten zou nog veel hoger kunnen liggen.

149

150

151 **Enkele opvallende conclusies:**

152 Zembla bestudeerde honderden vonnissen, uitgesproken in de afgelopen
 153 tien jaar; tijdens 86 rechtszaken sprak de rechter de officier van justitie aan
 154 op gemaakte fouten. Denk hierbij aan incomplete dossiers, het niet wissen
 155 van geheimhoudersgesprekken of het doelbewust achterhouden van
 156 dossierstukken. Meer dan 20 keer sprak de rechter uit dat de gang van
 157 zaken in strijd is met [met wat?], dat er sprake is van een (groeve)
 158 schending van of (ernstige) inbreuk is gepleegd op de beginselen van
 159 behoorlijke rechtsspraak. Soms zelfs heeft de officier zelf in strijd met de
 160 wet gehandeld.

161 Door de fouten van het OM zijn er de laatste jaren zeker 150 verdachten
 162 van moord, doodslag, kinderporno en vrouwenhandel op vrije voeten
 163 gekomen.

164

165

166 **Oorzaak niet-ontvankelijk verklaring of vrijspraak:**

167 - Niet gewiste geheimhoudersgesprekken: 23 keer
 168 (dit zijn de wettelijk verboden af te luisteren gesprekken tussen advocaten
 169 en verdachten)

- 170 - Achtergehouden stukken: 15 keer
- 171 - Incompleet of kwijtgeraakt dossier: 5 keer
- 172 Overschrijding van de termijn van redelijke vervolging: 8 keer
- 173
- 174 [VOLGT DE HTML-VERSIE VAN DE LIJST]

Bijlage 4. Categorieën voor bezoldiging rechterlijke ambtenaren

Voor de bepaling van hun bezoldiging worden de rechterlijke ambtenaren en de rechterlijke ambtenaren in opleiding ingedeeld in de volgende categorieën (artikel 7 Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren):

Toekomst (wetsvoorstel 31 822)		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofdofficier van justitie bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofdofficier bij het landelijk parket; hoofdofficier bij het functioneel parket	raadsheer in de Hoge Raad
4.	hoofdofficier bij de arrondissementsparketten te Arnhem, Breda, 's-Hertogenbosch, Groningen, Haarlem, Maastricht, Utrecht en Zwolle—Lelystad	
5.	hoofdadvocaat-generaal; hoofdofficier bij de overige parketten	
6.	fungerend hoofdofficier; plaatsvervangend hoofdofficier bij het arrondissementsparket te Rotterdam; plaatsvervangend hoofdofficier bij het landelijk parket; plaatsvervangend hoofdofficier bij het functioneel parket	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; senior advocaat-generaal; plaatsvervangend hoofdofficier bij de overige parketten; senior officier van justitie A	senior raadsheer in een gerechtshof; senior rechter A in een rechtbank
8.	advocaat-generaal bij een ressortsparket of het parket-generaal; senior officier van justitie	raadsheer in een gerechtshof; senior rechter in een rechtbank
9.	officier van justitie	rechter in een rechtbank
10.	substituut-officier van justitie; officier enkelvoudige zittingen	griffier van de Hoge Raad; gerechtsauditeur, tevens raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter-plaatsvervanger in de rechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur; substituut-griffier van de Hoge Raad;
12.	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

1 juni 2007 - heden		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofddofficier bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofddofficier bij het landelijk parket; hoofddofficier bij het functioneel parket	raadsheer in de Hoge Raad
4.	hoofdadvocaat-generaal; hoofddofficier bij de overige arrondissementsparketten	
5.		coördinerend vice-president van een gerechtshof
6.	fungerend hoofddofficier	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; plaatsvervangend hoofddofficier	vice-president van een gerechtshof; coördinerend vice-president van een rechtbank
8.	ressorts-advocaat-generaal; officier eerste klasse	raadsheer in een gerechtshof; vice-president van een rechtbank
9.	officier	rechter in een rechtbank
10.	substituut-officier; officier enkelvoudige zittingen	gerechtsauditeur, tevens raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter-plaatsvervanger in de rechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur
11a.		griffier van de Hoge Raad
12	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

Periode 1 januari 2005 — 31 mei 2007		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofdofficier bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofdofficier bij het landelijk parket	raadsheer in de Hoge Raad
4.	hoofdadvocaat-generaal; hoofdofficier bij de overige arrondissementsparketten	
5.		coördinerend vice-president van een gerechtshof
6.	fungerend hoofdofficier	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; plaatsvervangend hoofdofficier	vice-president van een gerechtshof; coördinerend vice-president van een rechtbank
8.	ressorts-advocaat-generaal; officier eerste klasse	raadsheer in een gerechtshof; vice-president van een rechtbank
9.	officier	rechter in een rechtbank
10.	substituut-officier; officier enkelvoudige zittingen	gerechtsauditeur, tevens raadsheer- plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter- plaatsvervanger in de rechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur
11a.		griffier van de Hoge Raad
12	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

Periode 1 januari 2002 — 31 december 2004		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofdofficier bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofdofficier bij het landelijk parket	raadsheer in de Hoge Raad; coördinerend vice-president senior van een gerechtshof; coördinerend vice-president senior van de rechtbanken te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam
4.	hoofdadvocaat-generaal; hoofdofficier bij de overige arrondissementsparketten	coördinerend vice-president senior van de overige rechtbanken
5.		coördinerend vice-president van een gerechtshof
6.	fungerend hoofdofficier	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; plaatsvervangend hoofdofficier	vice-president van een gerechtshof; coördinerend vice-president van een rechtbank
8.	ressorts-advocaat-generaal; officier eerste klasse	raadsheer in een gerechtshof; vice-president van een rechtbank
9.	officier	rechter in een rechtbank
10.	substituut-officier; officier enkelvoudige zittingen	gerechtsauditeur, tevens raadsheer- plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter- plaatsvervanger in de rechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur
11a.		griffier van de Hoge Raad
12.	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

Periode 31 oktober 2001 — 31 december 2001		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofdofficier bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofdofficier bij het landelijk parket	raadsheer in de Hoge Raad; president van een gerechtshof; president van de arrondissementsrechtbanken te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam
4.	hoofdadvocaat-generaal; hoofdofficier bij de overige arrondissementsparketten	president van de overige arrondissementsrechtbanken
5.		coördinerend vice-president van een gerechtshof
6.	fungerend hoofdofficier	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; plaatsvervangend hoofdofficier	vice-president van een gerechtshof; coördinerend vice-president van een arrondissementsrechtbank
8.	ressorts-advocaat-generaal; officier eerste klasse	raadsheer in een gerechtshof; vice-president van een arrondissementsrechtbank; kantonrechter in de niet in categorie 8a genoemde kantons
8a.		kantonrechter te 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam
9.	officier	rechter in een arrondissementsrechtbank
10.	substituut-officier; officier enkelvoudige zittingen	gerechtsauditeur, tevens raadsheer- plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter- plaatsvervanger in de arrondissementsrechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur
11a.		arrondissementsgriffier in de arrondissementen 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam
11b.		griffier van de Hoge Raad; arrondissementsgriffier in de overige arrondissementen
11c.		griffier van een gerechtshof
12	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

Periode 1 februari 2001 — 30 oktober 2001		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofdofficier bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofdofficier bij het landelijk parket	raadsheer in de Hoge Raad; president van een gerechtshof; president van de arrondissementsrechtbanken te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam
4.	hoofdadvocaat-generaal; hoofdofficier bij de overige arrondissementsparketten	president van de overige arrondissementsrechtbanken
5.		coördinerend vice-president van een gerechtshof
6.	fungerend hoofdofficier	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; plaatsvervangend hoofdofficier	vice-president van een gerechtshof; coördinerend vice-president van een arrondissementsrechtbank
8.	ressorts-advocaat-generaal; officier eerste klasse	raadsheer in een gerechtshof; vice-president van een arrondissementsrechtbank; kantonrechter in de niet in categorie 8a genoemde kantons
8a.		kantonrechter te 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam
9.	officier	rechter in een arrondissementsrechtbank
10.	substituut-officier	gerechtsauditeur, tevens raadsheer- plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter- plaatsvervanger in de arrondissementsrechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur
11a.		arrondissementsgriffier in de arrondissementen 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam
11b.		griffier van de Hoge Raad; arrondissementsgriffier in de overige arrondissementen
11c.		griffier van een gerechtshof
12	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

Periode 1 juni 1999 — 31 januari 2001		
	OM	ZM
1.	procureur-generaal bij de Hoge Raad	president bij de Hoge Raad
2.	plv. procureur-generaal bij de Hoge Raad	vice-president bij de Hoge Raad
3.	advocaat-generaal bij de Hoge Raad; procureur-generaal, lid van het College van procureurs-generaal; hoofdofficier bij de arrondissementsparketten te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam; hoofdofficier bij het landelijk parket	raadsheer in de Hoge Raad; president van een gerechtshof; president van de arrondissementsrechtbanken te Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam
4.	hoofdadvocaat-generaal; hoofdofficier bij de overige arrondissementsparketten	president van de overige arrondissementsrechtbanken
5.		coördinerend vice-president van een gerechtshof
6.	fungerend hoofdofficier	
7.	plaatsvervangend hoofdadvocaat-generaal; plaatsvervangend hoofdofficier	vice-president van een gerechtshof; coördinerend vice-president van een arrondissementsrechtbank
8.	ressorts-advocaat-generaal; officier eerste klasse	raadsheer in een gerechtshof; vice-president van een arrondissementsrechtbank; kantonrechter in de niet in categorie 8a genoemde kantons
8a.		kantonrechter te 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam
9.	officier	rechter in een arrondissementsrechtbank
10.	substituut-officier; verkeersschout	gerechtsauditeur, tevens raadsheer- plaatsvervanger in het gerechtshof waarbij hij is aangesteld; gerechtsauditeur, tevens rechter- plaatsvervanger in de arrondissementsrechtbank waarbij hij is aangesteld; senior-gerechtsauditeur
11.		gerechtsauditeur
11a.		arrondissementsgriffier in de arrondissemten 's-Gravenhage, Rotterdam en Amsterdam
11b.		griffier van de Hoge Raad; arrondissementsgriffier in de overige arrondissemten
11c.		griffier van een gerechtshof
12	rechterlijk ambtenaar in opleiding	rechterlijk ambtenaar in opleiding

Bijlage 5. Toepassing van artikel 359a van het Wetboek van Strafvordering

	Kolom A	Kolom B	Kolom C
	ONHERSTELBAAR VORMVERZUIM	SANCTIE	DICTUM
1	Onherstelbaar vormverzuim	Declaratoir van de onrechtmatigheid	Veroordeling
2	Onherstelbaar vormverzuim	Relatief geringe strafvermindering	Veroordeling
3	Onherstelbaar vormverzuim	Relatief forse strafvermindering	Veroordeling
4	Onherstelbaar vormverzuim	Bewijsuitsluiting	Veroordeling
5	Onherstelbaar vormverzuim	Bewijsuitsluiting	Partiële veroordeling; partiële vrijspraak
6	Onherstelbaar vormverzuim	Bewijsuitsluiting	Algehele vrijspraak
7	Onherstelbaar vormverzuim	Niet-ontvankelijkheid	Niet-ontvankelijkheid

**Bijlage 6. Brief van de Minister van Justitie aan de
Tweede Kamer betreffende nummerherkenning voor
geheimhouders**

Ministerie van Justitie

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EH DEN HAAG

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
SBA

Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.justitie.nl

Ons kenmerk
5579110/09

*Bij beantwoording de datur
en ons kenmerk vermelden
Wilt u slechts één zaak in u
brief behandelen.*

Datum 15 april 2009
Onderwerp Nummerherkenning voor geheimhouders in het kader van
opsporingsonderzoeken

In mijn brief van 12 januari 2009 heb ik toegezegd uw Kamer uiterlijk maart 2009 te zullen informeren over de voorgenomen maatregelen inzake de niet-naleving van de strafvorderlijke voorschriften die zien op de vernietiging van geheimhoudergesprekken in het kader van opsporingsonderzoeken. Met deze brief doe ik - helaas iets later dan beoogd - die toezegging gestand en bericht ik u, mede namens mijn ambtgenote van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, als volgt.

Op 9 februari jongstleden heeft het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie mij geïnformeerd over het advies van de Commissie geheimhoudergesprekken. De kern van het advies is dat het wenselijk is een systeem van automatische nummerherkenning in te voeren. De Commissie is van mening dat daarmee een belangrijke bijdrage kan worden geleverd aan het verbeteren van de naleving van de procedure van het herkennen en vernietigen van geïntercepteerde geheimhoudergesprekken. Daarbij wordt door de Commissie een vijftal randvoorwaarden geformuleerd. Deze hebben betrekking op de verantwoordelijkheid voor het tijdig en volledig aanleveren van de geheimhoudernummers, de controle op de juistheid van de opgegeven nummers, het opstellen van gedragsregels binnen de beroepsgroep van de advocaten, het oneigenlijke gebruik van geheimhoudernummers en het bewaren van de gesprekken zodat deze alsnog kunnen worden beluisterd bij indicaties van oneigenlijk gebruik. Het door het College en de NOvA gezamenlijk aangeboden advies van de Commissie vormt naar mijn mening een belangwekkende bijdrage aan de mogelijkheden om de knelpunten rond de vernietiging van geheimhoudergesprekken, en meer in het algemeen rond de effectuering van het verschoningsrecht, op te lossen.

Ik heb met waardering kennisgenomen van het feit dat het advies tot stand is gekomen in nauwe samenspraak met vertegenwoordigers van de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) en de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) en dat zowel de NOvA als de NVSA hebben laten weten met de inhoud ervan in te stemmen. Het is daarbij te waarderen dat de

beroepsgroep een eigen verantwoordelijkheid op zich neemt onder meer door het opstellen van gedragsregels.

Deze brief geeft eerst een uiteenzetting van de belangrijkste punten van het advies, geeft vervolgens de overwegingen voor de invoering van een systeem van nummerherkenning en gaat tenslotte in op de voorgestelde aanpak ter zake.

Advies

Het College heeft in juli 2008 de Commissie geheimhoudersgesprekken ingesteld met als opdracht te onderzoeken op welke wijze een systeem van nummerherkenning mogelijk een bijdrage kan leveren aan het verbeteren van de procedure van het herkennen en vernietigen van geïntercepteerde geheimhoudersgesprekken. De Commissie was samengesteld uit een viertal officieren van justitie, de directeur Wetenschappelijke Bureau Openbaar Ministerie en een plaatsvervangend korpschef. De beraadslagingen van de commissie werden bijgewoond door twee advocaat-adviseurs (de waarnemend deken van de NOvA en de voorzitter van de NVSA).

De strekking van het aan het College uitgebrachte advies van de Commissie geheimhoudersgesprekken is dat, mits aan een aantal voorwaarden wordt voldaan, de invoering van een systeem van nummerherkenning effectief kan bijdragen aan het oplossen van de knelpunten die zich voordoen rond de vernietiging van geheimhoudersgesprekken. Het advies noemt samengevat de volgende voorwaarden waaraan moet zijn voldaan:

- het systeem voor interceptie van telefoongesprekken, dat wordt beheerd door de Unit Landelijke Interceptie van het Korps landelijke politiediensten, is aangepast opdat geheimhoudersgesprekken automatisch worden herkend en uitgefilterd, waarvan de geïntercepteerde gesprekken in een apart digitaal depot worden opgeslagen om na 30 dagen automatisch te worden vernietigd¹;
- er is een regime dat borgt dat geheimhoudernummers accuraat worden aangeleverd, bijgehouden en steekproefsgewijs op juistheid worden gecontroleerd;
- er zijn gedragsregels binnen de groep van de geheimhouders waarin tot uitdrukking is gebracht:
 - o dat het voeren van geheimhoudersgesprekken via niet opgegeven nummers onwenselijk is en alleen dan aanvaardbaar in situaties van overmacht waarin het de geheimhouder feitelijk onmogelijk is om via een geheimhouderlijn te telefoneren;
 - o dat het de geheimhouder niet is geoorloofd oneigenlijk gebruik te maken of te laten maken van zijn geheimhoudernummer en dat overtreding van de norm tuchtrechtelijk wordt gesanctioneerd.
- er zijn mogelijkheden om oneigenlijk gebruik tuchtrechtelijk en strafrechtelijk aan te pakken;

Overwegingen

Het verschijnsel dat getapte en uitgewerkte geheimhoudersgesprekken tengevolge van administratieve omissies soms onbedoeld in strafdossiers terecht komen is niet nieuw. Dit geldt ook voor de gedachte door middel van automatische

¹ Het tijdelijk bewaren van de geheimhoudersgesprekken is nodig om bij indicaties van oneigenlijk gebruik of van andere onregelmatigheden nadat daartoe een machtiging is verkregen, nader onderzoek te kunnen doen naar de inhoud van de geheimhoudersgesprekken.

Directoraat-Gen
Rechtspleging e
Rechtshandhavi
Directie Rechtsbe
SBA

Datum
15 april 2009

Ons kenmerk
5579110/09

nummerherkenning te voorkomen dat dit aan de orde is. Mijn ambtsvoorganger heeft hierover al eerder in een Algemeen Overleg van 30 maart 2005 met uw Kamer gesproken. Er is toen toegezegd dat een nader onderzoek zou plaatsvinden naar de mogelijkheid van invoering van een systeem van automatische nummerherkenning. Hiervan heb ik in de brief van 3 november 2005 (Kamerstukken II 2005-2006, 30300 VI, nr. 16) de resultaten uiteengezet. In deze brief heb ik gewezen op de diverse complicerende factoren die de invoering van een systeem van automatische nummerherkenning op dat moment in de weg stonden, zoals de werklast die gepaard gaat met het accuraat aanleggen en houden van een database van geheimhoudernummers, de technische obstakels om alle tegennummers van geheimhouders herkend te krijgen, de interferentie van automatische uitfiltering van gesprekken door nummerherkenning met de gelegenheid die zich kan voordoen dat met machtiging van de rechter-commissaris geheimhoudergesprekken toch moeten kunnen worden uitgeluisterd en toegevoegd aan het strafdossier, het mogelijk oneigenlijke gebruik van geheimhoudernummers en de daartegen te treffen maatregelen.

Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving
Directie Rechtsbesta
SBA

Datum
15 april 2009

Ons kenmerk
5579110/09

In het advies van de Commissie geheimhoudergesprekken is voorzien in concrete oplossingen voor de destijds genoemde complicerende factoren. Waar ik destijds tot de conclusie moest komen dat de invoering van een systeem van nummerherkenning van de hand moest worden gewezen, zie ik hierin nu een kansrijke mogelijkheid om de gerezen knelpunten effectief te kunnen tegengaan. Daarbij is voor mij van zwaarwegend belang dat de advocatuur een eigen verantwoordelijkheid op zich neemt ten behoeve van een betere effectuering van het verschoningsrecht.

Aanpak

De voorzitter van het College van procureurs-generaal heeft opdracht gegeven nader te onderzoeken op welke wijze en op welke termijn nummerherkenning kan worden ingevoerd. Op basis hiervan kan de implementatie van de hiervoor genoemde voorwaarden ter hand worden genomen. Hiermee zal binnen enkele weken worden aangevangen. Naar verwachting zal het traject van invoering van het systeem van nummerherkenning minstens een jaar looptijd vergen. De Nederlandse Orde van Advocaten heeft te kennen gegeven bereid te zijn de invoering van het systeem van nummerherkenning te ondersteunen door het opstellen van gedragsregels. Voorts heeft de advocatuur aangegeven eraan mee te willen helpen dat de 'gemengde kantoren' en zogenaamde Cohen-advocaten aparte telefoonnummers (geheimhoudernummers) gaan voeren.

De aanpassingen zullen van dien aard zijn dat daarmee de automatische en onomkeerbare vernietiging van de geheimhoudergesprekken zal zijn geborgd. Op korte termijn zal onderzocht worden welke gevolgen genoemde aanpak heeft voor het bestaande interceptiesysteem en hoe wijzigingen geïmplementeerd kunnen worden. Daarbij zal tevens duidelijk moeten worden worden welke technische, financiële en organisatorische consequenties aan deze aanpak verbonden zijn voor de met opsporing belaste instanties, zoals de politiekorpsen.

Daarnaast zal de noodzaak tot wijziging van de toepasselijke wet- en regelgeving moeten worden onderzocht en zullen de nodige aanpassingen in gang gezet moeten worden. Dit betreft het Wetboek van Strafvordering, het Besluit bewaren en vernietigen niet gevoegde stukken en de Instructie vernietiging

geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders van het College van procureurs-generaal.

Het College van procureurs-generaal wil tevens tot verbetering van de handmatige herkenning en vernietiging van geheimhoudergesprekken komen, parallel aan de invoering van automatische nummerherkenning. Dit vergt een stroomlijning van het administratieve proces en voor zover nodig een aanpassing van de eerdergenoemde Instructie vernietiging geïntercepteerde gesprekken met geheimhouders.

Met de invoering van automatische nummerherkenning van advocaten kan een belangrijke stap worden gezet teneinde de huidige knelpunten rond de vernietiging van geheimhoudergesprekken met advocaten het hoofd te kunnen bieden. Ik wil uw Kamer er evenwel op wijzen dat hiermee geen volledige zekerheid kan worden verschaft dat het daarna niet meer zal kunnen voorkomen dat inhoud van geheimhoudergesprekken onbedoeld in processtukken terecht komt. De doelgroep waarvoor een systeem van nummerherkenning zal worden ingevoerd betreft vooraleerst de advocatuur. De nummers van andere geheimhouders, zoals huisartsen of notarissen, zullen handmatig uitgefilterd blijven worden, dan wel in een later stadium onder het regime van automatische nummerherkenning worden gebracht.

Voorts is de afgelopen tijd ook gebleken dat de geheimhouderproblematiek zich niet beperkt tot enkel de inhoud van geheimhoudergesprekken maar ook betrekking kan hebben op andere vormen van communicatie. Het gaat daarbij dan met name om de inhoud van het e-mail verkeer van en naar een geheimhouder, dat is opgenomen in het kader van een zogeheten ip-brede tap of als informatie is opgeslagen op een gewaarmerkte kopie van een harde schijf van een inbeslaggenomen computer. Ik heb het College gevraagd nader onderzoek te verrichten, gericht op het vinden van oplossingen voor de onderhavige problematiek.

Ik hoop U hiermee voldoende te hebben geïnformeerd,

De Minister van Justitie,

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
SBA

Datum
15 april 2009

Ons kenmerk
5579110/09

Bijlage 7. Lijst van afkortingen

AG	advocaat-generaal
BIZ	Bureau Interne Zaken
CEAS	Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken
CID	Criminele Inlichtingen Dienst
CIE	Criminele Inlichtingen Eenheid
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
FIOD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
FP	functioneel parket
HR	Hoge Raad der Nederlanden
IVBP	Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer
LP	landelijk parket
LRO	landelijke ressortelijke organisatie
OM	openbaar ministerie
OvJ	officier van justitie
PI	penitenciaire inrichting
NbSr	Nieuwsbrief Strafrecht
NFI	Nederlands Forensisch Instituut
NIAS	Nieuw Appelsysteem Strafzaken
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NOV	niet-ontvankelijkverklaring
NO	niet ontvankelijk/niet-ontvankelijkheid
PG	procureur-generaal
pv	proces-verbaal
Rb	rechtbank
RC	rechter-commissaris
r.o.	rechtsoverweging
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
TBS	terbeschikkingstelling
TGO	Team Grootschalig Onderzoek
UvT	Universiteit van Tilburg
VH	voorlopige hechtenis
WBOM	wetenschappelijk bureau van het openbaar ministerie
ZM	zittende magistratuur

Bijlage 8. Lijst van enige artikelen

Artikel 6 EVRM

1. Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij de wet is ingesteld. De uitspraak moet in het openbaar worden gewezen maar de toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende de gehele terechtzitting of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of nationale veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privé leven van procespartijen dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bijzondere omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer de openbaarheid de belangen van een behoorlijke rechtspleging zou schaden.

2. Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, wordt voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld in rechte is komen vast te staan.

3. Een ieder tegen wie een vervolging is ingesteld, heeft in het bijzonder de volgende rechten:

- a. onverwijd, in een taal die hij verstaat en in bijzonderheden, op de hoogte te worden gesteld van de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging;
- b. te beschikken over de tijd en faciliteiten die nodig zijn voor de voorbereiding van zijn verdediging;
- c. zich zelf te verdedigen of daarbij de bijstand te hebben van een raadsman naar eigen keuze of, indien hij niet over voldoende middelen beschikt om een raadsman te bekostigen, kosteloos door een toegevoegd advocaat te kunnen worden bijgestaan, indien de belangen van een behoorlijke rechtspleging dit eisen;
- d. de getuigen à charge te ondervragen of te doen ondervragen en het oproepen en de ondervraging van getuigen à décharge te doen geschieden onder dezelfde voorwaarden als het geval is met de getuigen à charge;
- e. zich kosteloos te doen bijstaan door een tolk, indien hij de taal die ter terechtzitting wordt gebezigd niet verstaat of niet spreekt.

Artikel 12 Sv

1. Wordt een strafbaar feit niet vervolgd, de vervolging niet voortgezet, of vindt de vervolging plaats door het uitvaardigen van een strafbeschikking, dan kan de rechtstreeks belanghebbende daarover schriftelijk beklag doen bij het gerechtshof, binnen het rechtsgebied waarvan de beslissing tot niet vervolging of niet verdere vervolging is genomen, dan wel de strafbeschikking is uitgevaardigd. Indien de beslissing is genomen door een officier van justitie bij het landelijk parket of bij het functioneel parket, is het gerechtshof te 's-Gravenhage bevoegd.

2. Onder rechtstreeks belanghebbende wordt mede verstaan een rechtspersoon die krachtens zijn doelstelling en blijkens zijn feitelijke werkzaamheden een belang behartigt dat door de beslissing tot niet vervolging of niet verdere vervolging rechtstreeks wordt getroffen.

Artikel 27 Sv

1. Als verdachte wordt vóórdat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit.

2. Daarna wordt als verdachte aangemerkt degene tegen wien de vervolging is gericht.

3. De aan de verdachte toekomende rechten komen tevens toe aan de veroordeelde tegen wie een strafrechtelijk financieel onderzoek is ingesteld of te wiens aanzien op een vordering van het openbaar ministerie als bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht niet onherroepelijk is beslist.

Artikel 29 Sv

1. In alle gevallen waarin iemand als verdachte wordt gehoord, onthoudt de verhoorende rechter of ambtenaar zich van alles wat de strekking heeft eene verklaring te verkrijgen, waarvan niet gezegd kan worden dat zij in vrijheid is afgelegd. De verdachte is niet tot antwoorden verplicht.

2. Voor het verhoor wordt de verdachte medegedeeld dat hij niet verplicht is tot antwoorden.

3. De verklaringen van den verdachte, bepaaldelijk die welke eene bekentenis van schuld inhouden, worden in het proces-verbaal van het verhoor zooveel mogelijk in zijne eigen woorden opgenomen. De mededeling bedoeld in het tweede lid wordt in het proces-verbaal opgenomen.

Artikel 126aa Sv

1. De officier van justitie voegt de processen-verbaal en andere voorwerpen waaraan gegevens kunnen worden ontleend die zijn verkregen door de uitoefening van een van de bevoegdheden, genoemd in de titels IVa tot en met Vc, dan wel door de toepassing van artikel 126ff, voorzover die voor het onderzoek in de zaak van betekenis zijn, bij de processtukken.
2. Voor zover de processen-verbaal of andere voorwerpen mededelingen behelzen gedaan door of aan een persoon die zich op grond van artikel 218 zou kunnen verschonen indien hem als getuige naar de inhoud van die mededelingen zou worden gevraagd, worden deze processen-verbaal en andere voorwerpen vernietigd. Bij algemene maatregel van bestuur worden hieromtrent voorschriften gegeven. Voor zover de processen-verbaal of andere voorwerpen andere mededelingen dan bedoeld in de eerste volzin behelzen gedaan door of aan een in die volzin bedoelde persoon, worden zij niet bij de processtukken gevoegd dan na voorafgaande machtiging door de rechter-commissaris.
3. De voeging bij de processtukken vindt plaats zodra het belang van het onderzoek het toelaat.
4. Indien geen processen-verbaal van de uitoefening van een van de bevoegdheden, bedoeld in de titels IVa tot en met Vc, dan wel van de toepassing van artikel 126ff, bij de processtukken zijn gevoegd, wordt van het gebruik van deze bevoegdheid in de processtukken melding gemaakt.
5. De verdachte of diens raadsman kan de officier van justitie schriftelijk verzoeken bepaalde door hem aangeduide processen-verbaal of andere voorwerpen bij de processtukken te voegen.

Artikel 167 Sv

1. Indien naar aanleiding van het ingestelde opsporingsonderzoek het openbaar ministerie van oordeel is dat vervolging moet plaats hebben, door het uitvaardigen van een strafbeschikking of anderszins, gaat het daartoe zoo spoedig mogelijk over.
2. Van vervolging kan worden afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend. Het openbaar ministerie kan, onder het stellen van bepaalde voorwaarden, de beslissing of vervolging plaats moet hebben voor een daarbij te bepalen termijn uitstellen.
3. Indien het eerste lid toepassing vindt, doet het openbaar ministerie een ieder, die te kennen heeft gegeven zich terzake van zijn vordering tot schadevergoeding overeenkomstig artikel 51a als benadeelde partij te willen voegen in het strafproces, zo spoedig mogelijk als het dit gelet op het belang van het onderzoek in de zaak mogelijk acht, hiervan schriftelijk mededeling. Het openbaar ministerie zendt betrokkene onverwijld het formulier, bedoeld in artikel 51b, eerste lid, toe.

Artikel 338 Sv

1. Het bewijs dat de verdachte het telastgelegde feit heeft begaan, kan door den rechter slechts worden aangenomen, indien hij daarvan uit het onderzoek op de terechtzitting door den inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen.

Artikel 348 Sv

De rechtbank onderzoekt op den grondslag der telastlegging en naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting de geldigheid der dagvaarding, hare bevoegdheid tot kennisneming van het telastgelegde feit en de ontvankelijkheid van den officier van justitie en of er redenen zijn voor schorsing der vervolging.

Artikel 350 Sv

Indien het onderzoek in artikel 348 bedoeld, niet leidt tot toepassing van artikel 349, eerste lid, beraadslaagt de rechtbank op den grondslag der telastlegging en naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting over de vraag of bewezen is dat het feit door den verdachte is begaan, en, zoo ja, welk strafbaar feit het bewezen verklaarde volgens de wet oplevert; indien wordt aangenomen dat het feit bewezen en strafbaar is, dan beraadslaagt de rechtbank over de strafbaarheid van den verdachte en over de oplegging van straf of maatregel, bij de wet bepaald.

Artikel 359a Sv

1. De rechtbank kan, indien blijkt dat bij het voorbereidend onderzoek vormen zijn verzuimd die niet meer kunnen worden hersteld en de rechtsgevolgen hiervan niet uit de wet blijken, bepalen dat:
 - a. de hoogte van de straf in verhouding tot de ernst van het verzuim, zal worden verlaagd, indien het door het verzuim veroorzaakte nadeel langs deze weg kan worden gecompenseerd;

- b. de resultaten van het onderzoek die door het verzuim zijn verkregen, niet mogen bijdragen aan het bewijs van het telastegelegde feit;
 - c. het openbaar ministerie niet ontvankelijk is, indien door het verzuim geen sprake kan zijn van een behandeling van de zaak die aan de beginselen van een behoorlijke procesorde voldoet.
2. Bij de toepassing van het eerste lid, houdt de rechtbank rekening met het belang dat het geschonden voorschrift dient, de ernst van het verzuim en het nadeel dat daardoor wordt veroorzaakt.
3. Het vonnis bevat de beslissingen vermeld in het eerste lid. Deze zijn met redenen omkleed.

